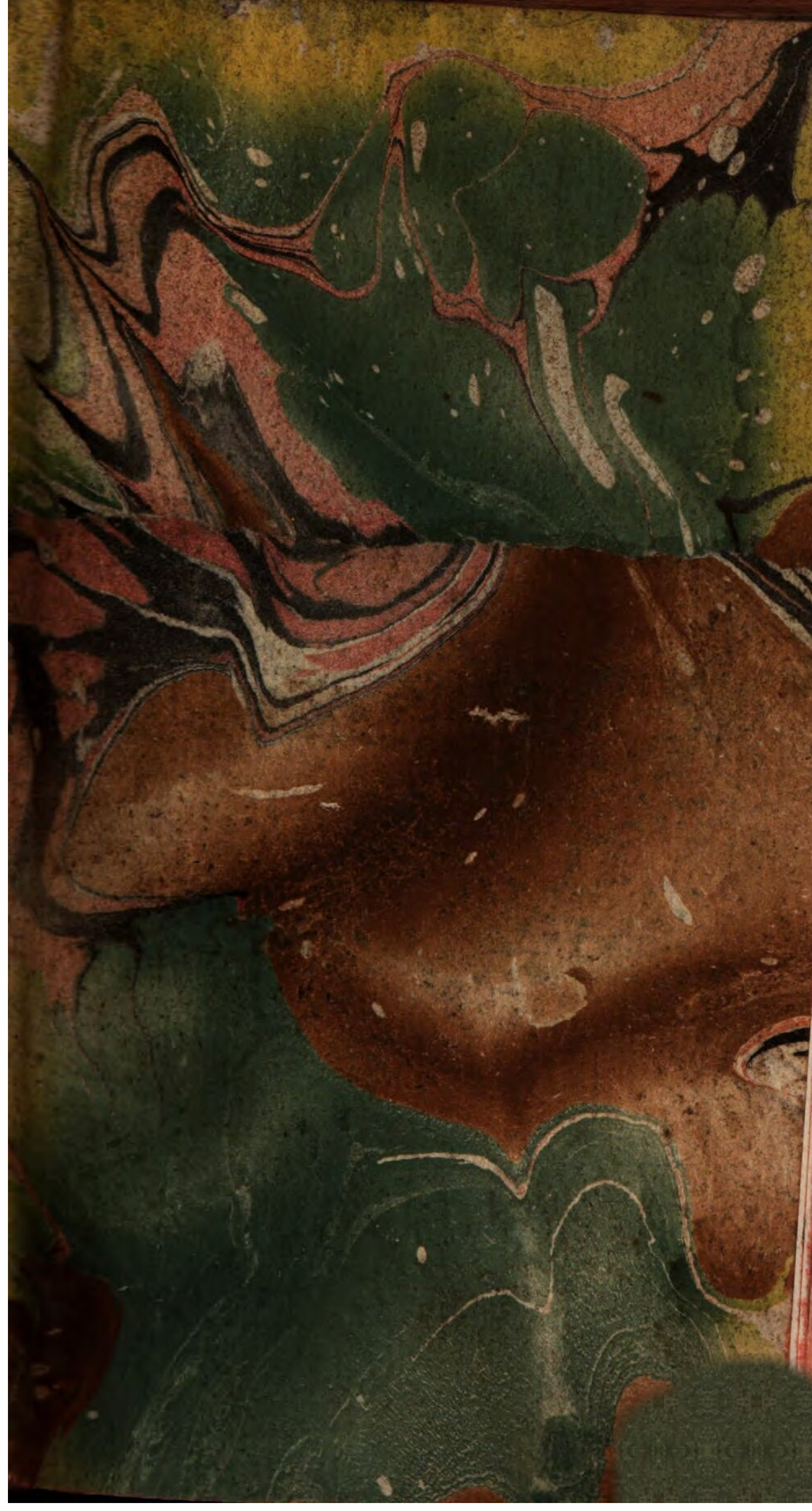

OPERA THEOLOGICA
E. D. JOANNIS OPSTRAET

S. T. LICENTIATI LOVAN.

TOMUS SEPTIMUS.

C O N T I N E N S

PARTEM PRIMAM

D O C T R I N Æ

DE LABORIOSO

B A P T I S M O

*Afferta ex Sacris Litteris, Conciliis,
SS. Patribus, & Theologis*

CONTRA APHORISMOS

Eximii atque amplissimi Viri

M A R T. S T E Y A E R T.

V E N E T I I S,

MDCCLXXIII.

Sumpt. JOAN. ANTONII PEZZANA.

Superiorum Permissu, ac Privilegio.

V. E. F. 1. 1. 1.

LIBRARY

AMERICAN ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES

Smithsonian Institution

P R O Æ M I U M

A P O L O G E T I C U M.

In quo Auctor se ab inutili otio atque ab altercandi & cavillandi studio contra Dieteria Steyaert expurgat.

CUm nuper Eximius atque Amplissimus Vir Stejartius laboraret in refutando Scripto, cui titulus, *Locus Concilii Tridentini de Laborioso Baptismo vindicatus*; probris magis, quam argumentis rem suam agere instituit. Et in lectione quidem publica Scripti illius Auctorem tamquam *Caniculum semper oblatrantem* explosit: in *Aphorismis* vero, cum nihil allegasset præter loca quædam e Concilio Tridentino & Catechismo Romano petita (quæ ipsa tamen nil contra nos facere ostendemus) hoc tandem scommate *Responsionem suam absolvit*: Quibus consideratis *serram altercationum & cavillorum reciprocare, hominis est, cui plus est inutilis otii, quam nobis, §. II. de Satisfactione.*

Ita Vir Amplissimus pro insita sibi indole, *more Magnorum*, ut aiebat quidam, *res impeditissimas summa facilitate conficit*, & argumenta quælibet si non dissolvit, certe contemnit exploditque.

Mirum, si ejusmodi responsis satisfacere sibi patiantur Theologi. Quid enim

imbelle magis, quam ubi sentit sibi deficere rationes, arma Virorum; ad contumelias & probra, quæ muliercularum tela sunt, confugere?

Quid minus decet Doctorem Theologum, quam causari sibi ad doctrinam suam tuendam otium deesse; & alios, qui eam oppugnant, tamquam inutilis otii homines palam explodere?

Sed istud imprimis indignum Amplitudine Vicarii Apostolici, quod Adversarium suum, Christiana, ut confidit, mansuetudine ac libertate certantem pro veritate, in lectione publica appellarit *Caniculum semper oblatrantem*, qui contemnendus quidem sit, at nonnuquam etiam *e via trudendus*.

Si dicteriis & scommatis res agitur; jam auctor sim Viro Amplissimo, ut mulierculas aliquot e foro in caput meum quæ conducat dicteria exquisitissima viliori longe pretio, quam olera, in me totis plaustris conjicient, multo præstantius in hoc dicendi genere causam ipsius acturæ, quam si ipse in me multa oratione declamaret.

At quid si maledicentiores ipsas mulieres opponerem, & vincerem? Absit ut hac via victoriam quæram. Nemo tam vincitur, quam qui vincit maledicendo: tam vincit nemo, quam qui vincit in bono malum, & maledicendo non vincitur. Verum etsi maledicta maledictis referre non liceat,

com-

committere tamen non debeo, ut de inu-
tili otio, de altercationibus, de cavillis su-
spectus reddar.

Ac primum de inutili otio quid dicam,
qui vix otium rebus necessariis invenio.
Sane si quid inutilis otii superesset im-
penderem illud forte non inutiliter excu-
tiendis tot aliis *Aphorismorum* locis, quæ
nondum attingere visum est, etsi ea sa-
niori doctrinæ aut praxi non satis con-
gruere prorsus putem. Sed hæc etsi utilia
forent, tamen dum necessariis tantum
incumbo, meliori otio reservanda sunt.

Porro si *altercandi* mihi animus foret;
obsequeretur amicis postulantibus ut *Apho-
rismi* toti a capite ad calcem excuteren-
tur, omniumque oculis exponeretur, quam
longe illorum Auctor a veteri sua doctri-
na recesserit; quam adversus partem il-
lam, a qua recessit, ejusque doctrinam
ubique pene obliquus sit; quantis passi-
bus ad partem, quæ Academiae semper
adversa fuit, magis semper magisque
accedat; quam infirmis rationibus aut
sua dogmata stabiliat, aut aliena oppu-
gnet; denique quam multa in iis sint,
quæ promovendæ pietati ac moribus Chri-
stianis aut obsunt, aut parum conducunt.

Postremo si *cavillari* luberet; amplissi-
mum mihi campum aperirent tot quæstio-
nes Scholasticæ, quæ in *Aphorismis* agitan-
tur & in unam partem resolvuntur: ubi
cum in alteram partem numquam desint

argumenta Scholastica ; numquam etiam mihi posset cavillandi materies deesse.

Verum ego numquam dignum putavi Theologo, minutioribus istis, *quæ quæstionem præstant magis, quam ædificationem*, pretiosa temporis spatia impendere; præsertim ubi alia tam multa sunt, eaque ad æternitatem gravissima, quibus examinandis & scribendis ætas unius hominis non sufficit.

Itaque si cogar hanc de *Laborioso Baptismo* ferram reciprocare, nemo existimet me aut altercandi studio, aut cavillandi libidine, aut inutilis otii terendi gratia id facere, sed ad hoc compelli ipsius rei momento, unde existimo totam administrandi Sacramentum Pœnitentiæ rationem, atque adeo plurimarum animarum salutem pendere. Quis enim non videat, si absque *magnis laboribus ac fletibus* ad justificationem venire soleat, posse continuo peccatorem, dum se conversum asserit, absolvi; sin autem ad justificationem sine illis passim non veniatur, absolvi eum absque salutis periculo non posse, nisi se prius per *magnos labores ac fletus* conversum esse probarit? Quis vero peccator velit pro conversione magnopere laborare; si absque magnis laboribus & fletibus passim ad conversionem veniatur.

Haud minoris momenti sunt quæstiones aliæ, quæ mihi hætenus cum Viro Amplissimo intercessere.

Ha-

Habui cum illo *Quæstiones varias* circa *Articulos* quadraginta duos, quos *Doctori Huygens ejusque Adhærentibus & Confæderatis* adscripserat: sed has a me extorsit quædam necessitas famæ nostræ tuendæ, ne qui ad docendum in Academia positi sunt, crederentur perniciosis dogmatibus non Academiam solum, sed totum etiam Belgium, ut aiebat, inficere.

Dissertavi cum illo de *Praxi administrandi Sacramentum Pœnitentiæ*. Sed quam ea *Dissertatio* necessaria erat, ne crederetur quod *Praxis*, quæ in Ecclesia communis est, sit ipsa *praxis Ecclesiæ*? quo semel posito peccatores quilibet, etiam consuetudinarii sine ulla mora aut scrupulo absolverentur.

Asserui nuper adversus ipsius *Aphorismos Certitudinem moralem*: At quam id exigebat vetus & communis Scholarum doctrina *Illicitum esse extra necessitatem conferre Sacramenta cum materia dubia*, ubi potest certa haberi.

Nihilo minora sunt quædam alia, quæ adversus doctrinam ejusdem Viri Amplissimi scripta sunt. Atque ut de multis taceam, quam necessarium erat *Denuntiari Dogma ipsius Novum de Fornicatione*, ex quo uno fieri potest, ut innumeri homines tum Laici tum Ecclesiastici, alioquin a fornicatione alieni, fornicationem committant. Equidem cum *spiritus ille fornicationis*, a quo liberari in *Litanis* pe-

petit Ecclesia, plerosque infestet; cum delectatio ista vehementissima sit, & tentatio fortissima: quis non videat quantum inde & quam multis periculum immineat, si persuasum sit, fornicationem Ebrietate (& quidem ut hæc communiter sit) aut leviozem esse, aut graviozem non esse? Aut quis infirmiozem sexum non facile ad fornicandum pelliciat, si ea persuasionẽ criminis illius horrorem abstulerit?

Hæc sũcere arbitror, ut Orbis intelligat, non altercandi, non cavillandi, non inutilis otii terendi causa, nos ad doctrinam Eximii Stejartii oppugnandam incitari; sed ad hoc compelli necessaria defensione veritatis, quam ab ipso lædi non sine animarum periculo putamus.

Neque a scribendo deterrebit nos *Caniculi semper oblatrantis* dictærum: sed potius memores exprobatæ Propheticæ, *Canes muti non valentes latrare*, pro munere nostro loquemur liberius; ne si tacentibus nobis veritas suppressa fuerit, & animæ perierint, dicere quis nostrum aliquando cogatur, *Væ mihi quia tacui*.

L O C U S
CONCILII TRIDENTINI
DE LABORIOSO
BAPTISMO

Sessione 14. cap. 2.

V I N D I C A T U S
A J. OPSTRAET S. T. L.
CONTRA APHORISMOS

Eximii atque Amplissimi Viri

MARTINI STEYAERT.

§. I. Proponitur Locus Concilij Tridentini, &
Argumentum de quo quaestio.

Elebris hodie quaestio est: An qui post Baptismum lapsus est in crimen, soleat passim sine magnis fletibus & laboribus per Sacramentum Pœnitentiæ justificari; an secus?

Partem affirmativam tuetur Amplissimus Steyartius: Negativam ego probasse videor, tum in *Dissertatione de Conversione Peccatoris*, tum in *Dissertatione de Praxi administrandi Sacramentum*
Opstraet de Labor. Bapt. A Pœ-

Pœnitentia. Quibus accedere *Difficultates Breves & Difficultates continuata*, eidem *Eximio atque Amplissimo Viro proposita*, ubi eadem quæstio discutitur.

Argumenta varia, quæ ad rem nostram confirmandam, tum ex Sacris Litteris, tum ex Conciliis & Patribus illic prolata sunt, hic non repetam, cum nondum iis responderit Vir *Eximius*, silentio suo confessus, aut se respondere non posse, aut nolle.

Unum est, desumptum ex Concilio Tridentino Sess. 14. de Pœnit. cap. 2. adversus quod præcipue declamat, & de quo velut de Sophismate triumphat. Est autem ejusmodi.

Pœnitentia, teste Concilio Tridentino, laboriosus *Baptismus a Patribus dictus est*:

Ergo qui in crimen post Baptismum lapsus est, non nisi laboriose per Sacramentum Pœnitentia justificatur.

Argumentum hoc decantatum vocat in suis *Aphorismis* Sess. 5. de Sacram. Pœnit. §. 2. n. 5. nihilque minus, quam quod volumus, per illud probari affirmat. Putat nimirum, Pœnitentiam a Patribus dici laboriosum quendam Baptismum, non quia sine magnis fletibus & laboribus per Sacramentum Pœnitentiæ passim non pervenitur ad justificationem; sed quia sine illis non pervenitur ad eam novitatem & integritatem, seu, ad plenam illam ac integram peccatorum omnium remissionem, quam consequimur in Baptismo: Per Baptismum enim, inquit Synodus, Christum induentes, nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ, sine magnis nostris fletibus & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus, ut merito pœnitentia laboriosus quidam Baptismus a Patribus dictus fuerit.

Nolo

Nolo jam de sensu Tridentinae Synodi contendere: sinam paulisper Virum Amplissimum in suo sensu abundare & exultare: Vel sic tamen ex loco Tridentini, quod volumus, confici ostendam hoc argumento:

Per Sacramentum Pœnitentia sine magnis nostris fletibus & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus ad eam novitatem & integritatem, quam consequimur per Baptismum.

Ergo etiam per Sacramentum Pœnitentia sine magnis nostris fletibus & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus ad justificationem.

Argumentum hoc velut parvum Sophisma explodebat die 24. Novembris 1694. Et die 26. in Lectione publica Argumentum vitreum appellabat, quod prima fronte speciosum est & lucet, sed facile frangitur. Quæ quidem valere poterant apud vulgus indoctum; sed non ita ludi se sinunt doctores Theologi. Artificium Rhetoricum est, argumenta extenuare & explodere, dum premunt: at non propterea vis illorum eluditur. Ergo proinde argumentum istud non *Sophisticum* aut *vitreum*, sed solidissimum esse demonstrabo.

§. 2. Probatur Argumenti sequela trilemmate.

Consentit Vir Amplissimus, per Sacramentum Pœnitentia sine magnis nostris fletibus & laboribus, divina id exigente justitia, perveniri nequaquam posse ad novitatem & integritatem, quam consequimur per Baptismum.

Consentit præterea, duas esse illius novitatis & integritatis partes; alteram ab initio conversionis usque ad justificationem; alteram a justificatione usque ad plenam remissionem poenæ etiam temporalis.

Porro si ad novitatem istam ac integritatem

magni fletus & labores a divina iustitia exigantur; necesse est eos exigi vel ratione potissimum primæ partis, vel potissimum ratione secundæ, vel ratione utriusque simul.

Quodlibet horum elegerit, cogetur simul admittere, eos etiam exigi ad justificationem.

Non dicet eos exigi ratione potissimum partis primæ: nam sic ipse sibi contradiceret; cum doceat peccatorem (nisi forte recidivus sit vel habituatus, ut loquitur) repente & facile per Sacramentum Pœnitentiæ justificari.

Dicetne illos exigi ratione potissimum partis secundæ? Non existimo: nam sic contradiceret Sacris Litteris, veteri praxi Ecclesiæ, Sanctis Patribus, ac rationi.

Venit Baptista *prædicans Baptismum Pœnitentiæ*: At quem in finem? An in remissionem præcipue pœnæ temporalis? Non; sed *in remissionem peccatorum*. Luc. 3. *Fructum dignum Pœnitentiæ* exigebat: At a quibus? An a iustis, qui non erant obnoxii nisi pœnæ temporalis? Minime, sed exigebat ab iis qui obnoxii erant iræ venturæ, hoc est, æternæ: *Genimina viperarum*, inquit, *quis ostendit vobis fugere a ventura ira*? Et ipse viam, qua fugerent, demonstrans: *Facite ergo*, inquit, *fructus dignos Pœnitentiæ*. Igitur fructus digni Pœnitentiæ sunt, quibus pœna æterna redimitur.

Pœnitentiam similiter prædicavit Christus, prædicarunt Apostoli: At quibus, nisi peccatoribus? Cur, nisi ut remissionem peccatorum & pœnæ æternæ per Pœnitentiam obtinerent? *Si pœnitentiam non egeritis*, inquit Christus, *omnes similiter peribitis*. Luc. 13.

His conformis est antiqua praxis Ecclesiæ. Quibus enim illa tot annorum Pœnitentiam olim injungebat, nisi lapsis in crimen? Quo, nisi eo præcipue, ut deleta per Pœnitentiam culpa mortali & pœna æterna, Deo reconciliarentur?

Di-

Dixit quidem Melancthon in *Apol. Confes. Aug. art. de Confes. & satisf.* totam illam Ecclesiæ praxim fuisse rem politicam, & satisfactiones illas tantum ad disciplinam, non ad placandum Deum valere (quod & Calvinus habet lib. 3. *Instit. c. 4. §. 39.*) sed aliter semper sensit Ecclesia, quæ ad placandum Deum disciplinam istam potissimum instituit, ac per plura sæcula servavit.

Patres etiam, dum Pœnitentiam tantopere commendant, ad lapsos præcipue sermonem dirigunt, & hac ratione iratum Deum placari posse, & pœnas æternas evadi inculcant.

At hæc omnia nihili faciat Vir Amplissimus, & contra persistat, ratione potissimum pœnæ temporalis quæ adhuc delenda superest, magnos fletus & labores exigere. Ego vel ex hoc ipso sequi ostendam, multo magis illos exigere rationæ culpæ mortalis & pœnæ æternæ.

Varias rationes, ob quas Deus in justificatione peccatoris magnos fletus & labores exigat, assignat Augustinus in psal. 6. & 106. Sed quæ omnes concludant, si fletus & labores exigantur ad delendam pœnam temporalem, multo magis illos exigere ad delendam culpam mortalem & pœnam æternam.

Prima est, ut persuadeatur anime, in qua mala se præcipitaverit. At si per magnos fletus & labores illi persuadendum sit, quantum malum sit pœna temporalis, cui se obnoxiam reddidit; profecto per fletus & labores multo majores illi persuadendum est, & quantum malum sit culpa mortalis, & pœna æterna.

Altera est, ut ex difficultate sanationis diligentior sit custodia sanitatis. At si magni fletus & labores exigantur a peccatore, ut caveat deinceps diligentius pœnam temporalem; multo sane amplius illi exiguntur, ut discat cavere diligentius culpam mortalem & pœnam æternam.

Tertia, *ut largitorem huius boni agnosceremus*. At si per magnos fletus & labores agnoscendus sit largitor boni minoris, remissionis scilicet pœnæ temporalis; multo magis per illos agnoscendus est largitor boni majoris, remissionis scilicet culpæ mortalis & pœnæ æternæ.

Quarta, *ne viribus suis tribueret anima, quod se tam facile posse sentiret*. At si per magnos fletus & labores docenda sit anima, suis viribus tribuendum non esse, quod remittatur pœna temporalis; multo certe magis per illos docenda est, suis viribus tribuendum non esse, quod ei remittatur culpa mortalis, & pœna æterna. Si enim, inquit Aug. in Plal. 106. *primitus cum vellet posset, & non sentiret adversus se abnites cupiditates, nec vinculis suis gravata anima collideretur; suis viribus tribueret, quod se posse sentiret*.

Itaque sive Scripturam & traditionem, sive rationem ipsam consulat Vir Eximius; non existimo eum dicturum, magnos fletus & labores potissimum exigi ratione partis secundæ.

Superest igitur ut dicat, illos exigi ratione partis utriusque simul: ita nimirum, ut neque seorsim magni esse debeant fletus & labores qui exiguntur ratione primæ partis; neque seorsim qui exiguntur ratione partis secundæ: sed tamen simul juncti sint magni. Hic summus subtilitatis apex est, ad quem tandem confugisse visus est, cum argumentum explodendo dixit: *Parvum sophisma! Quasi vero non plus requiratur ad totum, quam ad partem! Possum scilicet sine difficultate habere septuaginta quinque; ergo & centum*.

Verum non sic effugit Vir Amplissimus. Admitto prorsus, plus requiri ad totum, quam ad partem; plus, ut habeantur centum, quam ut habeantur septuaginta quinque: sed consequentiam propterea Sophisticam esse, nequaquam admitto.

Siquidem totum aliquod dici potest adesse dupliciter: physice, & moraliter.

Tunc adest physice, cum nulla ipsius pars, ne indivisibilis quidem, deest. Sic v. g. ut dicatur quis habere centum florenos physice totos, non sufficit si habeat florenos nonaginta novem & novemdecim asses cum tribus quadrantibus; etsi ad centum non desit nisi unus quadrans. Similiter ut quis dicatur confecisse iter Bruxellense totum physice, non sufficit si pervenerit ad locum, viginti tantum passibus a porta distantem; sed intra ipsam portam pertigisse eum oportet. Eadem ratione, ut dicatur quis mundus totus physice, non sufficit si toto corpore mundus sit, pedibus exceptis, sed nullo eum membro sordidum esse oportet. Denique, ut dicatur quis ex corde physice toto Deum diligere, non sufficit si eum diligit amore qualicumque prædominante super omnia; sed ab omni prorsus amore inhæsiivo creaturæ, quantumvis minimo, purum eum esse necesse est.

Verum ut totum aliquod dicatur adesse *moraliter*, non requiritur ut nulla omnino ipsius pars, etiam indivisibilis desit, sed sufficit ut si qua desit, ea tam exigua sit, ut veluti pro nihilo habeatur, comparata cum reliquis partibus quæ adsunt, juxta hoc axioma morale: *Quod parum distat, nihil distare videtur.*

Sic v. g. qui totum iter Bruxellense confecit excepta parte valde exigua, dicitur confecisse iter totum moraliter. Qui lotus est toto corpore, etsi pedibus adhuc in luto hæreat, dicitur tamen mundus totus, vel ipso Christo asserente: *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet; sed est mundus totus.* Joan. 1.

Atque ut alterum exemplum a Scripturis afferam, Deum diligit *ex corde toto moraliter*, qui illum diligit amore prædominante super

omnia, etsi adhuc aliqua cordis parte rebus creatis adhæreat.

Porro observandum, cum de re morali agitur, non physice, sed moraliter locutiones intelligi oportere: Proinde & sic intelligendum Concilium Tridentinum, ubi dicit: *'Sine magis nostris fletibus & laboribus ad novitatem & integritatem, divina id justitia exigente, nequaquam perveniri.*

Neque enim existimandum, critice & physice locutos esse Patres, & ex Patribus Concilium, ut tunc tantum *magnos fletus & labores* exigant, cum perveniendum est ad *novitatem & integritatem totam physice*: sed locutos esse moraliter, ut etiam illos exigant, cum perveniendum est ad *novitatem & integritatem totam moraliter*.

Jam vero novitas illa & integritas tota quodammodo moraliter acquisita est, cum ad justificationem perventum est. Ea siquidem pars, quæ novitati illi & integritati adhuc deest, adeo est exigua, si comparetur cum ea, quæ jam acquisita est, ut in moralibus prope debeat pro nihilo reputari.

Enimvero quid est pœna aliqua temporalis quæ adhuc superest, si comparetur simul & cum pœna æterna & cum culpa mortali, quæ jam remissæ sunt?

Iterum dico, ponderetur hinc simul & remissio culpæ mortalis & remissio pœnæ æternæ, inde vero sola remissio pœnæ alicujus temporalis: qui erit homo morali judicio præditus, qui solam hanc pœnæ temporalis remissionem putet tantopere considerandam, ut nisi hæc tota adsit, moraliter adesse censenda non sit illa novitas & integritas, quamquam jam adsit & remissio culpæ mortalis & remissio pœnæ æternæ.

Quis vero sibi persuadeat, in mentem ve-

nif

nisse Patribus Tridentinis, *per Sacramentum Pœnitentia sine magnis nostris fletibus & laboribus perveniri* quidem posse ad remissionem culpæ mortalis & pœnæ æternæ; sed sine illis nequaquam perveniri posse ad remissionem pœnæ temporalis?

Ed id quidem *divina exigente justitia*?

Pulchra enim vero divinæ justitiæ ratio, sine magis fletibus & laboribus remittere culpam mortalem & pœnam æternam; & sine illis non remittere pœnam aliquam temporalem!

Postremo, qui credat ideo præcipue Pœnitentiam a Patribus *laboriosum Baptismum* dictum esse, quia per Sacramentum pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus & laboribus nequaquam pervenire possumus ad remissionem pœnæ temporalis; non vero præcipue ideo, quia per illud sine magnis nostris fletibus & laboribus nequaquam pervenire possumus ad remissionem culpæ mortalis & pœnæ æternæ? Sane luserunt nos Patres insigniter, si dum clamant toties, in Sacramento Pœnitentiæ opus esse fletibus & laboribus, nihil aliud dicere voluerint, quam iis opus esse, dum quis vult non solum justificari, sed etiam omnem pœnam temporalem delere: minime vero, dum non nisi ad justificationem pervenire desiderat.

Firma itaque manet sequela argumenti supra positi:

Si per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus & laboribus pervenire nequaquam possumus ad plenam illam novitatem & integritatem, quam consequimur in Baptismo.

Igitur per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus & laboribus pervenire nequaquam possumus ad justificationem.

Quia (ut iterum repetam) ea pars, quæ post justificationem ad plenam novitatem & integritatem deest, adeo est exigua, ut si com-

paretur cum ea parte, quæ est usque ad justificationem, magnopere in moralibus attenenda non sit, adeoque cenferi non debeat ad eam multum attendisse Synodus Tridentina cum dixit: *Per Sacramentum poenitentia sine magnis nostris fletibus & laboribus ad novitatem & integritatem, divina id exigente justitia, non perveniri. Res clarescet exemplis.*

Pone aliquem dicere, *sine magnis laboribus perveniri nequaquam posse Lovanio Bruxellas*: nonne morali consequentia rectissime inde inferes: *Igitur sine magnis laboribus perveniri nequaquam potest ad locum medio tantum quadrante Bruxellis distantem.*

Si quis dicit, *sine magnis laboribus non acquiri centum florenos*: nonne simili consequentia recte concludas, etiam sine magnis laboribus non acquiri florenos nonaginta novem?

Si asserat quis, *sine magnis laboribus non lavari corpus totum*: nonne inde conficias, sine magnis laboribus non lavari corpus, etsi pedes excipias?

Denique ut exemplum quam simillimum adferam: pone dictum fuisse a Concilio Tridentino, *sine magnis nostris fletibus & laboribus perveniri nequaquam posse ad justitiam, quam in Adamo perdidimus*: Quis Concilium sic intelliget, ut credat tantum illud loqui de justitia, quæ futura erat in statu innocentia; non autem de justitia, quam nunc passim homo in statu naturæ lapsæ per Poenitentiam acquirit? Simili ergo ratione, cum dicit Concilium, *Per Sacramentum Poenitentia sine magnis nostris fletibus & laboribus perveniri nequaquam posse ad novitatem & integritatem quam consequimur per Baptismum*, rectissime illud intelligimus: non tantum de novitate illa & integritate plena ac perfecta, sed etiam de imperfectiori quadam, qualis passim acquiri solet per Sacramentum Poenitentia.

§. 3. *Scrupulus.*

DUM hæc scriberem, dubium aliquod non contemnendum mihi movit doctus quidam Theologus, præsertim circa hanc assertionem: *Remissio pœnae temporalis pars va'le exigua est, si comparetur cum remissione culpæ mortalis & pœnae æternæ.* Aut potius circa hanc sequelam: *Si sit pars tam exigua; igitur etiam sine illa ad justificationem exiguntur magni fletus & labores.*

Siquidem, inquiebat, Deus ab Adamo exigit pœnitentiam nongentorum annorum, e quibus verosimile est eum non nisi tempus modicum impendisse ad delendam culpam mortalem & pœnam æternam: cum tamen annos reliquos impenderit ad delendam pœnam temporalem.

Similiter, inquiebat, Ecclesia olim pro uno crimine, puta fornicatione, injungebat pœnitentiam septem annorum: & esto pro obtinenda remissione culpæ mortalis & pœnæ æternæ necessarios putasset menses aliquot, aut annum medium, aut etiam annum integrum; tempus tamen sex annorum, aut eo amplius, quod supererat ad obtinendam remissionem pœnæ temporalis, multo erat diuturnius: Igitur censuit vetus Ecclesia, majoribus fletibus & laboribus opus esse ad delendam pœnam temporalem, quam ad delendam culpam mortalem & pœnam æternam. Ita non idocite Theologus.

S O L U T I O.

Verum respondendum, ad primum quidem exemplum: Non exigisse Deum ab Adamo nongentorum annorum pœnitentiam, ob id solum ut per eam primum pro culpa mortali & pœna æterna, ac deinde etiam pro omni pœna tem-

porali satisfaceret; sed multis aliis de causis: v. g. ut sic intelligeret Adamus & Posterius, quanta fuisset primi illius peccati magnitudo; deinde, ut primus parens sentiens e quanta felicitate cecidisset, & in quam lapsus esset infelicitatem, tanto magis ad amissam felicitatem niteretur; tum ut & ipse peccatum caveret studiosius, & posteris documento foret ad illud cavendum; præterea ut exemplum daret poenitendi, qui peccandi exemplum præbuerat &c. Itaque quamvis ab illo Deus nongentorum annorum poenitentiam exegerit, non tamen ea tota ad delendam culpam & poenam exacta est; sed etiam post culpam & poenam plene remissam reliquit eum poenitentiae & poenalitibus multis obnoxium, ut alios inde fructus ipse & posterius ejus perciperent.

Ad alterum exemplum eadem fere responsio est: Neque enim Ecclesia olim tot annorum poenitentiam injungebat ea sola de causa, ut per eam obtineretur simul remissio poenae temporalis, sed ob alias rationes plurimas, quas enumerat Tridentinum Sess. 14. de Poenit. c. 8.

Primam exprimit his verbis: *Sana & divina justitia ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerent; aliter vero, qui semel a peccati & damonis servitute liberati, & accepto Spiritus S. dono, scientes Templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contristare non formidaverint.*

Secunda ratio est: *Ne . . . occasione accepta, peccata leviora putantes, velut injurii & contumeliosi in Spiritum S., in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die ira.*

Tertia: *Quia magnopere a peccato revocant, & quasi freno quodam coercent ha satisfactoria poena.*

Quarta: *Quia cautiores & vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt.*

Quinta: *Medentur quoque peccatorum reliquiis.*

Sex-

Sexta: Vitiosos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt.

Septima: Securior nulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Domino poenam, quam ut hac poenitentia opera homines cum vero animi dolore frequentent.

Octava: Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, . . . conformes efficimur.

Nona: Certissimam inde arrham habemus, quod si compatimur, & conglorificabimur &c.

Itaque verum non est, ab obtinendam remissionem folius poenae temporalis, plus olim temporis ac poenitentiae injunctum fuisse, quam ab obtinendam remissionem culpae mortalis & poenae aeternae.

Veniamus ad responsa, quibus Amplissimus Stejartius Argumentum nostrum infirmare conatus est; & quam ea infirma sint videamus.

Prima Eximii Stejartii ad Argumentum

R E S P O N S I O.

Prima ipsius Responsio die 24. Novembris haec erat: Plus requiritur ad totum quam ad partem; ergo plus requiritur ad obtinendam remissionem culpae mortalis & poenae tum aeternae tum temporalis, quam ad obtinendam remissionem culpae mortalis & poenae aeternae tantum.

R E S P O N S I O N I S P R I M A E.

R E F U T A T I O.

Totam illam responsionem libens admitto: sed eam paullo ante refutavi. Quid enim inde inferet Vir Eximius? An sine magnis nostris fleatibus & laboribus perveniri ad justificationem? Solum-

phistice: Nam etsi plus requiratur ad totum, quam ad partem; nihil tamen vetat, tam ad partem, quam ad totum magnos fletus & labores requiri. Licet enim qui requiruntur ad partem, minores sint iis qui requiruntur ad totum, possunt tamen & hi & illi esse magni simpliciter.

Quid ergo inferet? Hoc unum scilicet: Non subsistere argumentum a me ante prolatum.

At ego illud in rebus moralibus subsistere, jam ante pluribus exemplis demonstravi. Moralia quippe moraliter intelligenda sunt: & si quis moralia velit intelligere juxta crismam Physicam aut Metaphysicam; videat is ne plurima præcepta moralia, sive in Sacris Litteris, sive a Patribus tradita enervet. Clamat Deus per Joelem: *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu &c.* Sed clamorem hunc facile enervabis si dixeris, intelligendum esse Prophetam de conversione *ex corde toto physice*, atque ad hanc solam requiri *jejunium, fletum & planctum*; non autem de conversione *ex toto corde moraliter*. Plura huic similia passim obvia sunt.

ALTERA EJUSDEM AD IDEM ARGUMENTUM

R E S P O N S I O.

Etsi die 24. Novemb. 1664. disputationi publicæ præsidens Amplissimus Stejartius, tamquam *parvum schisma* argumentum supra positum explosisset: non potuit tamen illud vel bidui spatium digerere. Nam die 26. Decemb. in lectione publica illud recoquens, admisit quidem prima fronte speciosum videri, at vitreum esse, quod luceat, sed facile fragatur. Atque en tibi maleum, quo sibi id frangere visus est: *Quia, inquit, inde sequeretur hæresis in Tridentino damnata, numquam remitti culpam, nisi simul remittatur*

tur & poena: si enim, ut contendit argumentum, dum remittitur id quod majus, remittatur etiam id quod minus est; profecto consequitur, remissa culpa, quæ major est, remitti etiam poenam, quæ est minor.

Ita cum stupore retulere mihi quidam, qui lectioni interfuere.

R E F U T A T I O.

Adduci non possum ut credam, hæc ab Amplissimo Viro dicta fuisse. Quis enim umquam sic argumentatus est; Remittitur id quod majus est; ergo etiam id quod minus? Aut ubi umquam sic argumentantem audivit? Ut ut sit, si recte retulere, qui lectioni interfuerunt, imaginarium sibi argumentum objecit Vir Eximius, quod cum plausu solveret & exploderet, tamquam objectum ab aliis: verum argumentum, quod objectum fuerat, dissimulavit. Sin retulere minus recte; nihil oberit monuisse, istud argumentum neque a me neque ab aliis, quod sciam, umquam motum fuisse; sed hoc potius.

Sine magnis fletibus & laboribus, juxta Amplissimum Stejartium, non remittitur poena temporalis:

Ergo sine magnis fletibus & laboribus non remittitur culpa mortalis & poena aterna.

TERTIA EJUSDEM AD IDEM A R G U M E N T U M

R E S P O N S I O.

Necdum argumentum digesserat Vir Eximius die 4. Decembris, cum thesi cuidam præsedet, cui subtexuit hoc Carollarium: Quod non plus requiratur ad deletionem poenæ simul & culpæ, quam ad solam justificationem a culpa (quamvis hæc multa principalissima sit) hereticum est, & damna-

*damnum in Tridentinus Sess. 14. cap. 8. item
Can. 12.*

R E F U T A T I O.

Admitto prorsus, id esse hæreticum & damnatum: sed quis umquam hoc dixit? Qui Catholicus somniavit umquam *non plus requiri ad deletionem poenæ simul & culpa, quam ad solam justificationem a culpa?* Sed artificiose hoc veluti ab Adversariis dictum posuit Vir Ingeniosus, ut sic a veris quæ obijciuntur argumentis animos legentium averteret, & converteret ad argumenta quædam imaginaria, quibus & ipse sibi plausum conciliaret, & aliis nescio quam hæreseos suspicionem inureret.

Hoc itaque dicimus: *Plus requiri ad deletionem poenæ simul & culpa, quam ad solam justificationem a culpa.*

At simul asserimus: *Si magni fletus & labores requirantur ad deletionem culpa mortalis & poenæ æternæ tum temporalis; requiri etiam magnos fletus & labores (cum proportionem quadam) ad deletionem culpa mortalis & poenæ æternæ tantum, quod supra abunde ostensum est.*

Q U A R T A E J U S D E M

R E S P O N S I O.

Culpa mortalis & poena æterna delentur per Contritionem; poena autem temporalis per opera satisfactoria: Ergo &c.

R E F U T A T I O.

Insignis petitio principii! Supponit scilicet Vir Eximius, Contritionem, qua deletur culpa mortalis & poena æterna, sine magnis fletibus

tibus & laboribus passim acquiri: at hoc probandum erat, non supponendum; cum id vehementissime negemus, & Scripturis ac Traditioni existimemus contrarium.

COROLLARIUM.

*De Amore predominante, adversus eosdem
Aphorismos.*

Eximius atque Amplissimus D. Steyart in suis Aphorismis de Sacram. Pœnitent. §. 6. n. IX. ita habet: *Qui nobiscum sentiunt, hos actus (caritatis & ceterarum virtutum) diu sine novo peccato, & quidem mortali, differri non posse, videant qui credant eos a peccatoribus cito non haberi, & sic dum juxta ipsorum opinionem longis dispositionibus exercentur, necessario transeant per nescio quæ peccata mortalia nova, in quibus jam Consuetudinarii fiant.*

Mirum quod Vir Eximius tam male eorum, quibus contradicit, sententiam intelligat: juvat hanc illi diserte ac distincte exponere.

1. Dicimus teneri hominem semper habere caritatem.

2. Eum, qui caritatem non habet, esse in reatu peccati mortalis.

3. Hinc teneri justum, semper illam caritatem conservare: peccatorem vero debere ad illam conari.

4. Teneri justum toties actum caritatis elicere, quoties id necessarium est, ut caritatem non amittat.

5. Posse proinde eum peccare mortaliter actus illos omittendo.

6. Non tamen peccare mortaliter ad omissiones singulas, quæ ad amissionem caritatis disponunt.

7. Quod vero ad peccatorem attinet, hunc

ma-

manere in reatu peccati mortalis, quamdiu caritatem non acquirit.

8. Sed non propterea singulis momentis, quibus eam acquirere omittit, peccare novo peccato mortali.

9. Quando nam & quoties omittendo eam acquirere peccet mortaliter, non humano, sed divino pensandum iudicio.

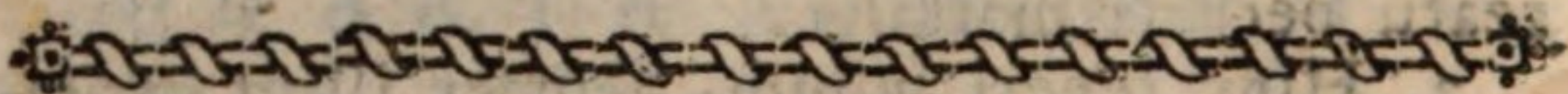
10. Sæpius per illam omissionem sic peccare impœnitentem, qui conversionem suam prorsus negligit.

11. Pœnitentem vero qui serio & continuo studio ad conversionem contendit, etsi iusto Dei iudicio, & obstantibus cupiditatibus diu differatur conversio, nequaquam nova interim mortalia committere.

12. Verum proinde non esse, quod dum longis dispositionibus exercetur, necessario transeat per nescio quot peccata mortalia nova.

13. Multo minus verum esse, quod in iis iam etiam consuetudinarius fiat.

Desinat ergo Vir Amplissimus per consequentias ejusmodi odiosas, quas negamus, Doctrinam de difficultate & tarditate conversionis lacerare.

APPROBATIO.

LEgi has paginas de Laborioso Pœnitentiæ Baptismo &c. & salva pace cum Personis, censeo publicæ cognitioni exponi posse mediante prælo: Dabam Leodii hac 7. anni 1695.

JOAN. LE BEAU S. *Adalberti*
Curatus, Past. Civit. Leod. De-
canus Exam. Synod.

DO-

DOCTRINA DE LABORIOSO BAPTISMO

ASSERTA.

§. I. *Eo redactus est Eximius Stejartus, ut dicat, Magnos fletus & labores in Sacramento Pœnitentiæ tantum requiri ad delendam pœnam temporalem.*

Trilemma nuper proposueram Amplissimo Stejartio, quod erat ejusmodi:

Certum est ex Concilio Tridentino, magnos fletus & labores in Sacramento Pœnitentiæ requiri:

Porro si requirantur; necesse est illos requiri, vel potissimum ad obtinendum remissionem culpæ mortalis & pœnæ aeternæ; vel potissimum ad obtinendam remissionem pœnæ temporalis, quæ superest post culpam remissam; vel certe ad utrumque conjunctim:

At quodcumque horum elegerit Vir Amplissimus, recte sequitur, magnos fletus & labores requiri ad justificationem, hoc est, ad remissionem culpæ mortalis & pœnæ aeternæ: Igitur &c.

Hoc trilemmate eo redactus fuit, ut dixerit

rit, *magnos fletus & labores* in Sacramento Pœnitentiæ tantum requiri ad remissionem pœnæ temporalis.

Hoc insinuat in Aphor. ipso initio §. II. *De Satisfactione*, ubi novitiam istam, sed necessariam, ut ait, questionem proponit, *An opera Satisfactoria ad remissionem Culpæ, an vero tantum pœnæ requirantur?*

Ad quam quæstionem responder per duo loca Concilii Tridentini, alterum Sess. 14. c. 2. sub initio *De Differentia Sacramenti Pœnitentiæ & Baptismi*, alterum ibidem cap. 8. sub titulo, *De satisfactionis necessitate & fructu*: Quibus adjungit tertium e Catechismo Romano de Davide post remissam culpam *flente & laborante in penam delicti*.

Nihil minus probant illa loca, quam quod ex illis probare vult Vir Amplissimus, idque unum ostendisse sufficeret ad Responsum ipsius enervandum. Sed ultro plura dabo: ac primum variis Argumentis ostendam, *magnos fletus & labores* passim exigi ad obtinendam remissionem culpæ mortalis, ac pœnæ æternæ; deinde vero ad ea, quæ huic Doctrinæ opponit Vir Amplissimus, refutanda progrediar.

§. II. *Variis Argumentis ostenditur, magnos fletus ac labores passim exigi ad obtinendam remissionem culpæ mortalis ac pœnæ æternæ.*

I. *Argumentum primum e Sacris Litteris.*

J O E L.

Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & fletu, & planctu. Cap. 2.

J O N A S.

Crediderunt Viri Niniuita in Deum, & pradicaverunt jejunium, & vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad Regem Ninive; & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere. Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore Regis & principum ejus dicens: Homines & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam: nec pascantur, & aquam non bibant. Et operiantur saccis homines & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, qua est in manibus eorum. Quis scit si convertatur & ignoret Deus: & revertatur a furore ira sua, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum quia conversi sunt de via sua mala: & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit. Cap. 3.

J O A N N E S B A P T I S T A.

Quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos poenitentiae. Luc. 3.

J E S U S C H R I S T U S.

Si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. Luc. 13.

S. P E T R U S.

Poenitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra. Act. 3.

S. PAU.

S. P A U L U S .

His , qui sunt Damasci primum & Ierosolymis , & in omnem Regionem Judææ , & Gentibus annuntiabam , ut pœnitentiam agerent , & converterentur ad Deum , digna pœnitentiæ opera facientes .
Act. 26.

Si nos metipsos dijudicavimus , non utique judicavimus . Dum judicamur autem , a Domino corripimur , ut non cum hoc mundo damnemur . 2. Cor. 11.

S. J A C O B U S .

Emundate manus , peccatores : & purificate corda , duplices animo . Miseri estote , & luge , & plorate : risus vester in luctum convertatur , & gaudium in mœrorem . Humiliamini in conspectu Domini , & exaltabit vos . Cap. 4.

Negare non potest Vir Amplissimus , his & similibus locis exigi a peccatoribus pœnitentiam , non solum internam , sed etiam externam : id enim manifeste significant ; jejunium , luctus , fletus , fructus digni pœnitentiæ , ipsaque vox pœnitentiæ , qua non solum conversionem cordis internam , sed externa quoque pœnitentiæ opera significari , semper docuerunt contra Hæreticos Catholici . Unus pro multis videri potest Bellarminus lib. 1. de Pœnitentiæ cap. 7. ubi de nomine Pœnitentiæ adversus Hæreticos disputat . Neque , ut confido , erit nobis cum Viro Eximio dissidium .

Quid ergo ? Inter nos convenit ? Minime : atque en tibi , in quo dissidemus .

Putat ipse opera pœnitentiæ non exigi , nisi ad delendam pœnam temporalem ; ad impetrandam vero cordis conversionem , quæ ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ requiritur , ea passim non requiri .

Nos

Nos contra existimamus non solum ea exigi ad delendam pœnam temporalem; sed etiam juxta ordinarias Dei leges non dari peccatoribus conversionem cordis internam, quæ in Sacramento ad justificationem requiritur, nisi per opera pœnitentiæ impetretur.

Scimus quidem Deum hisce legibus adstrictum non esse, & sine præparatoriis illis pœnitentiæ operibus posse repente maximis etiam peccatoribus conversionem cordis internam largiri: sed id passim non fieri, tum ex Sacris Litteris, tum ex SS. Patribus, tum etiam ex sanioris Theologiæ principiis certum putamus.

Hoc docet Propheta Joel, dum clamat, non solum, *Convertimini ad me in toto corde vestro, sed, in jejunio, & fletu, & planctu.*

Hoc docent a Jona edocti Ninivitæ, dum *in jejunio, in cinere, & in cilicio* non pro pœna temporali satisfaciunt, sed iram divinam placare satagunt. Nam *vidit Deus opera eorum... & misertus est.*

Hoc docet Baptista, cum Judæis non pœnam temporalem, sed iram venturam fugientibus dicit: *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.*

Hoc docet Christus, dum non pœnam temporalem passuros, sed perituros omnes pronuntiat qui pœnitentiam non egerint.

Hoc docet Petrus & Paulus, cum pœnitentiam prædicant, non ut deleatur pœna temporalis, sed *ut deleantur peccata.*

Hoc iterum Paulus docet, cum jubet ut nos ipsos per opera pœnitentiæ *dijudicemus*, non ut evadamus pœnam temporalem, sed *ne judicemur a Domino & eum hoc mundo damnemur.*

Hoc docet Jacobus, cum jubet Peccatores, *miseros esse, lugere, plorare, risum in luctum convertere & gaudium in mœrorem &c.* non sane ut evadant pœnam temporalem, sed ut evadant æternam.

Quid

Quid vero ad hæc omnia Vir Eximius? Duo tantum patent effugia: Vel enim cum Hæreticis contra Catholicos omnes dicet, locis illis non præcipi nisi conversionem & pœnitentiam internam: Vel si præcipiatur etiam externa, eam non præcipi ad delendam culpam mortalem & pœnam æternam, sed tantum ad delendam pœnam temporalem. Prius dicturum non arbitror: superest ergo ut dicat posterius. At hoc quam ridiculum?

Clamat scilicet Propheta Joel ad peccatores: *Convertimini in jejuniis, fletu, & planctu*, si vultis etiam pœnam temporalem delere: at si delere tantum vultis culpam mortalem & pœnam æternam, *jejuniis, fletu & planctu* opus non est.

Pœnitentiam *in cinere & cilicio*, prædicante Jona, agunt Ninivitæ; sed tantum ad delendam pœnam temporalem: nam ad delendam culpam mortalem & pœnam æternam cinere & cilicio opus non erat. Quam aliena hæc a Sacris Litteris interpretatio, ubi diferte dicitur, quod per opera iram divinam placaverint!

Facite fructus dignos pœnitentiæ, inquiebat Baptista; sed ad delendam pœnam temporalem. Quam hoc ineptum, dum ipse Baptista aperte asserit, fructus dignos pœnitentiæ requiri ad fugiendam iram venturam.

Dicere non debuisset Christus, *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*; sed, *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes pœnam temporalem luetis*.

Quid plura? Aut his glossis Sacras Litteras temerare debet Vir Eximius, aut sensum suum Sacris Litteris contrarium esse fateri.

Progrediamur ad Concilia, & praxim Ecclesiæ in iis præscriptam; ubi eandem doctrinam traditam esse non obscure quivis intelliget.

II. Argumentum secundum ex Conciliis &
Praxi in eis præscripta.

Disciplinam pœnitentiæ, quæ multis olim sæculis viguit, Ecclesiæ præformavit Apostolus 1. Corinth. 5. ubi incestuosum tradit *satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit, in die Domini nostri Jesu Christi*. Siquidem *interitum illum carnis interpretati sunt Patres de laboribus pœnitentiæ, quibus carnalis concupiscentia in peccatore interimenda est, priusquam reconcilietur*.

Sic illum interitum interpretatus est Zephyrinus Pontifex & Ecclesia Carthaginensis, teste Tertulliano de pudicitia cap. 13. Origenes in fine Homil. 24. in Levit. Pacianus Parænesi ad Pœnitentiam. Ambros. lib. 1. de Pœnit. cap. 12. item lib. 2. in fine. Aug. lib. de Fide & Operibus cap. 26.

Itaque, præeunte Apostolo, Ecclesia in variis Conciliis Canones Pœnitentiales condidit, quibus longa & laboriosa pœnitentiæ opera præscribebat iis qui in crimen aliquod lapsi fuerant; nec prius illos reconciliari sinebat, quam opera ista sedulo exequendo se conversos probarent. Tres potissimum erant illius disciplinæ rationes.

Prima, ut per laboriosa pœnitentiæ opera divinam in se misericordiam peccatores provocarent, impetrarentque eam cordis conversionem, quæ necessaria est, ut remissio culpæ mortalis & pœnæ æternæ vel in Sacramento, vel extra Sacramentum obtineatur.

Hanc rationem possem fuisse ex Patribus illustrare; sed quoniam de Patribus acturi sumus Argumento tertio, sufficiet hic paucis eam confirmasse ex Auctoribus, qui de disciplina pœnitentiali scripserunt.

Opstraet de Labor. Bapt.

B

Ga.

Gabriel Albaspinus, in veteri Ecclesiæ disciplina versatissimus, Observatione 22. ita habet: *Fletus porro hujus & gemitus indicendi non aliam causam habuit fidelium Mater, quam vim eam propitiandi Numinis, quam inesse lacrymis Deus ipse indicat, & placandi sui rationem demonstrat, edicante Deo: Quoties ingemuerit Peccator &c.*

Morinus de Pœnit. lib. 1. cap. 16. in fine: *Alia, inquit, insuper fuit totius laboris pœnitentialis, & ejus diuturnitatis causa, eaque precipua... Nempe, ut operibus istis laboriosis pœnitens misericordiam Dei sibi alliceret & impetraret, sicque paulatim per frequentem istorum operum iterationem, intercedentibus Ecclesiæ orationibus, ad purificationis consummationem perveniret. Quod fusius probat infra lib. 3. cap. 11.*

Sed unus pro omnibus erit Sapientissimus Cardinalis *D' Aguirre*, qui in præclaris suis *Dissertationibus* ad Concilia Hispaniæ, *Dissert. VIII. in Can. XI. & XII. Concil. Tolet. III. Excursu V. num. 203.* docet, Imprimis eas macerationes diuturnas ab Ecclesiâ injunctas fuisse, ut iis mediantibus peccatores impetrarent a Deo remissionem peccatorum, sive, (quod perinde est) nova auxilia gratiæ, quibus converterentur, & omnino placarent Majestatem Dei offensam.

Pluribus opus non esse arbitror in re apud Catholicos certissima.

Altera disciplinæ istius ratio erat, ut per laboriosa pœnitentiæ opera pœnitentes conversionem cordis sui internam apud Ecclesiâ probarent.

Hanc rationem assignat ipse *Augustinus* c. 65. *Enchiridii*. *Quia, inquit, plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri, neque in aliorum notitiam per verba, vel quacumque alia signa procedit; cum sit coram illo cui dicitur, gemitus meus a te non est absconditus, recte constituentur ab iis qui Ecclesiæ præsumt tempora pœ-*

nitentia, ut fiat etiam satis Ecclesie, in qua remittuntur peccata.

Eandem rationem fusius prosequitur Ivo Carnotensis Epist. 230. his verbis: Cum criminalis culpa delinquentem separet a Capite & a Corpore, rationis ordo hoc exigit, ut internus Iudex tanto remittat celerius, quanto solus magis videt interiorius: Iudex vero qui tantum videt in facie, usque adeo delinquentes sub peccati poena detineat, donec per manifestum poenitentiae fructum qui sit poenitentis affectus intelligat. Per internum enim gemitum satisfat interno Iudici, & idcirco indilata datur ab eo peccati remissio, cui manifesta est interna conversio. Ecclesia vero quia occulta cordi ignorat, non solvit ligatum licet suscitatum, nisi de monumento elatum, id est, publica satisfactione purgatum. Hinc est quod Ecclesia sua crimina confitentes a Sacramentorum Communionem suspendit, & in cinere & in cilicio positos ab introitu Ecclesiarum statuto tempore excludit, ut per hoc experiatur, si tum sint intus vivificati, cum fuerint longa poenitentia maceratione probati. Plura in eadem rem vide apud Morinum lib. 1. de Poenit. cap. 16.

Hanc rationem loco mox citato etiam probat Doctissimus Cardinalis D' Aguirre, allegatis ipsis verbis Augustini, quæ nos paullo ante allegavimus.

Tertia disciplinæ poenitentialis ratio erat, ut fideles, dum intelligebant tam diuturna & tam laboriosa Poenitentiae opera subeunda esse iis, qui in crimen lapsi fuerant, a committendo crimine deterrentur.

Duas hasce rationes posteriores vel ipsi Hæretici admittunt: de sola prima nobis cum illis contentio est. Dicunt scilicet, laboriosa illa opera, quæ olim imponebantur poenitentibus, fuisse quædam experimenta, quibus lapsi in gravia scelera probabantur an serie poeniterent, nec

ne; dictasque fuisse satisfactiones, non respectu Dei, sed Ecclesia, a qua recipi cupiebant, cui satisfaciebant, hoc est, tantum præstabant, quantum Ecclesia, in quam peccaverant, ad reconciliationem satis videbatur. Ita Aretius quidam, quæ citat Lensæus de satisfactione cap. 1. ac deinceps toto eo libro refutat,

Melanchton etiam in Apolog. Confessionis August. art. de Confess. & Satisf. Scholasticis, inquit, viderunt in Ecclesia esse Satisfactiones, nec animadvertunt illa spectacula instituta esse, tum exempli causa, tum ad probandos hos qui pecebant recipi in Ecclesia. In summa, non viderunt esse disciplinam & rem prorsus politicam; ideo superstitiose finxerunt, eas non ad disciplinam coram Ecclesia, sed ad placandum Deum valere.

Calvinus lib. 3. Instit. cap. 4. §. 39. Satisfactionem a Patribus vocatam dicit, non compensationem, quæ Deo redderetur, sed publicam testificationem, quæ qui excommunicatione mulctati fuerant, cum in Communionem recipi vellent, Ecclesiam reddebant de sua pœnitentia certiolem.

Itaque circa primam rationem solum Catholicis cum Hæreticis dissensio est. Dicunt Catholici, laboriosa illa pœnitentiæ opera olim imposita fuisse, ad Deum placandum, five, ad impetrandam a Deo conversionem cordis, quæ in Sacramento Pœnitentiæ ad Justificationem requiritur; Negant ad hoc ea imposita fuisse Hæretici.

Quæro nunc a qua parte stare velit Eximius Stejartius? Si a parte Hæreticorum: ægre ferre non poterit, si omnes passim Doctores Catholicos ipsi opponam, e quibus plures citaturus sum Argumento 3. & 4.

Si Catholicorum partem eligat: hoc ei Argumentum solvendum est.

Ecclesia olim peccatoribus laboriosa pœnitentiæ opera ante absolutionem præscripsit, ut
per

per ea Deum placarent, obtinerentque conversionem cordis, quæ ad justificationem in Sacramento requiritur.

Igitur censuit Ecclesia, conversionem cordis, quæ ad justificationem in Sacramento requiritur, passim per laboriosa pœnitentiæ opera obtineri.

Quid dicet? Negabit antecedens? Resp. Negare illud non potest, nisi sentiat cum Hæreticis, satisfactiones olim injungi solitas, rem fuisse mere politicam.

Admittet? Admittere una debebit consequentiam: Proindeque fateri, suam de conversione peccatoris sententiam, veteris Ecclesiæ, adeoque & modernæ, sensui ac praxi repugnare.

Priusquam hoc argumentum concludam, observare juvat, Hæreticos locis jam citatis admittere, satisfactiones illas veteres fuisse quædam experimenta, quibus lapsi in gravia scelera probabantur, an serio pœniterent, nec ne, ut ait Aretius; vel quibus Ecclesiam reddebant de sua pœnitentia certiore, ut Calvinus: neque in hoc erant Hæretici, aut ab ullo unquam Catholico reprehensi sunt. Id unum in ipsis redarguunt Catholici, quod etiam non admittant, satisfactiones illas valuisse ad Deum placandum.

Sed miror, si tantumdem nobis det Vir Eximius. Si enim admittat, satisfactiones illas veteres fuisse experimenta quædam, quibus lapsi se serio pœnitere probabant, & Ecclesiam reddebant de sua pœnitentia certiore; satis animadvertet, posse ex veteri pœnitentiæ disciplina duci adversus se argumentum, non solum pro operibus ante absolutionem passim a peccatore exigendis, verum etiam pro certitudine morali, quam non admittit. Sed de hoc ex professo alibi. Ipse, si ne admittat quidem quod admisere Hæretici; viderit profecto, an non

multo magis quam. Hæretici, veteres illas satisfactiones ad meram disciplinam, atque ad rem tantum politicam redigat.

Unum quidem habet effugium, si dicat, opera illa pœnitentiæ valuisse ad delendam pœnam temporalem, quæ una cum pœna æterna tunc plerumque remittebatur: sed hanc viam præclusum imus argumento 3. & 4. ubi tum ex Patribus, tum ex recentioribus Theologis demonstrabitur, opera illa præcipue ad expiandam culpam mortalem & pœnam æternam iuncta fuisse.

III. Argumentum Tertium e Sanctorum Patribus.

INnumera prope sunt SS. PP. loca, quibus docent remissionem culpæ mortalis & pœnæ æternæ passim non aliter quam per multos labores & fletus a peccatore acquiri.

TER TULLIANUS.

Exomologesis est, quæ delictum Domino nostro confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentiæ nascitur, Pœnitentiæ Deus mitigatur. Itaque exomologesis prosternendi & humiliificandi hominis disciplina est, conversationem injungens Misericordiæ illicem. De ipso quoque habitu atque vitæ mandat, sacco & cinere incumbere... plerumque vero jejuniis preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire dies noctesque ad Dominum Deum tuum... Hac omnia exomologesis... ut in peccatorem ipsa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna supplicia, non dicam frustretur, sed expungat. Cum igitur provolvitur hominem, magis relevat;... cum accusat, excusat; cum condemnat, absolvit. In

quam

quantum non peperceris tibi, in tantum tibi Deus, crede, parceret Deliqui, dicito, in Deum, & periclitor in aeternum perire. Itaque nunc pendo, & maceror, & excrucior, ut Deum reconciliem mihi, quem delinquendo laesi si de exomologesi retractas, gehennam in corde considera, quam tibi exomologesis extinguit, & poena prius magnitudinem imaginare, ut de remedii adeptione non dubites &c. Lib. de Pœnitent. c. 9.

Audis, Pœnitentia Deum mitigari? Flebilem pœnitentis conversationem esse misericordia illicem? Temporalis afflictione aeterna supplicia expungi? Peccatorem per exomologesim, id est, totam illam agenda Pœnitentia disciplinam relevari, magis mundatum reddi, excusari, absolvi? In tantum ipsi Deum parcere, in quantum ipse sibi non parcat? Peccatorem macerando & excruciendo se, Deum sibi reconciliare? Gehennam ipsam per exomologesim extingui?

Audis, inquam, hæc; & dicis non nisi ad delendam poenam temporalem magnos fletus & labores requiri? An aeterna supplicia, quæ temporali afflictione expunguntur; an gehenna, quæ per exomologesim extinguitur, non est nisi poena temporalis?

Atque ut constet non solum per laboriosa pœnitentia opera culpæ mortalis & poenæ æternæ remissionem obtineri; sed nec solere Deum alio pretio illam largiri: Quid porro, inquit, tam ineptum, quam pœnitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere? Hoc est pretium non exhibere, & ad mercem manum emittere? Ib. cap. 9.

Et Paulo post: Si ergo qui venditant, prius nummum quo paciscuntur examinant, ne sculptus, neve rarus, neve adulter sit; etiam Dominum credimus Pœnitentia probationem prius inire, tantam nobis mercedem perennis scilicet vitæ concessurum.

Fixum ergo sit ex Tertulliano, juxta ordi-

narias Dei leges culpam mortalem & pœnam æternam non remitti, nisi magnos fletus & labores persolventibus.

S. CYPRIANUS.

Epistola 55. ad Cornelium Pontificem sic invenitur in Præsbyteros, qui sine acta prius pœnitentia lapsos reconciliabant: Intercedunt ne rogetur Deus, qui indignari se ipse testatur: Intercedunt ne exoretur precibus & satisfactionibus Christus &c. Elaborant ne vulneratos divina clementia in Ecclesia sua curet, ne Deo indignanti satisfiat &c. Datur opera satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluantur. Pax vera falsa pacis mendacio tollitur &c.

Censet ergo Cyprianus, pacem veram peccatoribus a Deo non dari solere, nisi prius exoreretur precibus & satisfactionibus; nisi per pœnitentiam vulnerati curentur, & Deo indignanti satisfaciant; nisi satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur; nisi vulnera lachrymis abluantur &c. pacem falsam esse quæ sine illis conceditur.

In libello de lapsis eadem non minus studiose inculcat: Putasne, inquit, tu Dominum cito posse placari, quem verbis perfidis abnuisti? . . . Putas facile eum misereri tui, quem tuum non esse dixisti? Orare oportet eum impensius & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lachrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhaerere cineri, in cilicio & sordibus volutari. . . Iustis operibus incumbere, quibus peccata purgentur; Eleemosynis frequenter insistere, quibus a morte anime liberantur. . . Si precem quis toto corde faciat, si veris pœnitentia lamentationibus & lachrymis ingemiscat, si ad veniam delicti sui Dominum iustis & continuis operibus

ribus inflectat, misereri talium potest . . . Poenitenti, operanti, roganti, potest clementer ignoscere &c.

Quis ex his non intelligat, magnis fletibus & laboribus juxta S. Cyprianum plerumque opus esse, ut culpæ mortalis & poenæ æternæ remissio obtineatur? Quis vero non videat, quam ridiculus foret, qui S. Cyprianum sic vellet intelligere, ac si magnos illos fletus & labores tantum ad delendam poenam temporalem exigeret?

Plura vide apud ipsum Cyprianum: nam totus fere citandus est, si omnia, quæ in eandem rem habet, citare voluero.

S. P A C I A N U S.

In Parænesi ad poenitentiam sic lapsos alloquitur: Ecce scalpellum propheticum, Convertimini, inquit, ad Dominum Deum vestrum, simulque jejunto, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra. Nolite hanc secturam timere dulcissimi. Deinde proposito exemplo Davidis & Regis Babylonii, sic profequitur: Ecce sectio quam spondi; qui poterit tolerare sanabitur. Admovebo adhuc ignes de cauterio Apostolico, videamus an ferre possitis: Judicavi, inquit, congregatis vobis & spiritu meo in virtute Domini Jesu Christi tradere ejusmodi hominem satana in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in diem Domini. Quid dicitis poenitentes? Ubi est carnis vestra interitus? Tum remedia suggerit, quibus a Deo misericordiam impetrent, ne pereant: Si quis ad balneum vocet, recusare delicias; si quis ad convivium roget, dicere: Ista felicibus, ego deliqui in Dominum, & periclitor in æternum perire. Quo mihi epulas qui Dominum lasi? Tenere praterem pauperum manus, viduas obsecrare, Prasbyteris ad-volvi, exoratricem Ecclesiam deprecari, omnia prius tentare quam perire &c.

Ecce quibus sanationem ac salutem spondeat S. Pacianus: Iis nimirum, qui tolerare poterunt scalpellum propheticum, in jejuniis, in fletu, & in planctu; iis, qui carnem suam mortificationibus interimunt; iis, qui balnea, delicias, convivia recusant, qui tenent pauperum manus, viduas obsecrant, Presbyteris advolvuntur, deprecantur Ecclesiam, omnia prius tentant quam pereant: quibus omnibus magnos fletus & labores significari, nemo sane inficiabitur.

Nisi forte quis dixerit, hæc omnia requirere S. Pacianum ad delendam poenam temporalem: quo nihil dici posset a verbis & mente ipsius alienius; cum diserte asserat ea se requirere, ut lapsi sanentur, ut spiritus ipsorum salvus sit, denique ne pereant.

S. AMBROSIIUS.

Libro 1. de Pœnit. c. 4. ita habet: Expectat gemitus nostros, sed temporales, ut remittat perpetuos; expectat lachrymas nostras, ut profundat pietatem suam. Sic in Evangelio Vidue Matris lachrymis compassus filium ejus resuscitavit.

Et lib. 2. cap. 5. Qui agit poenitentiam, non solum diluere lachrymis debet peccatum suum, sed etiam emendatioribus factis operire & tegere delicta superiora, ut non ei imputetur peccatum. Ergo tegamus lapsus nostros posterioribus factis, munde-
mus fletibus, ut audiat nos Dominus Deus ingemiscientes &c.

Ad Virginem lapsam cap. 8. Quantamvis afflictionem, quantumvis laborem & indecorem subire esto contenta, dummodo ab æternalibus poenis libereris. Deinde Poenitentiae subeundæ rationem præscribens: Tu, inquit, proprii facti index esto crudelior; . . . lugubris tibi accipienda esto vestis; & mens & membra singula digna castigatione punienda. Amputentur crines &c. Talis a-
ctio

ctio pœnitentia, si fuerit perseverans, audebit sperare, etsi non gloriam (Virginitatis) certe pœna vacationem. Ac tandem concludit: Peccator si sibi ipsi non pepercit, a Deo illi parcitur. Et si futuras pœnas gehennæ perpetue, in hoc parvo vitæ spatio compensaverit, seipsum ab æterno iudicio liberat.

Si Deus gemitus nostros temporales expectat, ut remittat perpetuos; si expectat lachrymas, ut profundat pietatem suam; si non parcat, nisi iis qui sibi non pepercerint; si ab æterno iudicio non liberetur, nisi qui pœnas gehennæ in hac vita compensaverit: profecto sequitur, non solere Deum culpam mortalem & pœnas æternas remittere, nisi per gemitus, lachrymas, & laboriosa pœnitentiæ opera id impetretur.

Si quis dicat hæc ab Ambrosio non requiri, nisi ad delendam pœnam temporalem: eum oportet oculos sibi eruisse ne verba Ambrosii legat, & aures obturasse ne audiat; cum disertissime de pœnis æternalibus S. Doctor loquatur.

S. HIERONYMUS.

Qui peccator est, & quem proprie conscientia remordet, cilicio accingatur & plangat, vel propria delicta vel populi, atque iterum ingrediatur Ecclesiam de qua fuerat ejectus, & cubet in sacco, ut præteritas delicias per quas Deum offenderat, vitæ austeritate compenset. Hier. in cap. i. Joelis.

Idem Epist. 41. sic increpat Sabinianum: Facies advolutus genibus meis, & misericordiam, ut tuis verbis utar, sanguinis deprecaris. Et o! te miserum, neglecto iudicio Dei, me tantum quasi vindicem times. Ignovi, fateor, quid enim aliud tibi possum facere Christianus? Hortatus sum ut ageres pœnitentiam, & in cilicio & cinere voluntareris, ut solitudinem peteres, ut viveres in mo-

nasterio , ut Dei misericordiam jugibus lachrymis implorares &c.

Et Epist. 30. post descriptam pœnitentiam Fabiolæ : *Qua peccata* , exclamat , *fletus iste non purget ? Quas inveteratas maculas hæc lamenta non abluant .* &c.

Si mandet Hieronymus , ut qui peccator est , cilicio pœnitentia accingatur & plangat , cubetque in sacco ut prateritas delicias , per quas Deum offenderat , vite austeritate compenset : si hortetur ut agat pœnitentiam in cilicio & cinere , ut Dei misericordiam jugibus lachrymis imploret : censet profecto , non aliter solere Deum quam per magnos labores & fletus a peccatore placari .

S. A U G U S T I N U S .

In Psalmi 6. Versum 4. *Et anima mea turbata est valde* , sed tu , Domine , usquequo ? ita scribit : Quis non intelligat significari animam luctantem cum morbis suis ; diu autem dilatam a Medico , ut ei persuaderetur in qua mala se pescando precipitaverit ? Quod enim facile sanatur , non multum cavetur ; ex difficultate autem sanationis erit diligentior custodia sanitatis . Non ergo tamquam crudelis Deus æstimandus est , cui dicitur , & tu Domine usquequo ? Sed tamquam bonus persuasor anime , quid mali sibi ipsa pepererit .

Idem in Psalm. 106. Potuit hoc Dominus sine difficultate prestare ; sed si hoc sine difficultate haberemus , largitorem hujus boni non agnosceremus . Si enim primitus cum vellet posset , & non sentiret adversus se obnitentes cupiditates , nec vinculis suis gravata anima collideretur , suis viribus tribueret quod se posse sentiret .

Si debeat peccator diu luctari cum morbis suis ; si diu clamare ad Medicum ; si difficulter sanetur ; si sentire debeat obnitentes adversus se cupiditates ; A Vinculis suis gravatus collidi : sane non absque

absque magnis fletibus ac laboribus solet peccator ad justificationem perducī.

Accipe ex eodem alia. Distinguit S. Doctor Serm. 50. inter 50. Homilias, nunc Serm. 351. tres actiones pœnitentiæ, quæ sunt usitatæ in Ecclesia Dei: Prima est, quæ agitur ante baptismum ab adultis Baptizandis: Altera, quæ per totam hanc vitam, etiam a Justis, perpetua, ut ait, supplicationis humilitate subeunda est: Tertia actio pœnitentiæ est, inquit, quæ pro illis peccatis subeunda est, quæ legis Decalogus continet, & de quibus Apostolus ait, quoniam qui talia agunt Regnum Dei non possidebunt.

In hac ergo pœnitentiâ, ait, majorem quisque in se severitatem debet exercere, ut a se ipso iudicatus non judicetur a Domino &c.

Eodem modo pœnitentiæ actionem distinguit Serm. 27. inter Homilias 50. nunc Serm. 352. ubi de tertia sic loquitur: Est pœnitentiâ gravior atque luctuosior, in qua proprie vocantur in Ecclesia pœnitentes, remoti etiam a Sacramento Altaris participandi, ne accipiendo indigne iudicium sibi manducant & bibant. Illa ergo pœnitentiâ luctuosa est.

Sic debeat peccator ne a Domino judicetur, majorem in se severitatem exercere; & ne iudicium sibi manducet & bibat, ab Altari removeri, gravioresque ac luctuosiores subire Pœnitentiam: Quis non intelligat, juxta Augustinum, non solere peccatorem nisi per magnos labores & fletus converti atque ad justificationem venire.

S. CHRYSOSTOMUS.

Melius est immundo luto pollui, quam peccatis. Nam qui illo est inquinatus, brevi tempore abluitur & redditur ei similis, qui nec ab initio in illam incidit voraginem. Qui autem cecidit in barathrum peccati, accipit inquinamentum quod aqua non mundatur, sed multo eget tempore perfectaque

pœnitentia lachrymisque ac planctibus, majorique ac vehementiori lamentatione, quam quæ propter charissimos ostenditur. Nam hæc quidem sordes ad nos extrinsecus adveniunt, & ideo eas cito depouimus: illæ autem oriuntur intrinsecus, & ideo viæ eas abluentes emendamus. Homil. 12. in Epist. ad Hebr. in Morali.

Si ad abluendum peccatum multo tempore opus est, si perfecta pœnitentia, si lachrymis ac planctibus, si majori ac vehementiori lamentatione, quam quæ propter charissimos ostenditur: certe non sine magnis fletibus ac laboribus passim ad iustitiam pervenitur.

S. L E O.

Multiplex Dei misericordia ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, ut qui generationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent: sic divinæ bonitatis prædiis ordinatis, ut indulgentiæ Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Jesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Epist. 19.

Censet ergo Sanctus Pontifex, peccatori dandam esse actionem pœnitentiæ, eundemque salubri satisfactione purgandum, priusquam per Sacramentum Pœnitentiæ reconcilietur. Quo etsi disciplinam illius temporis describi non ignorem; aliquid tamen quasi juris divini & naturalis simul contineri, nemo negaverit.

*Author lib. de Vita contempl.
apud Prosperum.*

Lib. 2. cap. 7. de iis, qui pœnitentiam libe-
ben.

benter suscipiunt, ita loquitur: Si ipsi Judices fiant, & veluti sue iniquitatis ultores hic in se voluntariam poenam severissima animadversionis exerceant, temporalibus poenis mutabunt aterna supplicia; & lachrymis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent aeterni ignis incendia.

Igitur non nisi per magnos fletus & labores solet aeternae poenae remissio obtineri.

S. CÆSARIUS Arelatensis.

Mortificatione praesenti futurae mortis sententia praevenitur, & dum culpa auctor humiliatur, culpa consumitur; dumque exterior afflictio voluntaria distractionis infertur, tremendi iudicii offensae sedatur, & ingentia debita labor solvit exiguis, quae vix consumpturus erat ardor aeternus. Homil. 1. Et rursus: Quicumque aliqua de istis peccatis in se dominari cognoverit, nisi digne, si habuerit spatium, longo tempore poenitentiam egerit, & largas Eleemosynas erogaverit, & a peccatis abstinuerit; illo transitorio igne, de quo dixit Apostolus, purgari non poterit, sed aeterna illa flamma sine remedio cruciabitur. Homil. 8.

Ergo, Iudice Cæsario Arelatensi, poena aeterna non nisi per laboriosa poenitentiae opera passim redimitur.

S. GREGORIUS.

Homil. 10. in Evangelia: a Regione nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitum gustando discessimus, sed ad eam necesse est ut flendo, obediendo, visibilia contemnendo, atque appetitum carnis refranando redeamus.

Sic brevissime Summus Pontifex viam peccatori ad Iustitiam per fletus & labores demonstrat.

S. BERNARDUS.

In his a quibus abstinere omnino non possumus, dum gestamus corpus peccati, ad salutem sufficere potest.

potest poenitentia quotidiana: At in gravioribus quidem, & quæ peccata ad mortem sunt, opus est non modo poenitentia, verum etiam continentia. Difficilis prorsus res, & soli virtuti divina possibilis, susceptum semel peccati jugum a cervicibus suis excutere, quoniam qui facit peccatum, servus est peccati, nec est jam liberari nisi in manu forti. De triplici misericordia & quatuor miserationibus.

Si res sit prorsus difficilis, susceptum semel peccati jugum excutere; si non excutiatur, nisi in manu forti: quis non intelligat peccatorem passim per magnos labores & fletus converti.

Et post hæc, nescio qua confidentia, dicet Eximius Stejartius, quod ausus est die 14. Febr. 1665. in Thesi publica: Non esse, cui fidem debeamus in Ecclesia Dei, omnino ullum, qui ad purificationem animæ a peccato mortali magnos fletus & labores requirat? Videtur mihi qui id dicit, aut Patres numquam legisse, aut omnem erga Patres venerationem abjecisse.

At forte a Patribus ad Scholasticos provocat Vir Eximius, sive, ut phrasi ipsius utar, a Scholasticis temporis illius ad Patres hujus temporis: Nam sunt Scholastici, ut ait, hujus temporis Patres, sicut Patres erant Scholastici temporis illius; & quamvis veterum doctrina forte purior fuerit, modernorum tamen qualis sit melius intelligitur. In Thesi defensa 5. Martii 1692. Sequamur; & ne apud hos quidem aliquid ipsi præsidii esse, ostendamus: prius tamen brevi Observatione interposita.

OBSERVATIO.

*Circa loca Scriptura Sacra & SS. Patrum
supra citata.*

NE quis ex iis, quæ jam ex Sacris Litteris & Patribus citata sunt, errandi aut
er-

errorem nobis imputandi ansam arripiat: visum est hic pauca observare ac monere.

1. Cum Scriptura & Patres a peccatoribus exigunt, *jejunia, fletus, planctus, cilicia, cineres*; & his similia: manifestum est eos exigere opera poenitentiae externa.

2. Non tamen propterea necessario exigunt ea ipsa, quae verbis suis exprimunt, puta *cilicia, & cineres*; sed aliqua tantum, eaque loco, tempori, disciplinae Ecclesiae, Personarum infirmitati, aliisque circumstantiis accommodata.

3. At neque hæc eo exigunt, quod credant sine illis prius exhibitis Peccatorem Deo reconciliari numquam posse: sed quod existiment hanc viam esse ordinariam, qua Deus peccatorem ad justificationem perducit: idque unum ex locis allegatis supra concludere volumus.

4. Si quæ loca Patrum plus aliquid exigere videantur, ea quidem secundum veteris Ecclesiae disciplinam eatenus accipiendae sunt, & mitiganda; sed absit ut ea propterea sic enerventur, ut ne quidem id, quod juris divini est & quodammodo naturalis, ex iis probetur.

5. Porro opera illa poenitentiae, per quæ solet Deus peccatores ad justificationem perducere, per *magnos fletus & labores* exprimit Concilium Tridentinum: ideoque & mihi visum est terminis illis uti, & ex Patribus concludere, *magnos fletus & labores* ad justificationem requiri.

6. Ut tamen distinctius, quid per *magnos fletus & labores* velim, omnes intelligant: repetam hic ex *Dissertatione de praxi Ecclesiae* Part. 3. cap. 5. §. 2. pauca, quæ jam pridem scribere coactus sum, ne quis nostram de operibus poenitentiae Doctrinam, ut justo rigidior, accusaret,

EXCERPTUM
EX
DISSERTATIONE
THEOLOGICA
DE

Praxi Administrandi Sacramentum
Pœnitentiæ,

UBI OSTENDITUR,

Quo modo Doctrina Patrum de Laborioso Pœnitentiæ Baptismo, seu de magnis fletibus & doloribus, etiam hujus temporis infirmitati ac disciplinæ accommodanda sit.

„ CUM dicimus Reg. 1. Conversionem cor-
„ dis fieri non solere nisi per opera pœ-
„ nitentiæ; proindeque per hæc pœnitentem
„ ad Conversionem duci debere: nemo sibi ima-
„ ginetur, *Cilicia, Flagra, Humicubationes,*
„ aliasve austeras castigationes corporis, aut
„ forte etiam exotica quædam pœnitentiarum
„ genera, qualis Viris zelosis & legitime pra-
„ xeos Amatoribus aliquando afficta fuere, *in-*
„ *dusum madidum, fœnum &c.* Nemo, inquam
„ hæc sibi imaginetur, quasi a pœnitentibus
„ talia exigamus: sed suaviora ac mitiora mul-
„ to sunt, quæ ut faciant, non tam injungi-
„ mus, quam monemus, oramus, obsecramus,
„ hortamur, persuademus.

„ Opera pœnitentiæ in duplici genere sunt:
„ Alia externa, alia interna.

„ Externa sunt hæc:

„ 1. Abstinerere saltem ab externis illicitis,
„ quorum vel amore, vel occasione peccatur:

„ Ut

„ Ut abstinere a familiaritate, consortio, col-
„ loquio, & aspectu personarum cum quibus,
„ vel quarum occasione peccatur: abstinere ab
„ immoderato cibo, potu, somno, otio, quæ
„ & ipsa illicita sunt, & ad illicita inducunt:
„ abstinere a consortio hominum improborum,
„ a Tabernis, a locis ludisque vetitis, &c.

„ Et hæc sane non exigua pœnitentia est
„ iis, qui rebus ejusmodi delectantur.

„ 2. Facere saltem ea externa quæ quivis fa-
„ cere tenetur, aut certe a quovis fieri con-
„ sentaneum est: quorum quidem alia sunt,
„ quæ spectant ad Officium generale hominis
„ Christiani; alia ad Officium speciale cujusque.

„ Ad Officium generale hominis Christiani
„ spectat: Mane saltem & vespere, & (si
„ commodè fieri possit) per diem tempus ali-
„ quod Orationi, piisque exercitiis impende-
„ re: Quotidie (si commodum sit) Sacro in-
„ teresse, si commodum non sit, tempore sal-
„ tem Sacrificii, iis, qui Sacrificio interfunt,
„ corde se jungere. Diebus certe Dominicis
„ & festis, non Sacrum tantum audire, sed &
„ alia Ecclesiæ officia, si opportunum sit con-
„ cionemque vel instructiones frequentare &c.

„ Ad Officium speciale cujusque hominis
„ pertinet, Id diligenter exequi, quod status
„ & officium, in quibus quisque constitutus
„ est, requirunt.

„ Pater & Mater-familias sollicitè, quæ fa-
„ milia necessaria sunt tum spiritualia, tum
„ temporalia provideant: Advocatus, gnaviter
„ pro justitia laboret: Mercator negotia sua
„ diligenter curet; Studiosus, studendi tem-
„ pora diligenter observet, librisque incum-
„ bat; Mechanicus, labore se suo indefesse
„ exerceat &c.

„ Et hæc rursus pœnitentia sat dura iis
„ qui ea præstare non consueverint.

„ 3. Ab-

„ 3. Abstinere etiam a quibusdam externis
 „ licitis : Ut abstinere a confortiis , colloquiis :
 „ conversationibus , alioquin non malis nec pe-
 „ riculosis ; neque tamen etiam necessariis vel
 „ utilibus : abstinere a somno , cibo , potu , re-
 „ creationibus , quibus licite quis uti posset &c.
 „ Et hæc pœnitentia prorsus convenit iis
 „ qui ante illicita perpetrarunt .

„ 4. Facere ea , quæ possent sine peccato
 „ omitti : ut orare mane & vesperi paulo diutius ,
 „ aut per diem paulo frequentius : Sa-
 „ cro , divinis Officiis , & concionibus inte-
 „ resse diligentius : piis exercitiis , ut lectioni
 „ Sacræ , aut colloquiis Spiritualibus vacare
 „ sæpius : Eleemosynam erogare liberalius &c.

Et hæc quidem opera pœnitentiæ externa .
 Nunc quæ sint interna , videamus . Hæc ad
 duo potissimum rediguntur : *Considerationem* &
Orationem .

„ *Considerationem* voco , qua attente confide-
 „ rantur res ad salutem æternam pertinentes :
 „ *Orationem* , qua vel bona salutaria petimus ,
 „ vel mala deprecamur : quamquam nec confi-
 „ deratio unquam absque *Oratione* esse debeat ,
 „ nec *Oratio* absque omni *consideratione* esse
 „ possit .

„ Itaque præter opera externa proponenda
 „ sunt etiam Pœnitenti interna . Atque in-
 „ primis , ei persuadenda est *Consideratio* , sed
 „ earum rerum præcipue , quæ ipsi congruunt .
 „ Sic v. g. Peccatori nondum Pœnitenti præ-
 „ scribi potest , ut consideret divinam justitiam ,
 „ quæ æternis cruciatibus punit eos , qui ta-
 „ lia committunt ; quæ nec Angelis suis pec-
 „ cantibus peccerit ; quæ Mundum originale
 „ diluvio absorpsit ; quæ Sodomam & Gomor-
 „ rham igne & sulphure consumpsit ; quæ plu-
 „ res subita morte corripuit , & in infernum
 „ adhuc delicto flagrantem demersit ; quæ pu-

„ nit

„ nūc hodie punietque in æternum plurimos
 „ qui non plura peccaverant &c. Suaderi item
 „ ejusmodi potest, ut consideret novissima, ut
 „ æternitatem ruminet, ut brevitatem vitæ,
 „ & incertitudinem consideret &c.

„ Hoc ut fiat efficacius, in promptu ha-
 „ bendæ sunt quædam Sacrarum Litterarum
 „ sententiæ, ut hæc vel similes: *Nisi Pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur. Stulte, hac nocte repetent Animam tuam a Te &c.*

„ Plura de praxi, quæ præscribatur etiam
 „ Rudibus *Consideratio*, vide in *Dissertatione Theologica de conversione peccatoris. Qu. 3. Cap. 2.*

„ *Considerationi* jungenda *Oratio*: nam ideo
 „ *Consideratio* iungitur, ut *Oratio* inde nascatur. Ideo v. g. peccatori nondum pœnitenti iungitur *consideratio* divinæ *Justitiæ*, ut timore illius percussus, & de suo periculo ac calamitate admonitus, ad divinam misericordiam confugiat per *Orationem*. Plura de praxi, qua præscribenda est Pœnitentibus *Oratio*, vide etiam ibidem *Capite 3.*

„ Atque hæc sunt opera pœnitentiæ, cum
 „ externa, tum interna, quæ praxis legitima commendat: non digna profecto, ob quæ praxis illa facie tam horribili depingatur, & veluti crudelis quædam Carnificina potetur.

„ Ceterum unum hic observandum est sedulo: Nil aut parum profutura opera pœnitentiæ externa, nisi & præscribantur interna: cum & externa ipsa interno spiritu animanda sint, & ad interna ordinanda. Videant itaque *Spirituales Medici*, ait Petrus de Soto, quid agant, cum externa quedam & quasi corporalia exercitia tantum iungunt (etsi præcipiant *Orationes vocales*) & nihil de interna *consideratione* (ubi vera pietas est) aut docent aut admonent, aut imponunt infirmis: de his

„ enim

„ enim merito Paulus , Exerce te ipsum ad pietatem ; nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est , pietas autem ad omnia .

Hac Author ille Lect. 6. de Ratione medendi peccatis : Ubi & in hanc rem vide plura .

Nunc ad Theologos & Scholasticos transeamus .

IV. Argumentum Quartum e Theologis & Scholasticis Recentionibus .

Sanctorum Patrum vestigia secuti sunt nobiliores quique Theologi ac Scholastici ; & hanc , quam tuemur , de operibus poenitentiae preparatoriis doctrinam , tamquam a Patribus acceptam tradiderunt .

GUILIELMUS Parisiensis .

Capite 6. de Sacramento Poenit. „ Motus „ inquit , hujus gratiae (praeventientis & praeparantis) ad motus illius (gratiae gratum facientis) sunt , sicut aratio , rigatio , & feminatio , ad vivificationem feminis & exortum ; & sicut mollificatio ceræ ad ejusdem sigillationem ; & sicut calefactio ac resolutio metalli ad ejusdem formam imaginis seu modulum , & infusionem ; & sicut tersio , & ablutio , & oppositio speculi ad formæ in eo apparitionem : omnibus enim praecedentibus , aut preparatoriis quasi mollificatur cor humanum &c.

Et iterum . „ Quasi excolitur cor humanum „ & aratur timore , teritur dolore , compluitur „ lachrymis , seminatur Verbo Dei cogitando „ seu meditando , ante susceptionem gratiae „ gratum facientis &c.

„ Incomparabiliter plus dolendum atque lugendum est pro damno atque amissione hujusmodi spiritualium . . . quam pro damno & „ amissione quorumcumque temporalium : major

„ ta-

„ tamen pars pœnitentium, imo pene omnes
 „ econtrario facere videntur; quia major pars
 „ pœnitentium incomparabiliter longe esse vi-
 „ dentur a condigno & congruo dolore pœni-
 „ tudinis, & propter hoc a remissione pecca-
 „ torum, atque virtute & effectu Sacramenti
 „ pœnitentialis, & propter hoc pro remissio-
 „ ne, & absolutione, ab benedictione Sacer-
 „ dotali reportare illusionem &c.

Tandem cap. 19. „ Quia, inquit, attritio
 „ donum Dei est; sicut omnis præparatio ad
 „ gratiam, suffragiis Sanctorum, Eleemosynis,
 „ Sacris Lectionibus, Sacris Meditationibus,
 „ auditu Verbi Dei, piis excitationibus, ac
 „ sanctis exercitationibus aliis procuranda erit
 „ & a Deo impetranda. Et plus eisdem admi-
 „ niculis postulanda a Patre misericordiarum
 „ & obtinenda erit.

Adeo hæc manifesta sunt, ut monere opus
 non sit, juxta hunc Theologum non nisi per
 laboriosa pœnitentiæ opera ad Justificationem
 communiter veniri.

S. T H O M A S.

Guilielmum Parisiensem, cum quo etiam vi-
 xit, secutus est in Academia Parisiensi S. Tho-
 mas, Scholasticorum Princeps, qui lib. 3. con-
 tra Gentes cap. 158. ubi quærit, *Qualiter homo*
a peccato liberetur, in hæc verba respondet. “

„ Oportet quod per contraria voluntas rece-
 „ dat a peccato, his per quæ in peccatum in-
 „ clinata fuit: fuit autem inclinata in pecca-
 „ tum per appetitum & delectationem circa
 „ inferiores; oportet igitur quod a peccato
 „ recedat per aliqua pœnalia quibus affligatur
 „ propter hoc quod peccavit: sicut enim per
 „ delectationem tracta fuit voluntas ad consen-
 „ sum peccati, sic per pœnas confirmatur in
 „ abominatione peccati.

„ 2. . . . Oportet eum qui de peccato resur-
 „ git, non solum detestari peccatum præteri-
 „ tum, sed etiam vitare futurum: Est igitur
 „ conveniens ut affligatur pro peccato, ut sic
 „ magis confirmetur in proposito vitandi pec-
 „ cata.

„ 3. Præterea ea quæ cum labore & pœna
 „ acquirimus, magis amamus & diligentius con-
 „ servamus. . . . Sed homini resurgenti a pecca-
 „ tatis hoc maxime necessarium est, ut statam
 „ gratiæ & Dei amorem diligenter conserve-
 „ quem negligenter per peccatum amisit: Est
 „ ergo conveniens ut laborem & pœnam su-
 „ stineat pro peccatis commissis.

„ 4. Adhuc, ordo iustitiæ hoc requirit, ut
 „ peccato pœna reddatur &c.

En ut iisdem fere rationibus conversionem
 difficilem esse probet S. Thomas, quibus ad
 idem probandum usus est S. Augustinus loco
 supra citato.

Alia in hanc rem apud S. Thomam vide 1.
 2. q. 112. art. 2. ubi docet ad gratiam iustifi-
 cantem præexigi aliquam gratiæ præparatio-
 nem: quæ, ut ait in 4. dist. 17. q. 1. art. 2.
 quandoque diu ante incipit, quam gratia in-
 fundatur. Vide item 1. 2. quæst. 113. art. 7.
 ac 10. ubi asserit quod iste sit communis & con-
 suetus cursus justificationis, ut . . . homo convertatur
 ad Deum, primo quidem conversione imperfecta, ut
 postmodum ad perfectam perveniat.

Et ne quis sic interpretetur S. Thomam, ac
 si locis citatis diceret tantum juxta consuetum
 & ordinarium cursum justificationis non perve-
 niri subito ad magnam perfectionem & sancti-
 tatem: videri possunt in *Appendice ad Doctrinam*
de Laborioso Baptismo S. Thomæ Interpretes,
Suarez, Vasquez, Vviggers, qui ipsum locis hic
 designatis de conversione peccatoris ordinaria,
 intelligunt.

CARDINALIS DE ALLIACO,
Episcopus Cameracensis.

Ad hæc verba Psalmi 6. *Sed tu Domine usquequo*, ex persona Animæ pœnitentis ita loquitur: „ *Usquequo*, inquam, Domine sanitatem
„ differs? Non est dilatio ista crudelitas tua;
„ sed ideo differs, ut dum me diu lactari per-
„ mittis cum vitiis, ex hoc persuadeas animæ
„ meæ, in quæ mala se præcipitavit, & ut
„ inde cautior sit: nam ex difficultate & di-
„ latione sanationis fit diligentior custodia re-
„ ceptæ sanitatis. Vel ideo perfectam mihi
„ differs curationem, quia imperfectam tibi
„ offero orationem.... Ideo convertere, Do-
„ mine, hoc est, fac me ad te perfecte con-
„ verti: durum est enim & laboriosum mihi
„ ad sanitatem & tranquillitatem divinæ lucis
„ a terrenarum cupiditatum caligine retorque-
„ ri. Eripe ergo animam a peccatis scilicet
„ ligatam, & in sua conversione hostibus mul-
„ tis impeditam & oppressam, tamquam inhæ-
„ rentem perplexitatibus hujus sæculi, & spi-
„ nas quasdam dilacerantium desideriorum in
„ ipsa conversione patientem.

Sic Doctissimus ille Cardinalis rationibus & ipsis pene verbis Augustini in eundem Psalmum, *Duram, laboriosam*, ac lentam esse peccatoris conversionem affirmat.

A D R I A N U S VI.

„ Reprehensibile est valde, peccatoribus ve-
„ niam & securitatem de peccati remissione
„ facile polliceri... Gratianus exponens alle-
„ gatum verbum Prophetæ: Converti, inquit,
„ dicitur, qui omnino jam vertitur; cujus vox
„ & cogitatio ita mortificationi defudat pec-
„ *Opstraet de Labor. Bapt.* C „ ca-

„cati, sicut prius fervierat iniquitati. Et hoc
 „voluisse videtur Propheta cum ait: *Converti-*
 „*mini ad me in toto corde vestro, in jejunio &*
 „*fletu & in planctu, dicit Dominus.* Item Am-
 „brosius lib. 2. de Pœnitentia: *Facilius inve-*
 „*nitur qui innocentiam servaverit, quam qui con-*
 „*grue egerit pœnitentiam.* “ Ita Quodl. 5. Adria-
 nus summus Pontifex, & Collegii Pontificii
 Lovanii fundator: qui non tam acriter mone-
 ret, *valde reprehensibile esse, peccatoribus veniam*
 „*& securitatem de peccati remissione facile polliceri;*
 si facilem & non laboriosam passim esse crede-
 ret peccatoris conversionem.

ROSEMUNDUS.

Fuit hic primus Collegii Adriani VI. Lova-
 nii Præses, atque ipsius Adriani Discipulus;
 cujus auctoritatem adduco eo libentius, quod
 inde intelligi possit, a traditione Majorum non
 recedere Collegii istius Præsides & Professores,
 cum hanc de Laborioso Baptismo doctrinam
 tuentur.

Is in Confessionali suo cap. 11. de Contri-
 tione art. 1. postquam dixerat, *Arduum cuili-*
 „*bet & valde difficile esse agere veram pœnitentiam*
 „*& habere dolorem sufficientem qui sit contritio,* sub-
 jungit: “ Ideo temerarium valde, periculo-
 „sum, & reprehensibile est (ut dicit Adria-
 „nus 6. Quodl. 5.) peccatoribus omnibus ve-
 „niam & securitatem de peccatorum remis-
 „sione facile polliceri. Unde nonnulli Prædi-
 „catores & Confessores in suis Sermonibus,
 „Consiliis, & Confessionum auditione nimis
 „laxi sunt, & faciles, vitia gravia non satis
 „increpantes, neque sufficienter ostendunt pec-
 „catoribus difficultatem contritionis & veræ
 „pœnitentiæ. “ Et cap. seq. art. 1. difficul-
 tatis illius causam indicans: *Hoc præceptum,*
 ait,

ait, *de dilectione Dei super omnia . . . est opus maxime arduum, & hominibus post lapsum summe difficile* Ideo, ut dicit Adrianus VI. in 3. Quodl. q. 1. *sine argumentis, major pars hominum etiam Christi fidelium est extra statum gratia.*

Porro si omnibus hominibus tam difficile & arduum sit istud præceptum; quanto magis peccatoribus, qui jam ex amore Dei per mortale peccatum lapsi sunt, & in amorem mundi prædominantem præcipitati?

DRIEDO Doctor Lovaniensis.

Et hic Adriani VI. discipulus fuit, atque ab eodem in Academia Lovaniensi anno 1512. lauream Doctoralem, quid ni & eam, quam hic ex ipso tradimus, doctrinam accepit. Hic de Captivitate generis humani tract. 4. c. 1. distinguit pœnitentiam hominis nondum Baptizati, & hominis lapsi post Baptismum, & de hoc posteriori ita loquitur: „ In eo autem qui
 „ semel violavit templum Spiritus Sancti
 „ adhibet (Ecclesia) districtiorem discipli-
 „ nam, exigens ab eo lachrymas, gemitum,
 „ satisfactionem, nec absolvit compuctum nisi
 „ viderit confessum & perseverantem in pre-
 „ cibus & lachrymis. Unde & ipsa peccatrix
 „ anima, si vere pœnitet . . . accedit ad thro-
 „ num gratiæ Christi, humilians & judicans
 „ semetipsam, *non partim*, sed perseverans in
 „ precibus, & lachrymis . . . Non est Hostia
 „ secunda, non Crux secunda, non secundum
 „ Lavacrum: utique tamen relinquitur eadem
 „ Hostia semel oblata ad secundam remissionem
 „ peccatorum *per viam laboriosiore* . . . Non in-
 „ de exclusa est secunda aut tertia peccatorum
 „ remissio, quæ fit per remedium pœnitentiæ,
 „ quæ tametsi suam dignitatem habet ex Pas-
 „ sione Christi, non tamen sine ratione (for-

„ te, cooperatione) voluntatis humanæ, pu-
 „ nientis etiam sese & propter commissum pec-
 „ catum judicantis & condemnantis in suspi-
 „ riis & lachrymis . Hoc jam remedium *diu-*
 „ *turnius & laboriosius est* , quam Baptismus :
 „ adeo ut longe facilius fuerit, servare justiti-
 „ tiam acceptam , quam post perditam Inno-
 „ centiam agere congruam pœnitentiam, que-
 „ madmodum ait Venerabilis Ambrosius : *Fa-*
 „ *cilius inveni qui innocentiam servaverint ; quam*
 „ *qui congrue egerint pœnitentiam .* “ Non posset
 contra Stejartium Driedo apertius .

R U A R D U S T A P P E R U S

Academiæ Lovan. Cancellarius .

Hic, si ullus, clare locutus est de operibus
 pœnitentiæ præparatoriis ; tamque de illis egit
 apposite, ut diceres eum omnia Eximii Stejar-
 tii effugia prævidisse ac studio præclusisse .

„ Est, inquit : considerandum, varia esse ope-
 „ ra pœnitentiæ . Quædam enim præcedunt
 „ justificationem, quibus ad eam præparamur,
 „ & Deus ad facilius reconciliandum provoca-
 „ tur . De his Jonas Propheta : *Crediderunt* ,
 „ inquit, *Viri Ninivita in Domino , prædicave-*
 „ *runt jejunium, induiti sunt saccis a majori usque*
 „ *ad minorem . Et vidit Deus opera eorum quia*
 „ *conversi sunt de via sua mala, & misertus est*
 „ *super malitia quam locutus fuerat .* Et Joel. 2.
 „ *Convertimini ad me in toto corde vestro, in je-*
 „ *junio, & fletu & planctu, & scindite corda*
 „ *vestra &c. Quis scit si convertatur & ignoscat*
 „ *Deus ?* De quibus operibus plerumque loquun-
 „ tur Sancti, quando hortantur ad pœniten-
 „ tiam : ut Cyprianus de lapsis . . . Ac B. Am-
 „ brosius ad Virginem corruptam . . . Et hujus-
 „ modi opera olim imponi solebant Pœnitenti-
 „ bus post auditam Confessionem, iisque com-
 „ ple-

„pletis reconciliabantur & impendebatur ab-
 „solutio . . . Nam jejuniis, eleemosynis, & ora-
 „tionibus Deum placari in superioribus ostensum
 „est; hujusmodi enim operibus suos Electos gratia
 „præveniente ad veram poenitentiam & peccatorum
 „remissionem Deus præparat: quæ tamen omnia
 „usque ad Spiritus Sancti inhabitantis adven-
 „tum pro peccatis per justitiam non satisfa-
 „ciunt: inclinant tamen Dei Patris clemen-
 „tiam, ut propter filium misereatur & in gra-
 „tiam recipiat . . . Qui vero se non afflixerit
 „post gravem culpam admissam, ut Deum si-
 „bi propitium faciat, merito timere debet
 „quod non vere nec satis pro dignitate pec-
 „catum suum odiat ac detestetur. Plurimum,
 „ut frequenter diximus, severitas ista, qua
 „quisque se judicat, misericordiam Dei pro-
 „vocat ad provehendum effectum poenitentiae
 „& gratiam Dei conciliandam. “

En ut hic author diserte requirat opéra poenitentiae præparatoria ante justificationem: quod probat ex Jona, Joele, & passim ex SS. Patribus, peccatores ad poenitentiam adhortantibus, quemadmodum nos id supra probavimus.

Rationem addit: Quia Deus Electos suos per ejusmodi opera ad peccatorum remissionem præparat, sive, quia opera ista Dei Patris clementiam inclinant, & misericordiam Dei provocant ad provehendum affectum poenitentiae & gratiam Dei conciliandam. Plura ex hoc Authore postea, ubi explicabimus Tridentinum, quod male pro se adfert Stejartius.

PETRUS SOTO ex Ord. Præd. Pontificius in Concilio Tridentino Theologus.

Cum 24. Jan. 1552. Legati Ducis Vvittenbergensis, ejus nomine Concilio Tridentino ob-

tulissent Confessionem suam Lutheranam; Petrus Soto delectus est, qui Confessionem Catholicam Confessioni Lutheranae opponeret, & fidem Ecclesiae tueretur.

Fecit id Vir Doctissimus cum plausu totius Concilii & Ecclesiae. Et quoniam in Confessionibus istis de operibus poenitentiae praeparatoriis fit mentio: visum est utramque hic exhibere, ut inde statuit Lector Catholicus, utra Doctrina Catholica sit, Stejartiana, an nostra? Utra item magis ad haeresim accedat?

Confessio Vvittenbergensis de bonis operibus Lutherana.

Non est sentiendum, quod iis operibus quae nos facimus, in iudicio Dei ubi agitur de expiatione peccatorum & placatione irae ac merito aeternae salutis, confidendum sit.

Confessio Petri Soto de bonis operibus Catholica.

Sentiendum juxta Catholicam Ecclesiam hunc sensum; bonis operibus quae ex divina gratia fiunt, ita esse fidendum, ut & ad expianda peccata, & iram Dei placandam, & vitam aeternam consequendam necessaria sint & utilia.

Confessio Vvittenbergensis Lutherana de Oratione.

Non absurde quidem dicitur, Oratione deleri peccatum; non autem hoc sensu quod opus ipsa Orationis sit merito suo satisfactio pro peccatis coram Deo.

Confessio Petri Soto Catholica,
de Oratione .

Non solum exigitur Oratio in Scriptura ut excitetur fides , sed etiam ut remissionem peccatorum obtineat , & post remissionem satisfaciatur residua poena .

Confessio Vvictenbergensis de Jejunio
Lutherana .

Jejunium sentimus utile esse non in hoc ut vel operis sui merito expiet peccata coram Deo , vel applicet jejunanti meritum Christi ; sed ut sobrietate injiciat carni frantum .

Confessio Petri Soto de Jejunio Catholica .

Jejunium non solum ad carnem subjiciendam spiritui , sed ad placandum etiam Deum , satisfaciendumque ipsi pro peccatis , & Christi meritum nobis magis magisque (quo scilicet amplius affligimur , & ei Crucifixo conformamur) applicandum necessarium esse , Ninivitarum exemplum ostendit , & Catholici Patres docent .

Quid tibi videtur ; Lector Catholice ? Petrus Soto , Pontificius in Tridentino Theologus , & fidei Catholicæ adversus Hæresim Lutheranam Defensor , inspectante & applaudente Synodo , affirmat , bona opera juxta Catholica Ecclesie sensum ad expianda peccata & iram Dei placandam necessaria esse & utilia ; Orationem in Scriptura exigi ut remissio peccatorum obtineatur , jejunium ad placandum Deum ; satisfaciendumque ipsi pro peccatis , necessarium esse , & hoc docere Patres Catholicos : Eximius vero Stejartius , adversus Theologos quosdam Lovanienses clamat prope quotidie , Opera ista poenitentialia ad expianda peccata , ad iram Dei placandam , ad ob-

tinendam peccatorum remissionem necessaria non esse, sed tantum exigi ad delendam penam temporalem quæ residua est post culpam remissam: Quid, inquam, tibi videtur, Lector Catholice?

Habetne Vir eximius, quod in alios Theologos tamquam in Novatores tantopere declamet? Habetne, quod triumphum sibi canat ex Concilio Tridentino, dum ita contra illum sentit Pontificius in Tridentino Theologus?

Et ne te moveat Stejartii Viri Amplissimi Autoritas; expende quis quantusque fuerit Petrus Soto. Fuit is e doctissima P. P. Prædicatorum familia primum Carolo V. a Confessionibus, deinde in Concilio Tridentino Theologus Pontificius, teste Pallavicino lib. 20. Hist. Trid. cap. 13. summam ibidem obtinebat estimationem: Mors autem ejus, quæ in Concilio contigit, conjuncta cum perfecto religiosæ pietatis exemplo, summopere, eodem teste, displicuit Concilio, cui visum est, relinqui velut in infausta caligine, ademptis sibi in omni genere quibusdam e suis maximis luminaribus.

At forte adhuc te remorabitur quod Petrus Soto dicat: *Opera bona, Orationem, & jejunium necessaria esse ad remissionem peccatorum a Deo obtinendam*; cum tamen certissimum sit, quosdam sine his remissionem peccatorum citissime obtinere.

Resp. Non ideo desinunt ejusmodi locutiones veræ esse, etsi in quibusdam casibus locum non habeant: sunt enim locutiones illæ morales, & proinde intelligendæ moraliter, hoc est, sic ut si locum non habeant in omnibus, habeant tamen in plerisque. Et hujusmodi locutionibus plenæ sunt Sacræ Litteræ, & SS. Patres, quos nemo propterea falsitatis redarguat.

Alia nunc ex eodem Authore audiamus;

ac imprimis ea quæ docet de Conversionis tarditate.

In Institutione Sacerdotum de Origine & principio pœnitentia atque actibus ejus Lect. 8. post enumeratos varios actus pœnitentiæ: „ Hæc, „ inquit, quandoque unico citissimo, & quasi „ subito actu fiunt, & hoc quidem rarius, ut „ in Latrone & Paulo: ceterum communius „ seorsim, paullatim, & succesive fiunt in pec- „ catorum conversione, hoc agente nostra er- „ ga divina tarditate & pigritia, aut nimio „ ad peccata & nos ipsos affectu. Ita paulla- „ tim primo ad fidem, deinde ad timorem, „ postea ad spem & ad reliqua vel omnia vel „ aliqua adducitur peccator. Exemplum horum „ est in Augustino, qui de sua ipsius peccatis „ conversione & pœnitentia, quam scilicet lon- „ go tempore & tardo motu tandem completa „ fuerit, scribit aptissime in 6. & 7. Confes- „ sionum.

Est ergo juxta Authorem istum communiter lenta & tarda peccatoris Conversio; adeoque & difficilis, hoc agente peccatoris erga divina tarditate & pigritia, & nimio in peccata, & seipsum affectu.

Monet deinde idem Auctor ibidem Lect. 17. de perfectione Contritionis: „ Curandum esse Do- „ ctoribus, ut hanc quoque periculosam per- „ suasionem tollant (sed prudenter & sobrie) „ qua levissimum, immo fere nullum putatur „ negotium esse, vere pœnitere: cum tamen „ & maximum & arduum reputetur a Patri- „ bus, nec unius horulæ aut momenti, sed „ magnæ certe partis vitæ aut totius.

Et De remediis peccatorum Lect. 4. „ Quod at- „ tinet, inquit, ad restituendos Canones illos „ Pœnitentiales, non putamus facile esse defi- „ niendum... Nunc sufficere debet, admonuif- „ se de necessitate hujus sequestrationis pœni-

„tentium a Sacramentorum participatione „
 „modo satisfactionibus condignis interim pra-
 „parentur: hæc enim sunt fructus digni Pœ-
 „nitentiæ, quos petit Dominus.

Tum remedia peccatorum proponens, omnia
 reducit ad tria, jejunium, Orationem & Elee-
 mosynam. „ In jejniis, inquit, quidquid ad
 „castigationem corpoream & afflictionem carnis
 „pertinet, intelligimus. . . . In eleemosynis,
 „opera pietatis in proximum. . . . Denique in
 „Orationibus omnia spiritualia exercitia me-
 „ditationum, lectionum &c. “ En quibus re-
 mediis censeat Petrus Soto peccatorem sanari.

Sat multa ex Petro Soto: nam etsi afferrem
 plura, uno verbo forte solvet omnia Eximius
 Stejartius: Non esse scilicet Petrum Soto ex
 illis, quibus fidem debeat in Ecclesia Dei.
 Sed dum sic respondet, respondere se non pos-
 se fatetur.

GUILELMUS LINDANUS, Primum
 Ruræmundensium, deinde Gandensium E-
 piscopus.

Causam & Confessionem Catholicam Petri
 Soto de necessitate operum pœnitentialium ad
 Deum placandum, amplectitur ac strenue con-
 tra Confessionistarum Patronos defendit Lin-
 danus.

Hic tom. 2. Apologetici Religionis Catholi-
 cæ Cap. 12. hæc asserit. 1. Confessionem esse
 Catholicis cum plerisque Confessionistarum de
 bonorum operum necessitate: sed in Contro-
 versia positum esse, quo scopo, aut quonam
 usu sint Christianis facienda, sive quonam fru-
 ctu præstanda.

2. Confessionistas dicere, quod bona opera
 necessaria non sint Christianis lapsis, nisi ut
 his fidem & obedientiam testificentur: sed ex

Or-

Orthodoxorum Patrum consensu demonstrari, quod necessaria sint, *tamquam lapsuum quædam emenda, & offensionum satisfactiones*; quibus Dei Patris iterato offensi gratia reconcilietur: quod deinde ex Cypriano, Ambrosio, Augustino, Chrysostomo, Lactantio, Tertulliano, Firmiliano, Basilio confirmat.

3. Amplectitur ac defendit hanc Petri a Soto Confessionem Catholicam, quam ludibrio habebant Confessionistæ Lutherani: *Sentiendum est juxta Ecclesiæ Catholicæ sensum, bonis operibus quæ ex divina gratia fiunt, ita esse fidendum, ut ad expianda peccata, iram Dei placandam, & vitam eternam consequendam necessaria sint &c.*

„ Si enim, inquit, Orthodoxorum PP. ver-
 „ bis ista doctrina de pia operum a Christianis
 „ ex fide & spiritu Christi, immo uti Chri-
 „ stus loquitur, in Deo factorum fiducia, quod
 „ iram Dei placant, nitatur & stabiliatur, an
 „ ludibrio sit cuiquam pio vertenda? Sic D.
 „ Cyprian. Ser. de lapsis per bona opera iram
 „ Dei placari; item Ser. de Eleemos. Opera-
 „ tionibus iustis ait Deo satisfieri... D. Hie-
 „ ronymus Epitaphio Fabiolæ ait, pœniten-
 „ tiam esse hostiam Deo placabilem... Immo
 „ diserte D. Augustinus docet, Ninivitas, ad
 „ quos, inquit in Cap. Matth. 12. missus est
 „ Jonas, agendo pœnitentiam, iram Dei placa-
 „ visse, atque misericordiam meruisse &c.

„ Cum igitur bona Christianorum opera ex
 „ fide Christi & Dei spiritu facta omnes animi
 „ sordes abluant, peccata deleant, expient,
 „ aboleant, iram Dei placent, reddantque Do-
 „ minum nobis propitium, & salutem adeo
 „ operentur, uti disertis Orthodoxum verbis
 „ est demonstratum: Ecquid, obsecro, causæ
 „ habent Confessionistæ, cur aut nos ista doce-
 „ re calumnientur contra veterum Patrum te-
 „ stimonia; aut a nobis dissentiant atque dis-

„ fideant diutius : cum hæc doctrina variis
 „ Scripturæ testimoniis fuerit comprobata , &
 „ perpetuo PP. Orthodoxorum consensu con-
 „ firmata . “ Hæc Lindanus .

At quis Lindanus iste ? Estne , cui fidem
 debeat in Ecclesia Dei Eximius Stejartius ?
 Fuit primum Ruræmundensium , ac deinde
 Gandensium Episcopus , cui Baronius in Mar-
 tyrologio ad 23. Septemb. hoc scribit Elogium
Vir non tantum omnis generis litterarum eruditione
clarissimus , verum etiam egregii Confessoris fidei
*nobilitatus insignibus : quippe qui exilia , proscrip-
 nes , arumnas incredibiles , ac mortes pene frequentes*
inconcusso robore fidei causa sustinuit : quam tot vi-
ctoriis auctum ac majora conantem hisce diebus vi-
dere meruimus . Et brevius in Annalibus ad An-
 num 440. *Lindanus Episcopus Gandavensis , Vir*
Doctissimus , profligator Hæreticorum & norma ortho-
doxorum Antistitum . Hæc expendat Vir Amplif-
 simus ; & an aliquam in Ecclesia Dei fidem de-
 beat Lindano , apud se statuatur .

H E S S E L I U S .

Libenter utor testimoniis Doctorum Lova-
 niensium adversus Doctorem Lovaniensem ; ut
 ex illis saltem discat nova esse quæ docet , &
 vera esse , quæ in Collegiis suis de novitate
 accusat . Hesselius in suo Catechismo P. 2. c. 8.
 post enumeratos varios gradus , per quos Deus
 peccatorem ad justificationem ducit , sic pergit
 illos describere : „ Progreditur (peccator) ul-
 „ terius , spe erectus in Christum , & audet a
 „ Deo peccati veniam postulare . Ac deinde
 „ cognoscit ex Scripturis Deum nolle misere-
 „ ri , nisi misericordibus . Quapropter incipit
 „ nonnullam facere misericordiam , dimittens
 „ saltem in se peccantibus .

„ Discit præterea a pœnitentibus requirere

„ mor-

„ mortificationem carnis ; adeoque jejunat ut
 „ potest , & carnem nonnihil castigat ; *atque*
 „ *hac est ordinaria via ad obtinendam remissionem*
 „ *peccatorum* . De miraculis enim , & eis quæ
 „ præter communem ordinem sunt , hic non
 „ agitur : hæc autem quæ dixi Scriptura nos
 „ docet . “

Idem cap. 10. ibidem sic confutat Hæreticos : „ Adversus autem principale eorum fun-
 „ damentum ostendendum est , Christum esse
 „ mortuum pro salute totius mundi , pro quo
 „ mortem ipsius paratam esse Medicinam , qua
 „ homines omnes sanari queant : Eos autem
 „ illius medicinæ esse participes , non qui nu-
 „ de eam sibi præparatam credunt ; sed qui ex
 „ animo pœnitentes , crebris orationibus & la-
 „ chrymis invocant Christum ; & Sacramenta
 „ ipsius quæ instituit , magno desiderio frequen-
 „ tant : *neque ullum regulariter antea justitiam ob-*
 „ *tinere , quam hac omnia diligenter expleverit .* „

Eundem audiamus in Tractatu quem inscribit , *Confutatio Novitiæ fidei* , quam vocant *specialem* , ubi ex professo confutat Hæreticos , & tamquam dogma Catholicum tradit : *Peccatorem regulariter per laboriosa Pœnitentiæ opera ad justificationem præparari .*

Cap. 20. „ Frustra sane , inquit , allegatur
 „ pro speciali fide Lutherana Cyprianus , cum
 „ clarissime eam refutet toto 5. Sermone de
 „ lapsis . “ Deinde allegatis verbis Cypriani ,
 „ e quibus & nos supra quædam allegavimus ,
 „ subjungit : „ Ecce fidelibus loquens Cyprianus ,
 „ etsi lapsis , docet non statim veniam vindi-
 „ care , non illico Dominum placari , sed Ju-
 „ dicis Majestate esse metuendum , & conti-
 „ nuis operibus justis ad veniam flectendum :
 „ docet pro granditate delicti granditer flecten-
 „ dum ; utpote cui in mentem non veniebat
 „ fanatica istorum fides , quæ simul ac infuerit ,
 „ & se

„ & se homo reconciliatum Deo statuerit, statim veniam affert.

Et cap. 21. post allegatum locum Nazianzeni: „ Clarissimus, inquit, sensus Nazianzeni: nempe Deum natura propria clementem velle misereri nostri, & ignoscere peccata nostra, si nos ejus visceribus viam aperiamus in nobis: non quidem sola fide statuendo eum jam factum propitium, sed derelinquendo nostram pravam viam flendo & jejunando atque orando, more Ninivitarum. Hoc certum & indubitatum Dei Verbum, Deum misereri omnium vere poenitentium, se invocantium, & praescriptis a se remediis utentium.

Ecce dum Lutherum confutat Hesselius, confutat una Eximium Stejartium. Dicebat Lutherus ad justificationem non praerequiri opera: dicit idem Eximius Stejartius. Contra utrumque laboriosa Poenitentiae opera regulariter ad justificationem requirit Hesselius.

Et quamquam in multis a Luthero differat Ex. Stejartius: in hoc tamen convenit, quod ad justificationem passim non praerequirat opera.

Itaque adversus utrumque concludere mihi liceat ex Hesselio ibidem c. 25. „ Quid quæso vanius, praesertim in Christiana Religione tam multa praescribente iis qui salvi fieri volunt? Quid magis absolum a verbo Salvatoris: Arcta est via quæ ducit ad vitam? Quid apertius contradicit Scripturae dicenti: Justificatur homo ex operibus, & non ex fide tantum?

R A V E S T E N I U S

Doctor Lovaniensis.

En tibi alium Catholicæ fidei adversus hæreticum istud dogma defensorem Ravestenum.

In Confutatione Confessionis sive Doctrinae
Mini-

Ministrorum, qui in Ecclesiam Antuerpiensem
 irreperant pag. 45. in initio: „ Manifestissi-
 „ mum est, ait, quod promissiones de Justifi-
 „ catione, Reconciliatione, & Gratia Dei
 „ requirant conditiones quasdam a credentibus
 „ utpote poenitentiae, orationis, operum
 „ misericordiae, humilis susceptionis Sacramen-
 „ torum, ut bona promissa possint consequi.

Pag. 49. „ Mendicus spiritualis bona a Deo
 „ promissa, praesertim justificationem & re-
 „ conciliationem cum Deo, non per hoc so-
 „ lum sibi continuo applicat, quod credit pro-
 „ mittentem Deum esse fidelem & veracem
 „ & benevolum erga mendicum, sed magis
 „ per hoc, quod de promittentis fide & bona
 „ voluntate nihil addubitans, ea pio affectu
 „ desiderat, appetit, amat, & sollicitè stu-
 „ deat ea praestare quae ad consequendam re-
 „ conciliationem sunt a Deo praescripta: qua-
 „ lis est humilis supplicatio, humilis poeniten-
 „ tia, Sacramentorum perceptio, cum certa
 „ spe promissa consequendi.

Idem in Apologia Decretorum Concilii Tri-
 dentini part. 1. pag. 160. contra Kemnitium:
 „ Jam vero, ait, peccatum esse quidquid ope-
 „ ris facit persona quaelibet nondum Deo re-
 „ conciliata, nondum justificata, nondum per
 „ Spiritum Sanctum in interiori homine reno-
 „ vata; an non manifestissime apertissimis &
 „ indubitatis Scripturarum testimoniis repug-
 „ nat, quae testantur fidem, poenitentiam, pec-
 „ catorum confessionem, orationem, gemitum,
 „ lachrymas, & cordis dolorem, & humilia-
 „ tionem & contritionem, gratissima esse Deo
 „ sacrificia, & ad ea Deum respicere, tam-
 „ quam sibi placentia & accepta: adeo ut per
 „ ea impetretur justificatio & cum Deo recon-
 „ ciliatio & interioris hominis per Spiritum
 „ Sanctum renovatio? . . .

At di-

At diceat fortasse Kemnitius: „ Opera illa
 „ pœnitentiæ, confessionis, lachrymarum, ge-
 „ mituum, & contritionis, fuisse opera cor-
 „ dis jam intus vivificati & justificati?

Sed eam cavillationem manifestissime refellit Spiritus Sanctus per Scripturam, quæ manifestissime testatur, ea per Spiritum Sanctum præscripta esse iis qui nondum reconciliati erant; sed per ea ut reconciliarentur & justificarentur, humiliter ambiebant.

Confer doctrinam Kemnitii cum doctrina Eximii Stejartii: & utramque hic refutatam invenies. Neque enim solum opera bona in Justis, quæ admittebant Hæretici; sed & præparatoria in peccatoribus, quæ cum Hæreticis necessaria non esse docet Eximius Stejartius, Ravestenius requirit, utpote *per Spiritum Sanctum præscriptas iis, qui nondum reconciliati sunt.*

Jam posueram Ravestenum: sed cum mirarer illum tam apposite ad rem nostram loqui, placuit resumere, & cœpi iterum decurrere. Inveni eum, ubi de fide & operibus ac justificatione agit, nostram ubique doctrinam confirmare, & Stejartianam refellere. Siquidem frequenter illic distinguit opera præparatoria in peccatoribus quæ justificationem præcedant, & opera bona in Justis quæ justificationem sequuntur: atque ut hæc necessaria esse dicit ad vitam ac salutem æternam consequendam ita illa necessaria esse affirmat ad consequendam remissionem peccatorum ac justificationem. Audi quid dicat in Apologia contra M. Flac. Illyricum *De Justificatione* cap. 6. pag. 211. edit. Lovaniensis apud Zangrium 1568. „ Conside-
 „ ra, inquit, Christiane Lector, detestandam
 „ sententiam, quam impius homo adjicit, ve-
 „ luti temperans suam doctrinam de sola fide
 „ justificante: Verum est, inquit, non exclu-
 „ di

„ di bona opera ac virtutes , sed negantur ef-
 „ se vel media apprehendendæ sive consequen-
 „ dæ salutis , vel etiam plane necessaria ad
 „ hoc . Sentit igitur quidquid præter fidem
 „ adhibetur ad justificationem obtinendam ,
 „ nec medium esse apprehendendi eam , nec
 „ ad eam consequendam necessarium .

„ Sed refutant impiam ejus & blasphemam
 „ sententiam manifestissima Scripturarum testi-
 „ monia , quæ perspicue & solide docent , ope-
 „ ra pœnitentiæ , media esse sive viam acqui-
 „ rendæ reconciliationis & justificationis , at-
 „ que adeo etiam necessaria : & opera bona ac
 „ virtutes Justificatorum , media , *eaque neces-*
 „ saria , quando adest facultas bene operandi ,
 „ ad salutem æternam obtinendam .

Duo itaque contra Hæreticos asserit hic Au-
 ctor : Primum , opera pœnitentiæ in peccatori-
 bus *necessaria* esse ad consequendam justificatio-
 nem : Alterum , opera bona in iustis necessa-
 ria ad consequendam salutem æternam .

Primum sic probat ex S. Litteris . „ Cum
 „ interrogarent Judæi Quid faciemus
 „ Viri Fratres ? Petrus ait ad illos : Pœni-
 „ tentiam , inquit , agite Admonent
 „ Simonem illum Magum Apostoli , ut pœ-
 „ nitentiam agat ad nequitia sua , & roget
 „ Deum &c.

„ Nonne hæc testimonia clarissime docent ,
 „ præter fidem ad impetrandam Justificationem ,
 „ requiri pœnitentiam , ac alia quædam , id-
 „ que tamquam media & vias quibus perve-
 „ niatur ad eam ? Ac de Magdalenæ pœniten-
 „ tia diserte scriptum est : *Remissa sunt ei pec-*
 „ cata multa , quoniam dilexit multum . Et de
 „ Ninivitis : *Vidit Deus opera eorum . . . & mi-*
 „ sertus est eis &c.

„ Et obsecro te , Christiane Lector , quid
 „ possit magis impium ac detestandum adfer-

ri, quam quod labores pœnitentiæ negentur
 esse media consequendæ salutis, vel ad con-
 sequendam salutem plane necessarii, cum
 pœnitentiæ labores & Scripturarum Autho-
 ritas, & tota Patrum antiquitas tantopere
 fidelibus commendent: non tantum non ex-
 cludentes eos, sed etiam ut *media quadam*,
 eaque necessaria ad salutem consequendam, vel
 imprimis commendantes & requirentes?

Ignosce Lector, si hic prolixior fuerim: vi-
 debatur id res exigere, ut appareret, quam
 procul a Catholica Majorum suorum Doctrina
 recedat Amplissimus Stejartius, & quam pro-
 pe ad Hæreticorum dogmata jam olim a Lova-
 niensibus refutata accedat.

LENSÆUS Sacr. Theolog. Lovanii
 Regius Professor.

Difficile avellor a Lovaniensibus. En Tibi
 Lensæum, Vir Amplissime, tuum in Lectio-
 ne Regia Lovanii Prædecessorem: cujus ut lo-
 cum occupas, ita an insistas doctrinæ, serio
 expende.

Hic toto libro *de Ecclesiastica Satisfactione Pœ-
 nitentis adversus Benedictum Aretium*, hoc unum
 fere agit, ut ostendat Opera Pœnitentiæ ad
 placandum Deum, atque ad obtinendam culpæ
 mortalis & pœnæ æternæ remissionem valere.

Cap. 2. allegatis locis Tertulliani, quæ nos
 fere supra allegavimus, sic concludit. „ Hæc
 „ Tertullianus. Post quæ si quis adhuc dicere
 „ pergat, tota illa disciplina, totaque asperi-
 „ tate pœnitentiæ, nihil olim actum apud ve-
 „ teres Christianos, quam ut Ecclesiæ satis-
 „ fieret (addo ego, quam ut satisfaceret pro
 „ pœna temporali) is frontem necesse est ami-
 „ ferit; cum hic audiat studium offenso Deo
 „ satisfaciendi, & ejusmodi asperitate pœni-

ten-

„ sentia Deum mitigari, adducique ut parcat
 „ eo magis, quo sibi quisque minus peperce-
 „ rit: hominem enim in seipsum pronuntian-
 „ tem pro Dei indignatione fungi. Per hoc
 „ idcirco studium satisfactionis, hominem re-
 „ levari, mundari, excusari, absolvi, ad sa-
 „ lutem recuperandam remedium adhiberi,
 „ æterna supplicia expungi, gehennæ ignem
 „ extingui. “

Cap. 3. post multa prolixè allegata a Cypria-
 no, quorum & nos quædam supra citavimus:
 „ Hæc, inquit, Divus Cyprianus. In quibus
 „ sane verbis. . . præcipuum illud Cypriani
 „ molimen est, ut pœnitentiæ lamentis, je-
 „ juniis, sacco & cinere Deo satisfiat; ut sa-
 „ tisfactionibus ipse moveatur, ut ad miseri-
 „ cordiam & veniam inflectatur continuis ope-
 „ ribus; ut ab eo denique satisfactionis meri-
 „ to venia obtineatur. “

Cap. 4. post verba Paciani: „ Nonne, in-
 „ quit, & hic tibi Pacianus satis aperuisse vi-
 „ detur, in quo præcipue situs esset satisfac-
 „ tionum usus? Nempe in eo, quod & an-
 „ tea Tertullianus dixerat, ut quoniam per
 „ illa nobis non parcimus, sed de nobis, pec-
 „ catisque nostris vindictam expetimus, pro-
 „ pterea Deus nobis parcat, & iram a nobis
 „ avertat suam? “

Et ibidem post verba Ambrosii, quæ videri
 possunt supra: „ In his, inquit, Ambrosii ver-
 „ bis quæ potuit esse major cum superiorum
 „ testimoniis doctrinæ concordia? . . . Discimus
 „ quorsum hoc sui affligendi macerandique stu-
 „ dium pertineat: nimirum ad spem veniæ
 „ apud Deum concipiendæ, ad pœnam eva-
 „ cuandam quam ille fuerat irrogaturus; ad
 „ hoc omnino ut Deus parcat in æternum,
 „ quadamque temporarii laboris compensatione
 „ gehenna vitetur. “

Similia deducit ex verbis Hieronymi c. 3. Item cap. 6. ex Epiphanio: ubi & ex Epist. 3. Paciani ad Simpronianum citat hæc: *Labor iste paucorum est, qui post crimen resurgunt, qui post vulnera convalescunt, qui lachrymosis vocibus adjuvantur, qui carnis interitu reviviscunt.* Et ex Origine: *Est adhuc & septima, licet dura & laboriosa per pœnitentiam remissio peccatorum, cum lavat peccator lacrymis stratum suum, & fiunt ei lacrimæ suæ panes die ac nocte &c.* Additque: „Hæc Origenes, manifestum & ipse cuivis „efficiens, duram illam & laboriosam pœnitentiaë satisfactionem causam fuisse conciliatricem remissionis peccatorum, eaque gratia „fufcipi solitam, ut animæ medicina adhiberetur, & conscientiarum maculæ penitus „abstergerentur, ut a Domino Deo venia „peccatorum & impietatis remissio impetraretur.“

Idem conficit cap. 7. ex Augustino, & Fulgentio: Et cap. 8. ex S. Litteris, Joelis 2. Jonæ 3. &c. Item cap. 9. ex B. Prospero seu Auctore lib. de Vita Contemplativa, quem & nos supra citavimus. Ac denique c. 10. ex Historia Ecclesiastica Eusebii.

Quid plura? Totus ille apud Lensæum *de satisfactione* liber inculcat: Laboriosa illa pœnitentiaë opera olim injuncta fuisse ad propitiandum Dominum, atque ad maculas peccatorum expungendas. Cap. 11. Esse quandam satisfactionem pro æterno gehennæ supplicio. Cap. 12. Irritam & falsam pacem cum Deo censuisse Cyprianum, quæ daretur non præmissa satisfactione. Cap. 13. Sine hac qui pacem pollicebantur, fuisse juxta eundem fratrum Deceptores. Cap. 14. Nihil olim familiarius fuisse, quam ut satisfactiones ab æterna quoque morte liberare dicerentur cap. 15. Meritum Christi satisfactionibus fidelium non obscu-

rari, sed fulgere illustrius, cum lachrymis, orationibus, jejuniis, eleemosynis, aliisque poenitentiae fructibus... peccata purgantur. G. 16. Et ne omnia commemorem, ipsum Paulum 1. Corint. 5. tradidisse Incestuosum in interitum carnis, hoc est, in poenitentiae labores atque molestias, eo fine, ut Spiritus salvus esset in diem Domini. Atque hinc veterem Ecclesiae disciplinam manasse. Cap. 17.

Ex his omnibus duo statuimus: Primum, Opera poenitentialia non valere tantum ad delendam poenam temporalem; sed etiam ad delendam aeternam. Alterum, peccatores communiter per illa ad justificationem venire.

H A R A E U S.

Ad haec verba Isaiae: *Ego sum ipse qui deleo iniquitates vestras propter me* C. 43. v. 25., Inferunt, inquit, Haeretici: Ergo non requiruntur poenitentiae opera ad remissionem peccatorum impetrandam.

„ Sed respondeo, sicut necesse est hominem fide praeparari ad consequendam peccatorum veniam, etiam secundum Haereticos, ita & poenitentiae opera praerequiruntur, non tamquam meritoria remissionis peccatorum, aut justificationis, sed tamquam *praeparatoria*, & hoc est, quod Concilium Tridentinum definit Sess. 6. cap. 8. “

De hoc loco Tridentini postea fusius: nunc observasse sufficiat, eo capite Tridentini inter ea quae Justificationem praecedunt, opera etiam diserte numerari: eaque ab Haræo vocari *praeparatoria*, & ad justificationem praerequiri.

CANISIUS Societ. Jesu Theologus.

Lib. 1. De corrupt. Verb. Dei c. 11., Cum,
 „ inquit, alia sit pœnitentiæ ratio, quæ ante
 „ Baptismum Cathecumenis, & quæ a Baptif-
 „ mo relapsis convenit (sicut confirmat etiam
 „ Augustinus lib. 50. Homiliarum Homil. ult.)
 „ durior est illa quidem, quam a Baptizatis
 „ tum divina justitia, tum Ecclesiastica disci-
 „ plina exigere solet. Quare sic a Theodoretō
 „ scriptum est: *Sunt medicabilia etiam quæ post*
 „ *Baptismum sunt vulnera: medicabilia autem non*
 „ *ut olim per solam fidem, data (in Baptismo*
 „ *scilicet) remissione, sed per multas lachrymas,*
 „ *& fletus, & luctus & jejunium & orationem,*
 „ *& laborem commissi peccati quantitati contempe-*
 „ *ratum. Qui enim non sic affecti sunt, eos nec*
 „ *admittere didicimus, nec divina sunt eis manu*
 „ *impertienda. Nolite, inquit, dare sanctum ca-*
 „ *nibus, nec margaritas porcis. Has habet Eccle-*
 „ *sia leges de pœnitentia. Ut hinc recte quidam*
 „ *inter aquæ & lachrymarum baptismum di-*
 „ *stinguant, & quam nos pœnitentiam usitate*
 „ *dicimus, laboriosum Baptismum appellent,*
 „ *sicut post Gregorium Theologum Orat. in*
 „ *Sancta Lumina docuit Damascenus lib. 4. Or-*
 „ *thodoxæ fidei c. 9. Quominus admirari conve-*
 „ *nit, quod Cyprianus in Ecclesia pœnitentes*
 „ *sæpe multumque commonefecit, ut opera-*
 „ *tionibus justis Deo satisfaciant, & delicta*
 „ *redimant, & vulnera lacrymis abluant, &*
 „ *misericiordiæ meritis peccata purgent, idque*
 „ *multis e verbo Dei repetitis sententiis con-*
 „ *firmit & illustrat.*

„ Ceterum... quid brevius & aptius dice-
 „ re poterat (Joannes) quam illud, *pœniten-*
 „ *tiam agite?* Et quod adhuc est absolutius:
 „ *facite fructus dignos pœnitentiæ?* Ubi non qua-
 „ lem-

„ Iamcumque animi mutationem , nec solam
 „ resipiscentiam intelligit , quæ sine gravi quĩ-
 „ dem cruciatu . . . peragi potest . . . Quam ve-
 „ ro Scriptura μετανοει appellat , hæc non so-
 „ lam consilii mentisque mutationem includit ,
 „ sed etiam dolorem , sive ut Paulus dixit ,
 „ tristitiam quæ secundum Deum est , velut
 „ individuum comitem postulat , ut homo se-
 „ ipsum abneget , totusque mutetur , sicut Am-
 „ brosius docet . Nec obscure loquitur Augu-
 „ stinus : *Pœnitentia est quadam dolentis vindi-
 „ cta , puniens in se quod dolet commisisse . Et*
 „ iterum : *Pœnitere est pœnam tenere , ut semper*
 „ *in se puniat ulciscendo , quod commisit quis pec-*
 „ *cando .* Recte igitur Basilius Magnus Joannis
 „ verba sic interpretatur , ut inde concludat ,
 „ pœnitentibus ad salutem non esse satis , si
 „ a peccatis tantummodo recesserint , sed eis
 „ opus esse , fructus ut pœnitentiæ dignos fe-
 „ rent &c .

„ Nec fieri fane potest , quin ubi Joannis
 „ concio diligenter auditur , & Evangelica pœ-
 „ nitentia vim suam in corde , sicut in Davi-
 „ de Propheta , explicat , illic homo post pec-
 „ catum admissum onus illius gravissimum sen-
 „ tiat , & iratum Iudicem Deum spectet an-
 „ xius , & luctum quemdam , sicut Mater su-
 „ per mortem Unigeniti sui , assumendum si-
 „ bi putet , sibi que prorsus irascens , cum
 „ filio prodigo & Publicano se mirum in mo-
 „ dum demittat , velut indignum qui Cælum
 „ aspiciat , & inter Dei Filios recenseatur .
 „ Igitur ad quærendum Dominum totus , id
 „ est , toto corde & tota tribulatione animæ
 „ suæ , simulque in jejuniis , fletu , & planctu ,
 „ convertitur , quemadmodum de pœnitentia
 „ Moyses & Joel concionantur .

„ Quæ propterea visum est pluribus expli-
 „ care , ut usum & effectum veræ pœnitentiæ

„ cognoscamus, qui hodie proh dolor! parum
 „ intelligitur, minus exigitur, minimeque præ-
 „ statur.“ Hæc Canisius.

Ex quibus facile intelliges, eum post Sacras
 Litteras & Sanctos Patres sentire, non sine ma-
 gnis fletibus & laboribus per Sacramentum Pœ-
 nitentiæ ad justitiam passim veniri.

ALBERTUS PIGHIUS.

Scripsit hic anno 1542. librum hoc titulo:
*Controversiarum precipuarum in Comitibus Ratispo-
 nensibus tractatarum, & quibus nunc potissimum
 exagitur Christi Fides & Religio, diligens &
 luculenta Explicatio*: quem dedicavit Paulo III.
 Summo Pontifici, cujus mandato Conventibus
 in Germania celebratis ad fidei controversias
 componendas interfuerat.

Is Controversia 2. *De Fide & Justificatione*
 sic describit peccatorem ad Deum reverten-
 tem: „ Propone, inquit, elegantem se a Deo
 „ aliquem ex iis, de quibus ille: Omnes qui
 „ se elongant a te, peribunt.... & cogita
 „ quid huic, ut ab ea quam ad perditionem
 „ decurrit via revertatur ad vitam & salu-
 „ tem, regrediaturque ad Salvatorem suum
 „ Deum, opus sit.

„ Impetu vadit talis in suam perniciem, do-
 „ nec prona secundaque sunt omnia: at ubi
 „ incidit in perplexitatem aliquam... &...
 „ elevatis paullisper fidei oculis ignem tor-
 „ mentaque sibi præparata videt... incipit re-
 „ verti ad se, incipit intelligere, quo se, &
 „ quam misere, miser ibat perditum; incipit
 „ agnoscere suam miseriam... incipit medita-
 „ ri regredi, unde demens abierat.“ At num-
 quid propterea mox conversus? Minime. Pro-
 sequitur Pighius.

„ Quæ tamen ut faciat, fidem ante omnia
 „ ha-

„ habeat necesse est , qua Deum credat esse ,
 „ Deum , inquam , hoc est , . . . justissimum ju-
 „ dicem , qui juste puniturus sit . . . æque ta-
 „ men libenter misericorditerque suscepturus
 „ ad se revertentes . . . ut hinc timor in-
 „ cutiatur , inde & spes ex eadem fide con-
 „ cipiatur .

„ Timor , qui nos ambulantes in via iniqui-
 „ tatis . . . cogat gressum sistere , & partim ge-
 „ hennæ metu . . . partim vero ex considera-
 „ tione nostræ ipsius miseriæ , vilitatis , in-
 „ dignitatisque . . . denique malorum , quibus ob
 „ peccata involvimur , detestari & odio pro-
 „ sequi vitam illam vere infelicem & veterem .

„ Spes vero , ex Dei misericordia . . . con-
 „ cepta , etiam in diversum revocet , faciatque
 „ ut audeamus ad Deum . . . nos convertere ,
 „ & ex mediis tribulationum angustiis clama-
 „ re ad misericordissimum Dominum , ejus au-
 „ xilium , gratiam , & misericordiam , non so-
 „ lum implorare , sed etiam confidenter expe-
 „ ctare : ut hæc miseros . . . erigat , ne ille
 „ timor . . . præcipitet in desperationis bara-
 „ thrum . . . sed potius defixis in infinitam Dei
 „ misericordiam mentis nostræ oculis . . . at-
 „ que inde concepta . . . spe veniæ regredi ad
 „ illum festinet , illi se humiliter prosternere ,
 „ illi se dedere , credere , & curandum tra-
 „ dere , paratus jam facere quidquid intelligit
 „ ab ipso exigere . . . In quo actu jam gustare
 „ & videre incipit , quam suavis est Domi-
 „ nus &c. . .

„ Ex iisdem quilibet clarissime intelligit ,
 „ ut universi hujus motus nostri & reditus a
 „ via perditionis ad salutem sit fides initium :
 „ & quam immenso intervallo ipsa per se absit
 „ ab ejus motus termino .

„ Quid igitur illud est , quod a nobis exi-
 „ gitur ? . . .

Opstraet Instit. Theol.

D

„ Ipse

„ Ipse est Dei amor , sed sincerus , & do-
 „ minatim in corde nostro obtinens . . . Paucis ver-
 „ bis dicitur : Amor Dei , ille sincerus , &
 „ in corde nostro dominatum obtinens , sed ingens
 „ atque operosa res est . . .

„ Itaque ut hic aliquando concludamus de
 „ nostri justificatione . . . jam demonstratum est
 „ pleraque requiri in nobis , & imprimis fidem ,
 „ ex fide pœnitentiam , & detestationem vitæ
 „ veteris ; deinde & spem veniæ , & fiduciam
 „ in Dei bonitatem ac misericordiam ; sed
 „ omnium horum consummatio , est ille Dei
 „ amor sincerus , dominium in corde nostro jam ob-
 „ tinens , secum inseparabiliter conjunctum ha-
 „ bens illum sanctum & sollicitum timorem ,
 „ & fidele studium voluntati ejus obsequendi
 „ per omnia . “

Expende , quam *ingens atque operosa res sit*
 Peccatoris Conversio juxta Pighium ; & cave
 eam facilem prædicare .

„ At videbor , inquit Pighius , forte ple-
 „ risque ; arctiorem , quam sit , salutis viam
 „ facere .

Respondet : „ Ipse certe Christus testis est ,
 „ arctam esse viam quæ ducit ad vitam : &
 „ non solum non ambulari , sed nec inveniri
 „ quidem , nisi a paucis , affirmat . Proinde &
 „ nobis , ne in ea aberremus , & quod dici-
 „ tur , impingamus in ostio , magnopere & me-
 „ tuendum & cavendum est . Ego certe , qua-
 „ lem a Christo & Apostolis doceri video , ta-
 „ lem & explicare conatus pro viribus , nihil
 „ de meo addens , nihil detrahens .

Priusquam ad alia transeamus , observet Theo-
 logiæ studiosus , non solum jam olim difficilem
 & laboriosam a Theologis dictam esse Peccato-
 ris Conversionem ; sed etiam ab ipsis requisi-
 tum amorem Dei prædominantem : quid enim
 aliud est *Amor Dei in corde nostro dominatum seu*

dominium obtinens ; nisi amor praevalidans ? Ut plane se Antiquitatis imperitos ostendant , qui rem istam aut terminum tamquam novum rejiciunt , nunc aliquid ex eodem de Operibus Praparatoris .

„ Neque , inquit , hoc recte damnant (Lutherani) in Anabaptistis & aliis , quod sentiant Spiritum Sanctum nobis dari per nostras praeparationes & opera . Quod quicumque sentiunt , non hoc sentiunt , nostras praeparationes & opera , causam effectivam , sed solum dispositivam esse , quod Spiritum Sanctum accipiamus , & quibus positis , ille numquam desit , & quibus deficientibus , non adsit . . . Quid enim aliud in universa Scriptura Deus exigit a nobis , quam poenitentiam vitae veteris , atque ejus innovandae studium , utque sincero corde ad ipsum convertamur ? Hoc autem facientibus , & non aliis , remissionem peccatorum , vitam , & salutem promittunt . . . Si impius , inquit , poenitentiam egerit ab omnibus peccatis suis quae operatus est , & custodierit omnia praecepta mea , & fecerit iudicium & justitiam , vita vivet & non morietur . . . Audis quibus promittatur peccatorum remissio & vita , nempe peccatorum digne poenitentibus , & quibus jam adest mandatis Dei per omnia obsequendi sollicitum & fidele studium ? . . . Nullis , quam adversis a via veteri , jam humiliatis , jam contritis corde , jam cum sollicito timore mandatis ejus obsequentibus promittit medelam & sanitatem . . . Praerequirat ergo illa in nobis opera , quibus tales reddimur . . . velut praeparationes quasdam ad justificationem ? “

Haec omnia Controv. 2. de Fide & Justificatione .
Veniamus ad Controv. 9. de Poenitentia .

Hic iterum docet , non omnem cordis poenitudinem & de peccatis displicentiam ac do-

lorem, etiam magnum & vehementem, sufficere; sed talem requiri, qui ex amore Dei procedat: nec ex amore Dei qualicumque, sed ex amore Dei, qui primas teneat, & amoris nostri praeponderet.

„ Sed si Dei amor nondum vicerit in regno animæ; nec ex ejusmodi quidem amore salutaris poenitentia peccatorumque detestatio proficiscitur. Quæ nisi simpliciter & in universum displiceant, quia Divinæ Majestatis oculos offenderunt, atque ita displiceant, ut ob nullam rem, nec vitam quidem propriam servandam, ipsum velimus offendisse, & sincero hoc ipsum corde agatur, non ore tantum dicatur & labiis, non est ea salutaris, ut diximus, poenitentia: Talis vero esse non potest, nisi ex *Vincenti dei amore* procedat.“

„ Certe non esse rem tam levem, tam facilem, tamquam perfunctorie peragendam, quam vulgo creditur, poenitudinem, per quam Deo reconciliari credimus, imo ex toto corde nobis querendam salutem nostram, ubique clamat divina Scriptura, & Sancti Patres nos commonefaciunt.“

Quid ergo clamat Eximius Stejartius, & commonefacit toties contrarium?

Universitas & Clerus Coloniensis

S E U

GERARDUS BILLICK

Carmelita, Universitatis & Cleri
Coloniensis nomine.

PRodiit circa annum 1545. liber inscriptus
hoc titulo: *Judicii Universitatis & Cleri*
Co-

Coloniensis adversus Calumnias Philippi Melancthon Defensio, Authore F. Everardo Billick Theologo, Fratrum Carmelitici Instituti per Germaniam Provinciali. Hic pag. 324. contra Melanchtonem, negantem in peccatore ante justificationem præcedere aliqua opera, præclare ostendit peccatores passim per opera quædam præparatoria ad justificationem paullatim disponi:

„ Contra, inquit, delecti (ab Universitate &
 „ Clero Coloniensi) qui didicerunt non omnes
 „ peccatores eodem affectos modo, nec esse
 „ omnibus ista principia, & quosdam hoc, alios
 „ alio modo ad contritionem & pœnitentiam
 „ pervenire, asseverant contritionem plerum-
 „ que præparare hominem ad fidem vivam &
 „ caritatem Dei, quæ sunt magna & specia-
 „ lia ipsius dona hominem vere justificantia.
 „ Atque hoc ipsum probant per illud quod
 „ Evangelium prædicat pœnitentiam in remis-
 „ sionem peccatorum, tamquam confectarium
 „ ad pœnitentiam. Item quod Simoni Mago
 „ post receptam Fidem & Baptismum graviter
 „ relapso dicitur, pœnitentiam age ab hac ne-
 „ quitia tua, & roga Deum si forte remitta-
 „ tur tibi, ubi clare suadet Apostolus Petrus,
 „ pœnitentia & oratione se præparare ad ve-
 „ niam, & hanc nondum acceptam talibus me-
 „ diis quærere & ambire. Item per exem-
 „ plum Cornelii Centurionis, qui eleemosy-
 „ nis & orationibus, jam se præparaverat ad
 „ fidem Christi &c.

„ Et pag. 247. Ergo, inquit, pœnitentia
 „ prædicatur peccatoribus, ligatis illis & reis
 „ ac jacentibus adhuc in peccatis: non quĩ-
 „ dem statim pœnitentia Justorum, quæ a ma-
 „ lis concipi & apprehendi non potest, cujus
 „ nondum sunt capaces, sed primum ad infi-
 „ mos pœnitentis gradus vocantur, ut grada-
 „ tim ascendant ad altiores, nisi raro exem-

„ plo, ut Paulus, præter expectationem subi-
 „ to in Deum rapiatur &c.

„ Nec vereamur, inquit pag. 252. ne infor-
 „ mi contritioni irascatur Deus: ipse formam
 „ potius additurus est, ipse qui purgat vi-
 „ neam ut fructum afferat. Quod si non ita
 „ statim succedat, perseverantia opus est, qua
 „ eadem sæpius repetantur. Faciendum nobis
 „ est quod Medici boni, qui ubi non levant
 „ uno atque altero poculo febres, tertium
 „ subministrant, ac quartum, & quintum &c.
 „ Ad eundem modum nos identidem recur-
 „ rere oportet ad pœnitentiæ & Contritio-
 „ nis remedia, donec tandem misereatur no-
 „ stri Deus &c.

„ Nec ullo pacto, ait pag. 254. . . . cogi-
 „ tationem nostram intrat, gratiam Dei velle
 „ mereri . . . Sed numquid ideo non debemus
 „ gratiam a Deo petere, & offendicula qui-
 „ bus repellitur, quantum in nobis est, tol-
 „ lere, nosque ad ipsam toto corde præpara-
 „ re, quia non possumus mereri? Aliud est
 „ mereri gratiam (quod dixit Pelagius) aliud
 „ se præparare, impedimenta auferre, & eam
 „ petere, quod nos suademus. Illud hæreti-
 „ cum est; istud præcipit verbum Dei &c.

„ Denique pag. 261. Non possunt quidem
 „ (peccatores) absque fide & gratia placere
 „ Deo, nec operibus suis mortuis ut placeant
 „ efficere; debent tamen hic totis viribus con-
 „ tendere, etiamsi non possint, ut Deus eo-
 „ rum misereatur. Scimus quomodo gratia Dei
 „ datur etiam præter expectationem aut aliud
 „ agentibus, nonnumquam recalcitrantibus,
 „ sed tamen hæc rara: frequentius est in
 „ Scripturis, Dominum se quærentibus præ-
 „ bere.

Non potuisset desertius hic Auctor, aut
 potius Universitas & Clerus Colonienfis opera
 præ-

præparatoria , non solum contra Melanchtonem, sed etiam contra Eximium Stejartium defendere.

CONRARDUS CLINGIUS

Ex Ordine S. Francisci.

Edidit hic opus quoddam, quod inscripsit, *Loci communes Theologici &c.* contra Hæreticos, in quo præcipua fidei Catholicæ capita, quæ ante verbo prædicaverat, scripto etiam asseruit: eo quod ut ipse in Præfatione testatur, spargerent Hæretici, eum a fide Catholica descivisse, & suas Conciones revocasse.

„ Accidit, inquit, ut ego proxime transacto
 „ anno, 1554. gravi secundum Dei voluntatem infirmitate gravarer, sic ut meum ex
 „ hac temporali vita discessum jamjam adesse putarem. Ea tum res magno lectas
 „ gaudio affecit, ut nec potuerint meum hinc
 „ habitum expectare: verum ex proterva &
 „ inveterata adversum me invidia, ante tempus sparserunt rumorem aperte falsum, me
 „ conciones meas omnes ac doctrinas, quas
 „ juxta formam ac morem Catholicæ Ecclesiæ, item ex mandato veræ & ordinariæ
 „ potestatis annis triginta sex Erfordiæ prædicassem ac docuissem, revocasse & ab Ecclesia Catholica defecisse, atque ad suam
 „ damnatam sectam transisse. Cujusmodi totum propterea ab eis confictum confectumve est, ut veteris Catholicæ fidei Christianos ad suam partem traherent, aut certe
 „ ambiguos redderent. “ Hæc citare visum est, ut constet, quis suo tempore fuerit Clingius, ob cujus mortem sic exultarent Sectarii; quem tanta invidia persequerentur; quem fingerent suas Conciones revocasse, ut ipsius exemplo fideles ad partes suas pertraherent.

Hic lib. 2. cap. 2. in editione Paris. 1565. fol. 121. ponit hoc Argumentum Hæreticorum: *Fides est credere promissis Dei. Nam non possum neque manibus & pedibus alias apprehendere promissionem, nisi per solam fidem: hæc enim ante omnem dilectionem & opus sola apprehendit. Ob id etiam sola fides justificat & salvat.*

Cui sic respondet: „ Ut promissio & verbum Dei non creditur sine fide & apprehenditur; ita nec sine labore, cui promissa est merces aut requies Promissio Dei ad duo respicit. Primo ad fidem, scilicet ut credatur Verbo Dei: Secundo ad opus, cui promissio fit. Promittit dives florenum pauperi, si ad domum suam venerit? Hic pauper primo credit promissioni divitis: deinde laborat gradiendo ad domum divitis: non ergo sola fide apprehendit promissionem, id est florenum, sed labore. Promissionis igitur divinæ virtus non a sola fide pendet, sed quodammodo etiam a nostris operibus . . . Est promissio divina *pro oratione, eleemosynis, jejuniis, calice aquæ frigida, remissio peccatorum, & vita æterna*: sed rem harum promissionum non apprehendit sola fides, nisi fidei adjunctum sit opus, promissionem orationis non sine opere orationis sola fide apprehendendo Promissio quidem præcedit fidem & opus: sed apprehensio promissionis non contingit sola fide, sed per fidem & opus. “

Et ibidem cap. 3. fol. 125. „ Promissio inquit, remissionis peccatorum, non soli fidei, nec solis pœnitentiæ operibus, sed utrisque simul promissa est. “

Et rursus ibidem cap. 5. „ In secunda, inquit, redemptione vel liberatione a peccatis (quæ nimirum fit post Baptismum in Sacramento Pœnitentiæ) exiguntur illa media

„ dia, sine quibus ille (Sanguis Christi) non
 „ distribuitur, id est, sine pœnitentia, ora-
 „ tione, jejunio, eleemosyna &c. Et non so-
 „ lum sufficit ingemiscere pro peccatis, quia
 „ & digni fructus exiguntur. Matth. 3.

„ Sine igitur bonis operibus, prævioratio-
 „ ne, jejunio, & eleemosyna, lapsis post Ba-
 „ ptismum non distribuitur remissio. “ Ibidem
 cap. 28. fol. 173.

Eandem veritatem apud hunc Auctorem le-
 ges sexcenties, postulantibus id totidem argu-
 mentis Hæreticorum, contendentium sola fi-
 de sine operibus justificari peccatorem. Quidni
 eandem, si viveret, inculcaret etiam hodie
 contra Eximium Stejartium, docentem justifi-
 cari peccatorem sine operibus præparatoriis?

GEORGIUS CASSANDER.

Ne quis offendatur audito nomine *Cassandri*;
 paucis, quis ille fuerit, monebo. Cum toto
 pectore in id incumberet Ferdinandus Impe-
 rator, ut latius quotidie serpentes Religionis
 controversias extingueret, experiri constituit,
 num Doctorum & prudentium hominum con-
 siliis, eorumque scriptis, aut mutuis collo-
 quiis utilis aliqua earum componendarum ra-
 tio posset inveniri. Cum igitur multa de Geor-
 gii Cassandri probitate & eruditione audivis-
 set, jussit eum sententiam suam de singulis in-
 ter Catholicos & Protestantes agitatæ capiti-
 bus scripto comprehendere. Fecit hoc libro,
 qui inscribit, *Consultatio Cassandri*; qui, ut qui-
 dam sentiunt præstantes ingenio Viri, non le-
 vem tum apud Catholicos, tum apud Prote-
 stantes auctoritatem habere deberet. Verum
 ego omnia Scriptoris illius sensa probare hic
 nolo, nec eo ipsum adduco: sed tantum alle-
 go ut testem doctrinæ, quæ tunc apud Catho-

licos, & Protestantes tradebatur: quod crimini mihi verti non posse existimo.

Hic ad Art. 6. Protestantium *de Bonis operibus fidelium*, triplicis generis opera distinguit.

1. Justificatorum. 2. Impiorum ac infidelium.

3. „ Eorum, qui jam aliqua agnitione peccati
 „ compuncti sunt, & semina quædam ac ini-
 „ tia conceperunt, nondum tamen plenam ju-
 „ stificationem & gratiam consecuti, quæ *ope-
 „ ra præparatoria* vocari solent. De his quoque
 „ operibus, ait, contentio nulla erit, sed ad
 „ mentem veterum ac etiam saniorum Scho-
 „ lasticorum divinis litteris congruentem, ne-
 „ gotium explicetur: omnes enim agnoscunt,
 „ opera ejusmodi esse dona Dei per Spiritum
 „ Sanctum, quibus ipse eorum, quos justifica-
 „ re constituit, animos movet, disponit, &
 „ *præparat*, & quasi subigit, ad hanc justifica-
 „ tionis gratiam consequendam, cujus rei exem-
 „ plum adfertur Cornelii Centurionis, de quo
 „ Augustinus de Prædest. Sanctorum cap. 1.
 „ &c. Hanc sententiam saniores Scholastici se-
 „ quuti constanter docent, nullam hujusmodi
 „ præparationem utilem esse nisi præveniente
 „ auxilio divinæ gratiæ. Quare hujusmodi gra-
 „ tiam prævenientem appellant, eaque opera
 „ valere ad impetrandam justificationis gratiam
 „ & remissionem peccatorum, non autem ad
 „ eam merendam & efficiendam, item hujus-
 „ modi opera operari ad justificationem, non
 „ autem justificationem operari &c. “

Deinde ad Art. 12. *de Confessione & satisfac-
 „ tione*: „ Quamvis, inquit, virtute hujus sa-
 „ tisfactionis Christi & culpa & pœna æter-
 „ na peccato debita deleatur, certum est ta-
 „ men Deum a pœnitentibus ob graviora præ-
 „ fertim delicta, lacrymas, jejunia, preces,
 „ eleemosynas, & reliqua vere pœnitentis
 „ animi indicia, ac denique totius vitæ in

me-

„ melius immutationem ac emendationem re-
 „ quirere, quod cum facimus, Deo satisfacere
 „ re pro peccato dicimur; non quod pretium
 „ dignum & sufficiens diluendis peccatis of-
 „ feramus, sed quod officia illa præstemus,
 „ quæ Deus a peccatore, cui filii sui satis-
 „ factionem impartiri velit, requirit, quin &
 „ huiusmodi pœnitentiæ fructibus, seu satis-
 „ factionis operibus Deus placari, peccata re-
 „ dimi, & extingui dicuntur. “ Et paullo
 post. „ Itaque actiones illæ pœnitentiæ (quæ
 „ olim absolutioni præmittebantur) cum ex
 „ fide & animo vere dolente, & afflatu Spi-
 „ ritus Sancti, auxilio gratiæ divinæ hominis
 „ animum prævenientis fierent, ad remissio-
 „ nem quoque impetrandam, & Dei offensam
 „ placandam valere putabantur, non quod eam
 „ dignitate sua mererentur, sed quod iis ani-
 „ mus hominis ad gratiæ divinæ susceptionem
 „ præparetur, quo modo *De operibus prepara-*
 „ *toriis* supra dictum est. “

Ecce ut Cassander doctrinam nostram *de Ope-*
ribus preparatoriis, tamquam jam olim apud Ve-
 teres ac etiam saniores Scholasticos commu-
 nem, proponat; ostendatque, si ad ipsorum
 mentem negotium explicetur contentionem de
 iis non esse cum Hæreticis. Utinam nec cum
 Eximio Stejartio!

FRANCISCUS PANIGAROLE
 Mediolanensis ex Ordine Observantiæ.

Scripsit hic librum, qui anno 1583. in lin-
 guam Gallicam versus præfert hunc titulum :
Lecor Catholiques sur les Doctrines de l'Eglise ...
prononcées a Thurin l'an 1582. par commandement
& en présence de Charle Emanuel Duc de Savoie,
& Prince de Piedemont &c.

Parte 2. lect. 11. contra Calvinum hæc ha-

bet e Gallico in Latinum versa: „ Quod ad
 „ me attinet, dilectissimi, dixi vobis, fa-
 „ teor, post gratiam prævenientem, Deum
 „ ultra veram nostram fidem numquam nos ju-
 „ stificare sine operibus pœnitentiæ: sed di-
 „ centem me audivit nemo post gratiam præ-
 „ venientem, ultra veram fidem, nos mereri
 „ justificationem per opera pœnitentiæ. Aliud
 „ est dicere, sine hoc me justifico; & aliud
 „ dicere, justifico me per istud meritum: aliud
 „ est nos disponere, aliud mereri; ac proin-
 „ de, aliud dicere, quod opera pœnitentiæ
 „ me disponant ad justificationem; aliud, quod
 „ mereantur justificationem Dicere,
 „ quod *opera Pœnitentiæ* non disponant nos ad
 „ justificationem *hæresis* est; dicere quod opera
 „ nostra in gratia nos disponant tantum ad
 „ gratiam, hæresis est; dicere, quod opera
 „ facta in gratia, non mereantur nobis glo-
 „ riam, hæresis est . . . Ut finem faciam, tria
 „ operum genera reperiuntur in nobis, vel,
 „ opera nostra considerare possumus triplici-
 „ ter: scilicet vel ut dispositiva, vel ut me-
 „ ritoria, vel ut satisfactoria: Priusquam su-
 „ mus in gratia, opera nostra quoad gratiam
 „ dispositiva sunt: Postquam sumus in gratia,
 „ opera nostra quoad pœnam temporalem, quæ
 „ residua est, satisfactoria sunt, & quoad glo-
 „ riam, meritoria. Sufficit ut redeundo unde
 „ digressus sum non dicamus, opera pœniten-
 „ tiæ mereri nobis primam gratiam, sed
 „ ad illam nos disponere, ideoque *sine illis*
 „ *operibus de potentia ordinaria numquam fore ut*
 „ Deus nos justificet. Exempli gratia, potest-
 „ ne quis mereri infusionem animæ, quam
 „ Deus Corpori infundit? Vos, o Matres,
 „ postquam concepistis infantem, eum organi-
 „ zando, potestisne mereri ut Deus illi im-
 „ mittat animam rationalem? Certe non: ne-
 que

„ que enim mereri possumus rem tam gran-
„ dem ac est creatio vel infusio animæ ratio-
„ nalis : & tamen verum est, Deum non im-
„ mittere animam, nisi in utero matris orga-
„ nizatus sit embrio : & ubi primum organi-
„ zatus est, Deum mox illi animam rationa-
„ lem infundere, nec umquam deesse. Ita fit
„ de prima gratia, quam non meremur per
„ opera pœnitentiæ, sed ita nos per ea ope-
„ ra disponimus, ut ubi illa veræ fidei jun-
„ gimus, Deus nos semper justificet. Agrico-
„ la ipse dum seminat non meretur ut sol ex
„ agro ipsius granum educat ; sed dum semi-
„ nat, agrum ita disponit, ut sol indubie id
„ faciat . . . Hanc ob causam opus non est,
„ Calvine, ut ita labores in allegandis nobis
„ authoritatibus, quæ ostendant, remissionem
„ peccatorum dari nobis per gratiam : nam &
„ nos id dicimus. Verum cum addis, si datur
„ per gratiam, opera pœnitentiæ nec utilia
„ sunt, nec necessaria, respondemus : Opera
„ necessaria non esse ad gratiam promeren-
„ dam ; sed Deum ea velle, ut nos ad gra-
„ tiam disponamus Quid proficis, Cal-
„ vine, dum tot Auctoritates importune alle-
„ gas ? Nam omnes quidem probant quod di-
„ cimus, nimirum primam justificationem no-
„ bis dari per Dei misericordiam, & non per
„ nostra merita ; sed nulla ex illis probat,
„ quod probari non potest, nimirum Deum post fi-
„ dem, non velle etiam opera Pœnitentiæ, tam-
„ quam disponentia, priusquam nos justificet. Qua-
„ re adhæreamus doctrinæ Catholicæ &c. “

Si doctrina Catholica sit, velle Deum (ordi-
narie scilicet) opera pœnitentiæ, tamquam dispo-
nentia seu preparatoria, priusquam justificet, quæ
tandem erit Doctrina Eximii Stejartii, qui ope-
ra illa præparatoria regulariter non exigit ?
Miror si tandem advertere non incipiat, peri-

tulo non carere doctrinam suam, quando doctrinam oppositam tot fidei Catholicæ Defensores, non secus ac fidei articulum, adversus Hæreticos ex SS. Litteris ac Patribus propugnant.

S. THOMAS A VILLANOVA,
Ex Ord. S. August.

In feriam 4. post 1. Dom. Quadr. „ Quid
„ dicturi sumus, inquit . . . Ubi hodie verum
„ Pœnitentem? Ubi vel unicum reperies Ni-
„ nivitam? Dic mihi, o Pœnitens, si vera est
„ pœnitentia tua, si dolor non fictus, ut quid
„ mollibus vestiris? . . . Hæcne sunt insignia
„ pœnitentiæ? Hæc opera lachrymantis? . . .
„ Ille verus est dolor, cui comes adstipulatur
„ & consonat vita. Si vere Pœnitens, cur er-
„ go non vivis ut Pœnitens? An non atten-
„ dis in isto Ninivitarum facto divinam quid
„ placaverit iram? Numquid jejunium vel fac-
„ cus? Numquid cilicium vel cinis? Numquid
„ infantium ejulatus? Ploratus hominum? Ulu-
„ latus jumentorum? Non hoc utique solum;
„ sed quid potius? Scripturam attendite: *Vi-*
„ *dit Deus opera eorum quia conversi sunt de via*
„ *sua mala, & misertus est.* Hæc morum con-
„ versio, hæc vitiorum correctio verum fuif-
„ se dolorem ostendit, qui tot signis se pro-
„ debat, & Deum illi placatum reddidit &
„ benignum. Et nos igitur, fratres, si Deum
„ propitium nobis cupimus invenire, similia
„ faciamus.

Requirit ergo Vir ille sanctus *opera preparatoria* in peccatoribus, quibus Deus propitius reddatur: eaque non solum pœnitentialia, sed etiam ejusmodi, ut *morum conversio & vitiorum correctio* verum esse dolorem ostendant.

S. CAROLUS BORROMÆUS.

Singulari Dei beneficio Ecclesiæ datus est sanctissimus hic Præsul, ut disciplinam ejus circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ restauraret. Fecit hoc quantum temporum illorum calamitas patiebatur; plura facturus, ut ipse testatur, si Deus ipsum Ecclesiæ diutius servasset. Fecit tamen & dixit sat multa, ut ipsius in hac controversia mentem intelligamus.

Disputatur hodie, an operosa res sit peccatoris Conversio? Disputationem paucis absolvit S. Carolus in Pastorum Instructione c. 10. dum ait: *Res vere operosissima est, ad Sacramentum Pœnitentiæ rite accedere. Didicerat scilicet e Concilio Tridentino, Non sine magnis fletibus & laboribus in Sacramento Pœnitentiæ ad justificationem passim venire.*

Quoniam vero noverat, magnos illos fletus & labores a paucis exhiberi, monet cap. 17. Si Confessarius posuerit majorem industriam in iis examinandis; non dubium est, quin plures deprehendet, qui numquam (ut oportuit) Sacramento Pœnitentiæ peccata sua expiarent.

Disputatur etiam, An soleat peccator per opera quædam præparatoria ad justificationem sensim disponi? Sed non dubitat S. Carolus; qui non ignarus disciplinæ veteris, ubi Pœnitentes per longa ac laboriosa opera pœnitentiæ ad absolutionem disponebantur, hoc unum meditabatur, ut iisdem hodie medicamentis eademque ratione, quantum ferunt hæc tempora, peccatores curarentur, quibus olim in iis curandis Patres usi fuere. Unde in Concilio Mediol. 4. *An fortasse, inquit, a curatione nostra deterremur, quia hoc nostro frequenti Provincia sanande studio exulcerantur animi quorundam, pas-*

sum

sim dictitantium : Non fuerunt hac tempora veterum Canonum & antiqua Ecclesiae medicamenta ? Imo ardentius progrediamur , quoniam hac una medicina praestantissima est , maximeque opportunum id remedium , ut quibus olim rationibus disciplina Christiana sata & propagata fuit , iisdem ipsis & instauretur & conservetur .

Non tamen continuo censuit , veterem omnem disciplinam reduci oportere ; sed regulas quasdam praefixit , hominum tunc infirmitati attemperatas , quas in curandis peccatoribus Confessarii sequerentur .

Inter illas praescripsit hanc cap. 15. Illustr. Past. Est praeterea consultum absolutionem differre , donec evidens appareat emendatio in iis qui tametsi dicant ac polliceantur , quod se eximent peccato , tamen Confessario probabilem faciunt metum , ne contrarium contingat : haud sane verbis contentus , sed opera exigens , quibus suam peccator conversionem probaret .

Laboriosam ergo & operibus probandam Peccatoris Conversionem dixit S. Carolus . Proinde non recte mentem ipsius affecuti sunt , qui ex cap. 8. Instruct. male intellecto existimant , praecipuum interioris praeparationis argumentum ei esse , seriam peccatorum examinationem . Neque enim absolutionem differri vult , donec seria appareat peccatorum examinatio : sed donec evidens appareat emendatio .

Et vero quid magis ridiculum , quam S. Carolus ideo tot obloquia passum fuisse ; ideo illi occlamatum , non ferunt hac tempora veterum Canonum & antiqua Ecclesiae medicamenta ; ideo accusatum fuisse de nimia severitate & novitate : quod tamquam praecipuum verae conversionis argumentum , seriam peccatorum examinationem requireret ? Non in seria peccatorum examinatione rigor iste veterum Canonum & antiquae Ecclesiae disciplina versabatur , sed in ope-

operibus pœnitentiæ, quæ ante Absolutionem peragebant Pœnitentes, tum ut per ea sensim magis ac magis conversionem obtinerent, tum ut sese converfos probarent. Atque hoc erat, quod tempora S. Caroli non ferre, quidam clamabant.

S. FRANCISCUS XAVERIUS.

Refert Tursellinus lib. 6. vitæ hujus Sancti cap. 17. solitum eum fuisse Confessariis Societatis inculcare hanc Regulam: *Confessionem non continuo sequetur absolutio.* „ Arbitrabatur enim „ Vir Apostolicus, ait Contensonius, peccato- „ rum animos lacrymis, meditationibus, resti- „ tutionibus, reconciliationibus, aliisque vo- „ luntariis pœnis esse ad absolutionis gratiam „ præparandos: *Hæc omnia*, inquit, *absolutio- „ nem præcurrunt rectius, quam sequuntur.* Et „ quamvis vir sanctus inter Confessionem & „ absolutionem bidui aut tridui moram exem- „ pli gratia afferat, quo magis peccatores ad „ pœnitentiam induceret, eosque refractarios „ brevi ac facili aditu allectaret; est tamen „ judicio illius omnino consentaneum, ut cum „ opus fuerit, Pœnitentibus longius temporis „ spatium adhibeatur. “ Hæc Contensonius tom. 9. cap. 2. specul. 3.

S. FRANCISCUS SALESIIUS.

De sanctissimo hoc ac mitissimo Viro, ejus- que praxi, ita Contensonius ibidem. „ Beati „ Caroli (Borromæi) vestigia secutus est „ S. Franciscus Salesius Genevensis Episcopus, „ qui, ut in ejus vita proditum est, S. Bor- „ romæum sibi Ducem imitandum proposue- „ rat... Fuit quidem illi, fateor, cælestis in- „ stillata lenitas atque eximia mansuetudo... „ Ve-

„ Verumtamen quos regendos susceperat, po-
 „ nitentiæ studium & praxim, arctamque mor-
 „ tificationis viam, quæ sola in Cælum ducit,
 „ vehementer indicebat: & quia probe noverat,
 „ Cor non posse divina caritate mutari, quin Pœ-
 „ nitentia laboriosa exercitationibus vitiorum stir-
 „ pes evellat... Ideo pœnitentiæ labores pro
 „ gravitate criminum animabus, quantum erant
 „ ad eos ferendos idoneæ, imponere solebat. “

Sed ipsum quid de Conversione peccatoris
 sentiat Salesium audiamus: „ S. Paulus, in-
 „ quit, uno momento purgatus est purgatione
 „ perfecta; sic S. Catharina Senensis, S. Mag-
 „ dalena, S. Pelagia, & aliæ quædam: sed
 „ hoc genus purgationis omnino miraculosum
 „ est & extraordinarium quantum ad gratiam,
 „ sicut resurrectio mortuorum quantum ad na-
 „ turam attinet. Unde purgatio & medicamen-
 „ tum ordinarium, ad institutum nostrum fa-
 „ ciens, siue illud corporis fuerit siue animi,
 „ non nisi paulatim & difficulter nascitur. “ P. I.
 Introd. cap. 5.

Minime ergo sanctus hic Præsul a doctrina
 Patrum de Laborioso Pœnitentiæ Baptismo (ne-
 dum S. Carolus) recessit.

Dicet forte quis, S. Franciscum Salesium lo-
 co citato miraculosam vocare Conversionem S.
 Pauli & quorundam aliorum, quia ex magnis
 peccatis subito emerferunt, non ad qualem-
 cumque justitiam, sed ad magnam sanctitatem,
 perfectam purgationem, & perfectionem quam-
 „ dam justitiæ, ad quam a justis post justifica-
 „ tionem venire non soleat nisi sensim & dif-
 „ ficulter. Verum ex capite sequenti manifestum
 est, cum etiam agere de purgatione imperfe-
 cta a peccatis mortalibus, quam in Sacramen-
 to Pœnitentiæ peccator consequitur. Postquam
 enim capite 5. generatim dixerat, purgationem
 & sanationem ordinariam, tum corporum, tum ani-
 mo-

morum, non fieri nisi pedetentim, procedendo de progressu in progressum, cum difficultate & mora; capite 6. agere incipit, ut ipse titulus præfert, de prima purgatione, qua est a peccati mortalibus per Sacramentum Pœnitentiæ: cui proinde etiam applicatam vult regulam suam generalem capite præcedenti positam: Purgationem ordinariam non fieri nisi pedetentim, cum difficultate & mora.

BELLARMINUS.

e Soc. Jesu S. R. E. Card.

Eandem de Laborioso Baptismo doctrinam sic illustrat Bellarminus, virtute & eruditione vere Eminentissimus, Concione 8. Deus, inquit, duo Baptismata instituit, unum aquæ frigidæ vel potius tepidæ ac temperatæ, alterum aquæ ferventis. Percipite, quæso, rem istam; hoc enim est caput præcipuum totius controversiæ inter Catholicos & Lutheranos. Priori Baptismate lavantur ii qui veniunt ex infidelitate... At vero cum homines jam priore Baptismate abluti negligenter & dissolute vivunt, & Deo ingrati iterum maculas contrahunt, tum Deus restringit nonnihil manum, & Sacerdotibus dicit: Si rursus ad vos pro medicina peccatorum venerint homines isti, quos semel lavastis, non amplius eos lavabitis Baptismo aquæ frigidæ, sed adhibite balneum ferventis aquæ, & eorum pellem diligenter excoquite, ut alias sint prudentiores & majori vigilantia caveant flagitia. Hoc est Sacramentum Pœnitentiæ, Auditores, Baptismus laboriosus, Baptismus lacrymarum, balneum aquæ ferventis, quod requirit gemitus, contritionem, lamenta, fructus dignos pœnitentiæ, preces, jejunia, eleemosynas, & alia id genus opera...

Via

„ Via regia est , quam Ecclesia Catholica
 „ tenet , & quam semper Patres ac Doctores
 „ Orthodoxi ac probati docuerunt . Audite B.
 „ Cyprianum : Orare , inquit Serm. de Lapsis ,
 „ oportet impensius & rogare , diem luctu transige-
 „ re : &c. Audite B. Gregorium Theologum :
 „ Recipio , inquit , Orat. 2. de Bapt. pœniten-
 „ tes , sed si lacrymis rigatos video . Audite Am-
 „ brosium , quibus verbis lapsam virginem ad
 „ feriam pœnitentiam exhortatur : *Lugubris* ,
 „ inquit , *tibi accipienda est vestis &c.* Audi-
 „ te Theodoretum , quas leges pœnitentiæ
 „ in Epitome divinorum Decretorum Eccle-
 „ siam habere dicat : Sunt , inquit , medica-
 „ bilia etiam quæ post Baptismum sunt vulnera ;
 „ medicabilia autem non ut olim per solam fidem
 „ data (in Baptismo scilicet) remissione , sed
 „ per multas lacrymas , & fletus & luctus , & je-
 „ junium , & orationem , & laborem commissi pec-
 „ cati quantitati contemperatum &c. Sed quid
 „ opus est tam multis testimoniis hominum ,
 „ cum ipse Spiritus Sanctus in Scripturis san-
 „ ctis semper cum pœnitentia planctum ama-
 „ rum , cordis contritionem , cinerem & cili-
 „ cium , jejunia & eleemosynas conjungat ?
 „ Quare , Auditores optimi , si bonam , si
 „ utilem , si salutarem Confessionem facere vul-
 „ tis , si vere cum Deo in gratiam redire , &
 „ ejus amicitia ac benevolentia frui desidera-
 „ tis , balneum istud calidum magno animo in-
 „ gredi debetis , & primum diu & multum in
 „ amaritudine animæ peccata præterita reco-
 „ gitare , deinde ea largis & diuturnis imbri-
 „ bus lacrymarum abluere , tum Sacerdotem
 „ probum & eruditum adire &c. “

Sic e Patribus & Sacris Litteris *Laboriosum*
Baptismum esse Pœnitentiam probat Bellarmi-
 nus : *Laboriosum* , inquam , non iis solum , qui
 per Sacramentum pœnitentiæ volunt pœnæ etiam

tem-

temporalis remissionem obtinere ; sed & iis ,
qui bonam, qui utilem, qui salutarem Confessionem
facere volunt, & vere cum Deo in gratiam redire.

F R A N C. R I B E R A Societ.
J E S U Theol.

In cap. 2. Joelis ad v. 18. *Nunc ergo dicit*
Dominus ; convertimini ad me : „ Ne, inquit ,
 „ in hæc quæ comminatus sum incidatis, to-
 „ to corde ad me convertimini. Nec putetis
 „ solum internum dolorem a me exigere, *opera*
 „ *pœnitentiæ* adjungi volo, quæ dolorem verum
 „ esse testentur, & præterea peccata puniant,
 „ peccatorumque voluptates pœnarum acerb-
 „ tate compensent. Non est magnus dolor ,
 „ qui se per fletum & pœnitentiæ opera non
 „ prodit: *jejunate simul, & fletu & plangite.*
 „ Quid ergo Hæretici errantes & in errorem
 „ mittentes animas vagas & instabiles, opera
 „ pœnitentiæ quæ Deus exigit detestantur ,
 „ si credant sibi per *Jesum Christum* dimitti
 „ peccata, dimissa mentiuntur? Hieronymus ;
 „ Animi pœnitentiam jejunio, & fletu, &
 „ planctibus indicate &c.“

Duo igitur sunt, Ribera Interprete, quæ
 Deus per Prophetam a peccatoribus exigit, *dol-*
lor internus & opera pœnitentiæ, quæ dolorem ve-
rum esse testantur : fallit proinde miseros, qui
 ab horum alterutro ipsos eximit.

CORNELIUS A LAPIDE
 Soc. Jesu Theol.

In cap. 2. Osee ad v. 14. sic habet: „ Sa-
 „ ne qui e peccatis emergere, vitamque serio
 „ emendare & mutare volunt, necesse est ut
 „ a turba declinent, & in solitatum locum
 „ saltem ad tempus se recipiant, ubi & pristi-

„ na

„ na vitia dediscant, & occasiones peccatorum
 „ distractionumque declinent, & meditationi-
 „ bus sanctis piisque exercitiis insistentes, dis-
 „ cant qua ratione & modo vitam corrigere
 „ debeant: denique ubi a Deo visitentur, illu-
 „ minentur, & corroborentur in hoc melioris
 „ vitæ proposito &c. “

En opera preparatoria, quibus necesse est, jux-
 ta Cornelium a Lapide, ad justificationem dis-
 poni peccatorem, qui vult serio e peccatis emer-
 gere: *Secessus a turba in locum solitarium, Medi-
 tationes sancta, exercitia pia &c.*

Idem in cap. 3. Malach. ad v. 3. „ Memi-
 „ nerit, inquit, Sacerdos, præsertim Confes-
 „ sarius, se quasi Vicarium Christi sedere pro
 „ Tribunali, ut non leviter hoc iudicium pe-
 „ ragat, dicatque cuilibet pœnitenti, *Ego te ab-*
 „ *solvo*: sed mature culpas examinet, easque
 „ non tegere, non oblinire, non superficiali-
 „ ter delere, sed radicitus eradere satagat,
 „ sicut aurifex per ignem ab auro eradit omnem
 „ scoriam, & fullo per herbam borith a pan-
 „ no omnem, etiam intimum, tollit nævum
 „ & maculam &c. “

Dum monet Confessarium, ne cuilibet pœ-
 nitenti dicat, *Ego te absolvo*: jubetque eum
 prius peccatores instar panni vel auri purgare;
 quid aliud significat, quam debere Confessa-
 rium, priusquam pœnitentes absolvat, per ope-
 ra præparatoria eos ad absolutionem disponere?

Porro quam difficilis sit peccatoris conver-
 sio, docet in cap. 2. v. 13. Epistolæ Jacobi:
 „ Multi, inquit, esto sciant propositum efficax
 „ requiri ad absolutionem, tamen illud procu-
 „ rare & habere non satagunt, sed habere si-
 „ mulant, imo sibi ipsis falso persuadent. Est
 „ enim propositum hoc serium, *res ardua, su-*
 „ *blimis & difficilis*: multi autem nolunt vim
 „ sibi adhibere, & ad rem tam arduam totis

„ viribus conniti, præsertim in morbo & ar-
 „ ticulo mortis &c. “

Et ne putes eum tantum agere de peccato-
 ribus inveteratis; extendit etiam hanc doctri-
 nam ad eos qui ex infirmitate in peccatum ali-
 quod mortale lapsi sunt: „ In hac, inquit,
 „ generali naturæ corruptione facile est cuili-
 „ bet inter tot occasiones & tentationes car-
 „ nis, Mundi, & dæmonis labi in aliquod pec-
 „ catum mortale: ex eo autem resurgere per
 „ pœnitentiam & propositum efficax, *arduum*
 „ *est & perdifficile*, Ibid. Indicio 5.

Hæc adeo manifesta sunt, ut observatione
 nostra non egeat.

J O A N. M A L D O N A T U S

Societ. J E S U Theol.

Tom. 2. de Pœnitentia cap. 1. distinguit sa-
 tisfactionem duplicem: Alteram, qua satisfacit
 Deo pro peccati culpa: Alteram, qua satisfacit
 illi pro pœna.

Tum cap. 2. agit de satisfactione pro culpa,
 atque ita de illa loquitur: „ De satisfactione
 „ quidem pro culpa Theologi Scholastici nullam
 „ faciunt mentionem, quin imo putant fieri
 „ non posse ab homine peccatore.

„ Hæc sententia Scholasticorum quamvis suo
 „ sensu vera est, tamen non dubito, quin
 „ omnes veteres Auctores aliam etiam satisfa-
 „ ctionem agnoverint pro culpa. Nam non pu-
 „ tabant Deum culpam remittere peccatorum,
 „ priusquam externis pœnitentiis Deum pla-
 „ cassent; neque Sacerdotes putabant dare pos-
 „ se pœnitiæ absolutionem, priusquam quasi
 „ interpret divinæ voluntatis videret eum pœ-
 „ nitentiam egisse peccatorum, ut credibile
 „ esset, Deo jam illi esse placatum. “ Quod
 deinde probat ex Tertulliano, Cypriano, Pa-
 ciano, Ambrosio, Chrysostomo.

Tum

Tum sequitur : „ Atque hæc quidem sen-
„ tentia valde mihi consentanea videtur Scri-
„ pturis sanctis , quæ docent Deum leniri a
„ peccatoribus per externam pœnitentiam , ut
„ illis culpam remittat . Nam cum Deus per
„ Joelem ait cap. 2. *Convertimini ad me &c.* uti-
„ que cum peccatoribus loquitur , quibus non-
„ dum culpam remiserat , & viam illis osten-
„ dit , qua possint invenire peccatorum veniam ,
„ per jejunium , per fletum , per planctum .
„ Et Ninivitæ adhuc erant peccatores cum
„ jejunarunt , cum se saccis induerunt , cum se
„ cinere asperferunt ; & tamen hac ratione
„ Deum placarunt , non tantum ut illis pœ-
„ nam remitteret , sed ut etiam culpam con-
„ donaret .

„ Et cum Daniel consulit Nabuchodonosori
„ cap. 4. ut iniquitates suas Eleemosynis re-
„ dimat , non loquitur de pœna , sed de cul-
„ pa ; qua Nabuchodonosor adhuc peccator
„ erat &c. . . .

„ Confirmatur etiam rationibus hæc senten-
„ tia . Primum , ejusdem generis est , satisfacere
„ pro remissione culpæ , & orare pro re-
„ missione culpæ . Nam si opus satisfactionis
„ apud Deum nihil valet , quia fit a peccato-
„ re ; neque oratio peccatoris valere debet :
„ ergo si nemo potest , dum in peccato est ,
„ satisfacere pro culpa , nemo etiam debet ,
„ orare pro culpa . At oratio censetur prodesse
„ se aliquid etiam dum fit in peccato , modo
„ bono fiat animo , ad obtinendam veniam
„ peccati . Ergo & satisfactio prodest in pec-
„ cato facta .

„ Secundo , si non prodesset satisfactio , quæ
„ fit a peccatore ad remissionem culpæ , seque-
„ retur nihil etiam prodesse attritionem &c.

„ Tertio sequeretur , non debere nobis esse
„ traditum præceptum de contritione &c.

„ Quar-

„ Quarto, omnes Scholastici confitentur dis-
 „ positiones quæ præcedunt in peccatore,
 „ quamvis non mereantur divinam gratiam &
 „ remissionem culpæ, tamen conferre pluri-
 „ mum ad illam. Ergo & opera satisfactionis
 „ facta in peccato valent multum ad impetran-
 „ dam ipsam remissionem culpæ & gratiam di-
 „ vinam, quamvis illam non mereantur &c.“

Post hæc cap. 3. ubi agit de satisfactione pro
 pœna, dicit Calvinum errasse in eo, „ quod con-
 „ cedat nobis, omnes fere antiquos Authores
 „ locutos esse de satisfactione pro pœna.

„ Nam, inquit, etsi sententia nostra de pœ-
 „ næ satisfactione vera est; tamen veteres Scri-
 „ ptiores valde parce & valde raro fecerunt
 „ mentionem de illa: sed quotiescumque tere
 „ agunt de satisfactione, agunt de satisfactio-
 „ ne pro culpa, ut perspicuum est ex testimo-
 „ niis superius citatis: non quidem quod igno-
 „ rarint hanc satisfactionem pro pœna, sed quod
 „ cum egissent tam accurate de satisfactione
 „ pro culpa, quæ difficilior est, non putarint
 „ esse opus agere de altera satisfactione.“

Præterea Calvinum errasse docet in eo, quod
 „ putet Patres locutos esse tantum de satisfac-
 „ tione, quæ fieret Ecclesiæ, non Deo.

„ Nam etsi, inquit, aliqua in parte Eccle-
 „ siæ satisfaciendum erat, præsertim pro pu-
 „ blicis criminibus, tamen non hoc erat, quod
 „ imprimis requirebat in pœnitentibus, sed
 „ ut ipsi Deo satisfacerent: Ecclesiæ autem
 „ propterea debebat satisfacere, ut perspecta
 „ illius pœnitentia posset judicare, jam illi
 „ Deum esse placatum. Atqui qui hoc igno-
 „ rat, ignorat penitus totam Antiquitatem.
 „ Non enim alia fuit causa, ut constat ex te-
 „ stimoniis Cypriani, Eusebii, & Paciani su-
 „ perius positis, cur antiqui putaverunt non
 „ licere absolvere pœnitentem ante peractam

„ satisfactionem , nisi quia credebant potesta-
 „ tem solvendi & ligandi Ecclesiæ datam , es-
 „ se intelligendam , si pœnitens Deo satisfac-
 „ cisset . “ Ita Maldonatus . Habet hic quæ
 discat & expendat Eximius Stejartius .

1. Omnes veteres agnovisse quamdam satis-
 factionem pro culpa .

2. Non putasse illos , remitti a Deo culpam
 peccatori (nimirum ordinarie) nisi hic prius
 externis pœnitentiis Deum placasset .

3. Nec putasse eos , Sacerdotem posse pœni-
 tentem absolvere , nisi credibile esset , Deum
 jam illi per pœnitentiam esse placatum .

4. Veteres Scriptores valde parce & raro lo-
 cutos esse de satisfactione pro pœna , &c.

B A U N I U S .

Adeo certa est hæc , quam tuemur , veritas ,
 ut nec laxiores Theologi illam negaverint . Bau-
 nius , rigidiora sectantibus minime addictus ,
 de pœnitentia pag. mihi 223. & seq. hæc ha-
 bet : „ Mentio fit (in Trid. Sess. 14. c. 4.)
 „ insuper propositi , id est certæ , id est , sta-
 „ bilis , ac firmæ voluntatis non peccandi amo-
 „ do ; nempe ne nos lateat , non quodvis le-
 „ ve propositum ad placandum Deum satis ef-
 „ se , sed omnino debere esse forte , constans ,
 „ & efficax ut ad peccata impofterum redire
 „ nolimus : *Inanis enim est Pœnitentia , quam se-*
 „ *quens culpa coinquinat , vulnus iteratum sana-*
 „ *tur tardius ; frequenter peccans & lugens , vix*
 „ *veniam meretur ; nihil prosunt lamenta , si re-*
 „ *plicantur peccata ; nihil valet veniam a malis*
 „ *poscere , & mala denuo iterare .* *Persiste ergo in*
 „ *Confessione , esto in pœnitentia fortiter confirma-*
 „ *tus , vitam bonam , quam accepisti , tenere non*
 „ *desinas ; propositum bonæ vitæ conserva jugiter .*
 „ Aug. apud Gratianum de pœnitentia Dist. 3.

„ can. 12.

„ can. 12. Qui illud eripi sibi per summam in-
 „ firmitatem patitur, veri pœnitentis est no-
 „ mine ac laude indignus: in quo quoniam
 „ multi sibi officioque defunt, ideo eorum,
 „ quos vere peccatorum pœnitet, tam rara tenuis-
 „ que est copia, ut nulli potius quam aliqui ea
 „ laude præstare sint censendi...

„ Notis ergo Saul veri pœnitentis caruit,
 „ Dixit quidem, (inquit Rupertus in Ca-
 „ pit. 2. Apocal. loquens de ejus pœnitentia
 „ 1. Reg. 15.) dixit, inquam, peccavi sed
 „ non humiliter dixit, aut sensit: addit enim,
 „ sed nunc honora me. Honorum ergo vel glo-
 „ riam, non Dei, sed suam ista confessione
 „ mercari voluit: In quo quoniam (quæ est
 „ naturæ humanæ temporumque perversitas)
 „ eum est imitata posteritas, mihi mirabile vi-
 „ deri non solet, si paucos, atque adeo ne unum
 „ quidem de mille veri pœnitentis dignum nomi-
 „ ne reperiri posse dixerit Augustinus. Abundant,
 „ inquit, hic pœnitentes, quando illis imponitur
 „ manus; sit ordo longissimus, Orate pœnitentes,
 „ & orare eunt pœnitentes; & quæro unum pœ-
 „ nitentem, & non invenio. Serm. 144. de temp.
 „ Nimirum pauci in viam redeunt; pauci se mo-
 „ resque corrigunt; pauci sibi, quæ recta sunt,
 „ placere; invisa autem esse, quæ Deo ac ra-
 „ tioni sunt adversa, opere ipsoquæ vitæ ge-
 „ nere ostendunt.

Si crederet Baunius, Peccatores passim sine
 præmissis operibus præparatoriis converti; non
 diceret, tam raram esse ac tenuem vere pœni-
 tentium copiam; non diceret nullos potius, quam
 aliquos, ea laude præstare; non diceret, mira-
 bile sibi non videri, si pauci atque adeo ne unus
 quidem de mille veri pœnitentis dignus nomine re-
 periat; non diceret, paucos in viam redire,
 paucos se moresque corrigere, paucos opere ipsoque
 vitæ genere ostendere, quod quæ recta sunt sibi præ-
 stant.

ccant, &c. Immo vero diceret omnia contra-
ria. Nunc vero paucos conversos dicit, quia
pauci opere ipsaque vita genere se conversos osten-
dunt. Ex operibus ergo de conversione judi-
candum existimat *Baunius.*

CONTENSIONIUS ex Ordine PP. Prædicatorum.

Variis locis docet hic Author, Ecclesiæ sen-
sum & praxim eam esse, ut peccatores prius-
quam absolvantur, per opera pœnitentiæ se ad
absolutionem disponant, dispositionemque suam
per fructus demonstrent. Tom. 9. cap. 1. de
Pœnitentia specul. 1. postquam contra Nova-
tianos ostenderat, peccatoribus post Baptismum
sinceram pœnitentiam agentibus dari locum ve-
niæ in Ecclesia per Sacramentum pœnitentiæ;
objicit sibi hoc Novatianorum Argumentum:
„ Si lapsis post Baptismum relinquatur Sacramen-
„ tum Pœnitentiæ, facilitate veniæ incenti-
„ vum præbebitur delinquendi: facile enim
„ quisque labetur, ubi noverit omnibus ob-
„ vium Sacramenti Pœnitentiæ esse reme-
„ dium. “ Cui respondet.
„ Quod additur facilitatem veniæ esse in-
„ centivum culpæ, a Patribus occupatum jam
„ pridem est, qui volunt veniam non nisi ve-
„ re pœnitentibus, & pœnitentiæ sincerum
„ affectum fructibus & operibus demonstrantibus,
„ impartiri. Unde juxta *incorruptum Ecclesiæ sen-*
„ *sum* peccatoribus, crebro præsertim in pec-
„ cata gravia labentibus, quoad vitæ conver-
„ sionem *non verbis sonantibus, sed factis pro-*
„ *nuntiantibus* monstraverint, venia differtur,
„ communio denegatur. Volo veniam reus spe-
„ ret, inquit Ambrosius lib. 1. de Pœnit. cap.
„ 16. *petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat*
„ *populi totius fletibus, ut ignoscatur obsecret?* &

„ cum

„ cum secundo & tertio fuerit dilata eius commu-
 „ nio, credat remissius se supplicasse, fletus augeat,
 „ miserabilior postea revertatur &c. Hac sacra praxi
 „ nec peccatoribus spes adimitur, nec facili-
 „ tate veniæ incentivum peccati præbetur. “

Ibidem cap. 2. specul. 2. docet conversionem
 plerumque lentam esse, & per opera pœniten-
 tiæ sensim acquiri: „ Verum quidem est, ait,
 „ homines etiam scelestissimos posse momento
 „ temporis ab improbitate ad Pietatem, vi-
 „ tricis gratiæ, quæ temporis non eget, om-
 „ nipotentia traduci Attamen secundum
 „ communem cursum ita cælestem conversionis
 „ novi hominis diem pedetentim adducit, ut
 „ quasi crepusculum quoddam præmittere so-
 „ leat rore lacrymarum madidum ac paulatim
 „ effulgens, quibusdam operibus lucis, fasti-
 „ dio anteactæ vitæ, desiderio melioris, ge-
 „ mitibus, suspiriis, & seria ad promerendam
 „ reconciliationis gratiam cordis præparatione.

Audi ipsum de operibus præparatoriis ibidem
 disertius. „ Urgebis: Opera pœnitentiæ ante
 „ gratiam justificationis elicita nihil profunt
 „ ad salutem . . . Ergo prius gratia remissiva
 „ peccati beneficio promptæ absolutionis im-
 „ pertienda foret & non differenda, ut fru-
 „ ctuosa & non inania evaderent injuncta pœ-
 „ nitentiæ opera.

„ Respondeo, inquit, quævis opera, puta
 „ jejunia, vigiliæ, orationes, carnis afflicta-
 „ tiones, eleemosynas, aliasque virtutum exer-
 „ citationes nihil illis quidem prodesse qui
 „ peccato mortali ita hærent, ut illius volun-
 „ tatem semper foveant; nec ab eo se expe-
 „ dire conentur At longe alia de illis
 „ ratio est, qui sacro compunctionis spiritu
 „ acti . . . vitam reformare & in novitate vi-
 „ tæ ambulare incipiunt. Unde in illis hujus-
 „ modi opera, quæ ad gratiam viam parat & mu-

„ *nunt*, non irrita & vana, non supervacanea
 „ & mortua censenda sunt Vere enim,
 „ inquit egregie Cardinalis Bellarminus lib. 3.
 „ de Bonis Operibus in particulari cap. 3. *ejus-*
 „ *modi eleemosyna*) quæ sunt fructus pœniten-
 „ tiæ) *partim ut dispositionem ad justificationem,*
 „ *peccatum etiam quoad culpam suo modo delent,*
 „ *dum gratiam impetrant justificationis.* Et cap.
 „ sequenti probat ejusmodi opera ad gratiam
 „ justificationis disponere &c.

„ Insistes: Nullum bonum sine gratia homo
 „ efficere potest &c.

„ Respondeo . . . ut opera sint bona, non
 „ est necesse quod a gratia habituali proficis-
 „ cantur, sed sat est, quod a gratia actuali
 „ oriantur; unde & opera justificationem an-
 „ tecedentia, ab eo auxilio manantia, bona
 „ esse & ad gratiam justificationis disponere
 „ Sacrum Tridentinum Concilium verissime
 „ contra Novatores definivit. Quia nimirum
 „ licet tota justificationis œconomia gratuita
 „ sit & a sola Dei misericordia dependeat;
 „ ita tamen suaviter a Deo disponitur, ut ad
 „ majora bona homo per minora instruat,ur,
 „ & per auxilia & opera ab illis profecta
 „ ad gratiam Sanctificantem præparetur. Ignos-
 „ cis *consistenti*, ait Augustinus in Psalm. 37.
 „ Deum alloquens, *ignoscis, sed seipsum punien-*
 „ *ti.* Ita servatur misericordia & veritas: mi-
 „ sericordia, quia homo liberatur; veritas, quia
 „ peccatum punitur &c.

Quam multa hic pro operibus præparatoriis.
 Bona quævis opera, puta jejunia, vigilia, oratio-
 nes, carnis afflictiones, eleemosyna, alique virtu-
 tum exercitationes, ad gratiam viam parant &
 mununt; peccatum quoad culpam etiam suo modo
 delent; gratiam justificationis impetrant; ad gra-
 tiam justificationis ea disponere Concilium Trid.
 definivit; suaviter Deus per ista opera hominem
 ad gra-

ad gratiam Sanctificantem preparat ; peccatori seipsum per illa punienti ignoscit , &c.

M E R B E S I U S .

De pœnitentia Dissert. 4. Quæst. 52. dividit satisfactionem in absolute perfectam , insufficientem , & in imperfectam . Absolute perfecta fuit solius Christi satisfactio : sufficiens est , quam Deo exhibent iusti pro pœna temporali : Imperfecta , quam exhibent pœnitentes , qui iratum sibi Deum reconciliare conantur . De hac ultima sic loquitur .

„ Sed ea huiusmodi hominum satisfactio ,
 „ admodum est imperfecta , si cum lethali culpa & æterna damnatione illi debita conferratur . Non tamen contemnenda est , immo
 „ magni facienda . Omnes enim Patres per eam satisfactionem superioribus sæculis , iisque multis , pœnitentium reconciliationi præmitti solitam , intuitu satisfactionum Christi , mortis æterna reatum quodammodo aboleri crediderunt . “

Neque hic Patribus repugnat Tridentinum Sess. 6. cap. 14. ubi ait : „ Mos non satisfacere pro pœna æterna , sed pro temporali . Nam , ut ibidem Merbesius , „ Perspicuum est ex ipso contextu , citatum Concilium loqui de satisfactionibus , quæ Sacerdotalem absolutionem consequuntur .

Unde Quæst. 53. ibidem sic prosequitur :
 „ Tota pariter traditio eandem implendæ satisfactionis necessitate , sive pro pœna temporali , sive pro æterna , luculenter astruit & explicat . Tertullianus in lib. de pœnitentia pulcherrime & necessitatem & modum depingit cap. 8. & 9. Gloriosissimus Martyr Cyprianus hanc eandem satisfactionis necessitatem magnifice comprobat Epist. 55.

„ ad Cornelium . . . Et . . . in tractatu de
 „ lapsis .

Tum interpositis verbis Cypriani: „ Ex his ,
 „ inquit , S. Cypriani verbis patet , quanta sit
 „ satisfactionis necessitas , five pro temporali
 „ pœna , five pro æterna suscipiatur .

„ Hanc eandem necessitatem pulcherrime pro-
 „ bat Clerus Romanus , celebrato in lapforum
 „ causa Concilio , dum scriptis ad S. Cypria-
 „ num litteris ita loquitur &c.

Citatisque Cleri verbis , subjungit : „ Hunc
 „ locum ex Cleri Rom. litteris excerptum cum
 „ retulisset Cardinalis Baronius Annal. Ecclef.
 „ Tom. 2. ad annum Christi 253. n. 79. eum
 „ pulcherrima hac & prudentissima animadver-
 „ sione locupletavit : „ *Quam ergo parum tuta ,*
 „ *ait , quamque dubia sit illa festinanter exhibita re-*
 „ *conciliatio , etiam petentibus eam cum lacrymis , di-*
 „ *cta nuper sententia declaravit .*

Post hæc , citato rursus Clero Romano in
 Epistola quæ est apud Cyprianum trigesima pri-
 ma , in hæc verba prosequitur : „ Respondeo
 „ secundo , Sanctos Patres credidisse & do-
 „ cuisse , satisfactionibus & laboribus ab pœ-
 „ nitentibus ante reconciliationem exantlari
 „ solitis , Deo pro æterna pœna quodammodo
 „ satisfieri . Nam quantum ex eorum scriptis
 „ colligere & conjicere licet , duo totius pœ-
 „ nitentialis disciplinæ fundamenta posuerant ,
 „ quorum primum repetierunt ex immanitate
 „ criminum , quæ ab suscepto Baptismo mul-
 „ to graviora esse , quam ante perceptam re-
 „ generationis gratiam , existimarunt , ut mox
 „ videbimus .

„ Alterum ejusdem disciplinæ fundamen-
 „ tum , erat istud axioma Christianorum om-
 „ nium animis a Patribus impressum : scilicet
 „ satisfactiones ab Ecclesia impositas , diligen-
 „ ter & strenue peractas , non tantum pœnas

„ tem-

„ temporariæ , sed etiam æternæ , satisfactorias
„ esse & expunctrices , animum emundare , Dei
„ misericordiam in peccantes allicere .

„ Quod cum persuasissimum esse tam Patri-
„ bus , quam Pœnitentibus : Patres diuturnos
„ & gravissimos pœnitentiæ labores ipsis indi-
„ cebant , ut æterna inferorum supplicia suis
„ sceleribus debita , suis afflictionibus non qui-
„ dem adæquarent (hoc enim præstare non
„ poterant) sed per opera laboriosa ex infini-
„ tis Christi satisfactionibus & meritis suam
„ omnem vim trahentia , quodammodo com-
„ pensarent . Quod cum ipsi pœnitentes exci-
„ perent ex ore Sanctorum Patrum crebro id
„ ipsis inculcantium , nulli parcebant labori ,
„ nulli difficilium asperarumque rerum perpes-
„ sioni , ut per temporariam carnis macera-
„ tionem calamitosæ æternitatis pœnam ex-
„ pungerent .

„ Doctrinam hanc jam a multis sæculis in
„ Ecclesia receptam tradidere vetustissimi qui-
„ que Patres . . .

„ Solida illa Sanctorum Patrum doctrina Scri-
„ pturæ auctoritate nititur . Quid enim aliud
„ indicant metuenda illa divina præcursoris
„ verba Matth. cap. 3. vers. 7. & 8. Proge-
„ nies viperarum , quis demonstravit vobis fu-
„ gere a ventura ira ? Facite ergo fructum di-
„ gnū pœnitentiæ . Per iram venturam signi-
„ ficari gehennam , declarat idem Præcursor
„ in eodem capite vers. 12. Cum igitur ait ,
„ facite fructum dignum pœnitentiæ , satis super-
„ que pœnam per laboriosa veræ pœnitentiæ
„ opera pœnitus aboleri significat .

„ Constat igitur ex hoc toto capite , Deo
„ per opera pietatis pro pœna tam tempo-
„ rali quam æterna , quodammodo satisfieri
„ oportere . “

Idem Author Quæst. 58. post citatum Am-

brofium interpretantem hunc verficulum Pfal-
mi 118. *Miserere mei secundum eloquium tuum*,
subjungit:,, Hæc S. Ambrosius, cujus verba
,, prudentia pariter & pietate plenissima satis
,, superque indicant, quantopere discreparet
,, ab eorum sententia, qui magnam e lethali
,, flagitio emergendi facilitatem inducere, im-
,, mo peccatoribus obtrudere gestiunt. Unde
,, existit pernicialis plurium error, qui cum
,, persuasum habeant, se e lethalibus flagitiis
,, nullo negotio, cum libuerit, emerfuros, in
,, ea intrepide profiliunt, in iis consenescent,
,, & cum iis in interitum ruunt sempiternum.
,, Non solum hanc a peccato resurgendi faci-
,, litatem nonnulli prædicant; verum etiam
,, sanctioris vitæ curriculum tribus aut qua-
,, tuor peccatis lethalibus nihil abrumpi, asse-
,, rere non erubuerunt.

Ex his colligimus sequentia.

1. *Omnes Patres credidisse*, per eam satisfactio-
nem, quæ olim reconciliationi præmittebatur,
mortis æterna reatum quodammodo aboleri: ne-
que id negari a Concilio Tridentino.

2. Totam pariter traditionem luculenter ex-
plicare & astruere *necessitatem* implendæ satisfac-
tionis, sive pro pœna temporali, sive *pro æterna*.

3. Sanctos Patres credidisse & docuisse, sa-
tisfactionibus & laboribus ante reconciliatio-
nem exantlari solitis Deo pro æterna pœna
quodammodo satisfieri.

4. Ob eam causam & a Patribus diuturnos
ac gravissimos pœnitentiæ labores pœnitentibus
indictos, & a pœnitentibus susceptos.

5. Solidam hanc Patrum doctrinam Scriptu-
rarum Auctoritate niti.

6. Discrepare ab Ambrosio, qui magnam e
lethali flagitio emergendi facilitatem inducunt,
immo peccatoribus obtrudere gelliunt.

7. Hinc existere pernicialem plurium erro-
rem,

rem, qui cum persuasum habeant, se e lethali-
libus flagitiis nullo negotio, cum libuerit,
emersuros, in ea intrepide profiliunt &c.

8. Esse etiam nonnullos, qui sanctioris vitæ
curriculum tribus aut quatuor peccatis lethali-
bus nihil abrumpi asserere non erubuerunt.

DIONYSIUS VVERLENSIS Provinciæ
Coloniensis Capucinus.

Scripsit hic a paucis annis libellum cui ti-
tulus: *Pseudo-pœnitens &c.* ubi cap. 1. art. 2.
nu. 12. ex Bellarm. concil. 8. in Dom. 4. Adv.
citatur hæc: „ Si bonam, si utilem, si salutarem
„ confessionem facere vultis; si vere cum Deo in
„ gratiam redire desideratis; debetis primum diu
„ & multum in amaritudine animæ peccata præ-
„ terita recogitare; deinde ea largis & diuturnis
„ imbribus lacrymarum abluere: Tum Sacerdo-
„ tem probum & eruditum adire &c. Qua vero
„ ratione in preparatoriis ejusmodi exercitiis ne-
„ cessario utendum sit deprecatione & patro-
„ cinio Passionis D. N. J. C. vide infra.

Et ibidem art. 3. ex Cornelio a Lapide in
Epist. Jacobi ad cap. 2. v. 13., „ Est, inquit,
„ propositum hoc ferium, res ardua, sublimis,
„ & difficilis; vel (ut Cornelius a Lapide ibi-
„ dem post aliqua Indicio 5. dicit) ex pecca-
„ to mortali resurgere per pœnitentiam & pro-
„ positum efficax, arduum est & difficile: mul-
„ ti autem nolunt vim sibi adhibere, & ad
„ rem tam arduam totis viribus conniti, ma-
„ gnis videlicet, ac diuturnis precibus, lacrymis,
„ jeuniis, ac misericordia operibus (ut artic. præ-
„ cedent. dictum est) insistendo: adeoque mul-
„ ti male accipiunt Sacramenta.

Librum hunc approbarunt duo ex Ordine
FF. Minorum Conventualium Doctores Colo-
nienfes; ex Ordine Erem. Sancti Augustini

Doctores Colonienſes tres; duo item alii ejuſdem Academiae Doctores ſæculares: Quibus accedit *Fr. Carolus Maria a Macerata* Capucinorum Magiſter generalis.

Qui proinde una cum Authore cenſent omnes, Conversionem peccatoris eſſe *rem arduam, ſublimem, & difficilem*; atque ad eam connitendum eſſe, *magnis ac diuturnis precibus, lacrymis, jejuniiis, ac miſericordiæ operibus inſiſtendo.*

R. P. SEGNARI e Societate JESU
nuper Theologus Pontificius.

In præfatione *Inſtructionis Pœnitentis* tradit ſequentia, e Gallico hic Latine verſa: „ Ap-
pellatum eſt (Sacramentum Pœnitentiæ)
Baptiſma a SS. Patribus, ſed Baptiſma *La-
borioſum & pœnale*. Nobis omnibus natura
conceſſit primam ſanitatē ſine ullo dolore:
verum ſi male ea utamur, eamque perdamus
per exceſſum quemdam vitæ irregularis; re-
cuperare eam non poſſumus, niſi magnis do-
loribus, & difficultate; immo ad eam recu-
perandam quandoque ferrum ignemque ſubire
oportet; & hoc ut nemo morbis aſſueſcat.
Idem circa gratiam uſuvenit. Prima nobis
ſine ullo dolore donata eſt in primo Baptiſ-
mate: ſed ſi ſemel tam infelices fueri-
mus ut eam perdamus & prodigamus pec-
cato, numquam eam recuperare poſſumus
niſi magnis fletibus & doloribus in ſecundo
Baptiſmate quod eſt pœnitentia: & hoc,
ut ſemper nobis invigilemus & cautius fu-
giamus malum tam horrendum quam eſt
peccatum.

Author Librorum qui inscribuntur: *Continuation
des Essais de Morale.*

Tom. 2. primæ Partis in Evangelium Sabba-
ti post Domin. 2. Quadragesimæ de Filio Pro-
digo ita Conversionem peccatoris per varios
gradus scribit: „ Homo impulsus desiderio in-
„ dependentiæ, felicitatem suam invenire vult
„ in seipso & suipsius excellentia, nec eam
„ amplius quærere vult in Deo. Prima hæc
„ aberratio, in regione admodum remota a Deo
„ ipsum constituit. Nam remota admodum a
„ veritate est ipsa falsitas, injustitia a justitia,
„ stultitia a sapientia, bonorum omnium pos-
„ sessio a bonorum omnium privatione. Itaque
„ veris hisce bonis omnibus spoliatus... in
„ horrendam vanitatem incidit & famem ter-
„ ribilem... Sed... pro vera & solida felici-
„ tate, quam amisit, satiari se cupit fruitio-
„ ne bonorum & vanitatum mundi, quæ sunt
„ velut siliquæ porcorum, id est, animarum
„ carnalium & terrestrium... Et miseri qui-
„ dem sunt (peccatores ejusmodi) ex quo pri-
„ mum a Deo separati sunt; sed nondum ple-
„ ne miseriam hanc sentiunt. Desiderium &
„ spes bonorum mundi ad tempus ipsis sensum
„ adimit... Verum si Deus illorum misereri
„ statuit, duo facit quæ multum eo conferunt.
„ Primum, spoliari eos finit rebus tempora-
„ libus, quas ambiunt...
„ Deinde ex vacuitate, quam sentiunt, me-
„ mores eos facit verorum ac solidorum bono-
„ rum, quæ in domo patris sui, hoc est, in
„ cultu Dei possidebant.
„ Hoc in filio prodigo, qui in se reverti in-
„ cipit, notant hæc verba: *Quanti mercenarii
„ in domo patris mei abundant panibus, ego au-
„ tem hic fame pereō!*

Post

„ Post hoc mundi fastidium & vitæ novæ
 „ desiderium, alium gressum ponit peccator
 „ designatum hac voce: *Surgam*, quæ propo-
 „ situm significat deferendi peccatum. Propo-
 „ situm hoc initio adhuc imperfectum est,
 „ quia motivis humanis immixtum... Sed...
 „ Deus vult ut in spiritali curatione animæ
 „ fiat progressus, & a suis morbis non libere-
 „ tur, *nisi per gradus*.

„ Mundus non raro pro conversione perfe-
 „ cta accipit, quod non nisi conversionis ini-
 „ tium est: atque hoc est, quod tam parum
 „ soliditatis sit in conversione plerorumque pec-
 „ catorum...

„ Hæc ergo prima dispositio est, notata
 „ hac voce filii prodigi pœnitere incipientis:
 „ *Surgam*.

„ Sed parum est ei surrexisse & deseruisse
 „ crimina. Vel sic se considerat velut *remotum*
 „ a Deo, & cui itineribus opus sit ut ad eum
 „ accedat. Id significat verbis sequentibus:
 „ *Ibo ad Patrem meum*.

„ Hujus itineris decursus proprie est tem-
 „ pus, quod sumit probandæ, confirmandæ,
 „ & purificandæ conversioni suæ. Nam satis
 „ persuasi esse non possumus, eam passim non
 „ fieri *nisi per gradus* & varios progressus. Deus
 „ ipse, ex motivis misericordiæ, variis moris
 „ in curatione animarum utitur. Sinit eas diu
 „ cum morbis suis luctari, ut malorum, in
 „ quæ sese præcipitaverant, magnitudinem me-
 „ lius intelligant. Quod enim facile sanatur,
 „ ait Augustinus, non multum curatur; ex dif-
 „ ficultate autem sanationis erit diligentior custo-
 „ dia receptæ sanitatis. In Ps. 6. *Diu desiderata*
 „ *dulcius obtinentur*, cito autem data vilescunt.
 „ Serm. 5. de Verb. Dom. c. 5. Itaque miseri-
 „ cordiæ est, quod Deus diu differat peccato-
 „ ris conversionem... *Petendo & quærendo cre-*
 „ *scis*

„ scis ut capias . . . Multa ergo in moris illis,
 „ & in itineris longitudine, est utilitas. Est
 „ quidem iter difficile, quia in egestate & inopia
 „ virtutum, quæ animæ Christianæ divitiæ
 „ sunt, conficitur: sed difficultates illæ mi-
 „ nuuntur sensim, modo in via ista laboriosa
 „ procedatur generose.

„ At unam conditionem nobis indicat Evan-
 „ gelium, in hoc itinere & reditu ad Deum
 „ requisitam essentialiter, sine qua quidquid
 „ fieret, inutiliter fieret. Ea est quæ illis
 „ ipsis verbis significatur: *Ibo ad Patrem meum*,
 „ hoc est, necesse esse ut anima affectibus
 „ suis, qui pedes ipsius sunt, tendat ad Deum,
 „ tamquam ad Patrem suum: quod fieri non
 „ potest, nisi per spiritum illum, qui clama-
 „ re nos facit, *Abba, Pater*, hoc est, per spi-
 „ ritum caritatis . . .

„ Opus est ergo amore . . . sed ne quis se
 „ fallat, & amorem falsum accipiat pro vero;
 „ naturam illius bene nosse oportet. Deus
 „ æterna ac suprema iustitia est. Proinde omnis
 „ Dei amor esse debet amor iustitiæ, & fa-
 „ cere ut quod iustum est, sit nobis amabile.
 „ Porro hic est ordo iustitiæ divinæ circa ho-
 „ minem, ut vel non peccet, vel puniatur . . .
 „ *Pervenit illum: Non vis ut ipse puniat, tu pu-
 „ ni . . . Converte te ad punienda peccata tua,*
 „ quia impunita esse peccata non possunt. Punien-
 „ dum ergo erit, aut a te, aut ab ipso &c. Aug.
 „ in Psal. 44. v. 8. *Implora misericordiam, sed
 „ attende iustitiam: misericordia est ut ignoscat
 „ peccanti, iustitia est ut puniat peccatum. Quid
 „ ergo? Quæris misericordiam, peccatum impuni-
 „ tum remanebit? Responderit David, respon-
 „ derint lapsi, responderint cum Davide ut mi-
 „ sericordiam mereantur sicut David, & dicant,
 „ Non Domine, non erit impunitum peccatum meum:
 „ novi iustitiam ejus, cuius quero misericordiam:*

non impunitum erit: sed ideo nolo, ut tu me
punias, quia ego peccatum meum punio. Idem
in Psalm. 50. v. 4.

Verbo, lex justitiæ divinæ est: Nullus de-
bita gravioris poena accipit veniam, nisi qua-
lemcumque, etsi longe minorem, solverit poenam.

Idem de Continent. cap. 6.

Et J. Christus quidem plene pro nostris
peccatis satisfecit: sed divinæ justitiæ visum
est, satisfactionem Jesu Christi non applica-
re nisi illis, qui se huic legi justitiæ ipsius
conformaverint...

Amor iste justitiæ, in poenitentia essen-
tialiter requisitus, necessario includit dispo-
sitionem profundæ humiliationis coram Deo.
Hæc præcipue elucet in filio prodigo, &
hæc ab eo elicit hæc verba: *Pater peccavi
in celum & coram te; jam non sum dignus vo-
cari filius tuus. Fac me sicut unum de merce-
nariis tuis.* Qui has in se dispositiones non
sentit, habet magnopere quod de sua poeni-
tentia dubitet. Non sentit autem, qui nec
se ad humiliationem ullam condemnat, nec
condemnari se patitur. . . . & nec fert
moras salutare, quibus ad poenitentiam præ-
paretur.

At una e præcipuis veræ conversionis di-
spositionibus. . . hæc est, ut zelus iste pu-
niendi peccata, & amor ille humiliationis,
non sint motus transitorii, sed dispositio
permanens, qua peccator statuit vitam to-
tam in spiritu poenitentiae & in actionibus
illi congruis transigere &c.

Visum est hæc paullo fusius ex Authore illo
describere, ut hinc intelligeret Eximius Ste-
jartius, quam inepte aliquando hoc filii pro-
digi exemplo abusus fuerit, ut Conversionem
peccatoris repentinam esse probaret. Præter-
missis enim omnibus præparationibus ac dispo-
siti

sitionibus, quas e textu Evangelico pie ac solide deduxit hic Author, ipse uno saltu transiiebat ad hæc verba, *cito proferte stolam primam*, inde concludens peccatorem cito converti: non secus ac si filius prodigus, sine ullo labore, siue itinere, sine pedibus, sine humiliatione ulla, momento unico a filiquis porcorum ad vitulum saginatum, e regione longinqua ad patriam, atque ad amplexum patris transvolasset.

Doctius sane doctissimus hic Scriptor historiam filii prodigi expendit, atque inde statuit veritates sequentes.

1. Peccatorem in regione *admodum a Deo remota* per peccatum constitui.

2. Cum Deus illius misereri statuit, injicere illi quoddam bonorum terrenorum fastidium, & desiderium cælestium.

3. Tum eum concipere propositum *surgendi* ac deferendi peccata.

4. Hoc propositum valde imperfectum esse, & non nisi conversionis initium.

5. Esse peccatorem *vel sic a Deo remotum*.

6. *Magno itinere* ei opus esse, ut ad Deum accedat.

7. Tempore hujus itineris probandam, confirmandam, & purificandam conversionem.

8. Nam Conversionem non fieri *nisi per gradus ac varios progressus*.

9. Deum ipsum variis ex causis moras itineri injicere: ut sentiat in quæ se mala præcipitaverit, ne cito data vilescant; ut petendo capacior fiat &c.

10. Iter illud *difficile* esse, & viam laboriosam.

11. Nil tamen profutura omnia, nisi ad Deum tendatur amore.

12. Amorem illum esse amorem justitiæ.

13. Quem qui habet, punit se ipsum, ut Deum punientem præveniat.

14. Scit

14. Scit enim hanc esse divinæ justitiæ legem: *Ut nullus debita gravioris pœna recipiat veniam, nisi qualemcumque, etsi longe minorom, solverit pœnam.*

15. Item divinam justitiam non applicare satisfactiones Christi nisi iis, qui se huic legi conformaverint.

16. Huic amoris justitiæ necessario adjunctam esse profundam humiliationem.

17. Quam non habet is, qui nec se ad humiliationem ullam condemnat, nec condemnari se finit.

18. Nedum, qui nec moras fert, quibus ad conversionem præparetur.

19. Hunc zelum puniendi peccata sua, & humiliationis amorem debere esse dispositiones permanentes &c.

Post hæc omnia libenter admittimus, cito proferendam stolam primam, & absolutionem impertiendam. At si quis, illis omnibus prætermisissis, non consideret nisi hæc, cito proferre stolam primam, indeque inferat, peccatorem cito converti & cito absolvendum; is (ne quid gravius dicam) Historiam filii prodigi nimis leviter expendit.

Dum hæc scriberem, forte visibat me quidam e Gymnasio SS. Trinitatis Synzæcos Alumnus. Rogabam, an recte sequeretur: Pater Filii prodigi dixit: cito proferre stolam primam; ergo cito peccator convertitur & absolvendus est? Minime, inquiebat, quia satius diu laborare debuit, priusquam veniret ad patrem. Neminem credo, pudebit, discere a puero.

R. D. JACOBUS ROUDART Insignis
Eccles. Colleg. S. Petri Insulis Canonicus
Theologus.

Hunc Authorem eo libentius citamus, quod
ex

ex iis sit, quibus se fidem saltem aliquam in Ecclesia Dei debere, palam aliquando testatus est ipse Eximius Stejartius. Ex illo pauca hæc accipe. Tom. V. de Sacram. Pœnit. Tr. 4. §. 14. q. 3. Editionis 2. 1694.

„ SS. Patres passim (quod in peccatoribus
 „ inveteratis præcipuum locum habet) haud-
 „ quaquam contenti sunt confessione oris & pro-
 „ posito vocali emendationis, ut beneficium ab-
 „ solutionis detur, neque tantum *linguam*, sed
 „ *manus* requirunt & *opera*, ut veræ contri-
 „ tionis *testimonia*, vel ad illam *dispositiva*,
 „ aut *impetrativa*: eleemosynæ enim, jejunia,
 „ orationes, gemitus, lacrymæ, & cetera ope-
 „ ra bona, præcipue vitiis, quibus laborat Pœ-
 „ nitens, opposita, quando ex *motione Spiritus*
 „ *Sancti* procedunt, vel impetrant sinceram cor-
 „ dis contritionem, *qua non ita in promptu ad-*
 „ *est*, ut nonnulli imaginantur, vel ad eam
 „ disponunt, aut indicant. Signum ergo *veræ*
 „ *conversionis*, ait S. Gregorius Magnus, *non*
 „ *est in oris confessione, sed in afflictione pœniten-*
 „ *tia*. . . lib. 6. in cap. 15. lib. 1. Regum.
 „ Et paulo infra: *In fructu ergo, non in foliis,*
 „ *aut ramis pœnitentia cognoscenda est*. . . Et
 „ ante eum beatissimus Cyprianus ferm. de la-
 „ plis: *Putasne Dominum cito posse placari?* . . .
 „ Pariter Clerus Romanus spiritus Dei vera-
 „ cisque pœnitentiæ plenissimus Epist. 31. ad
 „ S. Cyprianum loquens de Pœnitentibus: *Mit-*
 „ *tant*, inquit, *legatos pro suis delictis, lacry-*
 „ *mas*. . . Eodem spiritu afflatus, & ze-
 „ lo pœnitentiæ salutaris *amantissimus*. S. Aug.
 „ loquitur in hunc mundum: *Cum nos*, inquit,
 „ *hujus caritatis*, *qua lex verissime impletur*,
 „ *pauperes egentesque sentimus*, *non de inopia no-*
 „ *stra divitias ejus exigere, sed orando petere*,
 „ *quarere pulsare debemus*. Epist. 114. Dolere,
 „ *quod intellexistis; corrigimini, si doluistis*, ait,
 „ *quant-*

„ quamdiu vultis laudare aut proponere emen-
 „ dationem, & non facere? Serm. 50. de temp.
 „ Et infra: Quisquis istos fructus; scilic. pœni-
 „ tentiæ; non fecerit, sine causa putat per steri-
 „ lem pœnitentiam se mereri veniam peccatorum.
 „ Et Enchir. cap. 6. Cor contritum & humilia-
 „ tum Deus non despicit. Verum quia plerumque
 „ dolor alterius cordis occultus est alteri, neque in
 „ alterius notitiam per verba, vel quacumque alia
 „ signa procedit; . . . recte constituentur ab iis,
 „ qui Ecclesia præsumt, tempore pœnitentiæ &c.
 „ Eadem est vox & sensus aliorum SS. Pa-
 „ trum.

„ Igitur Sacerdos, quando de pœnitentis
 „ dispositione rationabiliter dubitat (ut in in-
 „ veterata peccati consuetudine & frequenti
 „ recidiva accidit) fructus dignos pœnitentiæ &
 „ opera sub prædicta habitudine ad veram cordis
 „ conversionem merito exigit ante absolutionem,
 „ idque Jure nature, quod immobile & inva-
 „ riatum semper manet; ac proinde dicta SS.
 „ PP. non explicat, sed eludit prædictus Re-
 „ centior, quando ea pro illis temporibus quibus
 „ satisfactio solet absolutionem præcedere,
 „ dumtaxat vera esse contendit.

„ Sed neque ullus dubitare potest, quia il-
 „ la etiam ut satisfactio saluberrime possint
 „ exigi in bonum pœnitentis, etiam ante ab-
 „ solutionem: Illa enim simul cum absolutione,
 „ cum qua moraliter idem Sacramentum inte-
 „ grant, valent ex opere operato, etiam ad re-
 „ missionem lethalis culpa, & condonationem
 „ pœnæ æternæ, quod significat Tertull. lib. de
 „ Pœnit. Satisfactio temporali afflictione æterna
 „ supplicia expungit. Et S. Cyprianus Serm. de
 „ Lapsis: Satisfactio nec solam Dei veniam pro-
 „ merebitur, sed coronam. Eadem est mens San-
 „ cti Ambrosii in Psalm. 35. dicentis, Qui pœ-
 „ nitentiam agit, offerre se debet ad pœnam, ut

si pu.

„ si puniatur a Domino, non ad supplicia aeterna
 „ servetur. Et S. Leonis Serm. 5. de Collectis :
 „ Eleemosyna, inquit, poenam aeterni ignis extin-
 „ guunt. Quod fundatur in illo Matth. 3. Quis
 „ demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite
 „ ergo fructus dignos poenitentiae.

„ Si igitur accidat absolutionem differri, ea
 „ de re utiliter monebitur Poenitens, quo im-
 „ pensius studio operum poenitentiae incumbat
 „ &c. “ Hæc Boudart : e quibus breviter col-
 „ ligimus contra doctrinam Amplissimi Stejar-
 „ tii, quæ sequuntur.

1. Sanctos Patres passim contentos non esse
 confessione oris & proposito vocali emendationis.

2. Opera ipsos requirere : idque triplici ex
 causa.

3. Quod hæc sint veræ contritionis testi-
 monia.

4. Quod ad veram contritionem dispositiva sint.

5. Quod sint veræ contritionis impetrativa.

6. Sinceram cordis contritionem non ita in
 promptu adesse, ut nonnulli imaginantur.

7. Merito igitur Sacerdotem, cum de Poe-
 nitentis dispositione rationabiliter dubitat, fru-
 ctus dignos Poenitentiae & opera ante absolutio-
 nem exigere.

8. Idque jure natura.

9. Proinde dicta Patrum non explicari, sed
 eludi a Recentiore, qui ea dumtaxat vera esse
 contendit pro iis temporibus, quibus satisfactio
 solet absolutionem præcedere.

10. Sed neque ullum dubitare posse, quin
 illa etiam ut satisfactoria saluberrime possint
 exigi in bonum Poenitentis etiam ante abso-
 lutionem.

11. Utpote quæ ad remissionem lethalis cul-
 pa, & condonationem poenae aeternae valeant, jux-
 ta doctrinam Patrum.

Hæc & similia magnopere sibi adversari in
 Theo-

Theologo isto senserat Eximius Stejartius; ideoque monendos muniendosque credidit Auditores suos contra rationes, quibus doctrinas istas D. Boudart confirmat.

„ Aliquam (inquit in suis Aphorismis de
 „ Sacram. Pœnit. §. 15. num. 7.) reflexionem
 „ merentur (ratiunculæ) quas adfert D. Bou-
 „ dant, non ut probet sententiam *aliorum*, sed
 „ suam de peccatoribus *inveteratis & recidivis*
 „ post *monitionem*; quia interim alii iisdem
 „ abuti possent. Petuntur ex Auctoritatibus
 „ SS. Gregorii, Cypriani & Augustini, quo-
 „ rum omnium vox esse videtur, non *verba*
 „ sufficere, sed *opera* pœnitentiæ requiri, pro
 „ *signo* conversionis & doloris de peccatis.

Resp. Ita est: Illorum omnium vox, ut jam audivimus, non tantum *esse videtur*, sed est, non *verba* sufficere, sed *opera* pœnitentiæ requiri pro *signo* conversionis. Atque hinc recte concludit D. Boudart, a peccatoribus *inveteratis & recidivis* exigenda esse *opera* ante absolutionem; simulque insinuat, concludi idem posse pro peccatoribus aliis, etsi non *inveteratis ac recidivis*. Sic enim ait: SS. PP. passim quod
 „ in peccatoribus *inveteratis præcipuum locum*
 „ habet) haudquaquam contenti sunt confes-
 „ sione oris & proposito vocali emendationis
 „ &c. “ *Præcipuum*, inquit, locum habet in
 „ peccatoribus *inveteratis*: censet ergo etiam
 „ locum habere in aliis, sed minus præci-
 „ puum.

Pergit interim Eximius Stejartius: „ Et qui-
 „ dem cum D. Boudart facile convenitur, qui
 „ non plus concludit quam pro dictis consue-
 „ tudinariis: sed fateri Vir Eruditus debebit,
 „ plus velle loca ista.

Resp. Plane fatetur; & ideo ipsi cum Eximio Stejartio non convenit. Nam etsi illic ex locis istis Patrum directe tantum concludat pro
 Con-

Consuetudinariis & recidivis (quia de illis tantum eo loco agit;) de aliis tamen idem concludi posse non obscure insinuat, & concludit indirecte.

Infert Eximius Stejartius: „ Unde nobiscum
„ ea explicare debet juxta disciplinam istius
„ temporis.

Resp. Deberet, si cum Eximio Stejartio sentiret: sed non debet, quia cum illo non sentit. Immo vero cum illo loca Patrum explicaret juxta disciplinam illius temporis; seipsum confutaret, turpissimamque sibi notam inureret pagina sequenti, ubi dicit; quod loca Patrum
„ non explicet, sed *eludat* quidam *Recentior*,
„ quando ea pro iis temporibus, quibus satisfactio solet absolutionem præcedere, dumtaxat vere esse contendit: item ubi dicit,
„ *jure nature*, quod *immobile & invariabile* semper manet, opera requiri.

Continent scilicet loca Patrum, quæ illic citat D. Boudart; ipsum *jus nature*, quod dicitur, dispositionem poenitentis, quantum fieri potest, cognoscendam esse a Confessario, qui debet de illa judicare: cognosci autem non posse nisi ex *operibus*, tum quod hæc sint dispositionis internæ *testimonia*, tum etiam quod sint illius *impetratoria*.

Ceterum quod loca Patrum sæpe aliquid contineant juxta disciplinam illius temporis, quod mere positivum sit, non inficiatur D. Boudart, & nos supra indicavimus: sed ideo loca ista enervare etiam quoad *jus naturale & divinum*, quod simul continent, hoc demum est (ut cum D. Boudart loquamur) loca Patrum non explicare, sed *eludere*. At de hoc rursus postea.

Eximius atque Amplissimus

MARTINUS STEYAERT.

Magnum bonæ causæ indicium est, ad ipsum adversarium provocare. Id non vereor in hac controversia; modo Vir Amplissimus non tam, quid nunc sentiat, quam quid senserit aliquando, cum nondum Academicos oppugnaret, dignetur attendere.

Anno 1677. libellum edidit hoc titulo *M. S. Presbyt. Theolog. Lovaniensis* Decurio Reflexionum in duos nuper editos libellos R. P. Francisci Jacops, ubi *Censuram* Illustrissimi Episcopi Atrebatensis, qui laxiores quasdam Patris illius de Pœnitentia propositiones proscripserat, acerrime tuetur. Libello adjicit *Digressionem dogmaticam*, in qua multis argumentis solidissime refutat hoc sophisma Patris Jacobs: *Est communis praxis Ecclesiae, consuetudinarios passim & recidivos priusquam actualiter vitam emendaverint, absolvere*: Ergo &c. Refutat, inquam hoc sophisma distinguendo inter *praxim Ecclesiae & praxim quorundam in Ecclesia*; aitque eam solam esse praxim Ecclesiae, quæ *Ecclesiae sensui conformis sit*: „ Omnino, inquit, improbari debet, „ quidquid universæ etiam modernæ Ecclesiae „ praxi non consonat; sed tali praxi, quæ juxta „ sapientissimam Antistitis reflexionem ejusdem Ecclesiae sensui sit conformis, seu quæ Ecclesia potius, quam quorundam in Ecclesia praxis sit. “ Brevis & solida responsio; quam si constanter tenuisset Vir Eximius, numquam eo sophismate, quod ipse refutaverat, adversus nos postea usus fuisset.

Anno 1685. Notas edidit in 110. Propositiones damnatas a Summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio XI. ubi conclusio-

sione 87. „ Patet, inquit, non satis esse, quod
 „ pœnitens ore proferat se dolere & propo-
 „ nere emendationem: adeoque non creden-
 „ dum semper illi hoc pro se dicenti, in quo
 „ ipsemet facile sibi imponit. Ex quibus om-
 „ nibus tandem patet, *non raro* hominibus ad
 „ Sacramentum Pœnitentiæ venientibus . . .
 „ differendam esse absolutionem, donec se ea
 „ dignos reddant.

Circa annum 1688. Thesim edidit de Pœni-
 tentia, ubi num. 22. probat quod monet Ri-
 tuale Mechliniense, editum sub Hovio: nimi-
 rum ad veterem pœnitentiæ disciplinam, *quan-
 tum fieri potest, redeundum.*

Ibidem num. 31. „ Præeunte, inquit, Pa-
 „ storali Mechliniensi intrepide affirmare per-
 „ gimus, cum probabilis negari non possit sen-
 „ tentia asserens necessitatem amoris Dei be-
 „ nevoli, saltem affectu super omnia, eaque
 „ tutior sit, & agatur de valore Sacramenti,
 „ absolute eam sequendam in praxi, ne Sacra-
 „ mentum ipsum probabili periculo nullitatis
 „ & pœnitens periculo damnationis expona-
 „ tur. Hoc autem posito, mirum quantum
 „ sufflaminetur nimia illa in absolvendis qui-
 „ buslibet aliquorum facilitas: vel ipsis enim
 „ testibus, *non adeo obvia est* amorosa illa pœ-
 „ nitentium dispositio. “

Eodem anno 6. Aug. in Scholis Academicis
 defendit hæc: Pœnitentia „ a PP. *laboriosus*
 „ Baptismus nuncupatur, & ut talis imprimis
 „ ad 11. facile sæcula practicatus fuit. Ratio
 „ tanti rigoris extitit, tum quod Patribus istis
 „ esset persuasum, *non tam facile* transiri de
 „ morte ad vitam, de statu peccati mortalis
 „ ad statum filiorum Dei: tum quod ipsis
 „ summa cura foret, ne facilitas veniæ incen-
 „ tivum tribueret delinquendi. “

Anno 1689. sexta Junii præsedit Thesibus
Opstraet de Labor. Bapt.

Josephi Quareux, ubi erant sequentia: „ Postu-
 „ lat quidem & reverentia erga Sacramentum,
 „ & caritas erga proximum, ut procuretur di-
 „ spositio *moraliter certa*, dum commode po-
 „ test: verum omnimodam certitudinem fru-
 „ stra exigi concedimus: quin nec exigenda
 „ hic par certitudo cum ea quæ exigitur quo-
 „ ad materiam aliorum Sacramentorum.

Et iterum 26. Jan. 1689. in Thesi publica:
 „ Diligenter, inquit, scrutandum Confessa-
 „ rio, quis in pœnitente amor dominatum te-
 „ neat, ut eum licite ac rite absolvat. Mar-
 „ garitas enim ante porcos projicere censebi-
 „ tur, quoties sine proportionata necessitate
 „ eum absolvet, de cujus dispositione jam di-
 „ cta non habuerit aliquam) qualis in hisce
 „ haberi potest) *Certitudinem*.

Anno 1690. 4. Martii in Thesi Sabbathina
 defendit sequentia: „ Veterem interim & Ca-
 „ nonibus præscriptam satisfactionem haud du-
 „ bie suscipere oportet, non solum ut tempo-
 „ ribus istis convenientem, sed etiam uti *per*
 „ *se salubriorem*, & *spiritui Ecclesie magis con-*
 „ *gruam*, & a qua hæc non nisi iniquitate
 „ temporum coacta recessit. Considerabat au-
 „ tem eam Ecclesia, non solum ut pœnarum
 „ temporalium remissivam, sed etiam *ut con-*
 „ *currentem ad remissionem culpa*, nec tantum
 „ ut indicium doloris & pœnitentiæ inter-
 „ næ; at quoque ut talem, quæ ejusmodi di-
 „ spositiones internas suo modo operaretur & fo-
 „ veret.

Denique parte 2. Aphor. disp. 3. de Fide,
 cum dixisset haud dubie multos reperiri, qui
 vere non credunt, hæc subjungit: „ Ex fru-
 „ ctibus ergo illorum communiter cognoscemus eos:
 „ vera enim fides, etsi non semper justitiam ipsam,
 „ varia tamen justitiæ opera secum habere solet.

Si fides varia justitiæ opera secum habere so-

soleat, igitur & aliæ dispositiones quæ in pœnitentibus ex fide nascuntur, ut timor, spes, amor Dei, odium peccati, pœnitentia, quæ omnia in peccatore ante justificationem necessario præcedunt, & ad justificationem illum disponunt: proinde & ex operibus dispositiones illæ, non minus quam fides, cognoscendæ sunt.

Habes itaque ex ipso Amplissimo Stejartio jam olim confirmatam doctrinam de *Laborioso Pœnitentiæ Baptismo*, de operibus pœnitentiæ preparatoriis, de *Difficultate acquirendi Amorem Dei super omnia*, de *Certitudine Morali*, de *Remissione culpe per opera satisfactoria* &c. quam nos, velut a Majoribus nostris acceptam tuebimur; donec ipse se justis ex causis ab ea recessisse probaverit.

LOVANIENSES alii passim.

Non temere dixi, *Doctrinam velut a Majoribus nostris acceptam*: nam ut taceam *Adrianos*, *Rosmundos*, *Driedones*, *Tapperos*, *Lindanos*, *Hesselios*, *Rarvestenios*, *Lensæos*, *Haraos*, antiqua *Lovanienſium Decora*; nostra etiam ætate non defuere, nec adhuc defunt, qui doctrinam *Veterum de Operibus preparatoriis* fortiter tenuere. Rem sic habeto.

Anno 1667. Amplissimus D. Amatus Coria-
che hujus *Archi-Episcopatus Mechliniensis*, vacante Sede, *Vicarius Generalis*, Decretum ediderat, quo omnes hujus *Dioceſeos Confessarios* admonebat, ne *S. Caroli Borromæi Regulas* in administrando Sacramento *Pœnitentiæ* sequerentur.

Hoc Decretum ut rectius exequeretur *R. D. J. Roucourt*, *Plebanus S. Gudulæ Bruxellis*, doctrinam de *Pœnitentia*, tum variis concionibus, tum etiam libello *Flandrice* inscripto,

Aenleydinge tot de Poenitentia, &c. Latine Manuductio ad poenitentiam, ad captum populi explanavit.

Summa omnium approbatione libellus acceptus est, & maximo cum fructu hodiedum in manibus vulgi versatur. Fuit tamen qui se illi opposuit, nescio quis *Franciscus Carolus Reyma-hers*; ad quem postea *Epistolam Apologeticam* scripsit *Manuductionis Author*: ex qua intelligimus id præcipue displicuisse *Francisco*, quod libellus opera preparatoria a peccatore exigeret.

Doctrina *Francisci* erat, Deum offerre gratiam vera poenitentia omnibus peccatoribus; atque inde concludebat, hanc gratiam ultro oblatam multo tempore vel labore non esse requirendam, sed illi dumtaxat consentiendum. Hinc redarguebat auctorem *Manuductionis*, quod precibus ac pietatis humilitatisque exercitiis, atque operibus poenitentia gratiam vellet a peccatore acquiri.

Addebat *Franciscus*, non requiri alium laborem: Quam ut Poenitens se preparans ad Confessionem, examinata conscientia conetur excitare verum dolorem &c. Hoc est; non requiri aliam preparationem, quam ordinariam istam, quam & requirit *Eximius Stejartius*.

Quin & audebat sæpius Romam, Romam inclamare, quasi doctrina *Manuductionis* a doctrina Urbis recederet. Itaque Romam illam misit *Author* ad Eminentissimum juxta ac Doctissimum Cardinalem *Bona*, a quo hanc Approbationem accepit die ultima Martii 1674. Quod vero inter varias dissidentium Theologorum sententias tutiorem amplexus sis, rem fecisti tuo muneri consentaneam, nec poterit hoc nomine *Tractatus* iste displicere; nisi illis qui a poenitentia maxime alieni, non percipiunt quæ sunt Spiritus Dei.

Et hæc quidem potuissent adversus *Franciscum* sufficere; sed existimavit *Author* plurimorum

rum instructioni expedire, ut multa plenius discuterentur, atque exponerentur accuratius. Quapropter cum ipse Pastoralis suo officio impediretur, hortatus est amicum suum *Antonium le Felon*, ut laborem istum susciperet; qui & librum edidit, quem inscripsit: *Conversio Peccatoris*, seu, *Modus quo peccator communiter resurgit ad iustitiam*, ubi *Manuductionis* doctrina defenditur, & ex SS. Patribus solide confirmatur: Præcipue vero doctrina de necessitate operum pœnitentialium & orationis ad conversionem impetrandam, de quo agit cap. 4. & 5.

Et quoniam Franciscus pro se allegarat Chrysostomum, cap. 10. evincit sancti hujus Patris doctrinam doctrinæ aliorum Patrum apprime consentire. Dicere illum cum Bernardo, *difficilem rem esse, susceptum semel peccati jugum excutere*: cum Gregorio, *flagitiorum conversionem non esse facilem*: Cum Cyrillo Alexandrino, *tempore ad eam opus esse*: Cum Augustino, Gregorio, Bernardo, *non obstinatis dumtaxat, sed & aliis difficilem esse conversionem*: Iterum cum Augustino & Gregorio *pœnitentiæ & conversionis donum precibus a Deo impetrandum* &c. Cap. 12. docet, paucis quibusdam dari gratiam subitæ conversionis; & nisi legitime probetur, datam non supponi. §. 2. Communiter autem non unius momenti opus esse, *nec levis laboris conversionem peccatoris*, probat §. 3. &c.

Hunc librum toties & tam diferte inculcantem difficultatem & tarditatem conversionis atque opera pœnitentiæ præparatoria, approbarunt varii Doctores Lovanienses: cur enim non probarent librum, cujus doctrinam jam in *Manuductione*, scriptis ad *Manuductionis* Authorem litteris Cardinalis *Bona* probaverat?

Eximius D. J. Recht: Docte, inquit, solide, ac modeste R. D. Antonius de Felon ex Scrip-

ris, & Patribus fundamenta doctrina (de Conversione Peccatoris) eruit ac proponit.

Eximius P. Christianus Lupus sic eundem Authorem extolli : R. D. Antonius le Felon per presentem libellum lucide demonstrat veram iniqui cordis conversionem, seu rectum Christiana contritionis motum non esse in hominis manu, sed esse singulare S. Spiritus ac victricis gratia donum, ideoque Magnis Gemitibus ac Laboribus a Divina Clementia postulandum ac impetrandum.

Eximius D. Lambertus Vincent : *Hic libellus*, inquit, *Conversio Peccatoris*, seu modus quo peccator communiter refurgit, apertissima Sanctorum Patrum doctrina fundatus, satis habet per se, ut aliorum testimonia de veritate sua non requirat. E probatissimis Scriptorum monumentis unicuique peccatoris refugium ostendit : hoc est, veram poenitentiam a fucata distinguit, & objectiones quorundam refellit tam dilucide, ut nescias quid potissimum esse in eo iudices : An quod poenitentes natura humana fragilitatem, auxiliique Divini necessitatem doceat, & quantum orationis, quantumque laboris impendendum sit ei, qui ad iustitiam amissam recuperandum, & recuperatam conservandum serio annititur : An quod Confessarios memores reddat, ut sedulo pro negotii momento dispiciant, num poenitens turrin volens edificare, sederit ut computaret sumptus. Ego quidem utrumque quam solidissime praestitum esse censeo &c.

Adjungitur etiam Approbatio Amplissimi D. Vicarii Generalis Mechliniensis, Amati Coria- che, & R. D. P. Roeck Librorum Censoris.

Et ne quid desit, his omnibus accedit Approbatio Nic. Du Bois Librorum item Censoris : Adeo tunc apud omnes Lovanii indubitata erat doctrina de difficultate & tarditate Conversionis, & de Operibus preparatoriis.

Nam quid alii in Academia Lovanienfi Doctores senserint & adhuc sentiant, facile licet

cer ex Thesis, quibus præfederunt, colligere.

Eximius D. Van Viane die 5. Aprilis 1685. præfedit Thesi hujusmodi: Perducit misericors Deus peccatorem ad justificationem, . . . unum subito, sed miraculose, quod Saulo; alterum pedetentim modoque consueto, quod Augustino evenit. Humanum medicum oportet Deo celesti medico se conformare, quantum humana patitur infirmitas: igitur cum ordinarie lente procedat Deus, & ipse lente procedere debet &c.

Idem in alia Thesi cui præfedit die 30. Maji 1686. Maximum illud opus Dei, justificatio peccatoris . . . est translatio a statu peccati mortalis ad statum gratia, & adoptionis filiorum Dei. Si ullibi, hic maxime itur ab uno extremo ad aliud. Verum medium illud inter duo illa extrema tam diversa, diversimode consideratum, diversimode percurritur. Et quidem facillime, si pondus concupiscentia spectes, ubi a justitia ad injustitiam dilabimur . . . Si vero spectetur medium illud, ut est translatio ab illa injustitia ad statum gratia, opus est plenum operis & laboris . . . Unde non immerito Tridentinum dicit, non perveniri ad hunc laboriosum Baptismum, nisi multis fletibus & laboribus. Viderint hac tempestate Confessarii, utrum hæc signa in poenitentibus requirant: si requirant, facillime nobiscum in sententia de morali certitudine convenient; quodque moralis certitudo in absolutione poenitentis requiratur, seclusa iusta necessitate, nobis certum videtur, nisi materiam dubiam in administratione Sacramentorum admittas. Thesim hanc defendebat Joannes Buycx, Eximio Stejartio charus, & ab eo ad curam Pastoralem promotus.

Iterum die 16. Aug. 1686. præfedit Thesi hujusmodi: Hinc consequitur non sufficere cum Sacramento Poenitentia ad justificationem, solum & purum metum poenarum: nec tamen sufficit quali-

bet Dei charitas, siue dilectio propter se, sed prædominantem, ad quam non nisi lente & per gradus pervenitur, necessariam putamus.

Eximius D. Scailie, Eximii Stejartii in Majori collegio Prædecessor, die 2. Decemb. 1683. præfedit Thesi, in qua erant hæc: Si (Sacramentum Pœnitentiæ) tabula, si Baptismus Laboriosus, concludo: non facilis, sed difficilis ipsius apprehensio est.

Idem die 15. Martii 1686. Merito Sacramentum Pœnitentiæ laboriosus quidam Baptismus a SS. Patribus intitulatur: exigit enim iustitia divina, ut qui scientes templum Dei violare & Spiritum Sanctum contristare non formidaverint; sine magnis fletibus & laboribus amissam gratiam non recuperent.

Et in Thesi defensa 25. Octob. 1686. Quo quis peccavit gravius ac diutius, eo difficilius pergit ad veram pœnitentiam: & quod tales non soleant subito converti, probant diversa S. Scriptura & SS. PP. loca, probant itidem ratio & experientia cum diuturna quæ olim fuit in Ecclesia praxi, qua pœnitentia canonum absolutioni solebant præmitti, non in satisfactionem dumtaxat, sed ut & de vera cordis conversione constaret. Quæ de causa etiam hodia sapius a pœnitentibus, præcipue vero a consuetudinariis & gravioribus peccatoribus, plura pietatis ac pœnitentiæ exercitia, tot scilicet ac tanta, quot & quanta ad veram conversionem impetrandam sufficiant, merito exiguntur, priusquam absolvantur. Merito quoque suadetur illis; ut simul atque seriam conversionem meditantur, prudenti Confessario statum suum aperiant, non ut illico absolvantur, sed ut discant quomodo sanando vulnere medelam incipiant adhibere, atque hoc medio felicissime pœnitentia sensim introducitur.

Eximius P. Farvacques Ord. Erem. S. Aug. præfedit huic Thesi 4. Novemb. 1688. Pruden-

ter pro gravioribus (*offensis*) differtur plerumque absolutio , ut tempus detur tum conterendi tum convertendi ; quod magis adhuc in consuetudinariis practicandum .

Et in eadem Thesi ibidem : Facilis est probatio tam e Scriptura , quam ex SS. Patribus , quod conversio peccatoris non fiat derepente .

Eximius P. Harney in Thesi , cui præsedit 6. Maji 1690. Non possunt , ait , Sacerdotes absolutionem cuius pro libitu impertiri ; sed nonnulla ad id dispositiones requiruntur in pœnitente , ita ut Confessarius regulariter moralem quamdam certitudinem (*qualis in similibus haberi potest*) habere debeat de sufficienti pœnitentis dispositione .

Eximius D. Lovinus , in Thesi , cui præsedit 30. Octob. 1686. Sacramentum Pœnitentiæ , inquit , merito a SS. Patribus secunda post naufragium tabula non raro nuncupatur : per quod efficiamur nova creatura , sed non sine nostris magnis laboribus & fletibus , divina id exigente iustitia .

Et in eadem Thesi : Omnimodum , inquit , de sufficienti pœnitentis dispositione non requirimus certitudinem , moralem tamen &c.

Et rursus ibidem : Conversiones subitaneæ potius sunt Tamquam miracula admiranda , quam ex illis practica regula pro omnibus sit deducenda .

Idem Eximius Dominus die 26. Julii 1688. hæc defendenda suscepit : Quoties (*charitas*) deperditur , toties recuperari potest : non equidem tam facile , Neque tam cito solet donum illud concedi , quam multis sibi perniciose persuadent . Quod abunde demonstrat primitiva Ecclesiæ praxis , docetque ipsum Tridentinum , ex quibus discimus pretiosam charitatis margaritam semel deperditam , Non sine magnis fletibus & laboribus , divina id exigente iustitia , recuperari .

Et die 14. Julii 1690. in alia Thesi : Fateamur insuper , peccatori culpam mortalem saltem e

gravioribus confitenti, praesertim si actum externum posuerit, differendam esse absolutionem, nisi iustae necessitas postulet, vel adsint signa conversionis satis magna... Hoc iterum principium apud te maneat inconcussum, quod scilicet nullum debeas absolvere extra casum necessitatis, nisi prudenter iudices, habeasque moralem quandam certitudinem, ipsum esse absolutione dignum.

Ac iterum die 13. Octob. 1690. Charitatem semel amissam, inquit, recuperari posse, fides docet. Quod equidem Non tam facile, nec tam cito recuperari soleat, quam nimium forte multi sibi persuadent, authoritas, & experientia, & ratio convincunt.

Eximius D. De Charneux defendit hæc die 12. Julii 1686. Eos quos sine temeritate judicare potest probabiliter indispositos, non absolvet (Sacerdos) sed præscribet pia exercitia ad promovendam veram cordium conversionem, item opera poenitentiae ad minuendam cupiditatem, ac demum Orationes ad utrumque, quibus & sua pro illis officia pietatis jungat ipse Confessarius, per quae eos gradatim ascendere faciat ad amorem Dei prædominantem, sine quo absolutio non prodest. En pia Exercitia, opera poenitentiae, & Orationes, peccatori, ut ad amorem Dei prædominantem paulatim ascendat, pulchre præscripta.

Eximius P. Antonius Parys Ord. S. Aug. cum disputaret pro adipiscendo gradu Licentiae die 4. Julii 1683. Præside Eximio D. Vincent, hæc propugnavit: Notandum quod iste sit, communis & consuetus cursus justificationis, inquit Doctor Angelicus, ut Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum, primo quidem conversione imperfecta, ut postmodum ad perfectam deveniat; quia charitas imperfecta meretur augeri, ut aucta mereatur perfici; sicut Augustinus dicit. Et profecto profert non semel S. Augustinus irrefragabiles rationes, quibus permotus Deus ea lege paulatim

ad

ad se convertit infirmum hominem: & sane istam Dei œconomiam lucidissime S. P. M. Apostolica de divinis auxiliis dogmata profert. Igitur respiciat attentus Animarum pastor hæc.

Nihil dico de Eximio D. Huygens, cujus doctrina toti Academiæ ac Belgio satis perspecta est.

Nihil de Eximiis Viris Sullivanæ & Renardi, quorum de Operibus preparatoriis doctrina sic displicuit Eximio Stejartio, ut palam professus sit, se illam apud Sedem Apostolicam (sed plane immerito) accusasse.

Nihil de tot aliis Viris Academicis, qui Majorum suorum doctrinæ inhærent.

Unus fere cum pauculis est Amplissimus Stejartius, qui hanc Lovaniensium doctrinam oppugnat. Stat, scio, pro ipso Eximius P. Clemaerts Ord. S. Aug. Sed huic oppono ex eodem Ordine Eximium P. Parys, cujus Thesim paulo ante citavimus: Neque enim opus est opponere illi binos illos, Christianum Lupum & Franciscum Farvacques, quorum ne uni quidem comparare se ipse velit.

Stant forte etiam pro ipso Eximii DD. Martin & Damen: sed hi, credo, tot aliis cedent libenter.

Iisdem accenserem Eruditissimum D. Nic. Du Bois; nisi jam supra eum invenissem intra Approbatores libri R. D. Antonii le Felon, qui doctrinam nostram de difficultate & tarditate conversionis, item de Operibus præparatoriis fortissime tuetur. Proinde eum partibus Eximii Stejartii adscribere non possum, nisi contrarias ei opiniones adscribam.

Fixum sit ergo, hanc esse antiquam, hanc esse modernam, præcipuorum quorumque in Academia Lovaniensi Doctorum sententiam: Quod Conversio peccatoris repente fieri non soleat, sed sensim; quod facilis passim non sit, sed

difficilis; quod per orationem & opera pœnitentiae paulatim impetretur.

V. Argumentum quintum ex sensu & consensu Ecclesiae.

Sensus Ecclesiae primitivæ.

Sensum Ecclesiae primitivæ de Conversione peccatoris & operibus præparatoriis manifeste colligimus, tum ex antiqua praxi & disciplina Ecclesiae, de qua supra Argumento secundo, tum ex sententiis Patrum, quas retulimus Argumento tertio.

Equidem quod ad antiquam praxim & disciplinam attinet, demonstratum est supra, eam ab Ecclesia institutam fuisse, tum ut peccatores per opera pœnitentiae sensim divinam misericordiam impetrarent, seseque ad dignam cum Deo reconciliationem disponerent, tum ut seriam de peccatis pœnitentiam testarentur. Censebat proinde Ecclesia, peccatores passim per orationem & opera pœnitentiae præparandos, ut digne cum Deo reconciliarentur.

Sancti Patres vero testantur luculentissime, hanc unam esse viam, qua solet peccator ad Deum reverti, si per opera pœnitentiae & orationem conetur Deum placare, *temporali afflictione aeterna supplicia expungere*, &c. quibus repetendis hic frustra immorarer, cum supra ea fusius deduxerim.

Sensus Ecclesiae circa tempus exorta hæresis Lutheri & Calvini ante Concilium Tridentinum.

Quid de Operibus præparatoriis senserit Ecclesia circa exortam hæresim Lutheri, ex iis præcipue colligi debet, quos Deus tunc præ cæteris in Ecclesia suscitavit, ut se Lutheranis & Calvinistis opponerent.

Docebant Lutherani, sola fide justificari hominem, & opera poenitentiae nihil ad impetrandam justificationem valere.

Mox se illis opposuere Doctores Catholici, qui unanimi consensu hanc, velut certissimam & apertissimam Scripturae Sacrae & SS. Patrum doctrinam tradiderunt: *Necessaria esse passim opera poenitentiae, ut peccator Deo reconcilietur.*

Ruardus Tapperus loco supra citato contra illos docet: *Operibus poenitentiae Electos, gratia praeveniente, ad veram poenitentiam & peccatorum remissionem a Deo praeparari.*

Petrus Soto: *Bona opera ad expianda peccata & iram Dei placandam necessaria esse & utilia; orationem exigere in Scriptura, ut remissio peccatorum obtineatur; jejunium ad placandum Deum, satisfaciendumque ipsi pro peccatis, & ad Christi meritum nobis applicandum necessarium esse &c.*

Lindanus: *Ex orthodoxorum Patrum consensu demonstrari, quod bona opera necessaria sint, tamquam lapsuum quadam emenda, & offensionum satisfactiones, quibus Dei Patris iterato offensi gratia reconcilietur.*

Hesselius: *Mortem Christi paratam esse omnibus medicinam, sed iis qui ex animo poenitentes crebris orationibus & lacrymis invocant Christum, neque ullum regulariter antea iustitiam obtinere, quam hac omnia diligenter expleverit; Deum natura propria clementem velle misereri nostri & ignoscere peccata nostra, si nos ejus visceribus viam aperiamus in nobis, derelinquendo nostram viam pravam, flendo & jejunando, atque orando more Ninivitarum. Hoc certum & indubitatum Dei Verbum.*

Raveltenius: *Manifestissimum esse, quod promissiones de justificatione, reconciliatione, & gratia Dei requirant conditiones quasdam a credentibus, utpote poenitentia, orationis, operum misericordia &c. Manifestissime testari Scripturam, opera poenitentiae, gemitus, & lachrymas iis praescribi, qui non-*

mundum reconciliati sunt &c. Manifestissimis Scripturarum testimoniis perspicue & solide doceri, opera poenitentia, media esse sive viam acquirenda reconciliationis & justificationis, atque adeo etiam necessaria &c. Nihil magis impium ac detestandum adferri posse, quam quod labores poenitentia negentur esse media consequenda salutis &c.

Lenæus: Per studium satisfactionis hominem relevari, mundari, excusari, absolvi, ad salutem recuperandam remedium adhiberi, aeterna supplicia expungi, gehenna ignem extinguere, ex Tertulliano: Poenitentia lamentis, jejuniis, sacco, & cinere Deum ad misericordiam & veniam inflecti, ex Cypriano: Ad hoc pertinere sui affligendi macerandique studium, ut quadam temporarii laboris compensatione gehenna vitetur, ex Ambrosio &c.

Haræus: Opera poenitentia praequiri ad justificationem, non quidem ut meritoria justificationis, sed tamquam preparatoria.

Albertus Pighius: Non hoc recte in Anabaptistis & aliis damnare Lutheranos, quod sentiant Spiritum S. nobis dari per nostras præparationes & opera, cum non aliud in universa Scriptura Deus exigat a nobis, quam poenitentiam vitae veteris, atque ejus innovandæ studium &c.

Gerardus Billick: Perseveranter & identidem peccatori recurrendum esse ad poenitentiae remedia, donec tandem misereatur Deus: gratiam a Deo petendam, impedimenta auferenda, totoque corde præparationem adhibendam &c. Atque hoc Verbum Dei præcipere.

Conradus Clingius: Remissionem peccatorum, non soli fidei, nec solis poenitentiae operibus, sed utriusque simul promissam esse: sine bonis operibus, prævia oratione, jejunio & eleemosyna lapsis post baptismum non distribui remissionem &c.

Franciscus Panigarole: Opera poenitentia nos ad primam gratiam disponere; ideoque sine illis de potentia ordinaria numquam fore ut Deus nos justificet &c.

Quid

Quid his opponet Eximius Stejartius? Vel admittet hos omnes sensum Ecclesiæ de Operibus præparatoriis intellexisse; aut intellexisse negabit.

Si intellexisse admittat: fateri cogitur se a sensu Ecclesiæ recedere.

Si intellexisse neget: male ab illis causam & doctrinam Ecclesiæ defensionem esse, conficiam.

Si male ab illis defensa sit: male profecto tunc Ecclesiæ suæ Deus providit, cum omnes passim Doctores Catholici sensum Ecclesiæ ignorarent ea ipsa in re, de qua cum Hæreticis contendebant.

At bene adversus Lutherum & Calvinum Ecclesiæ suæ Deus providit; Viroque illos, quos nunc recensuimus, semper suspexere Catholici, tamquam divinitus ad fidem Catholicam tuendam suscitatos.

Sed dicet fortasse Eximius Stejartius, suscitatos a Deo adversus Lutherum & Calvinum Patres Tridentinos, ideoque hos præcipue audiendos?

Resp. Ita est. Sed in Tridentino fuere *Petrus Soto, Hesselius, Tapperus, Ravestinius*, quos Concilii sensus latere non potuit; atque hoc deberet Catholico sufficere. At si ad Concilium universum provocare malit Vir Eximius, sequar libens; variisque argumentis vel inde ostendam, hunc ipsum sensum, quem nunc tuemur, tunc etiam Ecclesiæ sensum fuisse.

Sensus Ecclesiæ in Concilio Tridentino.

Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 5. docet manifeste peccatorem, nec in baptismo quidem justificari subito, sed quamdam in eo præparationem ad justificationem requiri. Titulus Capituli sic habet: *De necessitate præparationis ad justificationem in adultis*. Quis vel hæc intelligens,

gens, non mox inferat: paullisper: Ergo censet Concilium; peccatorem non justificari subito, sed debere eum prius ad justificationem preparari? Pergamus.

Initio Capitis declarat Concilium: *Ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse*. Infer: Si exordium; Ergo non continuo, ut quis gratia Dei prævenitur, conversus est; sed habet tantum conversionis initium.

Quid deinde? Debet peccator, qui per peccata a Deo aversus erat, eidem gratia assentiendo ad convertendum se ad suam ipsius justificationem disponi. Vide ibidem. Ergo iterum non mox, ut gratiæ Dei assentitur & cooperatur, conversus est; sed tantum assentiendo & cooperando ad convertendum se ad suam ipsius justificationem disponitur.

At quis iste dispositionis seu præparationis modus? Docet hunc Concilium cap. 6. sequenti, cujus Titulus est: *Modus præparationis*, ubi rursus vel ex solo titulo colligas, mentem Concilii minime fuisse, sine Operibus præparatoriis passim peccatores justificari. Sed ad ipsum Caput veniamus.

Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati Divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt.

Hic primus est, qui ante justificationem requiritur, dispositionis gradus; fides scilicet, quæ vera esse creduntur, quæ divinitus revelata & promissa sunt: Fides, inquam, non otiosa, sed operans. Si requiratur fides operans: Ergo (dum adest operandi facultas) requiruntur & fidei opera.

Ex fide timor nascitur: & hic secundus est ad justificationem dispositionis gradus. Nam
ubi

ubi quis se peccatorem esse intelligit, creditque Deum justum esse qui peccatores punit, ex fide ista Divinæ justitiæ timore concutitur. Timor autem iste otiosus non est, sed operans & efficax: ac proinde ejusmodi, qui peccatorem saltem a peccando compescat, & ad opera pœnitentiæ, quibus æternam pœnam evadat, fugere compellat.

Ex fide similiter nascitur *spes*: qui tertius est ad justificationem gradus. Etenim dum credit peccator Deum misericordem esse; a Divina justitia timore ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem erigitur, fidens Deum sibi propter Christum propitium fore. Iterum ergo spes illa otiosa non est, sed operans & efficax; faciens ut peccator ad considerandam Dei Misericordiam se convertat, eamque, fidens Deum sibi propter Christum propitium fore, orando imploret; simulque addat opera pœnitentiæ, quibus Divinam in se misericordiam alliciat.

Hinc ad quartum gradum progreditur, dilectionem scilicet, qua Deum *tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipit*: Dilectionem, inquam, non qualemcumque (nam neque fides, neque spes, sine aliqua saltem dilectione sunt) sed dilectionem Dei prædominantem, seu affectu super omnia. Quæ dilectio rursus otiosa non est; sed quemadmodum cæteris cordis amoribus prædominatur affectu; ita præ cæteris amoribus se prodit in opere & effectu.

Inde quintus gradus, *odium ac detestatio peccati*. Nam quoniam Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipit, movetur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet. At hoc rursus odium, hæc detestatio, hæc pœnitentia otiosa non sunt: sed
fa-

faciunt ut occasiones peccati fugiat, ac delere illud per opera pœnitentiæ nitatur.

Denique his omnibus accedere debet *propositum inchoandi novam vitam, & servandi Divina mandata*. Propositum rursus intellige, non otiosum, sed efficax, quo fit (si tempus & locus detur) ut & nova vita ipso opere inchoetur, & Divina mandata ferventur.

Ex quibus omnibus hoc breviter argumentum conficio.

Concilium Tridentinum ante justificationem requirit fidem efficacem, timorem efficacem, spem efficacem, dilectionem efficacem, odium peccati efficax, propositum inchoandi novam vitam & Divina præcepta servandi efficacem :

Ergo etiam Concilium Tridentinum ante justificationem (si operandi facultas adsit) requirit opera.

Nam ubi ista omnia efficaciam sunt, ibi & opera esse necesse est: nisi forte operandi facultas defuerit.

Addo & aliud argumentum:

Concilium Tridentinum ante justificationem requirit fidem efficacem, timorem efficacem, spem item & dilectionem efficacem, odium peccati efficax, ac denique propositum inchoandi novam vitam & præcepta Divina servandi similiter efficacem :

Ergo & ante justificationem requirit opera, quibus ad talem fidem, timorem, spem, dilectionem, odium peccati, & propositum veniatur:

Non veniri autem ad illa tam repente ac facile; sed sensim non sine precibus & operibus pœnitentiæ, jam ex Scriptura, Patribus, aliisque Scriptoribus Ecclesiasticis, demonstratum est supra.

Lubet tamen hic Concilium Tridentinum il-

lustrare per Concilium Colonienſe in Enchiridio de Sacramento Pœnitentiæ; ubi fol. mihi 92. hæc habentur: Gratia ergo præveniens, qua Deus hominem incitat ut juſtificetur, gratia quidem Dei eſt eximia, ſed non ſufficit, niſi accedat gratia juſtificans... Ad hanc enim gradibus quibuſdam pervenitur... Deus initio bonam cogitationem nobis inſpirat, qua ad Deum reſpicere & peccatum noſtrum agnoſcere incipimus... Hæc cogitatio magis intellectu, quam affectu perficitur: prævolat intellectus, ſed frequenter tardus aut nullus ſequitur affectus... Sæpe... infirmitate præpediti nondum rem tantam (Juſtificationem) ex animo deſideramus, ſed adjuvante ſenſim gratia cupimus ut deſideremus; ſcimus bonum, nec delectat agere; ſenſim vero proficiente gratia, cupimus ut & delectet. Hoc autem votum quo cupimus deſiderare, quadam voluntatis præparatio eſt, qua fidem juſtificantem præcedit.

Hæc ergo voluntatis præparatio ſua quidem opera habet, quæ tamen ſunt mera Dei dona, juſtificationem antecedentia. Nam homo cum agnoſcit peccatum ſuum, cum gravitatem pœnæ ſecum mente volutat, incipit temperare a malitia, gemere, lacrymari, tundere pectus, reſtituere alienum, facere eleemoſynam de proprio, ſitire juſtitiam, hoc eſt, remiſſionem peccatorum, eandemque precibus apud Deum ambire ſatagit. Haſ cordis præparationes & voluntatis conatus ac ſtudia ad pietatem, videre licet in Cornelio illo Centurione Act. 10. &c.

Ergo, inquit ibidem fol. 88. quum pœnitentiæ Dei gratuitum donum ſit, ab illo & precibus & lacrymis, animi ſaltem, aliſque plis ſtudiis expetenda eſt. Quod ſi non ſtatim contingit quod ambitur, non eſt tamen deſiſtendum a bene cœptis. Proinde qui ex conſideratione vitæ turpiter actæ ac metu gehennæ jam concepit aliquam deteſtationem criminum, hoc eſt timerem ſervilem, ac nondum ſent-

sentit timorem filio dignum, perseveret in lacrymis ac precibus, quarat, pulset, &c.

Et de justificatione fol. 144. *Hac ergo fides (qua in Deum pio affectu tendimus) pleraque adminicula, sine quibus non tantum non existit, sed nec intelligi potest, requirit.... Perterrefactis mentibus, ope spiritus quadam opera poenitentiae gignuntur in nobis, fide illa informi.... qua nos supra de gratia differentes praeparationes cordis ac studia ad pietatem appellavimus: Opera utique gratia praevenientis, qualia sunt temperare a malitia, dolere, conteri, gemere, lacrymari tundere pectus, restituere alienum, facere eleemosynas, sitire justitiam, hoc est, remissionem peccatorum, & id genus alia: qua etsi neque mereantur justificationem, neque accipiant, nisi fides accedat, fides tamen (nimirum illa justificans) ea tamquam praambula & adminicula necessaria, sine quibus ad justificationem non pervenitur, requirit, imo includit....*

De hisce autem operibus poenitentiae, qua sunt quadam praexcitamenta spiritus, non proprie acceperis locum illum ad Rom. 3. Quod sine illis poenitentiae operibus homo haud justificetur, nisi tamen eum locum sic velis intelligere, ut Apostolus iis verbis (sine operibus) voluerit generatim omnibus operibus citra exceptionem, qua justificationem praecedunt, detrachere meritum justificationis; non etiam illa rejicere quasi non necessaria. Nam omnium Orthodoxorum sententia hoc illic agit Apostolus, non ut opera legis contemnantur, aut quod omnino sine illis, maxime absque operibus poenitentiae... ad justificationem perveniatur: sed ut sciamus, quod gratis justificemur.

Ex his manifeste patet, dispositiones illas seu praeparationes, quas ante justificationem requirit Synodus Tridentina, non repente nec sine labore acquiri.

Nolim hic mihi moveri quaestionem de aucto-

Autoritate Enchiridii Coloniensis , quam ego tuendam non suscipio : nam qualiscumque ea sit , id certe admittunt ipsi adversarii , Enchiridion istud eo loco , quem citavimus , suspectum non esse .

Præterea , nullum ex Enchiridio isto novum argumentum desumo ; sed argumentum desumptum ex Synodo Tridentina verbis tantum Enchiridii (quatenus Synodo conforme est) illustro .

Denique *doctrina de laborioso Baptismo* ab autoritate Enchiridii Coloniensis non pendet ; ideoque aperte declaro , nolle me de eo contendere ; at interim Sacris Litteris , Conciliis , Patribus , aliisque , quos citavi , constanter adhærere . Redeamus ad Synodum Tridentinam .

Post descriptas cap. 6. dispositiones istas , sic cap. 7. profequitur : *Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur .*

Capite autem 8. manifeste supponit , *opera* etiam sub illa *præparatione* comprehendi . Cum enim Hæretici dicerent , doceri a Catholicis , quod homo justificaretur ex operibus , & non gratis ; tacite quidem admisit Concilium , justificationem per opera impetrari debere , sed tamen negat ideo nos ex operibus justificari ; *quia nihil eorum , inquit , quæ justificationem præcedunt , sive fides , sive opera ipsam justificationis gratiam promeretur .*

Et fane unde illa Hæreticorum adversus Catholicos calumnia , quod docerem hominem justificari ex operibus ; nisi quod docerent opera pœnitentiæ ante justificationem requiri , ipsamque justificationem per illa impetrari debere ? Hoc enim nisi docuissent ; nescio qua specie illam ipsis calumniam impegissent Hæretici .

Rursus , nisi hoc docuissent ; aliter fane respondendum erat Hæreticis . Dicere nimirum debuerant , opera se ante justificationem non

requirere; ac multo minus dicere se, quod homo ex operibus justificaretur: nunc vero tacite quidem admittuntur, opera se ante justificationem requirere; sed ideo se dicere, quod ex operibus justificetur homo, non admittunt.

Erat ergo doctrina de operibus præparatoriis apud Catholicos tempore Concilii Tridentini indubitata & certa; quam non tam Hæretici negasse videntur, quam ferre non potuisse, quod peccator per ea justificationem mereri diceretur.

Adjicio & aliud e Concilio Tridentino Argumentum; quod Eximius D. Van Viane narrabat se, cum Romæ esset, Viris quibusdam Eminentissimis, & (si nocte memini) ipsi Innocentio XI. Pontifici Maximo aliquando proposuisse.

Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 13. monet justos, ut si justitiam conservare velint, *cum timore & tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, & oblationibus, in jejuniis, & castitate.*

Atqui nihil minus requiritur, ut peccator justitiam primum acquirat, quam ut eam Justus, ubi acquisita conservet.

Ergo si tam multa Concilium requirat a Justis, ut justitiam acquisitam conservent; non pauciora certe requirit a Peccatoribus, ut justitiam primum acquirant.

Debent ergo peccatores *cum timore & tremore, in laboribus, in vigiliis, in Eleemosynis, in Orationibus, in jejuniis, & castitate, justitiam acquirere.*

Simili fere Argumento Augustinus Epist. 106. de primo homine: *Cum sine Dei gratia, inquit, salutem non posset custodire quam accepit; quomodo sine Dei gratia potest reparare quam perdidit?*

Dicere mihi liceat: Cum justus sine laboriosis pœnitentiæ operibus, justitiam non possit custodire.

scire, quam accepit; quomodo lapsus sine illis potest reparare iustitiam quam perdidit?

Coronidis loco sit locus Tridentini de laborioso Baptismo Sess. 14. cap. 2. Ubi ait, *ad eam novitatem & integritatem*, quam consequimur in Baptismo, nos per Sacramentum poenitentiae, sine magnis nostris fletibus & laboribus, divina id exigente iustitia, pervenire nequaquam posse: ut merito poenitentia laboriosus quidam Baptismus S. Patribus dictus fuerat.

Quo loco etsi Concilium directe tantum voluisset asserere, non sine magnis nostris fletibus & laboribus perveniri posse ad plenam poenae etiam temporalis remissionem, qualem consequimur in Baptismo: indirecte tamen etiam asserit, sine magnis nostris fletibus & laboribus perveniri non posse ad remissionem poenae aeternae. Quod colligitur ex duobus.

Primum ex eo, quod Concilium loquatur conformiter ad Patres, quos citat: certum est autem ex locis Patrum supra allatis, hos non tam fletus & labores pro remissione poenae temporalis, quam pro remissione poenae aeternae postulasse.

Deinde ex eo, quod si iustitia divina magnos fletus & labores exigat pro remissione poenae temporalis, potiori certe jure illos exigat pro remissione poenae aeternae. Sed de hoc iterum postea.

*Sensus Ecclesiae in suis Precibus, &
Cæremoniis publicis.*

Via investigandi sensum Ecclesiae satis opportuna sunt Preces & Cæremoniae publicae: ex quibus proinde quid de Operibus praeparatoriis Ecclesia sentiat, colligere licebit.

Pontificale Romanum de Expulsione publice poeni-

nitentium ab Ecclesia, in Feria quarta Cinerum, habet sequentia.

„ Pontifex... vel Archi Presbyter stans imponit cineres super caput singulorum (Pœnitentium) dicens, Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Age pœnitentiam, ut habeas vitam æternam.

Censet ergo Ecclesia, peccatorem per meditationem mortis, & per opera pœnitentiæ quæ in Capite Quadragesimæ imponebantur, ad veniam peccatorum præparari.

Postea Pontifex stans... benedicit cilicia in hunc modum... Omnipotens & misericors Deus, qui peccatoribus pietatis tue misericordiam querentibus, hoc indumento vestitis, misericordiam tuam & veniam tribuisti, obsecramus clementiam tuam, ut hoc indumentum, quod vocatur cilicium, benedicere & sanctificare digneris; ut quicumque eo pro peccatis suis indutus fuerit, & misericordiam tuam imploravit, veniam & indulgentiam tua sanctæ misericordia consequatur.

Attende quibus peccatoribus misericordiam & veniam tribui censeat Ecclesia: Iis, qui misericordiam querunt (orando) & cilicio vestiti sunt, opera pœnitentiæ faciendo.

Tum post multa inter-posita iterum super pœnitentes hanc orationem legit Pontifex: Domine Deus noster, qui offensione nostra non vincaris, sed satisfactione placaris, respice, quesumus, ad hos famulos tuos... qui dixisti, te pœnitentiam malle peccatorum, quam mortem; concede... ut tibi pœnitentia excubias celebrent, & correctis actibus suis, conferri sibi a te sempiterna gaudia gratulentur.

Iterum ergo sentit Ecclesia, Deum placari satisfactione pro pœna æterna.

Tandem Pontifex monet Pœnitentes: Ut de Domini misericordia non desperent, sed jejuniis, orationibus, peregrinationibus, eleemosynis, & aliis
bo.

bonis operibus invigilent, ut Dominus ad dignum fructum poenitentiae eos perducatur &c.

En rursus, ut non aliam viam ad dignum fructum poenitentiae, quam per jejunia, orationes, aliaque bona opera, filiis suis Ecclesia ostendat.

Eundem Ecclesiae sensum exprimunt hae Orationes: Deus qui culpa offenderis, poenitentia placaris &c. Fer. 5. ante Domin. 1. Quadr. Deus, qui... peccatoribus per jejunium veniam praebes. Fer. 4. Dom. 4. Quadr. Nostra tibi, quaesumus Domine, sint accepta jejunia, quae nos... expiando gratia tua dignos efficiant. Fer. 3. post Dom. Pass. Peccata nostra castigatione voluntaria cohibentes temporaliter potius maceremur, quam suppliciis deputemur aeternis. Fer. 6. post Dom. Pass. Producede oculis nostris lacrymarum flumina, quibus debita flammarum incendia valeant extinguere. Oratio Secreta pro petitione lacrymarum. Gratiam Spiritus Sancti, Domine Deus, cordibus nostris clementer infunde: quae nos gemitibus lacrymarum efficiat maculas nostrorum diluere peccatorum. Postcom. Ibid.

Ex his collige sensum Ecclesiae esse: Quod per poenitentiam quodam sensu satisfiat non solum pro poena temporali, sed etiam pro aeterna, adeoque & pro culpa. Quod opera poenitentiae veniam impetrent, gratia nos dignos efficiant; supplicia aeterna redimant; Quod lacrymae incendia debita extinguant; quod maculas peccatorum diluant &c.

§. 3. Breviter refutantur ea, quae vel Doctrina nostra de Laborioso Baptismo opponit Eximius Stejartius; vel quae assertit pro sua.

Satis prolixè demonstratum est, repentinam ac facilem passim non esse Peccatoris Conversionem; at sensim eam per opera poeniten-

tiae præparatoria acquiri . Nunc brevibus refutanda sunt ea , quæ vel doctrinæ isti opponit ; vel quæ pro doctrina sua allegat Eximius Stejartius .

I. Refutantur ea , quæ contra Doctrinam ante expositam allegantur ex S. Litteris .

Non memini adversus Doctrinam nostram , tot Scripturarum , tot Patrum , aliorumque Scriptorum testimoniis confirmatam , aliquid ab Eximio Stejartio afferri e Sacris Litteris , præter hoc unum : *Cito proferte stolam primam .*

At jam supra non solum occupata est hæc objectio ; sed etiam ostensum , ex hac Filii prodigi Historia Doctrinam de tarditate & difficultate conversionis firmari . Neque enim dixit Pater , *Cito proferte stolam primam* , nisi postquam multa opera præparatoria exhibuisset Filius . Jam cœperat miseriam suam sentire & agnoscere ; jam cœperat ad domum Patris sui anhelare , jam surrexerat , & porcorum filiquas deseruerat ; jam multo labore & magnis itineribus , in rerum omnium egestate , ad Patrem ierat ; jam illum ut Patrem diligebat ; jam se coram Patre profunde humiliabat : ac tum demum dixit Pater , *Cito proferte &c.* Sane qui non alia pro se Scripturæ loca afferunt ; nulla se pro doctrina sua loca in Scripturis invenire manifeste ostendunt .

Et quid mirum , nulla eos invenire ; cum , teste Ravastenio supra pag. 63. *Manifestissima Scripturarum testimonia perspicue & solide doceant , opera pœnitentia media esse sive viam acquirendæ reconciliationis , atque adeo etiam necessaria .*

Fortè etiam opponi posset , quod numquam opera præparatoria a peccatoribus exegerit Christus Dominus , sed omnibus sine mora peccata dimiserit .

Ve-

Verum, præterquam quod incertum sit, an illi prius prædicatione Joannis Baptistæ, vel prædicatione Jesu Christi excitati sese per orationem & opera pœnitentiæ non præparaverint: Respondemus, quod olim pro adipiscendo S. Theologiæ Magisterio respondit, & The-
sibus suis die 6. Maii 1675. inseruit ipse Eximius Stejartius his verbis: *Igiturne numquam Pœnitens, quam blandissime poterit, ad tempus dimittendus est sine absolutione, eo quod numquam ita egerit Christus? Ingemiscunt boni ad tale argumentum, veriti ne simili argutia Confessio tandem Sacramentalis & Satisfactio proscribantur. Interim petenti ex SS. PP. dabitur ratio, cur salvo hoc textu & quibuslibet aliis, modus quo Pœnitentibus agit Ecclesia, non in omnibus exigendus sit ad modum, quo cum iisdem egit Christus, & cur Dominus in hac parte liberalius agere potuerit, quam possit servus. Optime pro nobis Amplissimus Stejartius: non est quod verbum adjiciam.*

II. *Refutantur ea, quæ Eximius Stejartius opponit ex praxi hodierna Ecclesiæ.*

Nihil familiarius Eximio Stejartio, quam, ubi premitur, ad praxim hodie communem recurrere; quo putat se non solum elidere argumentum, quod supra ex praxi & disciplina Ecclesiæ veteris deduximus; sed etiam doctrinam suam egregie stabilire.

At iterum hic alio responso opus non est, quam quod ipse aliquando Patri Jacops reposuit, in eadem causa, eodem prorsus sophismate utenti: *Multos turbat (neque adeo mirum) decantatissima illa Adversariorum objectio de communi Ecclesiæ praxi &c. Valida sane objectio, nisi in valido niteretur fundamento. Omnino namque improbari debet, quidquid universa, etiam moderna, Ecclesiæ praxi non consonat, sed tali praxi, quæ... ejusdem Ecclesiæ sensui sit conformis, seu quæ Ec-*

clesia potius, quam quorundam in Ecclesia praxis sit. Hic autem totius questionis cardo est, ut dispiciatur, quanam sit illa praxis, non quorundam, sed Ecclesia; hujusque potius quam illorum regulis conformata. Sic tunc Eximius Stejartius.

Itaque, ipso aliquando judice, ruit totum ipsius in praxi communi præsidium; nisi praxim illam sensui & regulis Ecclesiæ conformem esse ostenderit.

Fuse idem argumentum refutavi in *Dissertatione de Praxi administrandi Sacramentum Pœnitentia*, cui nil hætenus Vir Amplissimus opposuit; quod dum non facit, merito ipsum nil solidi opponere posse cogitabo. Lectorem interim ad eam remitto.

Pauca tamen hic describere visum est ex Contensonio Tom. 9. c. 2. ubi idem sibi argumentum objicit & solvit.

„ Objicies, inquit, primo: Consuetudo Ecclesiæ est in omnibus æmulanda, ne novitatis merito insimulemur: Atqui passim in Ecclesia usus absolvendi quoscunque asserentes se pœnitere, viget, Ergo non est illis differendum absolutionis beneficium.

„ Respondeo hanc ipsam objectionem sæpe sibi S. Carolum proposuisse & propositam contrivisse. In Concilio II. . . . Non ferunt hæc tempora veterum Canonum severitatem: sic jam diu viximus; ita vixerunt, ita egerunt qui ætate nos antecesserunt . . . At nos hæc atque aliqua ejusmodi contemnamus
„ Addit in Concil. IV. . . . Immo ardentius progrediamur, &c.

„ Quare adversæ sententiæ non Ecclesiæ consuetudo, sed multorum abusus favet
„ Nec obest usum illum in omnes Ecclesias serpere & dilatari: hoc enim dumtaxat suadet, abusum ita effusum ardentius coercendum esse, & Sacerdotali vigore fortius com-

„ pri-

„ primendum. Errant sane & vehementer er-
 „ rant qui grassantes Ecclesiasticorum abusus
 „ cum Ecclesiæ Catholicæ usibus confundunt.
 „ Nam Ecclesiasticam disciplinam hominum vi-
 „ tio posse depravari fatetur Concilium Tri-
 „ dentinum . . . Hinc S. Carolus Oratione ha-
 „ bita in Concil. Mediol. I. *Nota sunt, in-*
 „ *quit, vobis Ecclesie vulnera, gravissima mala;*
 „ *Miserabiliter prolapsa Institutio Ecclesiastica disci-*
 „ *plina. Prope perierat Christianæ vitæ institutio;*
 „ *conciderat fere salutarium rerum usus . . .*

„ Illud ergo Ecclesiæ consuetudinibus an-
 „ numeramus, non quod Ecclesia quandoque
 „ propter miserrimi ac luctuosissimi temporis
 „ calamitates gemebunda tolerat, sed quod De-
 „ cretis probat, quod per Episcopos Divini
 „ Spiritus flamma succensos operatur, quod in
 „ Sanctis Patrum instituta consecrantibus ex-
 „ tollit, quod collaudant Pontifices, quod uni-
 „ versa demum Ecclesia cum plausu & fructu
 „ imperat, & summo honore veneratur. Ce-
 „ tera, quamlibet passim & a multis frequen-
 „ tata, inter abusus reponenda sunt.

„ Quare in hoc negotio singulari & pene
 „ Divina constantia Sacerdotibus opus est . . .
 „ Illud præsertim præ oculis habeant, ut im-
 „ pertinentes quorundam omnia sibi non pro-
 „ bata novitatis pueriliter insimulantium cri-
 „ minationes despiciant & flocci faciant, me-
 „ mores S. Carolum . . . crebris tempestatibus
 „ ac procellis in omni vita iactatum, & De-
 „ creta illius *Violenta, dura, iniqua & nova vo-*
 „ *citata.* “ Audiat hæc Eximius Stejartius,
 „ qui toties alios, ab ipso dissentientes, *novi-*
 „ *tatis* accusat. At pergamus.

„ Instabis, inquit Contensonius: Non minus
 „ est incorruptibilis Ecclesiæ disciplina, quam
 „ fides . . . Sed quod multi passim Eccle-
 „ siastici & Sacerdotes frequentant, vide-

„ tur ad Ecclesiæ disciplinam pertinere: Er-
 „ go &c.

„ Respondeo, Ecclesiæ fidem, & ipsum ge-
 „ neralem de disciplina sensum nulla tempo-
 „ rum injuria, nulla depravatione corrumpi
 „ umquam posse . . . At disciplinæ praxim in
 „ plerisque Ecclesiæ membris posse corrumpi,
 „ prænuntiavit Christus Matth. 24. & Luc. 18.
 „ ubi fore ait, ut refrigescat caritas multo-
 „ rum; Filiusque hominis secundo veniens vix
 „ inveniat fidem in terra . . .

„ Urgebis: In Ecclesia Catholica singula-
 „ ritas quæque vitanda & amandanda est . . .
 „ Ergo non a privatorum moribus, sed a com-
 „ muniioribus usibus, Ecclesiasticæ regulæ pe-
 „ tendæ sunt.

„ Respondeo, præceptorum Ecclesiasticorum
 „ observantiam, & castæ morales disciplinæ
 „ custodiam esse quidem singularem, si cum il-
 „ lorum moribus conferatur qui laxiora sectan-
 „ tur; scriptum est enim, *Stultorum infinitus*
 „ *est numerus*; & voce Veritatis asseritur,
 „ quod lata est via quæ ducit ad perditio-
 „ nem, & multi sunt qui intrant per illam;
 „ At vero si utrorumque vitæ consuetudo ad
 „ Evangelicarum Ecclesiasticarumque regula-
 „ rum amissim exigatur, jam quæ privata &
 „ singularis videbatur, communis jure cense-
 „ bitur; utpote communi Sanctorum usu pro-
 „ bata, tametsi a paucis arctam viam ineunti-
 „ bus servata. Quæ vero communis habetur,
 „ utpote a communibus verisque institutis re-
 „ cedens, & privatorum hominum injuria &
 „ ignavia superinducta. Soli ergo illi, quam-
 „ libet numero infiniti, novam & singularem
 „ agendi rationem captant, qui a Regia com-
 „ munium regularum via exorbitant: Illi ve-
 „ ro, quantumvis paucissimi sunt, vitæ com-
 „ munis æmulatores sunt, qui Evangelii le-

„ ges. quam religiosissime profe-
quantur.

Serio hæc expendant Theologi: nec quem-
quam amplius fore existimo, qui decantato isto
ex praxi communi argumento turbetur.

III. *Refutatur Responsio, qua Sanctorum Patrum
loca enervat Amplissimus Stejartius.*

Nihil (quod sciam) pro sua doctrina alle-
gat Eximius Stejartius ex SS. Patribus: adeo
ut miratus sim non semel, qui fieri posset,
ut aliqui inveniri queant, qui sine Scriptura,
sine Patribus sua dogmata venditantem, se-
quantur.

Sed nec quidquam adfert ad solvenda tot lo-
ca Patrum, quæ pro doctrina nostra afferimus.
Unum tantum ab illo dici memini: SS. Patres
explicandos esse juxta disciplinam illius temporis:
qua una solutione eaque brevissima, immensas
SS. Patrum sententias, Homilias integras, Ser-
mones Tractatus, & Libros de Pœnitentia to-
tos exsufflat.

Sic nuper in Aphorismis suis de Pœnitent.
§. 15. enervare conatus est loca Gregorii, Cy-
priani, & Augustini, quibus R. D. Boudart de
Sacram. Pœnitent. Tract. 4. §. 54. opera præ-
paratoria affererebat: „ Nobiscum, inquit, ex-
„ plicare ea debet juxta disciplinam istius tem-
„ poris, quam SS. Patres confirmare solebant
„ *rationibus & congruentiis*, quasi ex *natura rei*
„ omnia sic essent. Quod vel clarissimum est
„ in loco S. Leonis . . . quique si urgeatur,
„ plane probat a Christo institutum esse, ut
„ *satisfactio* absolutionem *precedat*. Et univer-
„ sim omnes istos Doctores *veteres* crude acci-
„ piamus, *quidquid* tunc fiebat (v. gr. istæ
„ multorum *annorum* pœnitentiæ) *totum* ne-
„ cessarium erat ante absolutionem; adeo ut

„ si quis vel pœnitentiam egisset eo modo ut
 „ nunc volunt etiam *rigidissimi* ; illi tamen pro-
 „ nunciaſſent, *pacem* ſeu abſolutionem ſic datam
 „ *nullam* eſſe, Chriſti *inſtitutioni* repugnare &c.

Si hoc non ſit omnem Patrum Auctoritatem eludere, quid tandem erit? Etenim ſi juxta diſciplinam iſtius temporis explicanda ſunt univerſim, quæ de pœnitentia dicunt Patres : non ergo hi moralem nobis de pœnitentia doctrinam tradiderunt, ut Eccleſiæ Doctores ; ſed diſciplinam tantum ſui temporis deſcripſerunt, ut Hiſtorici. Proinde ex Patribus inveſtigandæ non ſunt hæ & ſimiles de moribus quæſtiones : *Facilisne eſſe ſoleat, an difficilis Peccatoris Converſio? Repentina, an tarda? Soleatne ſine operibus pœnitentiæ preparatoriis peccator converti?* Sed tantum quid tunc in Eccleſia factitatum fuerit.

Neque enim (ſi Eximio Stejartio credimus) docent nos Patres, quid peccatori jure divino aut naturali præſcriptum ſit ; ſed tantum quid diſciplina jure humano tunc inſtituta ab illo exigeret : quæ cum modo deſierit ; hodie amplius neceſſe non erit Sanctos Patres de pœnitentia conſulere ; niſi forte quis ex illis hiſtoriam tantum & diſciplinam pœnitentiæ diſcere voluerit.

Nefcio an æquo animo hæc audire poſſit Catholicus. Dicebant nuper Hæretici, totum illum in veteri Eccleſia pœnitentiæ apparatus, non eſſe niſi rem meræ diſciplinæ : ſed nondum auditum fuerat, tot veterum Patrum Sententias, Sermones, Homilias, Tractatus, & Libros de Pœnitentia, juxta meram diſciplinam explicari oportere. Hoc noſtris tandem temporibus ſervabatur.

At non deerunt, ſpero, qui tantum Patrum contemptum vindicent : ea præſertim in re, a qua tot Animarum ſalus dependet, Ergo cer-

re Sanctos Patres suspicio, veluti a Deo Ecclesiae datos, non ut sui tantum temporis disciplinam jure humano institutam commemorarent, sed ut morum regulas jure naturali vel divino praescriptas, ideoque invariatas & immobiles, nobis tradant: Quare propitio Deo, quod in me erit, ut patiar numquam, ut illorum Authoritas convellatur, atque ad mores firmandos inepta reddatur.

Docent Sancti Patres, difficilem passim esse peccatoris Conversionem: Docent eam repentinam esse non solere: Docent ad justificationem communiter non veniri sine magnis nostris fletibus & laboribus, divina id justitia exigente: Docent ad eam fere non veniri, nisi per opera poenitentiae, quae ad justificationem disponunt, eamque impetrant: Docent veram Conversionem cordis cognoscendam *non in oris Confessione, sed in afflictione poenitentiae*, ut Gregorius: Dolorem cordis internum *non per verba, vel quaecumque alia signa*, sed per opera poenitentiae in aliorum notitiam procedere, ut Augustinus &c. Quae omnia si sic explicas, ac si Patres aliud non dicerent, quam talem suo tempore disciplinam in Ecclesia fuisse, ut peccatores non facile, non subito, non nisi post opera poenitentiae reconciliarentur: jam nihil amplius in Patribus integrum relinquitur, unde moralem de poenitentiae doctrinam addiscas.

Non diffiteor quidem Patres, ubi doctrinam hanc tradunt, ad disciplinam quoque sui temporis respexisse, ideoque crudius aliquando & duriuscule locutos videri: sed non ideo ad solam disciplinam restringenda sunt omnia, quae ex Sacris Litteris & Traditione de Poenitentia nos docent.

Solent illi, qui Canones explicant, distinguere in illis id, quod est juris Divini vel naturalis, ab eo quod est juris mere humani &

Ecclesiastici; & quoad hoc quidem admittunt Canones penitus abrogari posse, quoad illud vero abrogari numquam posse: At si hoc faciant Canonistæ in explicandis Canonibus; qui jus præcipue humanum continent; quanto magis id faciendum Theologis in explicandis Patribus, qui fere non nisi jus Divinum & naturale explicant.

„ Proinde (concludo cum R. D. Boudart supra citato) dicta SS. Patrum non explicat,
 „ sed eludit prædictus Recentior, quando ea pro
 „ iis temporibus, quibus satisfactio solet ab-
 „ solutionem præcedere, dumtaxat vera esse
 „ contendit.

IV. *Refutantur ea, quæ ex Concilio Tridentino pro se affert Eximius Stejartius.*

Hic triumphum canit Vir Amplissimus. Audiamus illum in Aphor. de Sacram. Pœnit. §. 16. in fine. „ Corolarii loco, inquit, & si-
 „ mul pro decisione totius quæstionis, An
 „ opera pœnitentialia ad remissionem culpæ, an
 „ vero solius pœnæ requirantur; si locus hic
 „ Trident. Sess. 6. cap. 14. luculentissimus, ubi
 „ S. Synodus ex proposito tradit, ut titulus
 „ habet, *De lapsis & eorum reparatione*. Dicen-
 „ dum est, ait, Christiani hominis pœnitentiam
 „ post lapsum multo aliam esse a Baptismali, ea-
 „ que contineri non modo cessationem a peccatis,
 „ & eorum detestationem, aut cor contritum &
 „ humiliatum, verum etiam eorundem Sacramen-
 „ talem confessionem saltem in voto, & suo tem-
 „ pore faciendam, & Sacerdotalem absolutionem;
 „ itemque satisfactionem per jejunia, eleemosynas,
 „ orationes & alia pia spiritualis vitæ exercitia;
 „ non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacra-
 „ mento, vel Sacramenti voto una cum culpa re-
 „ mittitur, sed pro pœna temporali; quæ ut Sa-
 „ cra Litteræ docent, non tota semper, ut in Ba-
 ptis-

„*primo fit, dimittitur.* Ita Concilium, nec poterat luculentius.

Quis non putet hic merito triumphare Virum Eximium? Quis non putet hic quaestionem manifeste pro ipso decisam? Et tamen non poterat triumphare vanius; non poterat Concilium pro se adferre ineptius. Trihus id verbis ostendo.

Quæritur inter nos, *An Deus sine operibus poenitentia remittere soleat culpam mortalem & poenam æternam*; Affirmat Eximius Stejartius, nos negamus.

Ipse, ut sententiam suam probet, allegat Concilium Tridentinum, ubi dicit, *Remissa jam culpa & poena æterna*, pro illis satisfaciendum non esse per opera poenitentiae, sed pro *poena temporali*, quæ non tota semper in Sacramento Poenitentiae remittitur: Numquid insignis est ista probatio? Probare debebat, Opera poenitentiae passim non requiri, ut satisfiat Deo pro culpa mortali & poena æterna *non dum remissa*: Et ecce probat Opera poenitentiae non requiri, ut satisfiat Deo, culpa mortali & poena æterna *jam remissa*? Numquid lepide? & tamen hæc dicuntur & præleguntur cum triumpho, & a quibusdam audiantur cum plausu.

Ex animo amplectimur doctrinam Concilii docentis, satisfactionem, quæ absolutionem sequitur (de qua sola illic agit) non fieri pro *poena æterna*, sed pro *temporali*: Verum inde nullo modo inferri potest, non esse aliam quamdam satisfactionem improprie dictam, quæ absolutionem præcedit, quia Scriptura, Patres, & Theologi supra allegati docent, atque ipse Eximius Stejartius aliquando docuit, certo sensu deleri culpam mortalem & poenam æternam.

At, inquires, cur de satisfactione seu operibus poenitentiae pro culpa mortali & poe-

na æterna non tam diserte egit Concilium, ac egit de operibus poenitentiae pro poena temporali?

Resp. Satis etiam de illis egit, ut supra ostendimus Argumento quinto: sed ideo fortassis minus diserte, quia minus id exigebat necessitas.

Siquidem hoc præcipue contendebant ex Scripturis Hæretici, sola fide justificari hominem: Catholicam vero doctrinam oppugnabant ea potissimum ratione: quod inde sequi putarent, hominem non justificari gratis, sed ex operibus; ac præterea, meritis, & satisfactionibus Christi derogari.

Hinc Concilium Sess. 6. cap. 6. non *fidem* tantum, sed varias alias dispositiones seu præparationes ante justificationem requirit, *timorem, spem, dilectionem, odium peccati, novæ vitæ propositum &c.* Inter quæ etsi opera explicitè non requirat, requirit tamen implicite, dum ea requirit quæ sine operibus acquiri non solent, & ex quibus opera consequuntur, ut supra fufius expositum est.

Quid? Quod & Concilium *opera* explicite commemoret cap. 8. ibidem, ubi explicat, quomodo intelligatur, *Impium per fidem & gratis justificari*. Dicit enim ideo nos dici justificari per fidem: *quia fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: Initium, a quo exordium ducunt; fundamentum, cui superstruuntur; Radix, ex qua pullulant, timor, spes, dilectio, odium & detestatio peccati, propositum inchoandi novam vitam, ipsaque opera illis correspondentia, quæ justificationem præcedunt.*

Deinde exponit Concilium, quo modo dicamur justificari *gratis*, & non ex operibus non quia nulla opera justificationem præcedunt; sed *quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, si-*

ve fides sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Supponit ergo Concilium, quod justificationem præcedant opera.

Possent hæc pro explicatione loci Tridentini, quo sibi plaudit Eximius Stejartius, sufficere; nisi supra pollicitus forem, aliquid me iterum allaturum ex Tappero.

Hic Tom. 1. *Explicationis Articulorum veneranda Facultatis Theologica Lovaniensis* tuetur adversus Hæreticos hunc Articulum 6. *Satisfactio est persolutio pœna plerumque adhuc debita, remissa jam culpa. Nam omnem pœnam peccato debitam semper condonari culpa remissa, erroneum est, & Scripturis Sacris adversatur.*

Cui priusquam respondeat, duplicem distinguit satisfactionem: Alteram, quæ est actus justitiæ, & voluntaria redditio æquivalentis ei quod abstulimus, secundum justam rerum æstimationem: Alteram, quæ fit secundum acceptationem gratiosam ejus qui latus est: & quamvis condigna non sit, ipse habet pro æquivalente, estque ea contentus.

Distinguit item varia opera pœnitentiæ: Quædam enim, inquit, præcedunt Justificationem, quibus ad eam præparamur, & Deus facilius ad reconciliandum provocatur &c. Alia sunt opera justificationem etiam tempore sequentia, quando culpa mortalis ac pœna æterna sunt condonata.

Prior illa satisfactio fit per opera pœnitentiæ justificationem sequentia: quia hæc de condigno & secundum æqualitatem adæquant pœnam temporalem, remissa jam culpa, peccatis debitam.

Posterior autem satisfactio fit per opera Justificationem præcedentia; quæ pro peccatis quidem per justitiam non satisfaciunt; sed tamen inclinant Dei Patris clementiam, ut propter filium misereatur & in gratiam recipiat. Vide ibidem Tapperum latius.

Mire his illustratur locus Tridentini de quo
agi-

agimus. Nam sic distinguendo satisfactionem, intelligimus quo sensu dicat Concilium, non satisfieri pro pœna æterna, ea nimirum satisfactione, quæ de condigno & secundum æqualitatem debitum pœnæ æternæ adæquet: quamquam simul manifestum sit, posse pro ea satisfactione, quæ etsi condigna non sit, gratiose tamen ab eo, qui lætus est, acceptatur, atque ea contentus est.

Refert Tapperus ibidem verba Calvinii accusantis Catholicos de levitate: quasi qui nunc doceant, culpam remitti gratuito per Dei misericordiam, & satisfactiones tantum spectare ad remissionem pœnæ; nunc vero doceant, remissionem culpæ precibus, lacrymis, aliisque omne genus *preparationibus* emerendam.

Verum non difficile fuisset Calvino, duo ista Catholicorum dogmata inter se conciliare, si modo ad duplex istud satisfactionis genus attendisset. Nos hinc certo colligimus, eam tunc apud Catholicos fuisse doctrinam; *Remissionem culpa precibus, lamentationibus, aliisque omne genus preparationibus emerendam*: sententiam autem contrariam, Hæreticorum fuisse, & veluti absurdam a Catholicis habitam. *Consideranda hic est*, ait Tapperus, *absurda Calvinii sententia. Non enim sustinet, quod precibus, lacrymis, jejuis, & aliis hujusmodi pœnitentiæ operationibus nos ad Dei Gratiam nobis conciliandam præparemus. Et putat hæc adversari gratuita Peccatorum remissioni, contra manifestissima Scripturarum testimonia.*

Expendat hæc Amplissimus Stejartius, & an satis a doctrina Calvinii recedat, serio examinet.

V. Refutantur ea quæ ex Catechismo Romano
affert Amplissimus Stejartius.

E Catechismo Romano adfert hæc : „ Sed
„ illud Davidis clarissimum & maxime illu-
„ stre (exemplum) intuemur : cui etsi Na-
„ than Dixit at ; Dominus quoque transtulit pecca-
„ tum tuum , non morieris ; is tamen gravissimas
„ pœnas ultro subiit , Dei misericordiam his
„ verbis dies noctesque implorans : *Amplius la-
„ va me ab iniquitate mea , & a peccato meo munda me quoniam iniquitatem &c.* Quibus verbis
„ illud petatum a Domino , ut non solum cri-
„ men , sed pœnam etiam crimini debitam con-
„ donaret , atque a peccati reliquiis purgatum ,
„ in pristinum decoris & integritatis statum re-
„ stitueret . Atque hæc cum summis precibus
„ peteret , eum tamen Dominus , tum filii ex
„ adulterio suscepti , tum Absolonis , quem uni-
„ ce diligebat , defectione & morte multavit ,
„ aliisque pœnis & calamitatibus affecit , quas
„ illi antea intentarat . “ Aphor. de Sacram.
Pœnitent. §. II.

Hisce Catechismi Rom. Verbis hæc subjun-
git Vir Eximius : „ En , puto , *fletus laboresque*
„ non parvos ; & tamen dumtaxat in pœnam
„ delicti , dimissa jam culpa .

Quid hic potius mirer , an quod Catechismo
Romano imponat , an quod ex Catechismo Ro-
mano argumentetur male ?

Imponit : quia insinuat a Catechismo dici ,
fletus laboresque illos *dumtaxat* in pœnam deli-
cti , dimissa jam culpa , exactos fuisse : & ta-
men Catechismus diferte assignat duo , ob quæ
exacti sunt ; primum , ut Dominus pœnam etiam
debitam condonaret ; alterum , ut David a pec-
cati reliquiis purgaretur .

Argumentatur male : Quia esto etiam a Da-
vide *fletus laboresque* illi *dumtaxat* in pœnam
de-

delicti, dimissa jam culpa, exacti fuissent, non tamen inde sequitur, fletus laboresque non requiri etiam a peccatoribus, quibus nondum culpa dimissa est.

Nam quæ species consequentiæ: Dimissa jam culpa, fletus & labores requiruntur dumtaxat ad delendam poenam; ergo culpa nondum dimissa, non requiruntur fletus & labores, ut dimittatur culpa?

Pergit interim Vir Eximius: „Atque hoc, „ut sciamus, ait, quid sit de *pœnis* peccatorum: quemadmodum ut nosceremus quid sit „de *culpa*; brevi dolore, sed bene vivo, obtinuit ut *Dominus* transferret peccatum suum. „Corde contrito & humiliato, quod Dominus „præcipue respicit, per *misericordiam* Dei veniam delicti obtinuit; per acerbitates exteriores, tanto per se inferiores, *justitia* Dei „*pœnam* persolvit.“

Resp. Jam diximus: acerbitates istas exteriores non tantum a Davide exactas fuisse, ut poenam temporalem deleret, sed etiam ut a peccati *reliquiis*, seu pravis inclinationibus, peccato relictis purgaretur.

Quod vero additur, Davidem *brevi dolore* per misericordiam Dei veniam delicti obtinuisse; etsi verum foret, non recte tamen inde inferre posset Vir Amplissimus, idem passim in aliis peccatoribus contingere: nisi forte concludere velit, peccatorem, qui jam ultra menses novem in Adulterio & homicidio impænitens sorduit (qualem tunc supponit fuisse Davidem) *brevi dolore* passim converti: Hoc autem eum dicturum non existimo: Quare, si subita fuerit Davidis conversio; non tam ea pro exemplo, quam pro miraculo habenda est.

At prosequitur ex Catechismo Roman. Vir Eximius: „Frequentissime enim, ut paullo post „pergit Catechismus, a S. Augustino doce-

„mur,

„mur, duo hæc in pœnitentia animadverten-
 „da esse; Dei *misericordiam & justitiam*: *mi-*
 „*sericordiam*, qua peccata & pœnas æternas
 „illis debitas condonat; *justitiam*, qua pœ-
 „nis tempore definitis hominem punit. *Tum*
 „*subjungit*. Videri possunt loca, e quibus hæc
 „decerpta sunt integra.“

Locus, qui ad marginem Catechismi citatur
 ex Augustino, est hic, desumptus ex Enarrat.
 in Psalm. 50. vers. 8. „*Veritatem dilexisti*: Sic
 „*misericordiam* prærogasti, ut fervares & ve-
 „*ritatem*. Ignoscis confitenti; ignoscis, sed
 „seipsum punienti; ita fervatur *misericordia*
 „& *veritas*; *misericordia*, quia homo libera-
 „tur; *veritas*, quia peccatum punitur.

Quo loco nescio quid ineptius ad doctrinam
 suam confirmandam afferre potuisset. Nam ma-
 nifestum est, illic ab Augustino doceri potius
 contrarium. Dicit enim Deum non ignoscere
 peccatori, nisi *seipsum punienti*: Quod intelligi
 debet non tantum de punitione, quam pecca-
 tor a se exigit, dimissa jam culpa; sed vel ma-
 xime de illa, quæ dimissionem culpæ præce-
 dit, & qua culpæ remissio impetratur: uti pa-
 tet ex Ninivitarum exemplo, quod mox sub-
 jungit ibidem Augustinus: „Ninivitæ, inquit,
 „pœnitentiam egerunt. Dixerunt enim . . .
 „Quis novit, si Deus *flectat* in melius senten-
 „tiam suam & *misereretur*? . . . Prostraverunt
 „se in lacrymis, in jejuniis, in cilicio, &
 „in cinere prostraverunt se, gemuerunt, fle-
 „verunt; perpercit Deus.

Vides, ut de punitione agat Augustinus,
 quæ exigitur, culpa nondum dimissa? Sed no-
 lo istis refutandis immorari diutius. Venio ad
 Ritualia.

VI. *Refutantur ea, quæ ex Ritualibus adfert
idem Vir Eximius.*

Ritualia sæpe inclamat Vir Amplissimus, & ex illis conficit hoc Argumentum: Ritualia non dicunt, absolutionem passim negandam esse peccatoribus, qui opera (ut vocant) præparatoria non promiserant: Ergo juxta Ritualia peccatores ejusmodi censendi sunt passim conversi. Vide hoc Argumentum fusius in Aphor. de Sacrament. Pœnitent. §. 15.

Resp. Argumentum apud Philosophos sophisticum, ab Auctoritate negata. Si quid concludere vellet, sic argumentandum foret: Ritualia dicunt, tales passim absolvendos esse; Ergo &c. Sed tales passim absolvendos esse nusquam dicunt Ritualia.

Si tamen Argumentum suum tueri velit Vir Amplissimus, sic illud debet instituere: Ritualia non dicunt absolutionem passim negandam esse Peccatoribus, qui opera præparatoria non promiserunt: Atqui si neganda passim foret, deberent Ritualia id dicere: Ergo &c.

Verum tunc negabimus Subsumptum: variæ siquidem rationes esse possunt, ob quas Ritualia non omnes casus diserte expresserint, quibus absolutio neganda est. Atque en tibi pauculas.

1. Ritualia Ritus potissimum & Cœremonias exhibent, non item doctrinam, quam aliunde sæpe colligendam relinquunt.

2. Ritualia præscribuntur non uni tantum Parochiæ aut Populo, sed toti Diœcesi: proinde sic temperanda sunt, ut etiam Parochiis & hominibus maxime corruptis conveniant.

3. Ritualia præscribuntur Parochiis omnibus: adeoque rursus sic omnium infirmitati accomodanda sunt, ut ab omnibus possint servari, &c.

Non

Non ergo expediebat in Ritualibus exprimi casus omnes quibus absolutio neganda est: sufficebat exprimi præcipuos, & aliquem saltem limitem figi etiam corruptissimis, ne nimia laxitate diffunderent.

At quid, quod ipsa Ritualia non obscure opera præparatoria requirant?

Rituale Romanum, & ex illo passim Pastoralia, nec non Episcoporum Instructiones pro Confessariis, jubent non absolvi eos, *Qui nulla dant signa doloris*; signa intellige *sufficientia*.

Jam vero quæro, quæ signa doloris dici debeant sufficientia? An sola verba? Nec ipse Eximius Stejartius hoc dixerit.

An gemitus, suspiria, tunctiones pectoris, lacrymæ, & his similia? Minime, nam hæc fere verbis æquivalent: æque enim facile gemit, suspirabit, tundet pectus, & lacrymabitur peccator, ac verba proferet quibus se dolere testatur.

Quid igitur? Ego signa doloris sufficientia, quibus prudenter aliquis moveatur ad credendum, non invenio præter opera: si quis alia invenerit, magnum beneficium mihi præstabit, si indicare dignetur.

Sed ubi alia inveniet? An in Sacris Litteris? Minime: *Ex fructibus eorum*, inquit Christus, *cognoscetis eos*.

An in SS. Patribus? At *signum vera conversionis, non est in oris confessione, sed in afflictione poenitentia*, ait Gregorius.

An in traditione? Sed ideo olim Concilia præscripserunt poenitentiam agendam ante absolutionem, ut per fructus poenitentiae conversionem suam poenitentes probarent.

An in ratione? At ratio docet, imprudentem fore qui crederet, peccatorem aliquem conversum esse, dum alia signa non exhibet, quam quæ exhibent passim etiam non conversi:

Jam

Jam autem non conversi passim exhibent omnia signa doloris, quæ exhibent conversi, præter sola opera.

Concludo ergo, dum signa doloris exigunt Ritualia, opera etiam præparatoria a Ritualibus requiri.

VII. Refutantur ea, quæ ex S. Carolo Borromeo astruit idem Eximius.

Ex S. Carolo Borromæo eodem modo argumentatur Vir Amplissimus, quo ex Ritualibus: *S. Carolus non dicit, negandam esse absolutionem peccatoribus, qui opera præparatoria non præmiserunt: Ergo &c.*

Resp. Etsi antecedens admitterem (quod non admitto, ut patet supra) negarem tamen consequentiam: nam multæ rationes esse potuere, cur id S. Carolus diserte non diceret. Poterat enim status Ecclesiæ Mediolanensis tam esse miserabilis; ut non expediret omnibus Parochis & Parochiis hanc regulam continuo præscribi. Malebat forte Vir Sanctissimus & prudentissimus apud zelosiores quosque & capaciores privatim illam inculcare, quam sine fructu omnibus generatim imponere.

Sane quam miserabilis tunc fuerit status Ecclesiæ, ipse Carolus in Concilio Mediolanensi I. describit: *Nota, inquit, sunt vobis Ecclesiæ vulnera, gravissima mala. Miserabiliter prolapsa institutio Ecclesiastica disciplina. Et in Concilio IV. Prope perierat Christiana vitæ institutio: Concluserat pene salutarium rerum usus. In Concilio V. Vidimus Provincia nostra faciem deformatam &c.*

Quid mirum si rebus ita constitutis, rudiora tantum præscribenda esse judicaverit S. Carolus?

Unde in Concilio Provinciali III. profitetur: *Se vix aut ne vix quidem inchoasse, nedum absolvisse quod aggressus fuerat. Quin & in Concilio Me-*

Mediolanensi VI. quidquid superioribus Conciliis actum esset, *disciplina* tantum primam delineationem atque *umbram* esse agnoscit.

Male ergo argumentatur Vir Eximius, dum infert aliquid faciendum non esse ex eo, quod S. Carolus id suæ Diœcesi aut Provinciæ toti diserte non præscripserit.

At, inquit, plus requirere non debemus, quam requisivit S. Carolus.

Resp. Fateor, si paria sint omnia. Sed aliud est doctrinam de pœnitentia tradere; aliud est, leges de praxi pœnitentiæ præscribere. Qui doctrinam tradit, figit regulas quasdam immobiles ac certas, a quibus recedere non licet, nisi quantum necessitas id exigit: Qui vero de pœnitentiæ praxi leges præscribit; hinc quidem attendit pœnitentiæ doctrinam, ut quantum fieri potest ad illam accedatur; inde vero ponderat necessitates, ob quas permittere debeat ut ab illa paululum recedatur. Si enim præciperet, ut praxis pœnitentiæ adamussim exigeretur ad doctrinam, nullamque necessitatem attenderet; fieret sæpe ut lex, quæ ad utilitatem communem fieri debet, vel inutilis, vel etiam perniciosa existeret.

Neque tamen propterea discreparet is, qui doctrinam solam traderet, ab eo qui praxim præscriberet: quia posset uterque & eandem doctrinam habere ubi docendum foret, & eandem praxim præscribere ubi leges condendæ.

Itaque minime mirum foret, si S. Carolus non omnem de Pœnitentia doctrinam diserte expressisset: ut pote cui non tam propositum foret doctrinam tradere, quam leges de Pœnitentiæ praxi, Parochorum & populi infirmitati accomodatas, præscribere.

At cur, inquires, doctrina traditur, cui ne ipse quidem Carolus ausus est praxim conformem præscribere?

Resp.

Resp. Ut noverint Episcopi, & Animarum Directores scopum quo tendant, atque ad illum conentur. Nam etsi non totam simul doctrinam per praxim in omnibus assequi liceat; sensim tamen ad illam magis magisque accedere licet in pluribus: modo animus non desit, quo obviæ quæque difficultates labores, patientia, & præcipue oratione vincantur.

VIII. *An Eximius Stejartius doctrinam suam stabiliat ratione?*

Quemadmodum nec in sacris Litteris, nec in Patribus, doctrinam suam fundat Eximius Stejartius, ita nec in ratione.

Nam si rationem consulas: quid magis a ratione alienum, quam credere passim homines, amore prædominante inhærentes rebus creatis, subito mutari, & transferri ad amorem prædominantem Creatoris? Hoc est, repente eos incipere amare, & quidem amore prædominante, Deum a quo prius averfi erant; & vicissim repente incipere averti a rebus creatis, quas prius amore prædominante amabant? Nemo est, qui mutationes tam ingentes fieri putet tam repente, aut tam facile: cum omnes ratione sola & experimento edocti sciant, non dimitti passim sine labore, quod cum amore possidetur; nec tam cito amarescere, quod paullo ante præ rebus omnibus dulcescebat.

Docet S. Thom. 1. 2. q. 51. art. 2. & 3. habitum virtutis causari per multos actus prævios, quibus voluntas sensim ad illum disponitur: & credet Theologus, sine multis actibus amoris prævii peccatori subito amorem Dei prædominantem infundi?

Scio quidem illic agi de habitibus virtutum acquisitis: sed par ratio est de infusis, quate-

tenuis tum hos, tum illos, solent multi actus præcedere.

Sed esto etiam tales mutationes subito sine multis actibus præviis contingerent; quis erit tam imprudens, ut eas contigisse credat, nisi id constet ex operibus, & non ex verbis tantum? Adeo hic rursus doctrina Stejartiana a sensu communi aberrat.

Quod ergo tandem est doctrinæ illius fundamentum?

Resp. Ingenue fateor, nescio. Ipsum audiamus in Aphor. de Pœnitent. §. 15. „ Quod, „ ait, nunc aliqui volunt, de peccatoribus qui „ cum peccata mortalia etiam externa confi- „ tentur, nulla tamen opera (ut vocant) „ præparatoria præmiserunt, nisi examen con- „ scientiæ, protestationes coram Deo de dolo- „ re super peccatis suis, proposito emendatio- „ nis &c. quasi hi tamquam indispositi dimit- „ ti debeant ad tempus, quousque ista opera „ posuerint, quibus dolorem suum comprobent, „ id jam sæpe diximus *novum* in Ecclesia ho- „ rum sæculorum, ideoque *falsum esse*. “

Magistraliter; nervose, & breviter: *id jam sæpe diximus novum... ideoque falsum esse*. Quis non crederet eum, qui sic loquitur, totas pro se Scripturas, & Patres omnes cum Conciliis afferre? Sed nil simile. Quid igitur?

„ Toties, inquit, ad S. Carolum, & ad Ca- „ techismum Romanum, & ab illo edi cura- „ tum, ipsum Concilium Tridentinum, præ- „ xim quoque Urbis & Orbis, quæ contentio- „ nes nostras præcesserint, provocavimus. Ite- „ rum provocamus. “

Jam responsum est ad hæc omnia.

„ Itemque, ait, (provocamus) ad praxim „ modernam Ecclesiæ Rom. particularis. “

Resp. Bene habet. Ad Ecclesiam Romanam appellasti? Ad Ecclesiam Romanam ibis, ubi judi-

judicem habebis Eminentissimum juxta ac Sapientissimum Cardinalem De Aguirre; Virum tum in Veteris Ecclesiæ sensu & disciplina versatissimum, tum modernæ praxeos Ecclesiarum Italiae & Hispaniæ testem oculatum.

C O N C L U S I O.

In qua hæc de operibus preparatoriis Controversia a Sapientissimo nostri sæculi Cardinali deciditur.

Satis diu clamatum est, Vir Amplissime, nostram de Operibus præparatoriis doctrinam novam esse, & extra paucos in Gallia & Belgio qui nuper a ceteris dissidere cœperunt, non inveniri: Audi nunc Virum Eminentissimum, non in angulo Galliæ aut Belgi latentem, sed in ipsa Urbe Orbi toti dignitate, scientia, & virtute conspicuum, sic in te sententiam pronuntiantem *Differt. VIII. in Can. XI. & XII. Conc. Tollet. III. Excursu 2.*

„ *Impresenti, inquit, inhærentes non modo Con-*
 „ *ciliis, Canonibus; & Patribus supra laudatis,*
 „ *non solum gravissimis Cardinalibus, Episcopis,*
 „ *& Theologis horum temporum, sed etiam ratio-*
 „ *ni manifesta fundata in doctrina Fidei, & ex-*
 „ *perimento frequenti, dicimus maxime oportere,*
 „ *ut gravium peccatorum rei, præsertim relapsi,*
 „ *antequam confiteantur, vel ut minimum ante-*
 „ *quam absolvantur, præmittant aliquanto tem-*
 „ *pore, juxta numerum & gravitatem scelerum,*
 „ *fructus dignos veræ pœnitentiæ interioris exte-*
 „ *riorisque, licet longe breviores, quam peccatis*
 „ *eorum respondeant juxta Canones Sacros. Ali-*
 „ *quanto, inquam, tempore, veluti (a) si quid*
 „ *amplius obtineri non potest, quarundam hebdo-*
 „ *madarum, aut saltem dierum, in ardua contri-*
 „ *tio-*

(a) Hanc parenthesim ipse Author addi voluit in Edit. 2.

„ tione , jejunio , fletu , & planctu , eleemosynis ,
 „ aliisque exercitationibus piis : ut sic rite disposi-
 „ ti gratiam reconciliationis a Sacerdote accipiant ,
 „ & reddantur capaces fructuosa communionis .
 „ Nec solum dicimus , id oportere iis , qui sce-
 „ leribus maculati sunt , ut ante Confessionem , aut
 „ saltem ante Absolutionem , præmittant aliquan-
 „ diu opera pœnalia jejuniorum , eleemosynarum ,
 „ & orationum , aliarumque macerationum : sed
 „ addimus quoque , eam præparationum videri sæpe
 „ necessariam & forte obligatoriam ex præcepto
 „ naturali ac divino . Nimirum sæpe ii peccatores
 „ experimento agnoscunt se duros corde , & egen-
 „ tes omnino iis dispositionibus pœnalibus , ad im-
 „ petrandum a Deo donum vera contritionis , &
 „ conversionem totius cordis , ea ratione , gradu ,
 „ & modo , quo (a) juxta veriore & tutiorem
 „ Theologorum Catholicorum doctrinam , omnino in
 „ praxi sequendam , exigitur ad recipiendum postea
 „ fructum Sacramentorum Pœnitentia & Eucharis-
 „ tia . Licet enim Deus potestate absoluta , aut
 „ providentia singulari vel miseratione magna , pos-
 „ sit hominem gravium scelerum reum subito ad
 „ ingentem contritionem movere efficaciter , & per-
 „ fecte ad se convertere ; nihilominus juxta cur-
 „ sum ordinarium ea insignia & præstantissima do-
 „ na non largitur subito , sed gradatim , ac me-
 „ dia impetratione facta per opera pœnalia , in
 „ oratione , eleemosyna , jejunio , & fletu , & plan-
 „ ctu , aliisque mortificationibus corporis & anima .
 „ Per eos actus divino auxilio exhibitos , paulatim
 „ impetrat peccator majora & uberiora auxilia ad
 „ dilectionem Dei , & contritionem , in eo gradu
 „ doloris ac detestationis de peccatis , ut simul cum
 „ Sacramento Pœnitentia in re suscepto , aut ejus
 „ voto in perfecta contritione clauso , sufficiant ad
 „ impetrandam peccatorum veniam . In ea autem

„ m-

(a) Item hanc .

Opſtract de Labor. Bapt.

H

„ mutatione cordis ab uno in aliud extremum, &
 „ successione actuum salutarium, impenditur, &
 „ impendi absdubio debet, juxta communem rerum
 „ cursum, aliquantum temporis, veluti ut mini-
 „ mum nonnulla hebdomada, vel saltem aliquot
 „ dies. Quemadmodum igitur peccator quilibet,
 „ praesertim magnorum criminum reus, adstringitur
 „ jure naturali ac divino placare Deum gravissime
 „ offensum, ipsique vere reconciliari; ita etiam te-
 „ netur adhibere ea omnia media & remedia, qua
 „ juxta cursum ordinarium & frequentem intra or-
 „ dinem gratia necessaria sunt ad placandum Deum,
 „ & reconciliationem veram cum ipso impetrandam.
 „ Quapropter, vel hac solum ratione concluden-
 „ ti, quamvis aliunde non essent tot urgentia Scri-
 „ ptura, Conciliorum, ac Patrum testimonia, oportet
 „ omnino ut quilibet homines criminibus ma-
 „ culati, & praesertim relapsi, aut recidivi, an-
 „ tequam confiteri incipiant, aut saltem antequam
 „ absolvantur, praemittant per aliquod tempus
 „ ejusmodi dispositiones poenales, ad impetrandum
 „ auxilia Dei opportuna: ut tandem iis obtentis,
 „ & habita ingenti omnium peccatorum contritio-
 „ ne, profecta ex vero amore Dei super omnia, &
 „ ceteris requisitis, assequantur illorum veniam,
 „ & reddantur idonei ad Sacram Communionem
 „ opportune recipiendam. Alioqui forte non obtine-
 „ bunt a Deo specialia illa auxilia efficacia aut
 „ congrua, sine quibus nemo in re veram contritio-
 „ nem sive conversionem totius cordis assequitur:
 „ immo & facile ad vomitum redibunt, uti ajunt
 „ Patres Toletani in hoc Canone XI. dum de Sa-
 „ cerdotibus dicunt: Laicis tribuendo desidiose
 „ poenitentiam, ipsi ad lamentanda rursus fa-
 „ cinora post acceptam poenitentiam labuntur.
 „ Habes, Vir amplissime, prolatam in Te sen-
 „ tentiam a Viro doctrina & virtute Eminentis-
 „ simo, Cardinali S. R. Ecclesiae, ad quam pro-
 „ vocaveras. Plura ex Doctissimis ipsius Disserta-
 „ tio-

tionibus propediem edenda prælo parantur, ubi illum de hac & similibus controversiis atque imprimis *de Sacerdote lapsa* contra Te disserentem audies fufius; ac tandem, fpero, intelliges, hanc noſtram de operibus præparatoriis doctrinam non novam eſſe; ſed (ut jam audiſti) a Scriptura Sacra, Conciliis, Canonibus, & graviffimis Cardinalibus, & Episcopis, & Theologis horum temporum traditam, atque in ratione manifeſta fundatam: non concludi illam intra angulum Belgii & Gallia; ſed eſſe Orbi univerſo, ad quem clariffima hujus Cardinalis ſcripta pervafere, notiffimam.

Superest controverſia de *Certitudine Morali*, quam idem Vir Eminentiffimus decidit ibidem Excurſu 3. his verbis: *Inſuper ea opera pœnalia non ſolum deſerviunt ad placandam indignationem Dei, & vindicandum ſcelera in ipſum commiſſa, impetrandumque auxilia opportuna perfectæ converſioni; ſed etiam ut Confeffarius habeat moralem quamdam Certitudinem de ſufficienti diſpoſitione pœnitentis, ac requiſitis convenientibus ad remiſſionem ſive abſolutionem accipiendam.*

Vereor, ne non huic ſententiæ acquieſcas, Vir Ampliffime, atque ad Sedem Apoſtolicam appelles. Sequor lubens. Ac primum hanc, quam ſupra expoſui, de operibus præparatoriis doctrinam illius iudicio, ea, qua Romanæ Eccleſiæ filium decet, animi demiffione ſubjicio.

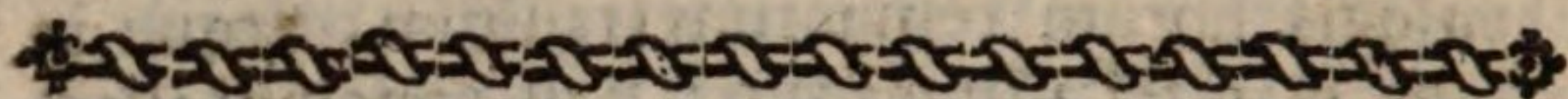
Non ſolet Peccator in mortale crimen lapſus juſtificari, niſi præmiſſis operibus Pœnitentiæ.

Tum vero hanc tuam denuntio: *Solet peccator in mortale crimen lapſus juſtificari, etſi nulla pœnitentiæ opera præmiſerit. Hinc Abſolvi paſſim poteſt, etſi recens ſit a peccato commiſſio, etiam a fornicatione.*

Judicet Sedes Apoſtolica, an hæc doctrina primum Religionis ac pietatis Chriſtianæ fundamentum, ideſt, pœnitentiam, a Joanne Ba-

ptista, a Christo, ab Apostolis tam constanter prædicatam; a SS. Patribus tam impense commendatam; a Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus ac Doctoribus, tum adversus Hæreticos, tum adversus quosdam Catholicos laxiores, tam strenue vindicatam, non concutiat & eversum eat.

Sententiam tranquille expectabimus.

APPROBATIO.

LEgi Doctrinam hanc de Laborioso Baptismo assertam per R. Adm. Dominum Joannem Opstraet S. T. L. quam hic Eruditissimus Author solide probat, varie confirmat, clare deducit, modeste & utiliter proponit reconciliandis coram Deo peccatoribus: Optandum ut in fœdere tanta reconciliationis conveniamus omnes tam sensu mentis ad pacem temporalem, quam fructu vite ad quietem æternam! Dabam Leod. hac 9. Aprilis 1695.

JOAN. LEBEAUS. Adalberti
Curatus & Past. Decanus, Exam. Synod.

A P P E N D I X
A D
D O C T R I N A M
D E L A B O R I O S O
B A P T I S M O

*Adversus Anonimum Doct̃oris
Steyaert subsidiarium .*

APPENDIX

A D

DOCTRINA

DE LABORIOSO

BAPTISMO

Alfredus Dominus Doctor
Sicent Institutione.

R

AP

ANIMADVERSI O
PRÆAMBULA
IN CENSURAS,

*Quas Titulo & Prefationi approbatoria Tractatus
de Operibus poenalibus inseruit*

DOCTOR STEYAERT.

Umquam pax erit in Academia Lovaniensi, & Ecclesia Belgica, dum impune licebit Doctori Steyaert, Theologos quosque ipsi non consentientes, eorumque doctrinam, contra iterata toties Decreta Apostolica & Regia censurare. Jam tot annis voce & scripto adversus Rigoristas & Novatores palam declamat, & ad clamores ipsius Belgium totum, quasi ad novam quamdam sectam, turbatum est: neque in hoc usque tempus, quantumvis Sanctissimus Dominus Noster Innocentius XII. modestiam Theologis Belgis præcipiat, obtineri ab eo potuit ut a censuris abstineret. En exemplum recens in *Tractatu De Operibus poenalibus*, quem nescio quis ipsi suppetias ferens, pro responso, quod ipse jam dudum promiserat, contra doctrinam *De Laborioso Baptismo* multo tempore parturit; & tandem, ipso obstetricante, in lucem edidit cum censuris, quas titulo & *Præ-*

fationi approbatoria idem Doctor inferuit. Et in titulo quidem, omnium oculis mox obvio & conspicuo: *Tractatus*, inquit, *rigori quorundam circa Baptismum Laboriosum oppositus*; non secus ac si Doctrina nostra de laborioso Baptismo rigor sit, vel jam inde a Sede Apostolica condemnatus, vel certe ipse a Sede Apostolica auctoritatem habeat eam, tamquam rigorem, censurandi. Et rursus in *Prefatione Approbatoria*: Ne, inquit, *interea veritas negligatur, falsitasque radices agat altiores*; *Opusculum hoc utiliter in lucem proditutum censemus*. Præfidenter doctrinam, quam probat, vocat *veritatem*; quam impugnat, censurat ut *falsitatem*: Quodque immodestius est, hanc suam censurandi licentiam non obscure imputat ipsi Sedi Apostolicæ, dum oblique eam nimiae in decidendo hoc negotio tarditatis redarguit: ideoque se compulsam insinuat, ut *Scriptum de Operibus Pœnalibus*, quod diu continuerat, publicum tandem fieri permitteret. *Scriptum hoc*, inquit, nobis oblatum fuit *minimo temporis spatio postquam prodierat Tractatus Adversarii (Doctrina de Laborioso Baptismo & Opstratii) quem impugnat*. Sed vel me Auctore dilata ejus publicatio, dum videretur, an per decisionem Romanam, quam multi expectabant, eadem frustranea non fieret. Jam scilicet in schola palam jactaverat, nobis condemnationem ab Urbe imminere; & tunc visum iri, an non merito toties doctrinam nostram de rigore & novitate accusasset. At quando jam, inquit, nullus audeat tam propinquam sperare hanc Decisionem, crediturque fieri posse, ut quadriennio, quod jam in discussione Romana exactum est, anni forte plusculi adhuc accedant priusquam Sedes Apostolica huic negotio finem ponat: ne interea veritas negligatur, falsitasque radices agat altiores; *Opusculum hoc utiliter in lucem proditutum censemus*.

Hæc ipsa fere sunt, quæ in schola publica

Lovanii dixit Kal. Martii 1695. & postridie scripto, quod Repetitionem vocat, evulgavit, in quo 1. Monuit (verba ipsius sunt) ne Auditores mirarentur, si ipse in posterum animosius inter docendum propugnaret doctrinam communem scholæ & Ecclesiæ contra quorundam paradoxa, præcipue circa Administrationem Sacramenti Pœnitentiæ. (Doctrinam suam vocat doctrinam communem scholæ & Ecclesiæ, aliorum censurat ut paradoxam.) Rationem fore, quod jam revocato Deputato Episcoporum, qui Roma urgebat Controversiarum Decisionem, non amplius expectaretur talis Decisio. 2. Addidit, dictas controversias ne quidem diminutas esse; quin potius auctas. 3. Denique conclusit, si Roma (dum prudenter procedere amat, & dum sunt qui alia schismata oritura augurantur) nolit decidere puncta controversa; eam tamen haud dubie impedire nolle, quo minus Veritates Catholicae (sic vocat suas opiniones) & præcipue tanti momenti, animose defendatur in scholis, uti nec deerunt, cum Deo, qui defendent.

Quæ pax sperari potest ab homine qui sic loquitur; qui opiniones suas putat esse Veritates, & quidem Catholicas; qui doctrinam suam vocat communem scholæ, & Ecclesiæ, qui doctrinam alienam censurat ut rigorem, ut falsitatem, ut paradoxam; qui denique in Thesi quam defendit 13. Februarii 1696. post opiniones suas propositas, sic concludit: In his paucis, sed magnis, si convenirent omnes, jam pax foret, quæ ab omnibus, sed modis mediisque non iisdem, tantopere desideratur: Ad nos quod attinet, quiscunque in his nobiscum conveneris, ut cum Marone & Prospero dicamus, Noster eris. Quasi aperte bellum denuntiet omnibus, qui cum ipso non senserint.

Et sic quidem dum agit & loquitur, causam dissidiorum totam in alios conjicit: Causa dissidiorum, inquit, hodie hæc est essentialis: pro-

pensio radicatissima aliorum in nova omnia & extraordinaria; aliorum, ad communiora; horum opinio summa de Ecclesia moderna simul ac veteri: istorum de veteri tantum. Inde quid de pace sperandum sit, colliget qui volet. Ita in Imperpetinente subnexo Thesi cui praefedit 28. Julii 1695. Ubi rursus auctoritate sua censoria, sine probatione ulla, perstringit alios tanquam indicatissime propensos ad nova & extraordinaria omnia, & (quæ injuria enormis est) tanquam Ecclesiae veteris tantum, & non modernæ, aestimatores.

Ex his, puto, manifestum est, qui pacem turbet in Ecclesia Belgica, & Decreta Apostolica ad pacem procurandam a summis Pontificibus sapientissime condita infringat. *Præcipit in virtute sanctæ obedientiæ Innocentius XI. ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in Thesibus, disputationibus, ac predicationibus caveant Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque, ab omni censura, & nota, nec non a quibuscumque convitiis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec a S. Sede recognita, super iisdem propositionibus judicium proferatur, in fine Decreti adversus 65. Propositiones: atque interim non cessat Doctor Steyaert doctrinam aliorum ut rigidam, ut novam, ut paradoxam, ut extraordinariam censurare, ipso tempore quo Sedes Apostolica in ea discutienda laborat, & judicium suum nondum protulit.*

Ad hæc Innocentius XII. (quem Deus Opt. Max. Ecclesiae suæ quam diutissime conservet) ad componenda Theologorum dissidia mandavit Episcopis Belgii ut neminem finerent vaga ista accusatione & invidioso nomine Jansenismi traduci, nisi qui legitime suspectus esset tenere aliquam e quinque Propositionibus famosis, a Sede Apostolica condemnatis; nec dubium, quin

quin eadem regula servanda sit circa accusationem vagam & invidiosum nomen Rigorismi & Novitatis, si dissidiorum finem volumus: & tamen hoc adeo non observat Doctor Steyaert, ut econtra novitatis & rigoris palam accuset eos, qui non solum de novitate aut rigore aliquo, per sedem Apostolicam condemnato, legitime suspecti non sunt, sed qui doctrinam etiam ipsam, quam accusat, humillime Sedis Apostolicæ judicio submitunt.

Quæ igitur tandem via pacis componendæ in Belgio?

Resp. Non alia præter eam, quam nobis demonstrant summorum Pontificum Decreta: Ut, quoad doctrinam quidem, Theologi juxta præceptum Apostolicum Innocentii XI. *caveant ab omni censura, nota, nec non a quibuscumque convitiis contra eas Propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec a S. Sede super iisdem judicium proferatur*: Quoad facta vero, si quæ fiat accusatio, cogatur accusator juxta normam præscriptam in Brevi Apostolico Innocentii XII. servato juris ordine, eandem probare, nec sinatur quemquam accusatione vaga aut invidioso aliquo nomine traducere.

Atque hæc ad *Prefationem Approbatoriam* Doctoris Steyaert sufficient; ad *Subsidiarium* ipsius progrediamur: atque ut procedamus distinctius; ipsum controversiæ statum in limine ponamus.

STATUS CONTROVERSIÆ

Circa Doctrinam de Laborioso Baptismo.

QUADRUPlicem Quæstionem agit Doctor Steyaert Subsidiarius in *Tractatu de Operibus poenalibus* &c.

I. „ An satisfactio Sacramentalis, qua ratio-

„ ne est pars materialis Sacramenti , debeat
 „ præcedere absolutionem Sacramentalem ?

2. „ An saltem de lege ordinaria præcedere
 „ debeant opera externa pœnalia v. g. jeju-
 „ nia , eleemosynæ &c. per modum dispositio-
 „ nis requisitæ necessario ad validam contritio-
 „ nem & veram cordis conversionem ?

3. „ An Sacerdos possit absolvere pœnitentem ,
 „ absque morali certitudine debitæ dis-
 „ positionis ejus , modo prudenter judicare pos-
 „ sit esse rite dispositum ?

4. „ An Sacerdos habere possit moralem cer-
 „ titudinem ex eo , quod injungat pœnitenti
 „ opera hujusmodi pœnalia externa , exequen-
 „ da priusquam absolvatur ? “

Ad primam Quæstionem quod attinet , nul-
 la mihi cum Auctore isto dissensio est : unde
 nec toto Art. 2. ubi hanc quæstionem discu-
 tit , quidquam e Scriptis meis citat , quo me
 hic non recte sentire probet aut probare co-
 netur .

Quod spectat ad Quæstionem Tertiam &
 Quartam , ipse art. 6. fatetur inter nos conve-
 nire , si per certitudinem moralem non intelligamus
 eam , qua ita de re quapiam certi sumus , ut pru-
 denter formidare de opposito non possimus ; sed eam ,
 qua ita de re quapiam sumus certi , ut non possimus
 prudenter de opposito dubitare , licet formido omnis
 non excludatur .

Atqui hanc me intelligere declaravi jam du-
 dum in Scripto , *Certitudo Moralis &c.* tum va-
 riis locis , tum præcipue cap. 4. §. 2. ubi dico ,
 per certitudinem moralem omne prorsus dubium non
 tolli , sed tolli saltem dubium omne morale ; quo
 fit , ut & pœnitens a noxia animi perturbatione li-
 ber sit , & simul tamen cum timore ac tremore sa-
 lutem operetur : sive ut ipse loquitur , quo fit ,
 ut non possimus prudenter de opposito dubitare , li-
 cet formido omnis non excludatur .

Superest ergo inter nos sola quæstio secunda: *An saltem de lege ordinaria precedere absolutionem debeant opera externa pœnalia, v. g. jejunia, eleemosyna &c. per modum dispositionis requisita necessario ad validam contritionem & veram cordis conversionem?* Sive ut clarius exprimam quod res est: *An de lege ordinaria debeat peccator sensim per opera tum interna tum externa (pœnalia utique homini suis cupiditatibus obluctanti) se disponere ad conversionem cum Sacramento necessariam, eamque impetrare?*

Ubi rursus inter nos convenit, ea passim exigenda esse a peccatoribus publicis, obduratis, consuetudinariis, aut in crimina enormia lapsis, de quibus se non agere Auctor ille declarat art. 1. observatione 1. adeo ut solum de ordinariis, & illis qui solent aliquando labi in mortalia ex fragilitate, inter nos controversia supersit.

Deo tandem laus, quod quæstio de laborioso Baptismo ad hosce limites, ab isto saltem Auctore, redacta sit! Utinam idem expressisset disertius, quid per peccatores ordinarios, & eos qui solent aliquando labi in mortalia ex fragilitate, intelligat! forte jam inde omnis inter nos dissensio foret composita.

Equidem si per peccatores ordinarios &c. eos intelligat, qui dum cetera sine crimine christiane & integerrime viunt, aliquando tamen ex fragilitate labi solent in superbiam, avaritiam, cogitationem immundam, invidiam; gulam, iram, acediam, suspicionem, judicium temerarium, rixam, contentionem &c. quæ omnia ex genere suo mortalia sunt: nihil est amplius, quod disputem, sed gratulor Auctori isti, quod quæstionem disputatissimam, quæ tantum ubique turbarum excivit, subsidiarius scriptor eo deduxerit, ut nullo negotio inter Principalem ipsius & me pax possit componi.

Sin per peccatores ordinarios &c. eos intelli-

gat,

gat, qui aliquando ex fragilitate labuntur in crimina, quale est fornicatio, aut fornicatione gravius: jam fateor quidem me illi consentire non posse, multum tamen nos profecisse, videri, quod status saltem controversiæ, de qua quæstio, intelligatur.

Et mentem quidem Scriptoris illius subsidarii assequi mihi certo non licuit; sed cum existimem a mente Principalis ipsius alienum non esse, ut inter peccatores *ordinarios* & eos qui solent aliquando labi in *mortalia* ex fragilitate, recenseantur etiam illi, qui aliquando ex fragilitate labi solent in crimen fornicationis, aut aliud ejusmodi: cum bona utriusque pace de his deinceps quæstionem intelligam; conaborque ostendere, nec illos passim converti solere, nisi per opera pœnitentiæ se ad conversionem disponant, eamque impetrent; ac proinde nec posse prudenter ac licite, iusta necessitate reposita, absolvi, nisi conversionem suam per opera moraliter certo probaverint.

Hoc autem ut ostendam, novis argumentis non utar, sed ea tantum, quibus in *Doctrina de Laborioso Baptismo* usus sum confirmabo, unaque vindicabo ab impugnatione Scriptoris subsidarii, qui ex illis quædam (nam omnia non attigit) enervare conatus est.

A P P E N D I X I.

Ad argumentum primum pro Doctrina de Laborioso Baptismo adsumptum ex SS. Litteris.

ARgumentum primum pro Doctrina de Laborioso Baptismo desumptum fuit e sacris litteris, & compendio sic potest exhiberi & contrahi.

„ SS. Litteræ, tum veteris, tum novi Testamenti, docent per opera laboriosa pœnitentiam.

„ tentiæ Deum a peccatoribus placandum esse,
 „ & veniam peccatorum impetrandam; atque
 „ hanc esse ordinariam acquirendæ reconcilia-
 „ tionis & justificationis viam: Ergo ea passim
 „ a peccatoribus, priusquam reconcilientur,
 „ seposita necessitate, exigenda sunt.“

Hoc argumentum egregie confirmant, qui necessitatem operum pœnitentiæ ad impetrandam peccatorum veniam contra Hæreticos tutati sunt, *Ruardus Tapperus*, *Petrus Soto*, *Lindanus*, *Hesselius*, *Revestenius Lensæus*, *Albertus Pighius*, *Gerardus Billick Carmelita* nomine Universitatis & Cleri Colonienfis, *Conwardus Clin-
 gus* ex ordine S. Francisci, *Franciscus Panigarola* ex Ord. Observ. &c. citati in Doctrina de laborioso Baptismo: inter quos *Revestenius* in Apologia contra M. Flacum Illyricum de Justif. cap. 6. pag. 211. edit. Lovan. 1568. „ Refu-
 „ tant, inquit, impiam ejus & blasphemam
 „ sententiam manifestissima Scripturarum testi-
 „ monia, quæ perspicue & solide docent, ope-
 „ ra pœnitentiæ inedia esse, five viam acqui-
 „ rendæ reconciliationis & justificationis, atque
 „ adeo etiam necessaria:“

*Confirmatur & vindicatur Argumentum primum
 contra Scriptorem Subsidiarium.*

Argumentum hoc elidere conatur Scriptor Subsidiarius de operibus in hunc fere modum.

„ Non sequi: Ninivitæ Jonæ 3. debuerunt
 „ ad Deum placandum adhibere opera pœna-
 „ lia, ergo & peccatores Ordinarii: Cum Ni-
 „ nivitæ fuerint peccatores enormes; ac præ-
 „ terea pœnitentiam egerint, ut civitatem,
 „ seipsos, pecora a subversione liberarent.

„ 2. Pœnitentia in lege veteri requisitam
 „ fuisse majorem, quam in lege gratiæ.
 „ Tunc enim opus fuisse contritione perfecta,

„ nunc

„ nunc cum Sacramento sufficere imperfectam.
 „ Præterea in lege gratiæ Deum misereri co-
 „ pioſius & ignoſcere facilius, quam in lege
 „ veteri. Denique Chriſti merita modo tam
 „ ſpeciali annexa eſſe pœnitentiæ Sacramenta-
 „ li, ut hæc Deum moveat ex opere ope-
 „ rato ad remiſſionem culpæ, & non ſolum
 „ ex opere operantis, ut olim. Atque ex his
 „ facile ſolvi quidquid ex veteri Testamento
 „ adferri poteſt.

„ 3. Quod vero attinet ad Scripturas novi
 „ Testamenti, quæ pœnitentiam internam &
 „ externam peccatoribus neceſſariam eſſe præ-
 „ dicant; minime ex illis conſequi, pœniten-
 „ tiam Sacramentalem externam & internam
 „ de neceſſitate Sacramenti agendam eſſe ante
 „ abſolutionem, ſed ſufficere ſi externa tota
 „ abſolutionem ſequatur.“

Quibus hæc tria repono.

I. Argumentum, quod pro Doctrina de la-
 borioſo Baptiſmo actuali, non, tam peti ex uno
 aliquo Sacræ Scripturæ loco, quam ex toto ve-
 luti corpore Scripturarum, quæ peccatoribus
 ubique indifcriminatim pœnitentiam tum in-
 ternam, tum externam, priuſquam Deo recon-
 ciliati ſint, & ut Deo reconcilientur, præſcri-
 bunt. Quamquam & ex ſingulis locis, quæ ac-
 tuali, recte argumentum ducere potuiſſem.

Atque imprimis ex Jonæ 3. unde id recte
 duci negat Subſidiarius.

Recte enim ſequitur:

Scriptura Sacra exemplo Ninivitarum Jonæ 3.
 omnes peccatores docet, quod per opera pœ-
 nitentiæ debeant Deum placare, & veniam
 peccatorum obtinere:

Ergo paſſim ea a peccatoribus, ut Deo recon-
 cilientur, præſtanda ſunt.

Nam quod Ninivitarum exemplo Jonæ 3. do-
 ceantur peccatores omnes, non ſolum enormes,
 ſed

sed etiam ordinarii, qua via debeant Deum placare, & veniam peccatorum consequi; id ex Sanctis Patribus manifestum est, qui exemplo isto ad commonendos peccatores quoscunque passim utuntur, S. Chrysostomus. Homil. 3. ad populum. „ Videamus, ait, quid inevitabilem „ illam iram solverit, num jejunium solum & „ faccus? Nequaquam: sed totius vitæ mutatio . . . Jejunias? Demonstra mihi per ipsa „ opera. Qualia, inquit, opera? Si pauperem „ videris, miserere: si inimicum videris, conciliare: si amicum laudabiliter agentem videris, ne inideas: si mulierem videris speciosam, prætereas. Non enim os tantum jejunet, sed & oculus, & auditus, & pedes, & manus, & omnia corporis nostri membra, &c. “ Sic Chrysostomus exemplo Ninivitarum admonebat populum, & in populo peccatores ordinarios, ut non solum jejunarent, sed & jejunio opera adderent. Verum rectene Chrysostomo dixissent peccatores isti ordinarii, male ipsum eo exemplo uti; eo quod Ninivitæ essent Peccatores enormes, ipsi vero non nisi ordinarii? Resposuisset Chrysostomus, Ninivitas peccatoribus quibuscunque in exemplum proponi, ut ab iis discant omnes per pœnitentiam & opera bona Deum placare: & plura quidem requiri a peccatoribus enormibus, quam ab ordinariis; opera tamen, sed cujusque peccatis proportionata, requiri ab omnibus. Porro quod hic facit Chrysostomus, id passim etiam faciunt alii Patres; adeo ut dicat Cornelius a Lapide in Jonæ cap. 3. „ Scriptura & Patres . . . passim peccatoribus proponunt exemplum Ninivitarum, tamquam illusterrimum speculum pœnitentiæ: “ peccatoribus utique, non solum enormibus, ut erant Ninivitæ, sed etiam ordinariis. Similiter Patres solent peccatores quoscunque hortari iis

ver-

verbis, quibus Daniel c. 4. hortabatur Nabuchodonosorem: *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum; forsitan ignoscet delictis tuis.* At dicentne peccatores ordinarii, monitum istud ad se non spectare, sed ad eos tantum qui sunt peccatores enormes, ut erat Nabuchodonosor? Non possent stultius Scripturas eludere.

Fixum ergo sit, omnibus generatim peccatoribus opera pœnitentiæ in Sacris Litteris præscribi: quod tamen non sic accipiendum est, ac si paria exigenterentur ab omnibus, sed ut exigantur a singulis, quæ sunt ipsorum peccatis proportionata.

2. Quod ad alias Scripturas veteris Testamenti respondet Subsidiarius, id tandem indignum est Theologo. Sic enim respondet, ac si Scripturæ veteris Testamenti, quæ laboriosa pœnitentiæ opera a peccatoribus exigunt, ad novum Testamentum non pertinerent. „Hoc „insinuat dum ait, tunc opus fuisse contritione perfecta, nunc sufficere imperfectam; in „lege gratiæ Deum misereri copiosius & ignoscere facilius, quam in lege veteri, nunc „pœnitentiam Sacramentalem id speciale habere ex meritis Christi ut moveat Deum ex „opere operato.“ Verbo propter hæc omnia ad peccatores Novi Testamenti non pertinere scripturas reliquas veteris Testamenti, quibus Laboriosa pœnitentiæ opera ad obtinendam cordis conversionem & veniam peccatorum præscribuntur. Verum ego existimo, nil dici posse a Sacra Scriptura & vera Theologia magis alienum. Sed id priusquam ostendam, lubens accipio quod tacite admittit, Scripturas veteris Testamenti a peccatoribus, ut Deo reconcilientur, laboriosa pœnitentiæ opera exigere: quo admissio, unum tantum superest ut ostendatur, Scripturas veteris Testamenti de operibus

bus poenitentiae, etiam ad peccatores Novi Testamenti pertinere.

Alio hic teste opus non est, quam ipsa Scriptura, quae diserte affirmat Rom. 15. *Quaecumque... scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta esse.* Et 1. Cor. 10. *Quae in figura contingebant Judaeis, scripta esse propter correptionem nostram, in quos fines saeculorum devenerunt.* Quod si in aliis omnibus, quae scripta sunt, locum habet; id tamen praecipue obtinet, quae scripta sunt de poenitentia. Hae enim proprie ad Novum Testamentum pertinet, & peccatoribus tempore novae Legis reservata est. Hinc Baptista, appropinquante jam nova lege, clamare coepit in deserto: *Poenitentiam agite.* Hinc J. Christus novam legem promulgaturus, a praedicatione poenitentiae similiter exorsus est. Hinc Apostoli, novam legem per orbem divulgaturi, praecipue praedicarunt poenitentiam. Hinc Ecclesia, Spiritu Sancto edocta, ab ipso prope exordio varios poenitentium ordines ac gradus instituit, ut per laboriosa opera poenitentiae peccatores ad veram cordis conversionem atque ad veniam peccatorum sensim perduceret. Hinc etiamnum Scripturas Testamenti veteris de poenitentia, filiis suis frequentissime proponit; & in Quadragesima quidem quotidie ipsis in memoriam revocat locum Joelis 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu &c.* Et post haec omnia, Scripturas veteris Testamenti, quae opera poenitentiae ante reconciliationem exigunt a peccatoribus, sic respuit Subsidiarius, ac si ex illis nihil posset pro tempore legis novae concludi: „ Quia scilicet, nunc tantum cum Sacramento requiritur contritio imperfecta: quia Deus nunc miseretur copiosius, & ignoscit facilius; quia nunc poenitentia Sacramentalis Deum movet ex opere operato. “ Quae omnia esto vera sint;

sint; non tamen probant falsas esse pro tempore novæ legis Scripturas veteris Testamenti, quæ difficilem esse conversionem, vel ipso subsidario fatente, pro tempore saltem veteris legis evincunt. Cum enim jam probatum sit, Scripturas illas etiam ad tempus legis novæ, & quidem præcipue, pertinere; dubitare sane non debuit, quin etiam nunc passim difficilis sit peccatoris conversio; imperfectaque ista contritio, quæ nunc cum Sacramento sufficit, non nisi per laboriosa opera pœnitentiæ, Deo nunc misere copiosius & ignoscente facilius, possint obtineatur.

3. Ad Scripturas novi Testamenti, quibus pœnitentia tum interna tum externa peccatoribus præcipitur, respondet Subsidiarius, non posse ex iis concludi, quod pœnitentia Sacramentalis externa debeat de necessitate Sacramenti præcedere; cum sufficiat, quod eam tota sequatur.

Sed quis est hominum, qui hoc umquam ex iis conclusit? Ubi tandem id diximus? Ubi in scriptis nostris mentio est de pœnitentia Sacramentali & quidem externa? Ubi, quod debeat absolutionem præcedere de necessitate sacramenti? Hoc solum diximus, ex Scripturis novi Testamenti, quæ peccatores jubent pœnitentiam tum internam tum externam ad Deum placandum agere, recte inferri quod peccatores debeant ordinarie ad reconciliationem cum Deo per opera pœnitentiæ tum interna tum externa præparari: si enim id jubeant Scripturæ, cur id peccatores facere non debeant? Simul tamen satis significavimus, nos non agere de pœnitentia sacramentali; nedum de pœnitentia sacramentali externa, quæ debeat de necessitate Sacramenti absolutionem præcedere: quin econtra in *Doctrina de Laborioso Baptismo*, in *Observatione*, quam locis Scripturæ sacre & SS. Pa-

Patrum subnexui, hanc num. 3. declarationem
apertissimam edidi : „ Scripturam sacram &
„ sanctos Patres opera externa pœnitentiæ non
„ eo exigere, quod credant sine illis prius exhi-
„ bitis peccatorem Deo reconciliari nunquam posse ;
„ sed quod existiment hanc viam esse ordinariam ,
„ qua Deus peccatorem ad justificationem perducit ;
„ idque unum me velle ex ipsis concludere . “ Adeo
ut satis mirari non possim, quod ex illis con-
cludere me insinuet Subsidiarius, debere de
necessitate Sacramenti pœnitentiam aliquam ex-
ternam absolutioni præmitti . Quare cum ad
Scripturas novi Testamenti, quas attuli, res-
pondere aliter non potuerit, quam affingendo
mihi conclusionem quam ex illis minime dedu-
xi; integrum adhuc & firmum manet argumen-
tum quod ex iis formavi, donec responsum ma-
gis appositum invenerit .

Cæterum ne ego solus sic argumentari vi-
dear; audiat Subsidiarius Maldonatum, modo
non absimili ex Scripturis veteris Testamenti
concludentem, quod opera pœnitentiæ exigan-
tur a peccatoribus ante reconciliationem : „
„ Nam, inquit, cum Deus per Joelem ait cap.
„ 2. *Convertimini ad me &c.* utique cum pecca-
„ toribus loquitur, quibus nondum culpam re-
„ miserat, & viam illis ostendit, qua possint
„ invenire peccatorum veniam, per jejunium,
„ per fletum, per planctum . Et Ninivitæ adhuc
„ erant peccatores, cum jejunabant, cum se
„ faccis induebant, cum se cinere asperferunt;
„ tamen hac ratione Deum placarunt, non
„ tantum ut illis pœnam remitteret, sed ut
„ etiam culpam condonaret . Et cum Daniel
„ consulit Nabuchodonosori cap. 4. Ut ini-
„ quitates suas eleemosynis redimat, non
„ loquitur de pœna, sed de culpa; quia
„ Nabuchodonosor adhuc peccator erat &c. “
Hæc Maldonatus tom. 2. de pœnitentiæ,
cap. 2.

c. 2. quem citavi in *Doctrina de laborioso Baptismo*.

Cur ergo mihi similiter argumentari non liceat ex Testamento Novo : Peccatores adhuc erant , a quibus *fructus dignos poenitentiae* , ut fugerent a ventura ira , exigebat Baptista Luc. 3. Peccatores adhuc erant , quibus dicebat Petrus : *Poenitemini igitur & convertimini , ut deleantur peccata vestra* . Act. 3. Peccator adhuc erat Simon Magus cui dicebat idem Petrus : *Poenitentiam itaque age ab hac nequitia tua , & roga Deum , si forte remittatur tibi hac cogitatio cordis tui* . Ibid. cap. 8. &c. Ergo passim a peccatoribus ut se ad remissionem peccatorum disponant , opera poenitentiae tum interna tum externa (utraque enim per voces , *poenitentia* , *poenitere* , fatente Subsidiario significantur) exigenda sunt : non quasi numquam possint sine poenitentia externa prius exhibita Deo reconciliari ; sed quod viam illam ad reconciliationem ordinariam esse doceant Scripturae , dum illam peccatoribus tam constanter inculcant .

A P P E N D I X I I.

Ad Argumentum secundum pro Doctrina de laborioso Baptismo , petatum ex Conciliis & praxi in iis praescripta .

ARgumentum secundum hoc erat : „ Eccle-
 „ sia olim peccatoribus laboriosa poeni-
 „ tentiae opera ante absolutionem praescripsit ,
 „ ut per illa Deum placarent , obtinerentque
 „ conversionem cordis , quae ad justificationem
 „ in Sacramento requiritur .
 „ Ergo censuit Ecclesia , conversionem cor-
 „ dis passim per laboriosa poenitentiae opera
 „ obtineri . “

*Confirmatur & vindicatur Argumentum secundum
contra Scriptorem Subsidiarium.*

„ Recte concludit argumentum, ait Scriptor
„ Subsidiarius Art. 4. §. 3. Sed quid tum postea?
„ Non negamus, ait, quin Ecclesia olim cen-
„ fuerit conversionem cordis passim tunc per
„ laboriosa pœnitentiæ opera obtineri. “

Satis hic in admittendo liberalis est Subsidiarius; timeo ne mox ipsum pœniteat, & quod admisit recantet. „ Non negamus, ait, „ quin Ecclesia olim censuerit conversionem cordis passim tunc per laboriosa pœnitentiæ opera obtineri. “ At si hoc non neget; negare etiam non potest, quin Ecclesia censuerit, conversionem cordis passim tunc non obtineri per solos actus internos. Fieri enim non potest, ut passim homines olim conversionem cordis obtinuerint per laboriosa pœnitentiæ opera; & passim eam obtinuerint sine illis per solos actus internos.

Quod si passim tunc conversionem sine illis per solos actus internos non obtinuerint; sequitur, nec jam homines passim sine illis per solos actus internos eam obtinere. Neque enim alia nunc est, quam fuit olim, gratiæ divinæ in convertendis peccatoribus œconomia. Porro si jam homines passim sine laboriosis pœnitentiæ operibus per solos actus internos conversionem cordis non obtineant; debet fateri Subsidiarius, suam de Conversione peccatoris sententiam, tum veteris Ecclesie tum moderna sensui ac praxi repugnare. Ipsa enim sentit, peccatores passim non converti per solos actus internos absque laboriosis operibus pœnitentiæ; adeoque nec prudenter posse sine illis, iusta necessitate seposita, passim absolvi: Subsidiarius vero eos passim sine illis converti, & proinde
sine

sine illis passim citra necessitatem absolvi posse affirmat.

„ Sed , inquit Subsidiarius , dicimus quod
„ Ecclesia censeat etiam aliter passim conver-
„ sionem obtineri posse , per actus nempe in-
„ ternos fidei , spei , timoris , &c. “

Et nos id dicimus : sed aliud est censere quid passim fiat ; aliud quid passim fieri possit. Potest censere simul Ecclesia , quod conversio passim obtineatur per opera laboriosa pœnitentiæ , & quod passim absque illis obtineri possit : sed censere simul non potest , quod passim obtineatur per illa , & quod passim obtineatur sine illis : obtineri tamen passim sine illis censere deberet , ut cum Subsidiario censeret : atqui obtineri passim sine illis non censet , cum , Subsidiario ipso fatente , censeat passim obtineri per illa : Igitur Ecclesia cum Subsidiario non censet .

En quo deducit ipsum antecedens , quod tam liberaliter admisit , minime suspicatus tale in eo consequens latere .

Et cum sic argumentando captus est , audet mihi argumentandi leges scribere , & quid dicere debuissim præformare : „ Sic ergo , inquit , dicere debuisset argumentator ille : „ *Censuit olim Ecclesia conversionem cordis non aliter quam per laboriosa pœnitentiæ opera obtineri posse .* Tum quippe recte conclusisset . “

At sic dicere non debui ; nam falsum dixissem : satis dixi , cum dixi Ecclesiam censuisse olim conversionem cordis passim per laboriosa pœnitentiæ opera obtineri : Inde enim recte conclusi , & hodie Ecclesiam id censere : simul autem censere non posse , conversionem passim obtineri sine illis per solos actus internos : proinde nec censere cum Subsidiario .

APPENDIX III.

Ad Argumentum tertium pro Doctrina de Laborioso Baptismo sumptum ex SS. Patribus .

ARgumentum e SS. Patribus , fusius deductum in Doctrina de Laborioso Baptismo , sic potest in compendium contrahi :

„ SS. Patres unanimi consensu docent , per
„ laboriosa opera pœnitentiæ Deum a pecca-
„ toribus placandum esse , & remissionem pec-
„ catorum impetrandam :

„ Ergo passim peccatores debent per ista ope-
„ ra ad remissionem peccatorum præparari .“

I. Confirmatur & vindicatur Argumentum tertium contra Scriptorem Subsidiarium .

Argumentum hoc enervare conatur Scriptor Subsidiarius art. 4. §. 2. variis modis respondendo ad loca Patrum , quæ pro doctrina de Laborioso Baptismo allata sunt .

„ S. Cyprianum ait agere de Apostatis &
„ Idololatriis .

„ S. Pacianum de Consuetudinariis & ob-
„ duratis .

„ S. Ambrosium lib. 1. & 2. de Pœnit. scri-
„ bere contra Novatianos , & nil aliud asse-
„ rere , quam divinam misericordiam lacrymis
„ & gemitibus flecti posse .

„ Eundem ad Virginem lapsam , agere de
„ Vergine Deo sacra , voto castitatis solemn-
„ obligata , turpissimo stupro violata , nec se-
„ mel , sed repetito sæpius fœditatis com-
„ mercio .

„ S. Hieronymum in cap. 1. Joelis , de Sa-
„ cerdote peccatore , non communi & ordi-
„ nario , sed cujus spurcitia domus Dei in de-
Opstraet Instit. Theol. I „ ser-

„ fertum versa est , cuius impietate interiit
 „ sacrificium & libatio &c.
 „ Eundem Epist. 48. agere de Sabiniano Dia-
 „ cono , qui virum , cuius uxorem vitiaverat ,
 „ fugiens in Bethleem venerat . . . Deinde Vir-
 „ ginem quamdam sacram e Monasterio Be-
 „ thleemitico ad stuprum sollicitaverat .
 „ S. Leonem Epist. 91. agere dumtaxat de
 „ disciplina illorum temporum . “
 „ Deinde §. 3. sex modos assignat , quibus ad
 „ reliqua respondeatur .

„ Vel enim , inquit , agunt adversus Nova-
 „ tianos , quos dum oppugnant , nihil probare
 „ aliud volunt , quam iram Dei lapsorum pœ-
 „ nitentiis esse placabilem . Ut Ambrosius lib. 1.
 „ & 2. de Pœnit.

„ Vel agunt 2. de peccatoribus publicis ,
 „ Consuetudinariis , Obduratis &c. ut Cypr.
 „ Pacian. Ambr. Hieron. Leo Magnus supra ,
 „ item S. Francisc. Xaverius .

„ Vel agunt 3. de difficultate non relaben-
 „ di in futurum , de qua Aug. in Psal. 106.

„ Vel agunt 4. de disciplina & consuetu-
 „ dine p ioris Ecclesiæ , de qua Maldonatus
 „ tom. 2. de Pœnit. c. 1.

„ Vel agunt SS. PP. aut Doctores Schola-
 „ stici 5. adversus Hæreticos , qui docent ,
 „ pœnitere nihil esse aliud quam resipiscere ,
 „ ac deinceps rectius sapere ; & contra hos
 „ nihil probare intendunt , quam quod pœni-
 „ tentia satisfactionem involvat : ut Bellarm.
 „ Conc. 8. Ribera in c. 2. Joel. ad v. 18. Ca-
 „ nisius lib. de Corrup. Verbi Dei cap. 11.

„ Vel denique consulunt atque hortantur
 „ pœnitentes ad pœnitentias etiam acres ab-
 „ solutioni præmittendas , ut uberiores fru-
 „ ctum percipiant , pleniorisque remissionem
 „ pœnæ temporalis , atque ad Baptismi novi-
 „ tatem perveniant . “

Post

Post hæc: „ Nota, inquit, 1. aliquo ex his
„ modis solvi posse quidquid ex SS. Patribus
„ adferri potest.“

Sic Patres omnes, tamquam nodum quem-
dam gordium, exemplo Magni Alexandri, aut
solvit, aut eludit.

Sed age, artem suam experiri incipiat, &
solvat locum Tertulliani de Pœnit. cap. 6. Au-
gustini in Psal. 6. Chrysostomi Homil. 12. in
Epist. ad Hebr. Auctoris de Vita contemplati-
va apud Prosperum lib. 2. c. 7. Cæsarii Arela-
tensis Homil. 1. & 8. Gregorii Homil. 10. in
Evangelia. Bernardi de triplici misericordia.
Nam hos omnes tacitus præteriit Subsidiarius,
ne loca quidem illorum solvere conatus. Quod
enim dicit, sex illis modis omnia solvi posse,
hoc non est omnia solvere, sed dicere tantum,
omnia solvi posse.

At videamus, quo modo solvat ea, quæ sol-
vere saltem conatus est.

Cyprianus, inquit, agit de Apostatis & Ido-
lolatris.

Esto ita: at simul horum occasione remedium
generale præscribit omnibus peccatoribus, ope-
ra nimirum pœnitentiæ, ut per hæc viam sibi
ad reconciliationem cum Deo parent. Sic in
Tractatu de lapsis, postquam varia lapsorum
genera recensuit, & singulis pro remedio ope-
ra pœnitentiæ præscripsit, generatim se con-
vertit ad peccatores quoscumque, & his ver-
bis eos alloquitur: Convertamur ad Dominum
„ mente tota, & pœnitentiam criminis veris
„ doloribus exprimentes, Dei misericordiam de-
„ precemur. Illi se anima prosternat, illi mœsti-
„ tia satisfaciat, illi spes omnis incumbat. Roga-
„ re qualiter debeamus dicit ipse: Revertimini,
„ inquit, ad me ex toto corde vestro, simulque
„ jejunio, & fletu, & planctu, &c. Ad Dominum
„ toto corde redeamus. Iram & offensam ejus.

„ jejuniis, fletibus, planctibus, sicut ipse ad-
 „ monet, placemus. “ Et ne iterum dicat
 Subsidiarius, hæc tantum de peccatoribus enor-
 mibus intelligi oportere: legat ea quæ paulo
 ante præcedunt, ubi de iis, qui nullo sacrificio
 aut libelli facinore constricti fuerant, sed de hoc
 tantum cogitaverant, sic loquitur: Hoc eo profi-
 cit, ut sit minor culpa, non ut innocens conscien-
 tia. Facilius potest ad veniam criminis pervenire,
 non est tamen immunis a crimine. Nec cesset in
 agenda pœnitentia atque in Domini misericordia de-
 precanda, ne quod minus esse in qualitate delicti
 videtur, in neglecta satisfactione cumuletur.

Cyprianus igitur opera pœnitentiæ peccato-
 ribus quibuscumque præscribit.

„ S. Pacianus in Parænesi agit de consue-
 „ tudinariis & obduratis, inquit Subsidiarius. “
 Sed meliores in *Paranesim* Paciani notas acci-
 piamus ab Eminentissimo Cardinali de Aguir-
 re, qui num. 157. & seq. in dictam Paræne-
 sim observat, „ Quod hæc Apostolorum ver-
 „ ba, Necesse est ut abstineatis vos ab Idolothy-
 „ tis, & sanguine, & fornicatione, Act. 15. di-
 „ cantur a S. Paciano, Novi Testamenti tota
 „ conclusio, tamquam iis tria omnino capitalia
 „ prohibeantur, idolorum cultus, homicidium,
 „ & actio quælibet venerea extra matrimo-
 „ nium... Trium istorum gravitatem, ait,
 „ summam ponderat, & veniæ difficultatem
 „ præ aliis minoribus delictis... Nimirum ad
 „ eorum vindictam & satisfactionem potissimum
 „ indicta est Sacris Canonibus adeo diuturna
 „ & horrenda pœnalarum macerationum acer-
 „ bitas, ut iis asperioribus remediis, jejuniis,
 „ humicubationibus, ciliciis, fletu, ac plan-
 „ctu continuo, placetur Deus gravissime of-
 „ fensus, & æternæ damnationis pœna in-
 „ cursa temporaneis afflictionibus evadatur. “
 „ Et post multa, „ Eant nunc & dediscant per-
 „ ni-

„ nicioſiſſimum errorem ſuum , quocumque
 „ homines tam facile , tam intrepide , atque
 „ inuerecunde , corpus ſuum in Baptiſmo ſan-
 „ ctificatum , & Dei templum (juxta phraſim
 „ Apoſtoli) violare non metuunt ; nec repu-
 „ tant ingens peccatum , quod Spiritus San-
 „ ctus , quod Apoſtoli in Concilio Herofoly-
 „ mitano , inter tria capitalia ſcelera , ſive
 „ præcipua , Chriſtianis fugienda numerant ,
 „ &c. “ Hæc Vir ille Eminentiffimus , qui
 S. Pacianum interpretatur non de peccatori-
 bus tantum conſuetudinariis & obduratis ; ſed
 de quibuſvis in Idololatriam , homicidium , vel
 fornicationem lapſis , quibus olim diuturnam
 & aſperam pœnitentiam Canones decernebant ;
 proinde & de lapſis vel ſemel tantum in for-
 nicationem , & quidem ex fragilitate : nam &
 his olim juxta Canones pœnitentiam impositam
 fuiſſe indubitatum eſt . Cum autem hi a Sub-
 ſidiario , vel ſaltem Principali ipſius , inter pec-
 catores ordinarios reputentur ; non dubium
 quin etiam de peccatoribus , quos ipſi vocant ,
 ordinariis agat Sanctus Pacianus .

Ad Ambroſium lib. 1. de pœnit. cap. 4. &
 lib. 2. cap. 5. reſpondet Subſidiarius , „ eum
 „ utroque illo libro agere adverſus Novatianos
 „ Hæreticos , & nihil aliud contendere quam
 „ Deum lacrymis & gemitibus flecti poſſe ,
 „ quod Novatiani negabant .

Nunquam , credo , libros Ambroſii de Pœ-
 nitentia legit Subſidiarius . Nam ut plurima
 loca præteream , quibus ſparſim per utrumque
 librum docet , non tantum Deum a peccatori-
 bus flecti poſſe , ſed & modum quo flectendus
 eſt præſcribit ; legat caput nonum libri ſecun-
 di , ubi varios falſæ & infructuoſæ pœniten-
 tiæ modos aſſignat , & inter cæteros hunc :
 Nonnulli ideo poſcunt pœnitentiam , ut ſtatim ſibi
 reddi communionem velint : hi non tam ſe ſolvere

cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conscientiam non exuunt, Sacerdotis induunt. Preceptum est: Nolite sanctum dare canibus &c. Legat ibidem caput 11. ubi hæc inveniet: An quisquam illam poenitentiam putat, ubi acquirenda ambitio dignitatis, ubi vini effusio, ubi ipsius copula conjugalis usus? Renunciandum saculo est, somno ipsi minus indulgendum quam natura postulat, interpellendus est gemitibus, interrumpendus est suspiriis, sequestrandus orationibus, vivendum ita, ut vitali huic moriamur usui, seipsum sibi homo abneget, & totus mutetur. Legat ibidem caput 12. & ultimum, ubi hæc sunt: Nemo in peccato positus arrogare sibi debet auctoritatem aut usurpationem Sacramentorum, quia scriptum est: Peccasti, quiesce... Melius est ergo tunc quiescere, cum exercere non queas opera poenitentia ne in ipsa poenitentia fiat, quod postea indigeat poenitentia. Et ibidem utrumque librum de Poenitentia concludens Ambrosius: Didicimus ergo, inquit, & agendam poenitentiam, & eo agendam tempore, quo culpa defervescat luxuria, & in captivitate peccati positos, reverentiores nos, non usurpatores esse debere.

Cui nunc fides adhibenda; an Subsidiario nostro, qui dicit Ambrosium in libris de Poenitentia tantum docere contra Novatianos, Deum precibus & lachrymis flecti posse; an tam luculentis Ambrosii verbis quæ manifeste ostendunt ipsum docere, quod a peccatoribus ante reconciliationem opera poenitentiae passim exigenda sint? Veniamus ad Virginem lapsam.

„ Hic, inquit Subsidiarius, apertius erum-
 „ pit fallacia.... Quæro enim ad quam Vir-
 „ ginem? Deo sacram, voto castitatis solemni
 „ obligatam, turpissimo stupro violatam, nec
 „ semel, sed repetito læpius fœditatis com-
 „ mercio. Huic Ambrosius graviores poenas
 „ decernit, & merito. Sed non pudet hujus-
 „ modi exempla adferre, ut ex iis concluda-

„ tur „

„tur, cum peccatoribus ordinariis eadem se-
 „veritate procedendum esse. “ Ita ille, ma-
 nifeste mihi imponens, quasi velim eadem se-
 veritate procedendum esse cum peccatoribus
 ordinariis, qua cum Virgine lapsa processit
 Ambrosius.

At respondeo, Sanctum Ambrosium occasio-
 ne Virginis lapsæ, cæteris etiam peccatoribus
 quibuscumque, opera pœnitentiæ ex Sacris
 Litteris præscribere. Sic enim caput 8. com-
 memoratis variis Sacræ Scripturæ sententiis,
 quæ non ad Virginem tantum lapsam, cui
 scribit, sed ad omnes peccatores pertinent:
Hæ, inquit, sententia Dei vocant ad Pœniten-
tiam peccatores. Pœnitudo enim necessaria est, sicut
vulneratis necessaria sunt medicamenta. Atque ut
 pateat eum ad omnes peccatores sermonem in-
 stituere: *Sed quanta putas, inquit, & qualis*
necessaria pœnitentia? Respondet: *Quæ aut æquet*
crimina, aut certe excedat. Ita nimirum ut quis-
 que pœnitentiæ opera exhibeat suis peccatis
 proportionata: majora quidem & longiora, Vir-
 go ista lapsa; minora & breviora, peccatores
 alii minores.

Argumentum itaque ex loco ad Virginem
 lapsam hoc est: „ Sanctus Ambrosius occasio-
 „ ne Virginis lapsæ ex S. Litteris docet, non
 „ tantum Virginem illam lapsam, sed & pec-
 „ catores alios debere Deum placare per ope-
 „ ra pœnitentiæ, suis peccatis proportionata:
 „ Ergo &c. “ Ubi ne speciem quidem falla-
 ciæ Subsidiarius inveniet.

Ad locum Hieronymi in Cap. 1. Joelis,
 quem citavi in Doctrina de Laborioso Baptis-
 mo, exclamat idem Subsidiarius. „ Quis ferat,
 „ aut dissimulet citationes tam fraudulentas?
 „ Truncatur Hieronymi textus, ut non appa-
 „ reat eum agere de Sacerdotibus, vel sua vel
 „ populi sacrilega peccata flentibus. Ab his

„ verbis: *Qui peccator est &c.* incipit objecta
 „ citatio, *qui peccator est*. At qualis? Commu-
 „ nisne & ordinarius, de quo agimus? Imo
 „ vero, qui Sacerdos est, & cujus spurcitia
 „ domus Dei in desertum versa est, cujus im-
 „ pietate interiit sacrificium & libatio &c.“

Quis ad hosce clamores non me fraudulen-
 tum putaret? At nihil minus. Expendamus lo-
 cum Joelis & commentarium Hieronymi: ipsum
 forte Subsidiarium, si non fallere, falli saltem
 turpiter deprehendemus. Dicit S. Hierony-
 mum agere de Sacerdote, *cujus spurcitia domus
 Dei in desertum versa est, cujus impietate inte-
 riit Sacrificium & libatio*. At de eo ne verbum
 quidem in Hieronymo. Hoc solum dicit Hie-
 ronymus, quod & Joel dicit v. 9. idcirco lu-
 xisse Sacerdotes, qui sunt Ministri Domini;
 quia per hostium multitudinem vastatis omni-
 bus atque consumptis, periit Sacrificium & li-
 batio. Unde cum rursus Propheta v. 13. hor-
 tatur Sacerdotes his verbis: *Accingite vos &
 plangite Sacerdotes... quoniam interiit de domo
 Dei vestri Sacrificium & libatio*; Hieronymus
 similiter ea verba explicans: „ Qui Sanctus
 „ Sacerdos est, inquit, & comedit Pascha Do-
 „ mini, accingatur baltheo castitatis, &c.“
 Quod postquam ad Sacerdotes Sanctos dixit,
 prorsus mihi videtur omnes deinde peccatores
 alloqui generatim his verbis: „ Qui autem pec-
 „ cator est, & quem remordet conscientia
 „ propria, cilicio accingatur & plangat &c.“
 Ac tum rursus se ad Sacerdotes convertere,
 dum paulo post ait: „ Accingantur autem Sa-
 „ cerdotes & plangent & ululent &c.“ Non
 allegata iterum alia ratione plangendi, quam
 quæ supra v. 9. tum a Propheta, tum ab ipso
 allegata fuerat, *quoniam interiit de domo Dei
 vestri Sacrificium & libatio*; non autem, *qua-
 niam vestra spurcitia & impietate interiit*. At-
 que

que hic mihi videtur esse genuinus sensus Hieronymi.

Itaque in duobus fallit aut fallitur Subsidiarius. 1. Quod dicat Hieronymum tantum agere de Sacerdotibus. 2. Quod de Sacerdotibus, quorum spurcitia Domus Dei in desertum versa est, & quorum impietate interiit Sacrificium & libatio.

Quoad primum, etsi sincere existimem eum agere de peccatoribus quibuscumque, nolo tamen contendere; eo quod ad rem nostram non multum id pertineat. Hoc mihi sufficit, etsi ageret de solis Sacerdotibus, qui juxta Subsidiarium & Principalem ejus sunt peccatores ordinarii, v. gr. qui lapsi sunt in fornicationem ex fragilitate: hos enim comprehendi sub verbis istis Hieronymi, *Qui peccator est*, nemo hominum facile dubitaverit. Ad Sabinianum progredimur.

Dicit Subsidiarius, non recte argumentari me a Sabiniano Diacono, peccatore sacrilego & enormi, ad peccatores ordinarios.

Fateor, si sic argumentarer, ut ipse argumentari me facit: sed ego locum Hieronymi ad Sabinianum inter alia ejusdem Sancti loca eo tantum adduco, ut ostendam ipsum cæteris Patribus in hoc consentire, quod non aliter soleat Deus quam per magnos labores & fletus a peccatore placari: hoc enim solum ex Hieronymo concludo; idque non allegato tantum loco ipsius ad Sabinianum, sed allegatis præterea duobus aliis, quæ id manifeste significant.

Fallitur ergo non parum Subsidiarius, cum insinuat me argumentari ex solo loco ad Sabinianum; magis fallitur, cum dicit me inde argumentari, ut ostendam peccatores ordinarios absolvi non posse, nisi peracta prius . . . externa poenitentia: fallitur maxime, cum addit, hujusmodi externa poenitentia: quasi dicam, pec-

catores ordinarios absolvi non posse, nisi prius peregerint externam pœnitentiam *hujusmodi*, qualem a Sabiniano exigebat Hieronymus.

Hoc itaque solum dixi & dico, ex tribus locis Hieronymi a me allegatis in *Doctrina de Laborioso Baptismo* recte concludi, quod cum aliis Patribus censeat Hieronymus, *non aliter solere Deum, quam per magnos labores & fletus a peccatore placari.*

At, inquiet Subsidiarius, inde concludi non potest, quod etiam aliter placari non soleat a peccatore ordinario.

Immo vero concludi potest, si non ex solo loco ad Sabinianum (ex quo solo id non conclusi;) at certe ex tribus simul, quæ ex Hieronymo allegavi. Et quidni etiam id aliquo modo concludi possit ex solo loco ad Sabinianum: quemadmodum supra ex solo loco de Ninivitis Jonæ 3. id recte concludi ostensum est? Sicut enim Scriptura sacra in Ninivitis docere voluit peccatores quoscunque; ita & SS. Patres occasione unius alicujus peccatoris, de quo forte agunt, cæteros omnes passim instruunt; & quod uni præscribunt, id cum proportionem de aliis etiam volunt intelligi. Unde & Sanctus Hieronymus in hac ipsa Epistola ad Sabinianum, generatim primum ex Sacris Litteris ostendit, peccatoribus omnibus agendam esse pœnitentiam, „ Porro, inquit, „ ut scias Deum quotidie peccatores ad pœnitentiam provocare Audi Esaie verba dicentis: Et vocabit, inquit, Dominus Sabaoth in die illa ad fletum, & planctum „ magnum & decalvationem, & cinctionem „ ciliciorum. “ Deinde post multa Sabiniano pœnitentiam peccatis ipsius proportionatam præscribens: „ Hortatus sum, inquit, ut ageres „ pœnitentiam, & in cilicio & cinere voluntarieris, ut solitudinem peteres, ut viveres

„ in

„ in Monasterio, ut Dei misericordiam jugibus lacrymis implorares. “ Quidni ex eodem Scripturæ loco, si res postulasset, præscripisset etiam opera pœnitentiæ peccatoribus ordinariis; minora tamen, & ipsorum peccatis proportionata?

Tandem, ex uno isto Hieronymi ad Sabinianum loco non conclusi id, quod conclusisse me dicit Subsidiarius: atque hoc ad ipsum refutandum satis est. Superest locus S. Leonis Epist. 91.

Ad hunc respondet Subsidiarius, quod manifestum sit agere S. Leonem dumtaxat de disciplina illorum temporum.

Agere S. Leonem de disciplina illorum temporum non nego; nec negavi unquam: sed agere eum de disciplina illorum temporum dumtaxat, prorsus inficior. Sic enim disciplinam describit, ut simul ordinem, quem Deus in conversione & reconciliatione peccatoris fervare ordinarie solet, haud obscure insinuet: Mediator Dei & hominum, inquit, Christus Jesus hanc prappositis Ecclesia tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent; & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad Communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Quoniam tamen Deus potest peccatorem repente convertere, & peccatori vere conversio sine mora veniam impertiri; idcirco in necessitate & urgenti periculo dicit ordinem illum servandum non esse. His, inquit, qui in tempore necessitatis & in periculi urgentis instantia, presidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implerant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur venia moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris &c. In di-

spensandis itaque Dei Donis non debemus esse (in tali scilicet necessitate) difficiles, nec accusantium se lachrymas, gemitusque negligere; cum ipsam poenitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: Ne forte det illis Deus poenitentiam.

Itaque admitto S. Leonem de disciplina Ecclesiae agere; sed dico, una insinuare, quod ordo iste disciplinae conformis sit ordini, quem Deus in conversione peccatoris fervare consuevit, ut non nisi sensim & per opera Poenitentiae eum convertat, atque ad reconciliationem praeparat.

His subruuntur modi sex a Subsidiario allegati Art. 4. §. 3. unaque ruit nota 1. *Aliquo ex his modis solvi posse, quidquid ex SS. Patribus adferri potest.*

Quae nota etsi prorsus temeraria sit & ridicula, cum divinare non possit Subsidiarius omnia, quae possunt ex SS. Patribus adferri; nec proinde scire, an e modis illis aliquis aptus futurus sit ad ea, dum adferrentur, solvenda; tolerari tamen potest in homine, qui cum videret sibi respondendum esse ad multa, ad quae respondere non poterat, modos aliquot respondendi generales excogitavit, ne nihil saltem respondisse videretur.

Sed omnino intolerabilis est nota altera ibidem his verbis expressa: „Nota 2. Adversarios publicis Thesis rogatos, ut vel unum proferrent e SS. PP. qui doceat invalidum esse Poenitentiae Sacramentum, nisi externa poenitentiae opera praecesserint absolutionem in peccatoribus ordinariis; non potuisse hactenus proferre unum, quod est causae maelae indicium.“ Intolerabilis, inquam, est haec nota in homine, qui scit me in ipsa *Doctrina de Laborioso Baptismo*, quam impugnat, disertissime professum esse, „Sanctos Patres
„ ope-

„ opera pœnitentiæ non eo exigere , quod
 „ credant sine illis prius exhibitis peccatorem
 „ Deo reconciliari numquam posse: sed quod
 „ existiment hanc viam esse ordinariam, qua
 „ Deus peccatorem ad justificationem perdu-
 „ cit. “ *In Observatione* , quam locis San-
 ctorum Patrum subnexui. Hæc postquam tam
 aperte professus sum , qua fide supponere
 potuit Subsidiarius nos dicere quod *invalidum*
sit pœnitentiæ Sacramentum , nisi externa pœni-
 tentiæ opera præcesserint in peccatoribus ordinariis ?
 Aut quod hoc doceant Sancti Patres ? Aut
 quod laboremus ut locum aliquem, quo id con-
 firmemus , in Sanctis Patribus inveniamus ?
 Purget se ab hac nota Subsidiarius .

II. *Refelluntur quæ pro Doctrina sua e Sacris Lit-
 teris & Sanctis Patribus affert Subsidiarius .*

Primus locus , quem e S. Litteris profert ,
 petitur e Ps. 31. *Dixi: Confitebor adversum me*
injustitiam meam Domino , & tu remisisti impie-
tatem peccati mei .

Resp. Hic locus , si quid probet , probat
 contra ipsum nimium; ac proinde pro ipso
 probat nihil. Nam ut quid probet, supponi
 debet, Davidem, homicidam simul & Adul-
 terum, postquam ultra menses novem in cri-
 minibus istis enormibus sorduerat, repente con-
 versum fuisse: ex quo ulterius inferri debe-
 ret, peccatores ejusmodi enormes, postquam
 etiam longo tempore in peccatis perdurarunt,
 repente passim converti: Atqui hoc est con-
 tra ipsum Subsidiarium, qui loco isto utitur:
 Ergo contra ipsum probat nimium: si contra
 ipsum nimium; ergo pro ipso nihil. Fateatur
 itaque Subsidiarius, Conversionem Davidis in
 tantis criminibus tanto tempore obdurati; si

repentina fuerit, extraordinariam fuisse; adeoque ab ea ad conversionem peccatorum ordinariam argumentum duci non posse.

At Ambrosius in Apol. David. Cap. 7. in verba ista Psal. 31. sic habet: Si dixit, *pronuntiabo*, & veniam meruit antequam pronuntiaret; quanto magis ubi de se pronuntiavit, dicens, *Iniquitatem meam ego cognosco*, remissum est ei omne peccatum? "

Resp. Ambrosius dicit, veniam meruisse Davidem, priusquam pronuntiaret, *Iniquitatem meam ego cognosco*; adeoque multo magis ei omne peccatum dimissum esse, ubi id pronuntiavit: sed non dicit, an sensim & difficulter, an vero repente & facile ad eam dispositionem venerit, ut veniam mereretur. Sed optionem do Subsidiario, eligat utrum maluerit. Si velit Davidem ad eam dispositionem venisse sensim & difficulter; nihil concludere potest pro conversione repentina & facili: sin velit eum venisse repente & facile, concludere debet adversus seipsum, non solum peccatores ordinarios, sed & Adulteros & Homicidas enormes, qui ultra novem etiam menses in pessima voluntate manserunt, repente & facile converti.

Adducit præterea Augustinum Ennarat. in Psalm. 31. qui in eadem verba sic ait: „ Non jam pronuntiat, sed promittit se pronuntiatum, & ille jam dimittit. Attendite, „ Fratres, magna res, dixi pronuntiabo . . . „ & tu dimisisti. "

Resp. Eligat rursus quod voluerit Subsidiarius, aut Davidem repente & facile, aut sensim ac difficulter conversum fuisse.

Ego iterum, vel nihil eum pro se concludere, vel contra se concludere debere conficiam.

Sed audi, inquit Augustini enarrationem in Psalm. 63. Ordinarios peccatores sic adhortantis:

tis : „ Numquid consilii corrigendi & mu-
 „ tandæ vitæ malæ in bonam non est locus ?
 „ Non est tempus ? Nonne si vis hodie fit ?
 „ Nonne si vis , modo fit ? Ecce nunc
 „ loquor , muta cor , & factum est , quod tam
 „ sæpe & tam diu clamatur ut fiat . “

Admirari satis non possum audaciam homi-
 nis temere asserentis quidquid scopo suo op-
 portunum existimat. Ait Sanctum Augustinum
 loco citato adhortari peccatores ordinarios : sed
 ipsum , quæso , Augustinum ibidem audite .

„ *Laudabuntur* , inquit , *omnes recti corde* . Quid
 „ sequitur ? Si *laudabuntur omnes recti corde* ,
 „ *damnabuntur perversi corde* . Duo tibi mo-
 „ do proposita sunt , elige cum tempus est .
 „ Si recto corde fueris , ad dexteram eris &
 „ *laudaberis* *perverso autem corde si*
 „ *fueris , si subsannaveris Deum , si providen-*
 „ *tiam ejus irriseris , si dixeris in animo tuo ,*
 „ Vere non curat Deus res humanas : si cu-
 „ raret res humanas , ille latro tantum habe-
 „ ret , & ego innocens indigerem ? *Perverso*
 „ *corde factus es , veniet judicium illud , ap-*
 „ *parebunt omnia propter quæ ista omnia fa-*
 „ *ciat Deus ; & tu qui noluisti in hac vita*
 „ *corrigere cor tuum ad rectitudinem Dei , &*
 „ *te ad dexteram præparare , ubi laudabuntur*
 „ *omnes recti corde , eris ad sinistram Et*
 „ numquid erit tunc tempus corrigere cor ?
 „ Modo ergo corrigite Fratres , modo corri-
 „ gite . Quis prohibet ? Cantatur Psalmus , le-
 „ gitur Evangelium , sonat Lector , sonat dis-
 „ putator : patiens est Dominus , peccas & par-
 „ cit , adhuc peccas , adhuc parcit , & adhuc
 „ addis : Quamdiu patiens est Deus ?

Quid nunc videtur , Optime Subsidarie , sunt
 ne peccatores ordinarii , qui *sunt perverso corde ,*
 qui *subsannant Deum , qui providentiam ejus irri-*
vident , qui nolunt in hac vita corrigere cor suum

ad rectitudinem Dei & se ad dexteram preparare, qui parcente Deo peccant, & adhuc addunt? Et tamen hos paulo post adhortatur Augustinus verbis a te citatis: Numquid consilii corrigendi & mutanda vita mala in bonam non est locus, non est tempus? Nonne si vis, hodie fit; nonne si vis, modo fit? . . . Ecce cum loquor muta cor &c. Ex quibus si quid inferre velles, inferre contra teipsum deberes, peccatores perversos & obduratos, quos illic hortatur Augustinus, repente & facile passim converti. Verum nec hoc recte infertur: Neque enim aliud dicit Augustinus, quam peccatores, si velint, hodie, modo, dum loquitur; cor mutare: dummodo scilicet velint ex toto: sed an repente & facile ex toto passim velint, hic non determinat. Alibi de hac re ita loquitur. Imperat animus ut velit animus . . . nec facit tamen. Unde hoc monstrum, & quare istud? Imperat, inquam, ut velit, qui non imperaret nisi vellet, & non fit quod imperat. Sed non ex toto vult; non ergo ex toto imperat. Nam in tantum imperat, in quantum vult, & in tantum non fit quod imperat, in quantum non vult. Quoniam voluntas imperat ut sit voluntas, nec alia sed ipsa. Non utique plena imperat, ideo non est quod imperat. Nam si plena esset, nec imperaret ut esset, quia jam esset. Non igitur monstrum, partim velle, partim nolle; sed agritudo animi est, quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine praegravatus. Confess. lib. 8. cap. 9.

Itaque Augustinus in Psalm. 63. hoc unum dicit, peccatores etiam obduratos, recidivos, & consuetudinarios, dum volunt, cor suum mutare; sed an passim soleant id facere repente & facile, an pedetentim & difficulter, id eo loco non dicit.

Si hæc non sufficiant Subsidiario, adeat Morinum de Pœnit. lib. IX. cap. V. ubi similia
San-

Sanctorum Patrum loca sibi objicit, dicitque videri iis significare, conversionem peccatoris repentinam passim esse ac facilem; cum tamen ex testimoniis *innumeris*, ut ait quæ ipse ante citaverat, contrarium sit exploratissimum.

Respondet ad loca objecta *ibid.* n. V. duobus modis. 1. Vel Patres tantum dicere, quod peccatores possint repente & facile converti. 2. Vel quod, si convertantur, sine mora Deo reconciliandi sint.

Responsum suum probat ex S. Eligio homil. 4. ubi simul docet; „ & oportere pœnitentes con-
„ dignæ satisfactionis opera demonstrare, ante-
„ quam a Deo & ab Ecclesia absolvantur; &
„ nihilominus contritionem eorum tantam esse
„ posse, ut statim & sine mora Deo reconci-
„ lientur.

Idem probat ex Concilio Troslejano celebra-
to anno 909. „ Quod præclare, inquit, nos
„ docet, qua ratione utrumque verum esse pos-
„ sit, & vere converfis Deum cito placari,
„ & longa nihilominus satisfactione Deum ef-
„ se placandum, ut ab Ecclesia reconciliatio-
„ nem consequantur. “ *Ibidem* num. VI.

Manifestissime vero id probat ex Parænesi Paciani. „ Qui tota, ait, Parænesi quanta po-
„ test eloquentia criminis reos hortatur ad pœ-
„ nitentiam suscipiendam . . . & multis ver-
„ bis elevat pœnitentiæ labores subeundos . . .
„ & tamen in fine monet, si ex intimo corde
„ aliquid flebile dixerint, . . . tum Deum con-
„ tinuo ipsis parciturum. “ *Ibid.* n. VIII.

Post hæc ad singula loca Patrum, quæ sibi objecerat, alterutro ex illis modis respondet Morinus; sed felicius, quam Subsidiarius per sex suos modos supra allegatos solvit omnia loca Patrum, quæ pro Doctrina de Laborioso Baptismo attuleram.

Provocat Subsidiarius ad alium locum S. Au-
gu-

Augustini Epist. 118. Si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo judicetur, non se debet a quotidiana Medicina Domini Corporis separare.

Ex quo infert: „ Ergo qui peccata tanta „ non habent, ut sint excommunicatione digni, possunt, judicante Augustino, quotidie „ Eucharistiam sumere; possunt igitur a peccatis absolvi quotidie. “

O insignem Subsidiarii in Augustino & antiqua Ecclesiae disciplina oscitantiam; in Morali J. Christi prolapsionem horrendam!

Itane vero, Qui peccata tanta non habent, ut sint excommunicatione digni, possunt, judicante Augustino, quotidie Eucharistiam sumere; possunt igitur a peccatis absolvi quotidie? Pudore debuerat hoc consequens Subsidiarium suffundere, & quam imperite S. Augustinum interpretaretur, docere. Sic enim subsumo: Atqui juxta Subsidiarium & Principalem ejus) qui fornicationem simplicem ex fragilitate committit, non habet peccatum tantum, ut excommunicatione dignus sit; ergo potest, judicante Augustino, quotidie Eucharistiam sumere; potest igitur a peccato fornicationis quotidie absolvi. Plura & graviora non infero, ut parcam Subsidiario & Principali ejus; omnino enim fore confido, ut verbo moniti doctrinam tam inauditam ultro recantent: Viam ipse parabo.

Manifestum est, Sanctum Augustinum loqui, non de excommunicatione, de qua passim hodie loquuntur Scholastici, sed de separatione, quod ab Altario ad agendam poenitentiam removebantur Poenitentes: quæ separatio phrasi tunc usitata vocabatur *Excommunicatio*. Constat id ex ipsis verbis Augustini loco citato. Inducit illic S. Doctor duos inter se contendentes in hunc modum.

Dixeris aliquis non quotidie accipiendam Eucharistiam

riffiam. *Quaeris, quare? Quoniam, inquit, eligendi sunt dies, quibus purius homo continentiusque vivit, quo ad tantum Sacramentum dignus accedat. . . Alius contra. Immo, inquit, si tanta est plaga peccati atque impetus morbi ut medicamenta talia differenda sint, auctoritate Antistitis debet quisque ab altario removeri ad agendam poenitentiam, & eadem auctoritate reconcillari. Hoc est enim indignè accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere poenitentiam, non ut arbitrio suo, cum libet, vel auferat se communioni, vel reddat. Ceterum peccata si tanta non sunt, ut excommunicandus quispiam homo iudicetur, non se debet a quotidiana medicina Domini Corporis separare. En contentionem: Dicit alter, non quotidie accipiendam Eucharistiam; quoniam eligendi sunt dies, quibus purius homo continentiusque vivit, quo ad tantum Sacramentum dignus accedat: Alter admittit, non accipiendam quidem quotidie ab eo, qui sic peccavit, ut auctoritate Antistitis ab altario removendus sit ad agendam poenitentiam; sed peccata si tanta non sunt, ut excommunicandus (idest, ab altario ad agendam poenitentiam removendus) quispiam homo iudicetur, non se debere a quotidiana medicina Domini Corporis separare: Augustinus vero utrumque concilians: Rectius, inquit, inter eos fortasse dirimit litem, qui monet ut praecipue in Christi pace permaneant; faciat autem unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neuter enim eorum exhonorat Corpus & Sanguinem Domini, sed saluberrimum Sacramentum certatim honorare contendunt.*

Diceretne Augustinus, quod Sacramentum Eucharistiae certatim honorare contendat is, qui credit quotidie sibi illud accipiendum esse, etsi quotidie ex fragilitate labatur v. g. in fornicationem, aut aliud crimen ob quod excommunicatione dignus non est? Absit a men-

te & ore Augustini cogitatio & vox tam sacrilega. Phrasi Antiquitatis & Augustini, excommunicatione, idest, remotione ab altari dignus erat, quisquis commiserat crimen, cui olim Canones pœnitentiam decernebant: Tale autem, ut ex ipsis Canonibus constat, sine controversia erat fornicatio, etiam ex fragilitate, etiam semel tantum commissa.

Infelicissime itaque Subsidiarius ex Sancto Austino, & miserabilius quam dici potest, conclusit: *Ergo qui peccata tanta non habent, ut sint excommunicatione digni, possunt quotidie Eucharistiam sumere; possunt igitur absolvi quotidie.* Quin & conclusit contra seipsum: Dixerat enim, se tantum agere pro peccatoribus ordinariis, & iis qui solent aliquando labi in mortalia ex fragilitate: Nunc autem agit etiam pro iis, qui labuntur quotidie! Quo non labimur, dum semel a veritate aberravimus! Venio ad alterum locum, quem ex Sacris Litteris pro se affert Subsidiarius. *Iustitia Iusti non liberabit eum, in quacumque die peccaverit: & impietas impij non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua.* Ezech. 35. ex quo infert, quod, „ sicut iustus eadem die, qua peccat, „ amittit gratiam & iustitiam; ita peccator „ eadem die, qua se convertit ad Deum per „ pœnitentiam, iustitiam recuperet & gratiam. “

Resp. Totum lubens admitto. Sed quid inde? Ergo solet peccator repente & facile converti? Ne ipse quidem Subsidiarius id ex eo loco infert. Cur ergo locum istum protulit? Candide dic, videre non possum: nisi forte, ut videretur etiam pro se Scripturas protulisse.

Ipsa ergo sibi confcius, ex illo Scripturæ loco nil probari posse, alio confugit; nullaque amplius de Scripturis facta mentione. „ Ne „ existimes, inquit, longo tempore ac labore

„ mul-

multisque pœnalibus operibus opus esse pec-
 catoribus ordinariis ut validam contritionem
 Deo adjuvante elicere possint: accipe quid
 in hanc rem profiteatur confessio fidei Ca-
 tholicæ Synodi Petricoviensis. Cap. 4. *Mise-
 ricordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec
 tempora definire, ad quem nullas patitur perve-
 nire moras conversio.*

Ipsissima verba sunt S. Leonis Epist. 91. su-
 pra citata: nisi quod illa ultima, *ad quem nul-
 las patitur pervenire moras conversio*, sic apud ipsum
 legantur, *apud quam nullas patitur venia moras
 vera conversio*: eademque citantur ex S. Leone
 apud Gratianum *De Pœnitentia* Dist. 1. cap. 49.
 Et 26. q. 6. c. 10. Nusquam vero ea citata in-
 venio sub nomine Confessionis fidei Catholicæ
 Synodi Petricoviensis. Ut ut sit, verba S. Leo-
 nis sunt, qui rationem assignans cur peccato-
 ri in necessitatis & in periculi urgentis instan-
 tia præsidium reconciliationis, dum illud im-
 plorat, denegandum non sit, etsi prius satis-
 factionem nullam exhibuerit, dici posse ipsum
 esse vere conversum, adeoque ad veniam apud
 Deum impetrandam dispositum: *Quia, inquit,
 misericordia Dei, nec mensuras possumus ponere,
 nec tempora definire, apud quem nullas patitur ve-
 nia moras vera conversio.* Quæ ratio sane est
 optima. Nam etsi rarissime contingeret talem
 peccatorem conversum esse, tamen quia saltem
 aliquando conversus esse potest, debet ipsi in
 urgenti mortis periculo beneficium reconcilia-
 tionis impendi: nam, ut in eadem Epistola
 dicit, *quod manens in corpore non recepit, conse-
 qui exutus carne non poterat.* Verum hinc con-
 cludere, peccatores passim sine operibus pœ-
 nitentiæ repente converti, id bonam Dialecti-
 cam non sapit. Veniam dabit Lector, si eum-
 dem S. Leonis locum bis exposuero: ad hoc
 enim

enim me compulsit Subsidiarius, qui bis eundem objecit, dixissetque me non respondisse ad Synodum Petricoviensem, si tantum respondissem ad Sanctum Leonem.

Ridicula est citatio, quam subjungit Subsidiarius ex Chrysostomo, quem certo non vidit. „ Idem, inquit, confirmat S. Chrysostomus, Epist. 5. ad Theodosium, *Quamcumque quis horam impendens vel unum dixerit verbum* (v. gr. cum Davide peccavi) *in eo momento totius vite peccata simul absterfit*: ac rursus Paræn. 1. ad Theodos. 4. commendans Dei benignitatem in peccatoribus recipiendis, inter cetera ait: *Quod est majoris facilitatis argumentum, etsi non nomen præ se ferat pœnitentiam, brevem illam & exiguo tempore factam non abnuit.* “ Numeremus errores Subsidiarii.

1. Citat Epistolam 5. Chrysostomi *ad Theodosium*: at Epistola *ad Theodosium* nulla est. Dicere debuisset, *ad Theodorum*.

2. Citat parænesim 1. velut ab Epistola 3. diversam: & non advertit eandem esse cum Epistola 5. quæ alio modo inscribitur: *Ad Theodorum lapsam Parænesis prior*.

3. Citat hanc Parænesim tamquam *ad Theodosium*; cum sit *ad Theodorum*.

4. *Ad Theodosium* 4. inquit, pro *ad Theodosium lapsam*.

5. Tamquam ipsa Chrysostomi verba, caractere Italico citat hæc: *Quamcumque quis horam impendens vel unum dixerit verbum &c.* Ubi in Chrysostomo habetur: *Quacumque quis hora se dejiciens vel unum dixerit verbum &c.*

Numquid tales Patrum Citatores merito sine responso remitterentur ad Patres, ut prius discerent illos legere, quam citare? At consulam utilitati publicæ, & quam non solum vitiose, sed etiam inepte Chrysostomum citaverit, ostendam.

S. Chry-

S. Chrysoſtomus tota illa Epiſtola 5. ſeu Pa-
ræneſi priori ad Theodorum, hoc fere unum
agit, ut a peccatis & deſperatione illum re-
vocet. Hinc fere ab initio proponit ipſi pec-
catorem, non ordinarium, ſed enormen, con-
ſuetudinarium, obſtinatum: & tamen ne de hoc
quidem deſperandum eſſe affirmat. „ Finge ,
„ inquit, ſi lubet, aliquem univerſa malitia
„ redundantem, & patrarit omnia, quæ a re-
„ gno excludunt: is . . . factus ſcortator ,
„ adulter, mollis, pædico, fur, ebrius, ca-
„ lumniator, aliaque id genus flagitia ſedulo
„ committat, equidem illi non ero deſperan-
„ di author, neque ſi perſeveraverit ad extre-
„ mam uſque ſenectam, cum infandis illis ma-
„ ximiſque vitiis. “ Et poſt multa: „ Siqui-
„ dem tanta eſt Dei humanitas & erga nos
„ amor; numquam averſatur pœnitentiam ſin-
„ cere factam: ſi quis ad malitiæ fines olim
„ penetrarit, illinc eum ad virtutis viam re-
„ ducere conatur, & ſuſcipit redeuntem, &
„ ſuaviter amplectitur, nihilque non facit, quo
„ in priſtinam dignitatem reformet. „ Tum
ſubjungit verba quæ ſecundo loco ex Chryſo-
ſtomo citavit Subſidiarius: „ Quodque eſt ma-
„ joris facilitatis argumentum, etiamſi non
„ omnem præ ſe fert pœnitentiam, brevem
„ illam & exiguo tempore factam non abnuſcit. “
Poſt hæc dicit, Deum omnem cogitationem
deſperationis eliminaviſſe per hæc verba Prophe-
tæ: *Hodie ſi vocem ejus audieritis* &c. quibus
hæc ſubjungit: „ In hunc modum *hodie* nobis
„ per omnem vitam dicendum eſt, & ſi libet
„ in ſenectam uſque. Non enim (verba ſunt
„ tertio loco citata a Subſidiario ad temporis
„ rationem, ſed juxta affectum animæ ſolet
„ dijudicari pœnitentia. „ Ac tandem ſubne-
„ ſcit quæ primo loco citat Subſidiarius: „ Qua-
„ cumque quis hora ſe dejiciens vel unum di-
„ „ re-

„ xerit verbum, in eo momento totius vitæ
„ peccata simul abstergit. “

Ex quibus perspicuum est, nil aliud agere
S. Chrysostomum, quam ut persuadeat, Theo-
doro lapso, desperandum non esse ulli pecca-
tori, etsi foret peccator enormis, & in maxi-
mis infandisque vitiis ad extremam usque se-
nectam perseverasset; quia Deus tam bonus
est, ut numquam aversetur pœnitentiam since-
re factam, etsi brevem, etsi dilatam usque ad
senectutem, etsi uno tantum verbo significatam.

Quæ omnia nil aliud probat, quam posse
peccatores, etiam perditissimos & obstinatissi-
mos, repente & facile converti; an autem sic
converti soleant, illic non disputat Chrysosto-
mus. De peccatoribus vero ordinariis illic ne
mentio quidem: ut mirum sit inde aliquid pro
ordinariis suis concludere voluisse Subsidiarium:
qui si concludere inde aliquid voluisset, de-
buisset contra se concludere pro peccatoribus
enormibus & obstinatis.

Chrysostomo Subsidiarius adjicit Augustinum
in Enchir. cap. 65. dicentem: *Non tam conside-
randa est mensura temporis, quam doloris.*

Sed quid inde conficiet? Ergo repente &
facile converti solet peccator ordinarius? Con-
futabit illum ipse Augustinus, qui de crimi-
nibus quamlibet magnis illic loquitur. „ Sed
„ neque, inquit, de ipsis criminibus quamli-
„ bet magnis remittendis in sancta Ecclesia,
„ Dei misericordia desperanda est agentibus pœ-
„ nitentiam secundum modum sui cujusque pec-
„ cati. In actione autem pœnitentiæ, ubi ta-
„ le commissum est, ut is qui commisit, a
„ Christi etiam corpore separetur, non tam
„ considerata est mensura temporis, quam
„ doloris. “ Ex quo nihil aliud confici potest,
quam peccatores tunc tandem conversos cen-
feri oportere, cum satis dolent, etiamsi bre-

vi tantum tempore in actione pœnitentiæ fuissent. „ Verum, subjungit, quia plerumque „ dolor alterius cordis occultus est alteri, ne- „ que in aliorum notitiam per verba vel quæ- „ cumque alia signa procedit; . . . recte con- „ stituuntur ab iis qui Ecclesiis præsumt tem- „ pora pœnitentiæ, ut fiat satis etiam Eccle- „ siæ: “ Notat hæc Subsidiarius, & discat de dolore pœnitentis judicare, non ex verbis, aut aliis signis, ut sunt gemitus, tussiones pectoris lacrymæ, & similia, per quæ dolor cordis in aliorum notitiam, teste Augustino, non procedit; sed ex operibus pœnitentiæ, ex quibus olim Ecclesia de dolore pœnitentium judicabat. Sed hoc postea.

Ambrosium Augustino addit Subsidiarius: ne cui e Patribus parcat. „ Apertius, inquit, „ brosius in cap. 1. Lucæ: *Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia.* “

Putat, credo, Subsidiarius noster, Ambrosium eo loco agere de conversione peccatoris; ideoque dicit *apertius* ab Ambrosio rem decidi, ac si hic aperte diceret, conversionem tardam non esse. At quam fallitur miser! Agit illic S. Ambrosius de Diva Virgine, quæ jam Deo plena, cum festinatione abiit in montana: *Nescit, inquit, tarda molimina sancti Spiritus gratia.* Hinc vero inferre, Ergo tarda non est peccatoris conversio; nescio, an Theologo magnis indignum.

Superest locus Cælestini, Epist. 2. cap. 2. quem sic citat Subsidiarius: *Cum ergo sit Dominus cordis inspector, quovis tempore non est deneganda potentia postulanti, cui occulta omnia noverit revelari.* Quibus subjungit hæc: „ Cæle- „ stini argumentum hoc est: Dominus est cor- „ dis inspector, cui occulta omnia revelari „ pœnitens novit: Igitur quovis tempore po- „ stulanti non est deneganda absolutio, de qua

Opstraet de Labor. Bapt.

K

„ illic

„ illic agit : subintellige , nisi Sacerdos depre-
 „ hendat vel non satis instructum esse pœni-
 „ tentem . . . vel ex positivis signis animad-
 „ vertat esse contritum . “

Non amplius fido Subsidiario , Sanctos Patres citanti , postquam toties in citando aut fefellit , aut falsus est . Ipsum Cælestinum consulamus .

Verba Sancti Pontificis Epistola 2. capit. 2. relata etiam apud Gratianum 26. qu. 6 . hæc sunt : „ Agnovimus pœnitentiam morientibus „ denegari , nec illorum desideriiis annui , qui „ obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt „ remedio subveniri . Horremus , fateor , tantæ impietatis aliquem reperiri , ut de Dei „ pietate desperet : quasi non possit ad se quo- „ vis tempore concurrenti succurrere . . . Quid „ hoc est aliud quam morienti mortem adde- „ re ? . . . Cum Deus ad subveniendum para- „ tissimus , invitans ad pœnitentiam sic promit- „ tat : *Peccator , inquit , quacumque die conver- „ sus fuerit , peccata ejus non imputabuntur ei . . .* „ Salutem ergo homini adimit , quisquis mor- „ tis tempore speratam pœnitentiam denega- „ rit . Et desperat de clementia Dei , qui eum „ ad subveniendum morienti sufficere vel in „ momento posse non credidit . Perdideret la- „ tro præmium in cruce ad Christi dexteram „ pendens , si illum unius horæ pœnitentia non „ juvisset . Cum esset in pœna pœnituit , & „ per unius sermonis professionem habitaculum „ Paradisi Deo promittente promeruit . Vera „ ergo ad Deum conversio in ultimis posito- „ rum , mente potius est æstimanda quam tem- „ pore , Propheta hoc taliter asserente : *Cum „ conversus ingemueris , tunc salvus eris : “* Post hæc tandem concludit verbis inutile citatis a Subsidiario : „ Cum ergo sit Dominus cordis „ inspector , quovis tempore non est denegan- „ da

„ da pœnitentia postulanti, cum ille se obli-
 „ get (vel, ut alia lectio, obliquet) Judici,
 „ cui occulta omnia noverit revelari. “

Totus Cælestini discursus in compendio hic
 est : „ Qui pœnitentiam morienti in fine de-
 „ negant, sic agunt, ac si Deus non posset
 „ ipsi tunc, etiam in momento, succurrere :
 „ Atqui id posse Deum, testatur Scriptura &
 „ exemplum Latronis : Ergo etiam illo tem-
 „ pore deneganda ipsi non est pœnitentia : Nam
 „ si vere conversus sit, Dominus, qui inspe-
 „ ctor cordis est, conversionem ipsius videbit,
 „ & eum salvabit : si autem conversus non sit,
 „ ipse viderit, cum se obliget Judici, cui oc-
 „ culta omnia noverit revelari. “ Provoco ad
 arbitros quoscunque, ut statuant, an hic ge-
 nuinus non sit Cælestini sensus. Nunc videa-
 mus quomodo illum corrumpat Subsidiarius.

1. Textum mutilat, dum omittit hæc verba,
Cum ille se obliget Judici : his enim omissis, sen-
 sus mutatur, ut mox patebit.

2. Iis omissis, argumentum Cælestini dicit ef-
 se hoc : „ Dominus est cordis inspector, cui
 „ occulta omnia revelari pœnitens novit : Igi-
 „ tur quovis tempore postulanti non est dene-
 „ ganda absolutio : “ Ubi econtra, iis non omis-
 sis, manifestum est Argumentum Cælestini esse
 prorsus aliud, nimirum hoc : „ Deus est inspe-
 „ ctor cordis, qui videre potest conversionem
 „ peccatoris in fine vitæ, etsi illam per opera
 „ externa pœnitentiæ non videat Sacerdos ;
 „ Ergo debet Sacerdos in fine vitæ peccatori
 „ pœnitentiam postulanti, absolutionem non
 „ denegare : Quia etsi Sacerdos deceptus foret,
 „ id tamen illi non imputabitur, sed peccato-
 „ ri, qui se obligavit judici, cui occulta omnia
 „ noverit revelari, adeoque scire debuerit,
 „ Deum externa pœnitentiæ specie deludi non
 „ posse. “

3. Hinc patet, pronomen, *cui*, non ad verba, *cordis inspector*, ad quæ, omiſſis mediis, illud refert Subsidiarius; sed ad nomen, *judicii*, ad quod illud refert, Cælestinus, referri oportere. Refert autem plurimum, quo referatur.

4. Patet ulterius, male ex verbis Cælestini argumentari Subsidiarium.

5. Ipsum argumentum, quod ex verbis Cælestini deducit, docere ipsum debuerat, quod argumentaretur male. Cum enim argumentum illud absurdum sit, utpote concludens, *peccatori quovis tempore postulanti non esse denegandam absolutionem*; advertere debuerat, ipsum etiam antecedens ex quo illud inferebat, absurdum esse; cum absurdum non nisi ex absurdo sequatur: adeoque se non recte intelligere verba Cælestini, ex quibus consequens tam absurdum inferebat.

6. In alienum sensum detorquet hæc verba Cælestini, *quovis tempore*. Cælestinus enim per verba ista nil aliud significat, quam peccatorem absolvendum esse, non solum in decursu vitæ dum sanus est, & pœnitentiam sibi impositam juxta Canones perexit, sed etiam in fine vitæ, dum morti proximus est, & nec pœnitentiam juxta Canones egit nec agere potest. Subsidiarius vero sic illa verba interpretatur, ac si Cælestinus diceret, debere peccatorem quovis tempore in decursu vitæ, dum absolutionem postulat & sanus est, ante peractam Canonicam pœnitentiam absolvi. Quo nihil a mente Cælestini dici potest alienius: cum certum sit, eum noluisse, ut disciplina sacrorum Canonum, quoties id postularent peccatores, violaretur.

7. Postremo patet, Subsidiarum inepte argumento suo, quod ex Cælestino deduxerat, adjicere has restrictiones, *Nisi Sacerdos deprehendat vel non satis instructum esse pœnitentem, ut nesciat*

et qua ad Sacramenti valorem necessaria sunt, vel ex positivis signis animadvertat non esse contritum, quasi glossas istas etiam subintelligat Cælestinus, cum dicit, quovis tempore poenitentiam seu absolutionem postulanti denegandam non esse. Quia glossæ istæ verbis Cælestini congruere non possunt; cum Cælestinus agat de casu extremæ necessitatis, ubi sufficit, quod plane certo non constet, peccatorem prorsus esse ad absolutionem indispositum.

Decreveram brevior esse, tum in vindicandis locis Scripturæ sacræ & Patrum, quæ in *Doctrina de laborioso Baptismo* actuali; tum in refutandis iis, quæ pro doctrina sua ex Scriptura & Patribus tam infeliciter citavit Subsidiarius: sed longiorem me esse jussit immanis ipsius jactantia, qua post male allegata duo tantum Sacræ Scripturæ, & pauca SS. PP. testimonia, gloriari ausus est, se doctrinam suam (quam vocat communem Catholicorum sententiam) stabiliisse tam evidenter, ut non possimus adferre textum ullum tam clarum pro nostra, quam vocat opinionem privatam. Addit convicium horrendum: *Ut evertant, inquit, praxim communem Ecclesiæ, & Pontificum Decreta convellant.* Ita conviciando compensat, quod minus præstiterat probando.

A P P E N D I X IV.

Ad Argumentum quartum pro Doctrina de laborioso Baptismo, desumptum ex Theologis & Scholasticis, tum antiquis, tum recentioribus.

AD tres classes redigi possunt Auctores, quos in *Doctrina de laborioso Baptismo* post SS. Patres citavi.

Alia est Scholasticorum antiquorum.

Alia est Scriptorum, qui sæculo superiori

contra Hæreticos necessitatem operum pœnitentiæ asseruerunt.

Alia Scholasticorum quorundam & Auctorum recentiorum.

Scholasticorum tum antiquorum, tum recentiorum Princeps est S. Thomas, e cuius Summa 1. 2. q. 113. art. 7. & 10. asserueram, quod iste sit communis & consuetus cursus Justificationis, ut... homo convertatur ad Deum, primo quidem conversione imperfecta, ut postmodum ad perfectam perveniat: conversiones autem, quæ fiunt subito, ut in Paulo, miraculosas esse.

Ad hæc non respondet Subsidiarius, nisi per Parenthesim, quam, nisi fallor, Principalis ipsius §. 2. art. 3. inseruit: „Ne inquit, exclames, *Magnum miraculum*: (quale Divus Bernardus / Divus Thomas, & alii tunc agnoscunt, dum quis per divinam gratiam ex insigni spurcitie ad insignem sanctitatem perfectionemque repente convertitur) ne, inquam, sic exclames &c. “ Sic una parenthesi, sine argumentis, sua fide credi vult, male a me S. Thomam allegatum fuisse.

Verum sine argumentis non credimus Subsidiario, cui nec cum argumentis credendum esse didicimus. Ne tamen multis cum ipso contendam; ad S. Thomæ Interpretes, Suarez, Vasquez, Wiggers, quos recusare non potest, ipsum provoco ut genuinum sancti Doctoris sensum ab ipsis discamus.

S U A R E Z.

De Divina Gratia lib. 4. De causis habitualis gratiæ cap. 23. num. 3. assert. 1. ubi quaerit, *Utrum in Opere Justificationis aliquis ordo seu successio temporis necessaria sit?* „ Circa primum punctum, inquit, duo breviter dicenda sunt, „ Primum est, ordinarie & ex communi lege

„ præ-

„ præparationem peccatoris ad iustitiam per
 „ Dei vocationem & actus ipsius hominis cum
 „ successione temporis fieri, atque in ea hunc
 „ ordinem servari, quod mutatio incipit a di-
 „ vina vocatione seu inspiratione, & paulatim
 „ procedit ab imperfecto ad perfectum, donec
 „ consummetur ultima dispositio. Ita sumitur
 „ ex S. Thoma 1. 2. qu. 112. art. 2. ad 2. &
 „ qu. 113. art. 7. & 10. & qu. 28. de verit.
 „ ar. 12. ad 10. & est clara Doctrina Concilii
 „ Trid. Sess. 6. c. 5. 6. & 7.

„ Ratio vero est, quia non potest homo in-
 „ choare suam sanctificationem, nisi Deus in-
 „ cipiat, ut supra lib. 3. late ostensum est :
 „ motio autem divina secundum ordinarium
 „ cursum accommodatur conditioni hominis,
 „ quæ est, indigere tempore ad recogitandum
 „ & deliberandum, præsertim in rebus arduis
 „ & difficilioribus, & ideo ut homo respon-
 „ deat divinæ vocationi, indiget præmedita-
 „ tione, atque adeo temporis successione.

Ibid. nu. 7. „ Loquendo vero de facto, di-
 „ cendum est, infusionem gratiæ habitualis fie-
 „ ri in instanti terminativo (ut sic dicam)
 „ dispositionum succedentium, & in eodem in-
 „ stanti, in quo consummatur proxima disposi-
 „ tio ; sive ad illam dispositionem ultimam
 „ paulatim & successive perveniatur, sicut or-
 „ dinarie fieri diximus, sive tota justificatio su-
 „ bito extraordinario modo fiat. “ Hæc Suarez.

V A S Q U E Z.

In 1. 2. S. Thomæ q. 113. Disp. 210. c. 7.
 nu. 47. „ Fides, inquit, habet rationem fun-
 „ damenti re ipsa etiam ante adventum carita-
 „ tis, cum aliquis excitatus divina gratia,
 „ concipiens fidem ex auditu, movetur in
 „ Deum, credens vera esse quæ divinitus re-

„ velata sunt; ex hac fide intelligens se pec-
 „ catorem esse, a divinæ justitiæ timore, quo
 „ utiliter concutitur, ad considerandam Dei
 „ misericordiam se convertendo in spem erigi-
 „ tur, Deumque fontem omnis justitiæ aliquo
 „ modo saltem imperfecte, diligere, & aliquo
 „ odio detestari peccata incipit, ut ita *paula-*
 „ *tim* ad justitiam procedat & disponatur, si-
 „ cut tradit Concil. Trid. Sess. 6. c. 6. In hoc
 „ igitur casu citra dubium fatendum est, esse
 „ aliquod ædificium animæ spirituale, quod
 „ *paulatim* confurgit, quousque ad cacumen ca-
 „ ritatis & justificationis pertingat, in quo fi-
 „ des est fundamentum... Et in hoc assimila-
 „ tur profectus hominis spirituali ædificio ma-
 „ teriali, quod paulatim erigitur super funda-
 „ mentum, in quo quidem ædificio nondum
 „ consummato, sed paulatim assurgente, pri-
 „ mi lapides reipso exercent munus fundamen-
 „ ti... Nam quemadmodum in ædificio templi
 „ materialis, cum paulatim efferuntur parie-
 „ tes, nondum dicitur templum ad habitan-
 „ dum, quosque perveniatur ad cacumen ædifi-
 „ cii, & tamen lapides in imum jacti exercent
 „ munus fundamenti; sic etiam homo cum pau-
 „ latim disponitur ad justificationem ex funda-
 „ mento fidei, nondum dicitur ædificatus in
 „ templum & habitaculum, antequam ad cul-
 „ men perveniatur, nempe ante caritatis ad-
 „ ventum, &c. “ Et rursus post multa . „
 „ Quemadmodum radix in arbore sensim suc-
 „ cum præbet ramis, eosque alit, quousque
 „ fructum ferant: sic etiam fides movens nos
 „ ad *opera*, quibus *paulatim* ad justificationem
 „ disponimur, succum nobis & motum aliquem
 „ subministrat: & quamvis ante adventum fru-
 „ ctus caritatis dicatur fides mortua... habet
 „ tamen aliquem actum vitæ, eumque suppe-
 „ ditat ad bene operandum, dum *paulatim* nos
 „ dis-

„ disponit ad justificationem & fructum carita-
 „ tis &c. “

Idem Vasquez eadem Quæstione art. 7. Ubi
 quæritur, *Utrum Justificatio impii fiat in instan-
 ti vel successive?* „ Conclusio Divi Thomæ est,
 „ inquit, *Infusio gratia fit in instanti . . . quia*
 „ motus liberi arbitrii qui concurrit ad Justi-
 „ ficationem impii, fit etiam in instanti; lo-
 „ quitur autem de motu lib. arb. quem voca-
 „ mus ultimam dispositionem, cum qua semper
 „ conjuncta est justificatio. Ob id tamen ne-
 „ gari non debet, ante hunc motum & justifi-
 „ cationem esse alias dispositiones tempore prio-
 „ res, quibus *paulatim* ad justificationem *præpa-*
 „ *ratur* voluntas. “

W I G G E R S.

Scribens in eandem Quæstionem & eundem
 articulum : „ Conclusio D. Thomæ est, in-
 „ quit, *Justificatio impii fit a Deo in instanti.*
 „ Ubi notandum est D. Thomam loqui de Ju-
 „ stificatione prout significat gratiæ habitualis
 „ infusionem & peccatorum remissionem, que-
 „ madmodum de ea loquitur etiam Tridenti-
 „ num Sess. 6. c. 7. quando dicit, Hanc dis-
 „ positionem justificatio ipsa consequitur; non
 „ autem loqui de ea prout aliquando intelligi-
 „ tur comprehendere totam illam mutationem,
 „ qua incipit homo ab initio moveri, præpa-
 „ rari, & assequi justitiam, quæ mutatio consi-
 „ stit in pluribus actibus intellectus & volun-
 „ tatis quibus disponitur ad gratiæ infusionem:
 „ nam totam hanc mutationem cum suis alte-
 „ rationibus requisitis, non fieri ordinario mo-
 „ do simul in instanti, expresse hic agnoscit;
 „ quin *plerumque non parum temporis* intercedere
 „ a prima dispositione usque ad ultimam do-
 „ cet. Addo, *modo ordinario*, nam aliquando

„ Deum in subiecto efficere, & inducere per-
 „ fectam & totam simul dispositionem, fate-
 „ tur quoque Div. Thomas hoc loco: ut vide-
 „ tur accidisse in Davide, quando a Propheta
 „ monitus & reprehensus respondit, *Peccavi*
 „ *Domino*.

Inde ore trium horum testium stet, an S.
 Thomas sentiat, communem & consuetum cur-
 sum justificationis impij esse hunc, ut ad eam
 „ disponatur paulatim; & an tunc tantum mi-
 „ raculosa & extraordinaria dicenda sit, quan-
 „ do quis ex insigni spurcitie ad insignem sancti-
 „ tatem perfectionemque repente convertitur,
 „ ut per parenthesim dicit Subsidiarius?

II. Venio ad secundam Classem Auctorum,
 qui necessitatem operum Pœnitentiæ ad obti-
 nendam peccatorum veniam contra Hæreticos
 superiori sæculo defenderunt; quosque magno
 numero allegavi in *Doctrinam de Laborioso Ba-*
ptismo.

„ Hujusmodi operibus, inquit Tapperus, suos
 „ Electos gratia præveniente ad veram pœni-
 „ tentiam & peccatorum remissionem Deus
 „ præparat.

Petrus Soto: „ Sentiendum, inquit, juxta
 Catholicæ Ecclesiæ hunc sensum: Bonis ope-
 „ ribus, quæ ex divina gratia fiunt ita esse
 „ fidendum, ut & ad expianda peccata, &
 „ iram Dei placandam, & vitam æternam
 „ consequendam necessaria sint & utilia.

Idem contra Confessionistas Lutheranos tue-
 tur *Lindanus*.

Hesselius similiter adversus Hæreticos tam-
 quam dogma Catholicum asserit, peccatorem
 regulariter per laboriosa pœnitentiæ opera ad
 justificationem præparari.

Ravestinius, impiam & blasphemam esse sen-
 tentiam, manifestissimis Scripturarum testimo-
 niis refutatam, quæ negat opera pœnitentiæ,
 me-

media esse sive viam acquirendæ reconciliationis & justificationis, atque adeo etiam necessariam.

Nec minus luculenta habent *Lenses*, *Harraus*, *Pighius*, *Billick*, *Clingius*, *Cassander*, *Panigarole*, fuscè citati in *Doctrina de Laborioso Baptismo*, ad quos omnes Subsidiarius obmutuit, silentio suo confessus, sex illos modos, quibus supra Patres omnes solvi posse jactaverat, hic patrocinari non posse, & alios excogitari debere.

Ego interim argumentum a Virorum illorum auctoritate ductum, maximi faciendum arbitror, ob id præcipue quod fidem Catholicam contra Hæreticos, hac ipsa in re, propugnarent. Unum tantum tot Doctoribus Lovanensibus adjiciam Doctorem Duacenum, celeberrimum Estium; ut hinc duarum Academicarum Belgii consensus appareat.

E S T I U S

In *Isaiæ* cap. 43. v. 25. *Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me*. Abutuntur, inquit, Prophetæ sententia Hæretici, quia ita remissionem peccatorum volunt esse gratuitam, ut nulla poenitentiae opera ad eam consequendam requirantur. Contra docent Catholici, esse quidem remissionem peccatorum gratuitam, ita ut nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur, ut declaravit & definivit Concil. Trid. Sess. 6. cap. 8. sed sicut necesse est hominem fide præparari ad consequendam peccatorum veniam, quod & Hæretici concedunt, ita etiam dicimus requiri poenitentiae opera, eaque tamquam media quoque propinquiora ad remissionem peccatorum & justitiam obtinendam.

„ nendam. Neutra tamen, neque fides neque
 „ opera pœnitentiæ, meriti rationem habent,
 „ si de merito proprie dicto loquamur: unde
 „ vere hic dicit Deus: *Ego qui deleo iniquita-*
 „ *tes tuas propter me*, quasi diceret, omnino
 „ gratuito propter bonitatem meam, non pro-
 „ pter opera; imo ne quidem propter fidem,
 „ tamquam meritum condignum. Potest etiam
 „ dici Deus gratis delere iniquitatem, quia
 „ omnino gratuito inspirat homini fidem & pœ-
 „ nitentiam, per quæ pervenit ad gratiam re-
 „ missionis, sicut & Ezech. 36. dicit: *Non pro-*
 „ *pter vos ego faciam, sed propter nomen sanctum*
 „ *meum.*

Non poterat distinctius controversiam inter Doctorem Steyaert & me agitatam Magnus Estius proponere ac decidere.

„ Hæretici, inquit, *ita remissionem peccatorum*
 „ *volunt esse gratuitam, ut nulla pœnitentiæ opera*
 „ *ad eam consequendam requirantur.*

„ Contra docent Catholici, esse quidem re-
 „ missionem peccatorum gratuitam. . . ut de-
 „ claravit & definivit Concil. Trid. Sess. 6. c.
 „ 8. sed sicut necesse est hominem fidem præ-
 „ parari ad consequendam peccatorum veniam,
 „ quod & Hæretici concedunt; *ita etiam dici-*
 „ *mus requiriri pœnitentiæ opera, eaque tamquam*
 „ *media quoque propinquiora ad remissionem pecca-*
 „ *torum & justitiam obtinendam.*

At, inquires, falsum est opera pœnitentiæ requiri; cum nobis etiam fatentibus, possit aliquando peccator subito converti & nullis pœnitentiæ operibus præmissis justificari.

Sed non propterea falsum est quod cum Doctoribus Catholicis contra Hæreticos dicit Estius: *Requiri pœnitentiæ opera ad remissionem peccatorum & justitiam obtinendam.* Nam etsi locutiones ejusmodi generales sint; tacite tamen, juxta phrasim Scripturæ Sacræ & Patrum, ex-

ceptiones admittunt. Sic scriptura Sacra generatim affirmat. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*; & tamen fieri aliquando potest ut adultus sine Baptismo aquæ re suscepto moriens in Regnum Dei introeat. Sic Catholici omnes admittunt lapsis post Baptismum necessarium esse Sacramentum pœnitentiæ: & tamen nemo negat, illo re suscepto lapsi possint aliquando justitiam & salutem consequi. Denique veritas Catholica est, necessaria esse bona opera ad consequendam vitam æternam: & tamen fieri aliquando potest ut peccator justificatus subito moriatur, priusquam ullum bonum opus exercere potuerit. Cur ergo similiter verum non sit, quod cum tot Doctoribus Catholicis affirmat Estius, *Requiri pœnitentiæ opera ad remissionem peccatorum & justitiam obtinendam*; etsi aliquando contingat, ut quis sine illis re exhibitis remissionem peccatorum & justitiam obtineat?

III. Tertia Classis erat Scholasticorum & Auctorum recentiorum, quos similiter Subsidiarius pisce mutior sine responso præteriit. Erant tamen non ignobiles, nec contemnendi, *Contensonius* ex Ordin. Præd. *Merbesius*, *Dionysius Verlensis* Capucinus, *Segnari* e Soc. Jesu nuper Theologus Pontificius, Author librorum qui inscribuntur, *Continuations des Essais de Morale*; *Boudart*, scripta non ita pridem Theologia celebris; *Roucourt*, olim Plebanus S. Guldæ Bruxellis; *Le Felon* auctor libri, *Conversio peccatoris*; item ejusdem libri Approbatores, qui erant, *Amatus Coriache* Vicarius Generalis Diœcesis Mechliniensis, & tres Doctores Lovanienses, *Rocht*, *Lupus*, *Vincent*, cum Censore librorum Bruxellensi *Roeck*. Præterea pro *Doctrina de laborioso Baptismo* allegavi Eximios Viros, *Van Viane*, *Scaille*, *Farvaques*, *Huygens*.

gens, *Lovinus*, *De charneux*, *Sullivan*, *Parys*,
 Ord. Sancti Augustini, *Renardi*, omnes in Aca-
 demia Lovaniensi Doctores Theologos; quin
 & ipsum Doctorem *Steyaert*, ut erat olim cum
 nondum Lovanienses impugnabat: adjeci: &
 tamen hi omnes ne verbum quidem responsi
 elicere potuerunt. At ego plures addam, ut
Doctrina de laborioso Baptismo, non solum Impu-
 gnatorum silentio, sed & Propugnatorum cal-
 culo magis firmetur.

M O R I N U S

De Poenit. lib. 9. cap. 5., Certum est, in-
 quit, certumque semper fuit, atque etiam
 nunc est apud Doctores Scholasticos decan-
 tatissimum, tantam esse posse uno momento
 poenitentis contritionem, ut a Deo non modo
 culpæ, sed etiam poenæ cujuslibet remissio-
 nem obtineat... sicut autem nemo negat
 conversionem hominis etiam sceleratissimi mo-
 mento fieri posse; sic omnes consentiunt
 hoc admodum rarum esse & extraordinarium
 & miraculi instar haberi, ut plerique Scho-
 lastici loquuntur. Gradatim enim homo im-
 pius ad Deum convertitur & ascendit, pau-
 latimque cordis malitiam exuit, tandemque
 post longum & vehementem gratiæ cum
 concupiscentia conflictum Deus animæ do-
 minatur & anima justificatur. Hujus rei il-
 lustrissimum exemplum, quod omnium in-
 star esse potest, nobis præbet in conversio-
 nis suæ descriptione Augustinus. Unde fit
 ut licet quis subtiliter & metaphysice ista
 dimetiens dicere possit justificationem in in-
 stanti fieri... tamen longo tempore multis
 præcedentibus actionibus præparatoriis opus
 est, ad formam illam obtinendam, vel si
 mavis, ad dilectionis Dei gradum assequen-
 dum

dum qui Deum creaturis omnibus præfert.
 Dilectionis autem divinæ gradus ille in aliis
 citius, in aliis tardius; in his, paucis die-
 bus; in illis, multis annis animo exoritur.
 Quamquam autem quæ sunt extraordinaria
 & rarissima, non contineantur lege, ac pro-
 inde dici non abs re possit, miraculosam it-
 lam conversionem ordinariæ peccatorum pœ-
 nitentiæ non derogare: nihilo secius eadem
 est utriusque ratio, eadem utrinque conti-
 nuatur pœnitentia; eo quod Ecclesiæ Re-
 ctoribus vehementissima illa conversio igno-
 ta est, & soli Deo nota. Innotescit enim
 ardor ille conversionis per signa exteriora,
 quæ ut plurimum æquivoca sunt, simulatur-
 que nonnumquam ab hypocritis, atque in
 speciem ardentius ea exequuntur quam vere
 conversi. Ideo graviorum criminum pœ-
 nitentes omnes promiscue longa pœniten-
 tia probantur, ut experiantur Ecclesiæ Pa-
 stores, an sincera sit & genuina eorum con-
 versio &c.

Tria hic affirmat Morinus.

1. Posse peccatores, etiam sceleratissimos, subito converti.
2. Sic tamen converti non solere.
3. Etsi sic conversi essent, non posse tamen eorum conversionem nisi per opera innotescere.

Diceret fortasse Subsidiarius, Morinum tantum agere de peccatoribus enormibus?

Resp. At certum est eum agere saltem de omnibus, quibus longam pœnitentiam Canones decernebant: inter illos autem erant fornicatores, semel etiam tantum lapsi ex fragilitate: cumque hos inter peccatores ordinarios recenseat Subsidiarius; de ordinariis etiam juxta ipsum agit Morinus.

Morino accedit alius ejusdem Congregatio-
nis Oratorii Presbyter

G A S P A R J E U N I N .

In Commentario Historico & Dogmatico Parte 2. Quæst. 9. Cap. 4. Art. 7. ubi quærit, *Utrum statim absolvi debeant qui implicati sunt peccandi consuetudine?* Respondetque non debere, nisi multo, ad Viri prudentis iudicium, tempore conversionem operibus probaverint.

Inter probationes autem, quibus id confirmat, ea profert, quæ non solum consuetudinarios, sed & alios passim peccatores difficulter ac sensim converti ostendunt.

Probatione 1. ad ostendendum, quod contritio ordinarie ac passim non soleat unico momento, seu intra paucos dies, efformari in corde hominis quem ligat inveterata peccandi consuetudo, allegat locum Scripturæ dicentis, quod arcta sit via quæ ducit ad vitam, & quod pauci sint qui eam inveniunt: Qua enim, quæso, ratione, inquit, arcta & difficilis esset via, quæ tam cito & tam facile cuique lapso pateret, si nulla inter peccati & virtutis amorem aut brevis, saltem interposita esset mora? Atqui hoc non solum consuetudinariis, sed & aliis passim peccatoribus conversionem difficilem esse concludit: Ergo &c.

Veteres, inquit ibidem, lapsis absolutionem ordinarie non impendebant, nisi prius pœnitentiæ stadium decurrissent; sic vero gerebant sese, non tantum ut pœnam peccato debitam peccatores eluerent, sed etiam ut præviis laboribus donum contritionis a Deo obtinerent... Toti igitur Antiquitati persuasum fuit, contritionem non esse diei unius opus, sed multorum mensium, imo & nonnunquam annorum. Iterum subsumo: Atqui Veteres longam pœnitentiam imponebant,

bant, non solum consuetudinariis, sed & lapsis vel semel in fornicationem, etsi tantum ex fragilitate, qui a Subsidiario recensentur inter peccatores ordinarios: Igitur etiam peccatores, quos Subsidiarius vocat ordinarios, debent juxta Auctorem illum præviis laboribus donum contritionis paulatim obtinere.

Scholasticis subnectere liceat Scriptores aliquot spirituales, quorum testimonia eo magis accipienda sunt, quo magis a contentionibus Scholasticis remoti, purius & tranquillius veritatem intuentur. Ex his est

FRANCISCUS DU SUEL

Auctor libri gallice inscripti: *Entretien de l'Abbé Jean & du Pretre Eusebe*, Latine, *Colloquia Joannis Abbatis & Eusebii Presbyteri*, quos Colloquio 7. sic de pœnitentia fermocinantes introducit: „ Expressiones maxime usitatæ Patribus, dum loquuntur de pœnitentia, sunt, „ *Laboriosus Baptismus*, *sola qua Christianis superest post naufragium tabula*, *infernus temporalis*, *salutaris gehenna*, *commercium doloris*, *juge lacrymarum sacrificium*.

„ Manifestum est ergo ex variis istis pœnitentiæ definitionibus, inquiebat Abbas, prorsus destrui illius essentiam, si ab illa rescindas labores & lacrymas. Si magis incommoda laboriosa non esset, quam fingitur hodie, necessario admittendum foret, aut magis illos Viros non nisi falsam illius ideam habuisse, adeoque errasse, aut quod horrendum dictu, voluisse eos Christianos decipere, dum eam colore, ut ita dicam, tam melancholico & tristi depingunt.

„ Negare non possum, inquiebat Eusebius, esse hoc sæculo Directores sanctissimos & illuminatissimos: sed partem eorum maxi-

„ mam,

nam, & quidem celeberrimorum, videmus,
 qui pœnitentes suos a molestiis illis & la-
 boribus eximunt...

Intelligere prorsus non possum, interlo-
 quebatur sanctus Abbas, qui possit fieri ut
 patiantur sibi persuaderi pœnitentes, aliam
 placandi iram Dei & iustitiæ illius satisfa-
 ciendi viam non esse, quam ut vitæ crimi-
 na, plerumque etiam sine ullo sensu pudori-
 ris, occulte recitentur: cum sine contro-
 versia, ut præclare dicit B. Joannes a Cru-
 ce, si quis persuadere vellet licitum esse
 sequi doctrinam laxam & ingredi viam la-
 tam, nequaquam illi credendum foret, etsi
 miraculis sua dicta confirmaret, Filio Dei
 dicente diserte, *Si pœnitentiam non egeritis,*
omnes similiter peribitis, & Qui non tollit
crucem suam quotidie & sequitur me, non po-
test meus esse discipulus...

Si rerum ideas, prosequeretur, non for-
 maremus, nisi ex iis quæ dicunt & faciunt
 plerique eorum, quorum facta & dicta esse
 nobis quodammodo deberent regula sentien-
 di, periclitaremur ne sæpe in errorem &
 illusionem incideremus. Quare cum funesta
 experientia edocti simus, regulas illas vi-
 ventis, ut ita dicam, esse tam irregulares
 & vitiosas; credo tutissimum esse, ad regu-
 las, quas reliquerunt nobis sacrae Litteræ
 & Patres, sese adstringere; quæ quidem
 fortassis adeo sensibiles non sunt, sed cum
 sint infallibiles & immobiles, extra erroris
 periculum si illas sequamur, nos constituunt.
 Estne aliquid disertius, quam quod dicit
 Scriptura, dum vult perfectam nobis pœni-
 tentiæ imaginem delineare? *Scindite corda*
vestra, & non vestimenta vestra. Convertimini
ad me in toto corde vestro; conversionis sin-
ceritatem testificamini, in jejuniis, in fletu,

plan-

planctu. Joel. 2. Accingere cilicio, & conspergere cinere &c. Jer. 6. ? Estne aliquid disertius, quam quod Ecclesia per os ducentorum & quinquaginta, & tot Prælatorum, qui in Concilio Tridentino congregati erant, pronuntiavit, nimirum gratiam sine magnis nostris fletibus & laboribus non recuperari? Estne aliquid vehementius illis expressionibus, quibus usi sunt Patres dum pœnitentiæ naturam describunt? Longius nos abduxit tam suavis & solida Abbatis & Eusebii sermoninatio. Interloquatur

Auctor Libri: Discours de Pieté.

Qui Sermone in Octava Corporis Domini Gallice habet quæ hic Latine exhibeo: „ Regula illius temporis erat; Hoc est indigne accipere (Eucharistiam) si eo tempore accipiatur, quo debet quis agere pœnitentiam. Ratio est ea quam attuli, quod conversio animæ non fiat subito, saltem juxta cursum gratiæ ordinarium. Nil difficilius quam restaurare voluntatem depravatam, quam post longam aberrationem redire. Non simul & semel transitur a cupiditate ad caritatem, ab amore voluptatis ad pœnitentiam, vel certe id rarum est, & potius miraculum quam exemplum.

„ Sed aliunde, quomodo vis ut, an sincera sit tua conversio, cognoscat Confessarius, nisi id ei probes per lacrymas & vitæ rationem? Fateor cum Augustino, In Actione pœnitentiæ non tam consideranda est mensura temporis, quam doloris: Sed dolor iste a Sacerdote cognosci non potest nisi per actus exteriores. Deus, qui fundum cordis legit, testimonio isto non indiget... Sed Confessarius, quid illic agatur, scire non potest,

„ nisi

„ nisi per opera pœnitentis. Dicis conversum
 „ te esse: at si ita sit, brevi id observabi-
 „ tur, cum mutatio cordis semper secum tra-
 „ hat mutationem operum & vitæ. *Muta cor*
 „ *& mutabitur opus*. Hoc si desit, quis scire
 „ possit an dolor quem habes verus sit, unde
 „ procedat, & quousque progrediatur? Pro-
 „ ceditne ex amore Dei, quemadmodum de-
 „ bet inde procedere? Proceditne eo usque ut
 „ amorem peccati in te crucifigas, & volun-
 „ tatem peccandi in corde tuo mortifices? Hi
 „ tandem effectus sunt quos producit. Vivum
 „ & profundum esse asseveras: sed hæc non
 „ nisi verba sunt, tantumdem dicunt omnes.
 „ Tu ipse dixisti hoc centies, & centies te
 „ fefellisti, fallendo Confessarios. Cor huma-
 „ num abyssus est, quæ penetrari non potest,
 „ de conversione ipsius judicari non potest,
 „ nisi per abrenuntiationem peccati, per ope-
 „ ra vitæ novæ, per exercitia pœnitentiæ sta-
 „ bilis, quæ semel serio & in omne tempus
 „ faciat nos in viam salutis intrare. Hinc,
 „ ait Augustinus, Ecclesia tempora pœniten-
 „ tiæ constituit, priusquam peccatores juri re-
 „ cipiendæ Eucharistiæ restituat.
 „ Scio tempora ista aliquando admodum lon-
 „ ga fuisse, & nunc esse admodum brevia.
 „ Bene, detur hoc peccatorum infirmitati.
 „ Scio Ecclesiæ esse, ea protrahere vel con-
 „ trahere; partem hanc esse disciplinæ, cujus
 „ ipsa magistra est, & quam potest pro filio-
 „ rum suorum necessitate mutare: Verum,
 „ teneri peccatorem tempus aliquod sumere
 „ ad destruendam affectionem erga peccatum,
 „ atque ad periculum Communionis indignæ
 „ vitandum; id ego meræ disciplinæ esse non
 „ credo: miscentur illic aliquid æquitatis na-
 „ turalis; res agitur justitiæ divinæ; denique
 „ via illa tutissima est.

Plu-

Plura ex hoc Auctore describerem, aliosque id genus Scriptores plures adferrem, nisi modum Appendicis excederem. Quare aliis spiritualibus prætermisissis, pauca proferam ex libro, qui inscribitur.

*Le veritable Penitent, ou Apologie de la
Pœnitence &c. par D. G. P.*

Hic Auctor cap. 10. gallice habet ea quæ hic in latinum converto: „ Norunt omnes
„ (a) Lutherum, (b) Melanchtonem, (c)
„ Calvinum, eorumque discipulos, cum statuis-
„ sent satisfactiones & opera pœnitentiæ ever-
„ tere; præcipue conatos esse oppugnare has
„ duas veritates catholicas, 1. Quod opera
„ pœnitentiæ necessaria sint ad satisfaciendum
„ Deo, & obtinendam veniam criminum, &
„ pœnarum æternarum remissionem. 2. Quod
„ præterea necessaria sint, saltem aliquando,
„ ad remissionem pœnæ temporalis cui sæpe
„ obnoxii manemus post culpam remissam.
„ Hanc veritatem secundam cum Catholicis
„ omnibus, fateor, laxiores nostri agnoscunt
„ sed quod agnoscant primam, non videmus;
„ quin & ansam aliquam præbent timendi,
„ ne se Luthero, Melanchtoni, & Calvino
„ jungant ad eam impugnandam. Nam, nisi
„ me fallam, arma ab ipsis mutuuntur, & eo-
„ rum responsis utuntur, ut necessitatem ope-
„ rum pœnitentiæ evertant, & subruant au-
„ thoritatem SS. Patrum, qui eam defende-
„ runt tam fortiter, & docuerunt tam ma-
„ nifeste . . .
„ Philippus Melanchton premi se sentiens
„ tur-

(a) Lib. 4. de Pœnit. c. 4. & in Assert. art. 5.

(b) In Apolog. Confess. August. art. de Confess. & Sa-
tisfact. & in locis Com. n. (c) Lib. 3. Instit. cap. 4.

„ turba Patrum , qui opera pœnitentiæ spe-
 „ ciatim commendant , & magno numero an-
 „ tiquorum Conciliorum , quæ pœnitentias qua-
 „ draginta dierum , septem annorum , & alias
 „ hujusmodi præscribunt ; dicit Theologos ,
 „ qui hisce testimoniis ad probandam operum
 „ pœnitentiæ necessitatem pro obtinenda cri-
 „ minum venia utuntur , non advertere , rem
 „ esse disciplinæ & mere politicam . In Apol.
 „ Confes. August. Et alio in loco tamquam
 „ ignaros habet Theologos Catholicos , qui
 „ asseriebant satisfactiones illas necessarias esse
 „ etiam ad remissionem culpæ . In locis com.
 „ Calvinus vero eadem turba Patrum & Con-
 „ ciliarum pressus , evadere putat responden-
 „ do , Patres illos & Concilia non voluisse ,
 „ quod opera illa pœnitentiæ essent satisfactio
 „ quædam exhibita Deo , sed tantum testimo-
 „ nium publicum , quod a peccatoribus excom-
 „ municatis exigebatur , ut ad participationem
 „ Sacramentorum reciperentur .

„ Nonne etiam inter laxiores nostros sunt ,
 „ qui ut parum intelligentes & ignorantes ha-
 „ bent Theologos Catholicos , qui dicunt pœ-
 „ nitentias , quas Patres & Concilia peccato-
 „ ribus præscribebant , necessarias fuisse ad sa-
 „ tisfaciendum justitiæ Divinæ , & non solum
 „ ad satisfaciendum Ecclesiæ ; item necessarias
 „ ad obtinendam a Deo veniam criminum &
 „ remissionem pœnarum æternarum quas me-
 „ rebantur , & non solum ad remissionem pœ-
 „ næ temporalis , quæ ipsis post remissionem
 „ culpæ supererat ? Nonne sunt qui rotunde
 „ dicunt , Theologos illos nescire discrimen
 „ inter pœnitentias , quæ imponebantur in
 „ Confessione , & pœnitentias quæ in alio
 „ tribunali præscribebantur pro peccatis pu-
 „ blicis ?

„ Denique , dum resistere non possunt ve-

„ te-

„ terum Conciliorum Canonibus & testimo-
 „ niis Patrum, nonne persuadere conantur
 „ Patres illos & Concilia non loqui de pœ-
 „ nitentiis quæ imponebantur in tribunali
 „ Confessionis, nec de iis quæ imponebantur
 „ pro peccatis occultis quæ illic declarata fue-
 „ rant, sed tantum de iis, quæ imponeban-
 „ tur in alio tribunali, spectante ad politiam
 „ & ad disciplinam?

„ Cum ergo illos sensu sic conjunctos cer-
 „ namus cum Ecclesiæ Romanæ & pœniten-
 „ tiæ inimicis, adversus satisfactiones, qua-
 „ rum semper necessitatem ad Dei iram pla-
 „ candam & obtinendam ab eo criminum re-
 „ missionem defendit; merito de illorum do-
 „ ctrina diffidimus. Quod ad me attinet, pu-
 „ tavi meum esse jungere me Theologis Catho-
 „ licis, & cum *Estio* in 4. dist. 15. §. 10. *Mer-
 besio* Dissert. 4. De pœnit. 9. 53. aliisque
 „ probare, non solum opera pœnitentiæ ne-
 „ cessaria esse ad obtinendam remissionem pœ-
 „ narum temporalium, postquam peccata re-
 „ missa sunt; sed etiam necessaria esse & spe-
 „ ciatim commendata per Scripturam & Pa-
 „ tres ad obtinendam veniam peccatorum &
 „ remissionem pœnarum æternarum.“

Post hæc doctrinam istam fuse probat ex S.
 Litteris, ex Tertulliano, Paciano, Cypriano,
 Origene, Basilio, Auctore Homiliarum quæ
 tributæ sunt Eusebio Emiseno, Theodoreto,
 Chrysostomo, Ambrosio, Auctore librorum de
 Vita Contemplativa, Gregorio, item ex va-
 riis Conciliis.

Tempus est ut ad argumentum quintum con-
 firmandum progrediar.

APPENDIX V.

Ad Argumentum quintum pro Doctrina de Laborioso Baptismo, quod petitur ex sensu Ecclesiæ; & una confirmatur ac vindicatur adversus Subsidiarium.

IN argumento quinto, quod deduxi ex sensu Ecclesiæ, varia Ecclesiæ tempora distinxī, & multiplex argumentum formavi.

I. Primum a sensu Ecclesiæ antiquæ erat ejusmodi.

Ecclesia olim & Patres opera pœnitentiæ præscribebant Peccatoribus, non ob meram politiam & disciplinam; sed ut Deum offensum placarent, & conversionem cordis remissionemque peccatorum obtinerent:

Ergo Ecclesiæ olim sensus fuit, Deum per opera pœnitentiæ a peccatoribus placandum esse & conversionem cordis ac remissionem peccatorum obtinendam.

Consequentiam negare non potest Subsidiarius, nisi cum Hæreticis neget antecedens, dicatque totum illum pœnitentiæ apparatus olim non fuisse nisi rem politicam & meræ disciplinæ: ut dicebat Melancthon paulo ante citatus ab Auctore Libri: *Le Veritable Penitent*, sed hoc dicturum non arbitror: ergo &c.

Plura ad confirmandum illustrandumque hoc Argumentum vide supra ad Argumentum secundum.

II. Alterum, a sensu Ecclesiæ circa tempus exortæ hæresis Lutheri & Calvinī ante Concilium Tridentinum, erat hoc:

Qui fidem Catholicam contra Hæreticos defenderunt, Tapperus, Petrus Soto, Lindanus, Hesselius, Ravestinius, Lensæus, Harans, Gerardus

mus Billick, Conradus Clingius, Franciscus Panigurole &c. unānī consensu contra ipsos tamquam dogma Catholicum tradidere, peccatores passim debere per opera pœnitentiæ ad Justificationem præparari:

Ergo is tunc erat sensus Ecclesiæ.

Ne verbum quidem huic argumento reposuit Subsidiarius.

III. Tertium etiam insinuavi istiusmodi.

Calumniabantur Hæretici Ecclesiam, quasi doceret quod peccator non justificaretur gratis, sed per opera pœnitentiæ justificationem mereretur.

Atqui calumnia ista Ecclesiæ impingi non potuit, nisi ex eo quod doceret peccatorem debere per opera pœnitentiæ ad justificationem præparari ac disponi:

Ergo Ecclesia hoc tunc docuit.

Hinc Sess. 6. de Justificatione cap. 8. tacite quidem Synodus Tridentina admittit se opera requirere; sed tamen gratis peccatorem justificari una docet. „ Quia, inquit, nihil eorum „ quæ justificationem præcedunt, sive fides, „ sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur.

Ad hoc item argumentum silet Subsidiarius.

IV. Quartum petebatur e sensu Ecclesiæ in ipsa Synodo Tridentina, & erat hoc:

Concilium Tridentinum Sess. 6. c. 6. requirit actus internos efficaces fidei, timoris, spei, dilectionis, pœnitentiæ &c. tamquam præparatorios ad justificationem:

Atqui ad actus istos efficaces venire non solet nisi sensim per orationem & opera pœnitentiæ, quibus cupiditas in peccatore prædominans superanda est:

Atque insuper actus illi interni, dum jam acquisiti sunt, mox ut operandi facultas &

tempus adest, in opera externa fidei, timoris, spei, dilectionis pœnitentiæ prorumpunt:

Igitur Concilium Tridentinum, dum requirit actus istos efficaces internos, passim etiam requirit, quæ ipsis correspondent, opera externa.

„ Verum est igitur (infert Subsidiarius) *non peracta pœnitentia confitentes absolvi non debere*,
 „ quæ est ipsa Petri De Osma propositio a
 „ Sixto IV. damnata ut hæretica.

Sed pessime infert. Nam etsi passim ad actus istos efficaces venire non soleat nisi per opera pœnitentiæ; & rursus, etsi actus illi mox ut adsunt, data opportunitate, in externa opera prorumpant: falsum tamen est *non peracta pœnitentia confitentes absolvi non debere*: possunt enim sine illis absolvi, ubi iusta necessitas id postulat: ubi vero nulla est iusta necessitas, ibi, fateor, imprudenter Sacerdos confitentem sine illis absolveret, eo quod sufficientia conversionis signa non haberet: absolveret tamen valide, si foret interne conversus.

At miror hic Subsidiarium mihi objicere errorem Petri de Osma; cum ipse supra art. 2. fassus sit errorem illum in eo situm esse, quo *satisfactio*, ut Sacramentalis est, *debeat absolutionem precedere*, quem errorem nec ipse mihi illic imputat, nec imputare potest, cum sciat me non requirere opera ante absolutionem, tamquam quæ sint satisfactio Sacramentalis, sed tantum veluti ad Sacramentum prævia ac præparatoria.

Verum non unum Auctorem habet Opus *de operibus pœnalibus*: studia sua in id contulerunt Doctor Steyaert, & quisquis tandem ille est ipsius Subsidiarius: proinde non mirum, si una pagina affirmet unus, quod alter pagina altera affirmatum fuisse non meminit.

V. Argumentum quintum a sensu Ecclesiæ in Concilio Tridentino istud erat:

Concilium Tridentinum sess. 6. c. 13. monet Justos ut si justitiam conservare velint, cum timore & tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, & oblationibus, in jejuniis, & castitate:

Atqui nihil minus requiritur, ut peccator justitiam primam acquirat, quam ut eam justus, ubi acquisita est, conservet:

Ergo si tam multa Concilium requirat a Justis, ut justitiam acquisitam conservent; non pauciora certe requirit a Peccatoribus, ut justitiam primam acquirant.

„ Negat subsumptum Subsidiarius art. 4. §. 3.
 „ Nam quis dicat, ait, paris esse difficultatis
 „ post lapsum surgere, & in longa, tenebro-
 „ sa, lubricaque, quæ restat, via inter tot
 „ foveas laqueosque, ac præcipitia oblique oc-
 „ currentia, in tanta imbecillitate virium, lap-
 „ sum omnem cavere futurum, donec ad vitæ
 „ metam tam distantem properetur. Memine-
 „ rint, quæso, per glaciem nos incedere, ver-
 „ tis in contrarium spirantibus, & de huma-
 „ na fragilitate altius sentiant.

Resp. Non paris, fateor, difficultatis est perseverantia Justi per tempus longissimum, puta quinque, decem, viginti, triginta, aut amplius annorum, quibus vivit, & conversio peccatoris, quæ tempore multo breviori, puta diebus aliquot, hebdomada, quindena, mense &c. perficitur. Sed posita, ut debet, ex parte temporis & aliarum circumstantiarum paritate, omnino sequitur: Difficile est in justitia perseverare; ergo ut minus æque difficile est peccatori ad justitiam pervenire.

Ratio manifesta est: Nam ideo difficile est justo perseverare in justitia, quia volenti per-

severare obsistit mundus , caro , & diabolus : Atqui hi magis obsistunt peccatori volenti converti? Ergo &c.

Sane difficultatem perseverantiæ a difficili cum illis hostibus pugna petendam esse docet ipsum Concilium Tridentinum eo loco de quo agimus . Postquam enim monuerat Justos , *ut cum timore ac tremore salutem suam operentur in laboribus , vigiliis , eleemosynis , in orationibus , & oblationibus , in jejuniis , & castitate ;* rationem subiungit his verbis : *Formidare enim debent...* de pugna qua superest cum carne , cum mundo , cum diabolo &c. Atqui si de pugna illa formidare debeant iusti , ideoque se debeant in laboribus , vigiliis , orationibus &c. exercere ; multo sane magis de illa formidare debent peccatores , ideoque magis se iisdem armis munire : cum in Justis prædominetur caritas , quæ pugnam illam faciliorem efficit ; in ipsis vero prædominetur cupiditas , quæ pugnam illam reddit difficiliorem . Itaque ut pugna illa assidua est , & quotidiana , ita Justis difficile est perseverare , non solum toto simul vitæ tempore , sed etiam omni tempore morali , v. g. hac die , hac hebdomada , hoc mense &c. atque ob eandem rationem difficilius est peccatori a peccato , cuius jam servus est , surgere , & obsistente cupiditate prædominante ad iustitiam pervenire . Qua in re nulla potest disparitatis ratio assignari .

VI. Sextum argumentum a sensu Ecclesiæ in Concilio Tridentino petebatur e sess. 14. c. 2. ubi asserit Concilium *quod merito poenitentia laboriosus quidam Baptismus a SS. Patribus dictus fuerit .*

Atqui manifestum est ex Patribus , quod poenitentiam laboriosum Baptismum dixerint , non tam ob labores qui post culpam remissam subeundi sunt ad consequendam remissionem poenæ
tem-

temporalis, quam ob labores qui subeundisunt ad consequendam ipsam remissionem culpæ & pœnæ æternæ: Ergo &c.

Ad hoc etiam argumentum nil directe respondit Subsidiarius: si quid indirecte dixerit, id mox suo loco refutabitur.

VII. Ultimum tandem argumentum a sensu Ecclesiæ sumebatur ex cæremoniis ipsius & precibus, quibus aperte significat, Deum operibus pœnitentiæ a peccatoribus placandum esse, & remissionem culpæ ac pœnæ æternæ impetrandam. Et ad hoc obmutuit Subsidiarius: ideoque a me nil addendum arbitror.

Supereſt, ut confirmatis jam argumentis pro Doctrina de Laborioso Baptismo, iisdemque contra Subsidiarium vindicatis, argumenta etiam pro doctrina opposita convellam.

A P P E N D I X VI.

Ad Doctrinam de Laborioso Baptismo, ubi refelluntur argumenta pro Doctrina opposita.

§. I. Refellitur Argumentum primum a consuetudine Ecclesiæ.

„ **A** Rgumentum primum, ait Subsidiarius
 „ Art. 3. §. 1. idque ut opinor, invi-
 „ ctum sumitur ex praxi universali Ecclesiæ
 „ multis sæculis firmata: neque ex praxi qua-
 „ licumque, sed quam Romanus Pontifex ut
 „ legitimam approbavit, ut ostendam infra Arg.
 „ 4. Unde sic argumentor:

I. „ Dubitari a nemine potest, quin pecca-
 „ tores ordinarii, multis jam sæculis per Ec-
 „ clesiam universam fuerint passim a Sacerdoti-
 „ bus absoluti, non impositis præviis hujusmo-
 „ di pœnalibus operibus externis, idque non
 „ solum fatentibus adversariis, verum etiam

„ conquerentibus . Atqui quod praxi Ecclesiæ
 „ universali multis sæculis frequentatum est ,
 „ id est bonum judicandum & utile , neque
 „ eo plus aliquid requiritur de lege ordinaria
 „ ad debitam contritionem & veram cordis con-
 „ versionem obtinendam ; multo minus carpi
 „ id potest , tamquam insufficiens ad valorem
 „ Sacramenti pœnitentiæ , & tamquam abusus
 „ gravis in Ecclesia Christi , prout Kemnitius
 „ supra & Marcus Antonius de Dominis face-
 „ re non sunt veriti ; his enim & similibus
 „ os obstruit S. August. Epistola 118. dicens :
 „ *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia . . .*
 „ *quin ita faciendum sit , disputare , insolentissima*
 „ *insania est .* Atque hoc a praxi universali Ec-
 „ clesiæ desumptum argumentum ita validum
 „ semper visum fuit , ut hoc unico fere Hæ-
 „ reticorum conatus protriverint tum Patres ,
 „ tum DD. Catholici . “ Quod deinde probat
 exemplo Synodi Constantiensis , quæ Hæreticis
 Communionem sub utraque specie reposcenti-
 bus & usum primæ Ecclesiæ inclamantibus ,
 non nisi usum Ecclesiæ tuac contrarium repo-
 suit . Idem probat Auctoritate Roffensis , qui
 in lib. contra Captiv. Babylon. Luth. cap. 4.
 eundem reposuit Lutheranis . Item auctoritate
 Lensæi de satisfactione Cap. 21. Item Concilii
 Trident. Sess. 7. Can. 23. Morini in præfa-
 tione Operis de pœnit. Augustini Epist. 118.
 Quin & ipsorum adversariorum qui fateri de-
 beant , se non posse Hæreticos nisi consuetu-
 dine præsentis Ecclesiæ convincere . Hæc Sub-
 sidiarius .

Resp. Opus non erat ut tam multa conge-
 reret ad probandum id quod nemo unquam Ca-
 tholicus negavit , & quod ego apertissime pro-
 fessus sum in *Dissertatione de praxi administrandi*
Sacramentum pœnitentiæ : Nimirum , id bonum &
 utile judicandum esse , quod praxi Ecclesiæ univer-
 sali

fali multis sæculis frequentatum est : Hoc , inquam , probatione non indigebat . Sed illud probandum erat Subsidiario , consuetudinem illam absolvendi , quam ipse tuetur , esse revera non praxim quorundam privatam , sed consuetudinem seu praxim universalem Ecclesiæ : hoc autem ut probet , ne verbum quidem produxit .

„ At , inquit , dubitari a nemine potest , quin
 „ peccatores ordinarii , multis jam sæculis per
 „ Ecclesiam universam fuerint passim a Sacer-
 „ dotibus absoluti , non impositis præviis hujus-
 „ modi pœnalibus operibus externis .

Quid tum postea ? Ergo ea praxis est Ecclesiæ , sive est per universam Ecclesiam approbata ? Inepta , periculosa , & ipsi Ecclesiæ injuriola consequentia . Nam eodem filo sequeretur :

Sæculo superiori (teste Petro de Soto part. 2. Instit. Sacerd. lectione 3. de Rem. pecc.) peccatores consuetudinarii per universam Ecclesiam passim mox sine emendatione prævia absolvebantur .

Idem de hoc sæculo testatur Auctor *Praxis solida* art. 2. sub sect. 2. §. 2. & P. Jacobs in *Quest. Theologica* &c. n. 4. cum Approbatoribus quadraginta tribus , quos ex variis Orbis Catholici Nationibus & Academiis accersivit :

Et quamquam hi non testarentur , ipsa sensuum experientia nos docet , ita passim per Ecclesiam fieri :

Igitur consuetudo absolvendi mox consuetudinarios sine emendatione prævia est consuetudo Ecclesiæ .

Atqui hoc consequens ne ipse quidem Subsidiarius admittit : Ergo &c.

Verum , inquiet , non ita per universam Ecclesiam absolvuntur passim peccatores implicati consuetudine , ut absolvuntur peccatores isti ordinarii .

Resp. Sed unde hoc novit? Quo argumeto, quo indicio, quo teste id didicit? Testes ego præter manifestam experientiam, in contrarium adduco *Auctorem praxis solida*, Patrem *Jacobs*, & alios quadraginta tres: Ubi quæso pro se tot testes inveniet Subsidiarius? Unum forte pro se habebit Principalem suum Doctorem *Steyaert* cum suis: sed hic ipse jam olim consensit Patri *Jacobs*, dicenti consuetudinem consuetudinarios mox absolvendi per universam Ecclesiam communem esse, ut ostendi in *Doctrina de laborioso Baptismo* §. 3. num. 2. Testi autem sic vacillanti fides habenda non est. Unde ergo tandem probabit, passim per universam Ecclesiam sine operibus præviis absolvi ordinarios istos peccatores, non item consuetudinarios? Sola restabit ipsius fides, qua id asserit: quamquam nec ipsius fides. Nam postquam *Treatatu* toto dixerat se non agere de Consuetudinariis, tandem circa finem art. 6. sui immemor pronuntiat hanc esse Ecclesiæ praxim universam: *Consuetudinarium etiam prima vice absolvi posse, modo sincere affirmet se contritum esse, velle absolute vitam mutare, consilia Confessarii sequi, vitare peccandi occasiones, poenitentiam condignam implere &c.* Item, Eundem absolvi secunda vice posse si a prima Confessione vitam aliquo modo emendaverit, v. g. lapsus sit varius, temptationibus reluctatus sit diutius, poenitentiam impleverit, occasionem peccandi vitaverit &c. Et idem cum proportionem de tertia & quarta confessione dicendum, donec tandem ab illa consuetudine perfecte sanetur.

En ut nec ipse Subsidiarius sibi constet in assignanda consuetudine Ecclesiæ. Nam pag. 12. dicit consuetudinem illam in eo sitam, quod
 „ peccatores ordinarii, multis jam sæculis per
 „ Ecclesiam universam fuerit passim a Sacerdotibus absoluti, non impositis præviis pænalibus
 „ bus

„bus operibus externis: “ Pagina autem 50. dicit, „ hanc esse praxim universam, de qua „ testari potest orbis Catholicus: Consuetudinarium etiam prima vice, absolvere, modo „ &c. “ Eundem item absolvi secunda vice posse, si &c. Et idem cum proportionem de tertia & quarta confessione dicendum &c. Cui nunc credemus, an Subsidiario pag. 12. an Subsidiario pag. 50. Aut quomodo credemus tuto illi, qui art. 1. observ. 1. observari jusserat, *non agere se hoc loco de peccatoribus publicis, obduratis, consuetudinariis*; & tamen de consuetudinariis in eodem tractatu agit?

Ut ut sit, hoc unum ostendere volui, nec ipsum Subsidiarium constare sibi in assignanda consuetudine quam dicit per universam Ecclesiam communem esse, atque ideo esse consuetudinem Ecclesiæ. Hiuc potius existimem verum esse quod dicit *Auctor praxis solida* & P. Jacobs, eam praxim maxime in Ecclesia universa communem esse, qua sine ulla vitæ mutatione prævia passim etiam absolvuntur consuetudinarii; Aut certe, si illa jam amplius communis non sit, fuisse tamen communem aliquando, ut testatur Petrus Soto, aut communem deinceps fieri posse. Ac proinde non sequi: Praxis aliqua per universam Ecclesiam communis est; Ergo ea praxis est Ecclesiæ.

Dicet fortasse, numquam factum esse, ut praxis absolvendi passim Consuetudinarios per Ecclesiam universam communis fuerit, nec id umquam futurum, nec fieri posse.

Sed præter testes jam productus, Petrum Soto, Auctorem praxis solidæ, & Patrem Jacobs cum Approbatoribus quadraginta tribus, audiat etiam Contensonium loco quem citavi in *Doctrina de laborioso Baptismo* §. 3. numer. 2. „ Instabis, inquit, non minus est incorruptibilis Ecclesiæ disciplina, quam fides... sed

„ quod multi passim Ecclesiastici & Sacerdotes
 „ frequentant , videtur ad Ecclesiæ discipli-
 „ nam pertinere : Ergo &c. “ Cui sic respon-
 „ det : „ Ecclesiæ fidem & ipsum generalem : “
 „ de disciplina sensum nulla temporum inju-
 „ ria , nulla depravatione corrumpi umquam
 „ posse . . . At disciplinæ praxim in *plerisque*
 „ Ecclesiæ membris posse corrumpi , prænu-
 „ tiavit Christus Matth. 24. & Lucæ 18. Ubi
 „ fore ait ut refrigescat caritas multorum , fi-
 „ liusque hominis secundo veniens vix inveniat
 „ fidem in terra . “ Contens. tom. 9. cap. 2.
 Si disciplinæ praxis possit in *plerisque* Eccle-
 siæ membris corrumpi ; potest ergo per univer-
 sam Ecclesiam ; praxis aliqua communis esse ,
 quæ non est praxis Ecclesiæ . Sed nimis in re
 tam manifesta prolixus sum : sufficiebat adver-
 sus Subsidiarium dixisse breviter hæc .

1. Verum non esse , quod *peccatores ordinarii* ,
multis jam sæculis per Ecclesiam universam fuerint
passim a Sacerdotibus absoluti , non impositis præviis
pœnalibus operibus externis . Neque enim hoc um-
 quam probare poterit . Quis enim credat , for-
 nicarium v. gr. qui aliquando labitur in forni-
 cationem ex fragilitate , sic per universam Ec-
 clesiam absolutum fuisse ?

2. Si tamen credi sibi velit , multo magis
 credendum esse tot aliis , qui dicunt , sic etiam
 passim per universam Ecclesiam absolutos fuis-
 se , vel etiamnum absolvi consuetudinarios .

3. Proinde non subsistere ipsius consequen-
 tiam : Praxis absolvendi passim sine præviis
 operibus pœnalibus peccatores ordinarios est
 per universam Ecclesiam communis ; ergo est
 praxis Ecclesiæ .

4. Aut si velit consequentiam istam valere ;
 negare eum non posse etiam hanc : Praxis ab-
 solvendi passim sine præviis operibus pœnalibus
 Consuetudinarios , est vel fuit vel esse saltem

ali-

aliquando potest per universam Ecclesiam communis; Ergo praxis sic absolvendi consuetudinarios, est praxis Ecclesiæ.

II. Pergit interim Subsidiarius argumentari secundo in hunc modum: „ Praxis Ecclesiæ
 „ universalis circa administrationem Sacramen-
 „ ti pœnitentiæ, non est error, sed veritas;
 „ non abusus, sed usus legitimus; maxime
 „ cum illam tam communem, tam diuturnam,
 „ contradicentibus toties Hæreticis & opera
 „ pœnitentiæ externæ tamquam ad veram con-
 „ tritionem remissionemque culpæ ac pœnæ
 „ æternæ necessaria requirentibus, ignorare
 „ non potuerint tot vigilantissimi Pontifices,
 „ Concilia, Patres, nec definiverint hætenus
 „ praxim illam errorem esse atque abusum,
 „ in tanta perniciæ animarum, quod tamen
 „ postulabat ovium cura sibi commissarum:
 „ Ergo vel inexcusabilis negligentia reos tot
 „ sanctissimos Pontifices, Concilia, Patres,
 „ agere debent Adversarii, vel concedere,
 „ etsi utile & fructuosum sit opera pœnalia
 „ externa absolutioni præmittere, id tamen
 „ ad veram contritionem & valorem Sacramen-
 „ ti ex natura rei & Christi institutione ne-
 „ cessarium non esse in „ peccatoribus ordi-
 „ nariis. “

Resp. In Antecedente supponit tria, quæ probare debebat Subsidiarius.

1. Quod praxis absolvendi passim peccatores ordinarios sine operibus præviis per Ecclesiam universam communis sit. Quod ideo praxis ista sit praxis Ecclesiæ universalis. 3. Quod eam non improbaverint Pontifices, Concilia, Patres. Singula expendamus.

Primum fide sua asserit, non probat: in quo tamen si credi sibi velit, potiori ratione credi debet tot aliis testantibus, non solum peccatores ordinarios, sed & consuetudinarios pas-

sim per universam Ecclesiam sine operibus prae-
viis absolutos aliquando fuisse, aut etiamnum
absolvi.

Hinc ruit etiam consequentia, quam secun-
do loco facit.

Quod ad tertium attinet, non defuerunt
Pontifices, Concilia, Patres, qui, quantum pa-
tiebatur hominum ac temporum infirmitas, pra-
xim communem administrandi Sacramentum pœ-
nitentiæ reformarunt.

Concilium Tridentinum Sess. 14. de Pœnit.
c. 2. docet, *Quod sine magnis nostris fletibus &
laboribus, divina id exigente justitia, ad novita-
tem & integritatem Baptismi per Sacramentum pœ-
nitentiæ pervenire nequaquam possimus: ut merito
pœnitentiæ laboriosus quidam Baptismus a sanctis
Patribus dictus fuerit.* Ubi Concilium satis di-
serte probat & confirmat doctrinam Patrum,
qui a peccatoribus etiam ordinariis opera pœ-
nitentiæ ad Deum placandum ante reconcilia-
tionem postulant.

Idem Concilium Sess. 6. cap. 6. prævie ad
justificationem requirit actus fidei, timoris,
spei, fiduciæ, dilectionis, detestationis & odii
peccati &c. ex quibus opera pœnitentiæ ex-
terna, dum operandi facultas adest, ultro di-
manant.

Conformiter ad mentem Concilii in refor-
manda praxi administrandi Sacramentum Pœni-
tentiæ laboravit S. Carolus Borromæus, qui in
Instruct. Past. cap. 15. satis insinuat, se a pec-
catoribus etiam ordinariis opera ante absolutio-
nem passim requirere. Est, inquit, praterem
consultum absolutionem differre, donec evident ap-
pareat emendatio in iis qui tametsi dicant ac pol-
liceantur quod se eximent peccato, tamen Confessa-
rio probabilem faciunt metum, ne contrarium con-
tingat. Attende, donec evidens appareat emenda-
tio: tametsi dicant ac polliceantur, &c. Ex qui-
bus

bus perspicuum est, eum verbis contentum non esse, sed opera postulare nam *evidens emendatio*, opera utique sunt, non verba.

Innocentius XI. plusquam verba saltem a consuetudinariis requirit, dum inter propositiones 65. proscribit hanc sexagesimam: *Pœniten-
tenti habenti consuetudinem peccandi contra legem
Dei, natura, aut Ecclesia, etsi emendationis spes
nulla appareat, nec est neganda, nec differenda ab-
solutio, dummodo ore proferat se dolere, & propo-
nere emendationem.*

Denique Ritualia omnia ante absolutionem requirunt, non tantum a consuetudinariis, sed etiam a peccatoribus ordinariis, *signa* (sufficientia utique) *doloris*: Atqui signa sufficientia doloris non sunt verba, cum per hæc conversi a non conversis discerni non possint, utpote tum his tum illis communia: Igitur Ritualia omnia præter verba, a peccatoribus etiam ordinariis opera, per quæ conversi a non conversis sufficienter discerni possint, requirunt.

„ At, inquit, neque Pontifices, neque Con-
„ cilia, neque Patres dicunt ad veram contri-
„ tionem & valorem Sacramenti ex natura rei
„ & Christi institutione necessarium esse in pec-
„ catoribus ordinariis opera externa pœnalia ab-
„ solutioni præmittere: Ergo vel hoc necessa-
„ rium non est, vel inexcusabilis negligentia
„ reos ipsos agimus. “

Resp. Nescio quid ubique de *valore Sacra-
menti, de natura rei, de Christi institutione* mi-
sceat Subsidiarius: nusquam de illis ego men-
tionem feci: Hoc dico, paccatorem etiam or-
dinarium converti non solere, nisi per opera
pœnitentiæ ad conversionem sensim se præpa-
ret & a Deo illam impetret, ac præterea con-
versionem ipsius a Sacerdote cognosci ordinarie
non posse, nisi per opera. Quod si summi Pon-
tifices, Concilia, & Patres, non tam diserte

id expresserint ; non id ipsorum negligentiae adscribendum est , sed prudentiae , qua credebant satis esse , si generatim tantum id innuerent , dum hominum infirmitas nondum ferebat , ut de eo mandarent aliquid expressius : Incipiendum esse , consuetudinariis , & aliis gravioribus , ac deinde ad leviora progrediendum . Adeo , ut prorsus ineptum sit hoc argumentum : Pontifices , Concilia , Patres , hoc discrete non praeceperunt ; ergo hoc faciendum non est : vel si sit faciendum ; ergo Pontifices , Concilia , Patres , negligentiae rei sunt , qui id non praeceperint .

III. „ Argumentor , ait Subsidiarius , tertio : „ Ex doctrina nova Adversariorum sequitur , „ 4. vel 5. posterioribus saeculis peccatores ordinarios (scilicet Fidelium partem longe maximam) fuisse invalide absolutos , utpote qui „ veram contritionem non habuerint , quam „ Deus de lege ordinaria non concedit , nisi „ opera illa poenalia externa praecesserint . “

Resp. In Decreta Apostolica & Regia impingit Subsidiarius , dum censurat Doctrinam nostram ut *novam* . Erunt , spero , qui nimiam illam censurandi licentiam , & Potestatis tum Ecclesiasticae tum Civilis contemptum pro nobis castigabunt . Ego quaero a Subsidiario , quo revelante didicerit , quatuor vel quinque Posterioribus saeculis peccatores ordinarios (scilicet fidelium , ut ait , partem longe maximam) priusquam ad confessionem accederent , se per opera poenitentiae non praeparasse , nec per ea conversionem cordis obtinuisse ? Creditne tam impios fuisse fideles plerosque , qui quatuor vel quinque posterioribus saeculis in crimen fornicationis aliquando ex fragilitate labeantur (nam hos inter peccatores ordinarios recenseri a Subsidiario vel saltem Principali ipsius existimo) ut sine praeviis operibus poenitentiae abso-

absolutionem passim acciperent, & recentes a crimine Sanctum Domini Corpus manducarent? Creditne Sacerdotes passim quatuor aut quinque posterioribus sæculis tam in administrandis Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis ignaros aut negligentes fuisse, ut ejusmodi peccatoribus mox sine præviis pœnitentiæ operibus absolutionem & sacram Communionem impertirentur? Ego sane tam male de sæculis illis non sentio; summæque temeritatis arguendus est Subsidiarius, dum ita sentit, nisi solidis probationibus opinionem suam suffulciat.

Itaque, donec assertum suum probet Subsidiarius, nego imprimis, quatuor vel quinque posterioribus sæculis peccatores ordinarios sic absolutos fuisse.

Deinde etsi probaretur id aliquando factum; nihil tamen inde inferri posset, quod non similiter inferretur ex Evangelio dicente, futurum aliquando ut refrigescat caritas multorum, & seducantur, si fieri potest, etiam electi; & ut Filius hominis veniens vix inveniat fidem in terra.

Quare Contensonius supra citatus: „Disciplinæ, ait, praxim in plerisque Ecclesiæ membris posse corrumpi prænuntiavit Christus Matth. 24. & Luc. 18.

IV. Argumentor quarto, inquit Subsidiarius, „An Deus peccatoribus ordinariis decreverit dare gratiam conversionis, non alia lege, quam ut opera pœnalia externa præcesserint, lis olim fuit inter Kemnitium Hæreticum & Catholicos; agebat ille; hi vero negabant.

O insignem in asserendo temeritatem! Ubi, quæso, quo libro, quo loco, lis ista inter Kemnitium Hæreticum & Catholicos agitur? Ubi usquam affirmavit Kemnitius, Deum peccatoribus ordinariis non alia lege decrevisse dare

gra-

gratiam conversionis, quam ut opera pœnalia externa præcederent? Ubi id negarunt Catholici?

Dum expectamus ut locum, ubi lis ista agitur, designet Subsidiarius; ego litem prorsus contrariam Kemnitium inter & Catholicos exhibebo, ex qua certo constabit eam litem, quam sine teste memorat Subsidiarius, numquam extitisse.

Litem, quæ Kemnitium inter & Catholicos fuit, refert nobis Ravestenius Doctor Lovaniensis in Apologia Decretorum Concilii Tridentini par. 1. pag. 160. contra Kemnitium.

Sententiam Kemnitii exprimit his verbis:
 „ Jam vero ait, peccatum esse quidquid operis facit persona quælibet nondum Deo reconciliata, nondum justificata, nondum per Spiritum Sanctum in interiori homine renovata. “ Si hæc fuerit sententia Kemniti, peccatum esse quidquid operis facit persona quælibet nondum Deo reconciliata: estne verosimile eundem dixisse, Deum peccatoribus ordinariis non alia lege decrevisse dare gratiam conversionis, quam ut opera pœnalia externa reconciliationi, præmitterent? Hoc enim non aliud esset, quam dicere, Deum peccatoribus ordinariis non alia lege decrevisse dare gratiam conversionis, quam ut reconciliationi præmitterent aliquot peccata. Nemo autem credet sic insaniisse Kemnitium. Et hæc quidem sententia Hæretici.

Sententiam autem Catholicorum idem Ravestenius his verbis exprimit ac defendit: „ An non manifestissime apertissimis & indubitatis Scripturarum testimoniis repugnat (Kemnitius;) quæ testantur fidem, pœnitentiam, peccatorum confessionem, orationem, gemitum, lacrymas, & cordis dolorem, & humiliationem & contritionem, gratissima esse Deo

„ Deo sacrificia , & ad ea Deum respicere ,
 „ tamquam sibi placentia & accepta ; adeo ut
 „ per ea impetretur justificatio , & cum Deo
 „ reconciliatio , & interioris hominis per Spi-
 „ ritum Sanctum renovatio ?

Si hæc contra Kemnitium senserit Raveste-
 nius cum Catholicis ; qua audacia asserit Sub-
 sidiarius, Catholicos negasse , Deum peccatori-
 bus ordinariis non alia lege decrevisse dare gra-
 tiam conversionis , quam ut opera pœnalia ex-
 terna præcesserint ?

Porro ut lis Catholicos inter & Kemnitium
 penitus intelligatur , Ravesteni verba prose-
 quamur .

„ At dicet fortasse Kemnitius : Opera illa
 „ pœnitentiæ , confessionis , lacrymarum , ge-
 „ mituum , & contritionis , fuisse opera cor-
 „ dis jam intus vivificati & justificati ?

„ Sed eam cavillationem manifestissime re-
 „ fellit Spiritus Sanctus per Scripturam , quæ
 „ manifestissime testatur , ea per Spiritum San-
 „ ctum præscriptam esse iis qui nondum re-
 „ conciliati erant ; sed per ea , ut reconcilia-
 „ rentur & justificarentur , humiliter ambie-
 „ bant . “ Hæc Ravestenius , quæ & citavi in
 „ *Doctrina de Laborioso Baptismo* : ut mirum sit ,
 Subsidiarium tam turpiter in lite , quæ Ca-
 tholicos inter & Kemnitium agebatur , errasse .
 Hæc obiter .

V. Maximum & prope unicum pro pra-
 xi communi præsidium Subsidiarius collocat
 in Decreto Alexandri VII. contra propositio-
 nes 31. „ Condemnat , inquit , has Proposi-
 „ tiones :

„ *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni*
 „ *induxit non politia , aut institutio Ecclesia , sed*
 „ *ipsa Christi lex & præscriptio , natura rei id-*
 „ *ipsum quodammodo dictante . Est 16. inter da-*
 „ *mnatas .*

„ Per

„ Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentia est inversus. Est 17.

„ Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti pœnitentia, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet Auctoritas, & multi temporis diuturnitas firmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu. Est 18.

„ Confessiones apud Religiosos facta, pleraque vel sacrilega sunt, vel invalida, Est 20.

„ En praxim illam, inquit, Ecclesiae communem circa administrationem Sacramenti pœnitentiae . . . ipsa Romani Pontificis definitione approbatam & stabilitam. “

Resp. Non loquitur Pontifex de praxi communi, sed de consuetudine moderna. Intelligit autem indubie consuetudinem modernam Ecclesia, non autem hujus vel illius privati. Itaque quæ sit ista consuetudo moderna Ecclesiae, dispi-ciendum est.

Consuetudo Ecclesiae moderna, manifeste opponitur consuetudini Ecclesiae antiquæ. Consuetudo autem Ecclesiae antiqua juxta omnes ea est, qua secundum Canones agebatur pœnitentia, & satisfactio absolutioni præmittebatur. Proinde consuetudo Ecclesiae moderna, cum sint antiquæ opposita, juxta omnes ea esse debet, qua non agitur pœnitentia secundum Canones, nec satisfactio absolutioni præmittitur, sed relinquitur arbitrio Sacerdotis pœnitentem absolvere, dum etiam rite dispositum judicaverit, nulla etiam satisfactione præmissa.

De hac consuetudine moderna intelligendam esse Propositionem damnatam varia persuadent.

1. Ipse propositionum damnatarum contextus. Nam propositio 16. hæc est: Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo di-

ctan.

stante. Ubi per ordinem pramittendi satisfactionem absolutioni manifeste significatur consuetudo Ecclesiæ antiqua.

Propositio autem 17. quæ est hæc: *Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus*, iterum clare utraque ista consuetudo indicatur. Antiqua quidem per hæc verba: *Ordo pœnitentiæ*; moderna vero, per illam *praxim mox absolvendi*.

Tum sequitur propositio 18. *Consuetudo moderna &c.* ubi videtur dubitari non posse, quin per consuetudinem modernam designetur consuetudo opposita consuetudini antiquæ, quæ in propositione decima sexta præcedente designatur per *Ordinem pramittendi satisfactionem absolutioni*. Ita ut sensus manifeste sit hic: *Consuetudo moderna (præmittendi absolutionem satisfactioni) . . . ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu*. Quæ meritissime a summo Pontifice condemnata est: quemadmodum & propositio 17. *Per praxim illam mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus*. Falsissimum quippe est, ordinem pœnitentiæ hodie inverti, dum quis mox ut conversus est absolvitur, etsi nullam satisfactionem absolutioni juxta consuetudinem antiquam præmiserit.

Itaque ipse propositionum damnatarum contextus & sensus obvius omnino postulare videtur, ut quemadmodum in propositione 16. aperte mentio fit de consuetudine Ecclesiæ antiqua, qua satisfactio absolutioni præmittebatur; ita in propositione 17. per *praxim mox absolvendi*, & in propositione 18. per *consuetudinem modernam*, non aliud designari intelligatur, quam consuetudo Ecclesiæ moderna, qua satisfactio absolutioni non amplius præmittitur.

2. Præterea dum summus Pontifex damnavit propositionem 17. *Per praxim illam mox absolvendi &c.* item 18. *Consuetudo moderna &c.* non

voluit loqui de praxi aliqua & consuetudine vaga ac incerta, sed de certa aliqua ac determinata, quam nimirum omnes per praxim & consuetudinem modernam intelligunt: talis autem est ea sola, quæ satisfactionem absolutioni præmitti non postulat. Nam etsi circa conversionem peccatoris & absolutionis dilationem varii varie sentiant; in hoc tamen conveniunt Catholici omnes, quod hodie satisfactio absolutioni præmitti non debeat, ideoque sicut omnes per praxim & consuetudinem antiquam intelligunt eam, quæ jubet satisfactionem absolutioni præmitti; ita per modernam omnes eam intelligunt, quæ satisfactioni præmitti non jubet.

3. Varia est praxis mox absolvendi & consuetudo moderna. Alii quosvis, etiam consuetudinarios, passim absolvunt, dum modo dicant se dolere, & emendationem proponere; idque toties, quoties absolvi postulant: Alii eos absolvunt prima vice: ac deinde etiam secunda, tertia, & quarta vice, dummodo aliquid emendationis vel saltem conatus ad emendationem ostendant: Alii ipsos non absolvunt, nisi vitam emendaverint: Alii sine mora absolvunt saltem quosvis peccatores ordinarios, qui tantum aliquando labuntur in crimina, v. g. fornicationem, ex fragilitate: Alii hic etiam inter conversos & non conversos ex operibus discernendum esse existimant &c. Tam scilicet varia est praxis mox absolvendi & consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ.

Porro summus Pontifex, aut voluit omnem illam praxim & consuetudinem modernam probare; aut aliquam ex illis probare indeterminate; aut probare aliquam ex illis determinate.

Quod non voluerit probare omnem illam praxim

xim

xim & consuetudinem modernam, certum est, cum alteri contraria sit.

Si autem voluerit tantum probare aliquam ex illis indeterminate, non designando quam probet; nemo potest inde aliquid pro sua praxi concludere.

Denique si voluisset aliquam ex illis probare determinate; eam indubie designasset: sed non designavit: Ergo non voluit aliquam ex illis determinate probare.

At, inquit Subsidiarius, designavit praxim communem.

Resp. Nusquam de praxi communi mentionem facit Pontifex. In propositione 17. agitur de praxi mox absolvendi, in 18. de consuetudine moderna: sed de praxi communi nusquam.

Verum hæ voces, *praxis mox absolvendi* & *consuetudo moderna*, manifeste praxim hodie communem significant.

Resp. Variæ sunt praxes hodie communes, ut paulo ante ostensum est, quæ omnes possunt illis vocibus significari; si autem voluisset Pontifex aliquam ex illis determinate probare, designare eam debuisset, ne alioquin novis contentionibus miscuisset orbem Catholicum, dum quisque praxim suam, utpote communem, a summo Pontifice probatam esse contenderet; sed nullam ex illis designavit, nec voluit contentiones novas per definitionem suam excitare: igitur nullam ex illis determinate probare voluit.

Quid ergo, nullam praxim aut consuetudinem modernam definitione sua probavit Pontifex?

Resp. Omnino probavit: non tamen particularem aliquam, cum nullam speciatim designaverit; sed generalem illam, quæ permittit, peccatorem, ut primum conversus est, mox sine ulla satisfactione præmissa absolvi: hæc enim,
ut

ut absque controversia praxis Ecclesiæ est, ita sine ulla æquivocatione per voces illas, *praxis* *mox absolventi*, *consuetudo moderna*, sensu obvio significatur.

4. Non sine injuria Sedis Apostolicæ dici potest, quod praxim, quæ hodie in Ecclesia apud plurimos communis est, tamquam Ecclesiæ praxim Alexander VIII. probaverit.

Si enim praxis hodie in Ecclesia apud plerisque communis ea sit, quæ finit peccatores quoscunque, etiam consuetudinarios, quoties volunt, mox absolvi, dummodo dicant se dolere & emendationem proponere, ut contendit *Auctor praxis solidæ*, Pater Jacobs, cum Approbatoribus quadraginta tribus, & alii Catholici non pauci: sane non potest absque summa impudentia dici, eam praxim a Sede Apostolica probatam fuisse.

Si autem praxis in Ecclesia communis ea sit, quæ sine mora absolvit peccatores ordinarios qui aliquando tantum in mortalia ex fragilitate labuntur; consuetudinarios vero etiam prima vice, modo sincere affirmant se contritos esse, velle absolute vitam mutare, consilia Confessarii sequi, vitare peccandi occasiones, pœnitentiam condignam complere &c. Item secunda vice, si a prima confessione vitam aliquo modo emendarint v. gr. lapsi sint rarius, tentationibus reluctati diutius, pœnitentiam impleverint, occasiones peccandi vitarint &c. Quin & cum proportionem tertia & quarta vice: si, inquam, ea sit praxis in Ecclesia communis, ut vult Subsidiarius: quis affirmare audeat eam a Sede Apostolica probatam fuisse; quando verosimile non est, velle Sedem Apostolicam, ut prima, secunda, tertia, & quarta vice absolvantur consuetudinarii, dum vitam nondum emendarint, etsi fortassis conatum aliquem ad eam emendandam adhibuerint?

Quid?

Quid? etsi praxis in Ecclesia communis ea foret, qua peccatores tantum ordinarii sine mora absolvi consueverunt; nec sic tamen satis honori Sanctæ Sedis consuleret, qui eam a Summo Pontifice probatam esse affirmaret. Quid enim? dicemus a Sede Apostolica definitum esse, quod fornicator, qui aliquando ex fragilitate in crimen istud labitur, mox sine ullis poenitentiae operibus præmissis recens adhuc a scelere, debeat absolvi? Absit ut Alexander VIII. ejusmodi definitione Sedem Apostolicam commaculare voluerit. Sic tamen eam commaculavit, si praxim, quæ juxta Subsidiarium communis est, probaverit ac definiverit: & magis commaculavit, si etiam juxta eundem probaverit praxim, qua vita nondum emandata, absolvuntur prima, secunda, tertia, & quarta vice Consuetudinarii, dummodo conatum aliquem ad vitam emendandam adhibuerint.

Desinat ergo Subsidiarius Sedem Apostolicam isti opprobrio tum apud Catholicos, tum apud A catholicos exponere, & nobiscum fateatur, aliam *praxim mox absolvendi*, aut aliam *consuetudinem modernam* ab Alexandro VIII. probatam non esse, quam quæ satisfactionem absolutioni præmitti non postulat. Quam ut universalis Ecclesiæ consensus jam multis sæculis recepit; ita nos semper amplexi sumus, nec umquam in mentem venit improbare.

VI. Superest ut paucis refellam, quæ hoc loco vel falso narrat, vel contumeliose impropert Subsidiarius.

1. „ Litem ait fuisse olim inter Kemnitium „ Hæreticum & Catholicos, an Deus peccatoribus ordinariis non decreverit dare gratiam conversionis alia lege, quam ut opera externa poenalia præcesserint; asseruisse id „ Kemnitium; negasse Catholicos. “

2. „ Lis hæc, inquit, resuscitata nuper fuit

„ fuit a paucis contra Catholicos reliquos. “

At ego jam supra ostendi, nihil magis alienum fuisse a Kemnitio, utpote qui omnia opera ante justificationem diceret esse peccata.

Ajo ego, causam istam jam olim non a paucis, sed ab omnibus passim, qui fidem Catholicam sæculo superiori tuebantur, defensam fuisse contra Hæreticos; & ex Sacris litteris ac Patribus demonstratum fuisse, opera poenitentiae passim a peccatoribus, ut conversionem cordis & veniam peccatorum impetrent, præstari debere.

3. „ Audiit, inquit, Roma . . . Condemnat Alexander VIII. has Propositiones: *Ordinem præmittendi &c.* “

Non audiit Roma hanc litem: *An peccator ordinarie debeat per opera poenitentiae conversionem cordis & veniam peccatorum impetrare?* sed hanc: *An hodie reduci debeat antiqua praxis & consuetudo Ecclesiae; & an praxis & consuetudo moderna pro abusu habenda sit?* (hoc enim Auctori de frequenti Communione, & aliis quibusdam affingebatur.) Tum vero Alexander VIII. definiit: Consuetudinem modernam pro abusu habendam non esse; adeoque peccatorem, modo conversus sit, mox posse absolvi, etsi nullam satisfactionem absolutioni præmiserit.

4. „ Ecce, inquit, praxim illam Ecclesiae communem . . . Romani Pontificis definitione approbatam & stabilitam. “

Praxim Ecclesiae communem, qua scilicet satisfactio absolutioni præmittenda non est, ut jam diximus.

5. „ Quid ad hæc, inquit, reponent Adversarii? Decretum Alexandri VIII. subreptitium esse?

Ita nobis invidiam concitare conatur apud Sedem Apostolicam. Sed ipsius Sedis Apostolicæ judicio relinquo, uter in Decretum Ale-

alexandri VIII. reverentior sit: An subsidiarius, qui praxim suam privatam, Ecclesiæ sane non admodum honorificam, Decreto illo approbatam & stabilitam esse tam confidenter jactat? An ego, qui Decretum illud expono de praxi & consuetudine moderna, quam certum est cum universalis Ecclesiæ consensu rectissime ab Alexandro VIII. approbatam fuisse?

6. „ Ut aspis pressa, inquit, venenum vomit! Ita hominibus illis adversus S. Sedem, nihil est contumacius, dum latent; nihil, dum patent, obsequentius.

Hæc quidem directe in Auctorem libri cui titulus: *Nona Pars Difficultatum propositarum Doctori Steyaert*: sed oblique etiam in nos. Ita, inquit, hominibus illis &c. Insigne profectu specimen observantiæ, quam Sanctæ Sedi exhibet Subsidiarius, dum contra tot Decreta Apostolica dictariis tam atrocibus alios Theologos incessit; & eo ipso loco incessit, quo alios de contumelia in S. Sedem accusat. Ego dicteria dictariis non reponam: causa Sedis Apostolicæ agitur, cujus Decreta violantur.

§. 2. *Refellitur argumentum quod pro sua Doctrina petit Subsidiarius ex Concilio Tridentino.*

Postquam Subsidiarius art. 3. §. 1. praxim suam stabilire conatus est ex consuetudine Ecclesiæ & Decreto Alexandri VIII. pergit ibidem §. 2. eandem confirmare ex S. Litteris & Patribus: sed quo eventu, colligi potest supra ex *Appendice 3.* ubi loca Scripturæ Sacræ & Patrum, quæ affert, nihil pro ipso facere ostendimus.

Tum progreditur ad §. 3. Ubi eandem suam praxim firmare tentat ex Concilio Tridentino: prius tamen præmissa hac præteritione.

„ Prætereo, inquit, Manualia, Ritualia, Opus tractat de Labor. Bapt. M & sta-

„ & statuta Synodalia variarum Ecclesiarum,
 „ in quibus ritus Sacramenti poenitentiae ita
 „ describitur, ut absolutio sequatur proxime
 „ Confessionem, & injunctam, non impletam
 „ satisfactionem.

Resp. Potuisset Subsidiarius Manualia sic praeterire, si refutata non forent argumenta, quae Doctor Steyaert ex illis pro Doctrina sua attulerat: nunc vero cum in *Doctrina de Laborioso Baptismo*, §. 3. n. 6. & 7. ostensum sit, non argumentari eum ex illis nisi Sophistice; sane non potuit Subsidiarius Manualia & Ritualia sic praeterire, nisi una se argumenta Doctoris Steyaert tueri non posse agnoscat. Igitur & ipse ea praetereo, donec respondeatur iis, quae argumentis istis opposui; & sequor Subsidiarium ad Concilium Tridentinum, quo festinat.

I. „ Unum, inquit, pro multis Concilium
 „ Tridentinum Sess. 6. c. 6. ubi dogmatice describens dispositionem praeparationemque peccatoris ad Justificationem, nihil adfert omnino praeter actus animi internos, fidei, spei, timoris, amoris, odii, ac detestationis peccatorum; atque hanc *dispositionem seu praeparationem justificatione ipsa consequitur*, ut docet ibidem c. 7. Atqui si Deus non det cordis conversionem, ut contendunt adversarii, nisi praeter jam commemoratos a Trid. actus internos praecedant etiam opera externa poenalia, falsa est doctrina Concilii, quod hanc dispositionem seu praeparationem, quae fit per actus mere internos, justificatione ipsa consequatur; ergo Doctrina Concilii non adversatur praxi communi Ecclesiae & Decretis Pontificum, sed consonat apertissime.

Insulsa illatio! Ergo doctrina Concilii non adversatur praxi communi Ecclesiae & Decretis Pontificum &c. Quis tandem hoc negat, aut quis
 de

de eo disputat? Inferre debuerat id de quo quæstio est: Ergo Doctrina Concilii non adversatur praxi, quam ego cum Doctore Steyaert communem Ecclesiæ, & Decretis Pontificum consonam appello. Sic autem negatur illatio. Atque ut prima fronte argumenti fallacia elucescat; sic illud in Subsidiarium retorqueo.

Doctrina Subsidiarii est, quod Deus ordinarie non det cordis conversionem peccatoribus consuetudinariis, obstinatis, & enormibus, nisi præter actus internos a Concilio Tridentino commemoratos, præcedant etiam opera externa pœnalia:

Atqui hoc si verum sit, falsa est Doctrina Concilii, quod hanc dispositionem seu præparationem, quæ fit per actus mere internos, justificatio ipsa consequatur:

Ergo Doctrina Subsidiarii quoad peccatores consuetudinarios, & enormes, adversatur Doctrinæ Concilii Tridentini.

Si enim ideo falsa sit Doctrina Concilii, quia juxta nos in peccatoribus ordinariis passim etiam præter actus internos præcedere debent opera pœnalia externa: quidni similiter ideo falsa sit, quia juxta Subsidiarium passim ea præcedere debent in peccatoribus consuetudinariis, obduratis, & enormibus?

Sed neque propter Doctrinam nostram, neque propter Doctrinam Subsidiarii, falsa est doctrina Concilii: optime enim simul consistit, & quod dispositionem seu præparationem, quæ fit per actus mere internos, ipsa justificatio consequatur, & quod actus illi interni acquiri non soleant nisi per opera pœnalia externa.

Ut autem suam in argumentando crassitiem palpet ipse Subsidiarius, cogitet apud se an recte sequatur:

Viatoris ad portas urbis præsentiam ipse in urbe ingressus consequitur:

Ergo Viator præsentiam istam sane operibus pœnalibus externis adeptus est.

Si hoc non sequi intelligat; spes est fore brevi etiam vitiosam argumenti sui sequelam agnoscat. Nam etsi præsentiam istam mox ipse in urbem ingressus consequatur: potuit tamen Viator multos dies & labores maximos impendisse, ut præsentiam istam acquireret: Similique prorsus ratione, etsi dispositionem ac præparationem, quæ fit per actus mere internos, consequatur justificatio; potuit tamen peccator diu ac multum per opera pœnalia externa desudasse, ut ad eam dispositionem perveniret. Non valet ergo Subsidiarii e Concilio Tridentino Sess. 6. cap. 6. petitum argumentum.

Quod vero ipse ex eodem loco petiveram, a Subsidiario infringi non potuit. Sequitur enim:

Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 6. ante justificationem requirit actus efficaces internos fidei, timoris, spei, fiduciæ, dilectionis, odii ac detestationis peccati:

Ergo etiam ordinarie ante absolutionem requirit opera externa actibus istis internis correspondentia.

Rationes sunt:

1. Quia ad actus istos efficaces internos perveniri non solet nisi per opera externa, v. g. per abstinentiam a peccato, per fugam occasionum peccati, per mortificationem sensuum, per bonorum operum exercitium, per orationem &c.

2. Quia actus illi interni mox, dum operandi facultas adest, in opera externa correspondentia prorumpunt: adest autem plerumque ante absolutionem ista facultas; nisi dicas simul & semel actus illos peccatori, dum confiteatur, infundi.

3. Quia Sacerdos actus illos, etsi adessent, co-

cognoscere tamen non potest, nisi per opera externa.

Quam vero procul hic absim ab errore Petri De Osina, jam supra satis ostensum est.

Quod autem dicit Subsidiarius, actus illos tantum efficaces esse debere affectu, non effectu, verum est. Sed dum sunt efficaces affectu; mox ut operandi facultas adest, fiunt etiam efficaces effectu, & se produnt per opera externa: si autem per illa se non prodant, jam etsi efficaces essent, cognoscere tamen eorum efficaciam non potest Sacerdos; nec proinde licite ac prudenter, seposita necessitate, absolvere peccatorem, qui illorum efficaciam per opera non probat.

II. Alium locum e Concilio Tridentino sess. 6. c. 14. pro se affert Subsidiarius, ubi
 „agens, inquit, *De lapsis & eorum reparatione*, docet, *Christiani hominis pœnitentiam post*
 „*lapsum multo aliam esse a Baptismali, eaque*
 „*contineri non modo cessationem a peccatis & co-*
 „*rum detestationem aut cor contritum & humili-*
 „*liatum; verum etiam eorundem Sacramentalem*
 „*Confessionem saltem in voto & suo tempore fa-*
 „*ciendam & Sacerdotalem absolutionem, itemque*
 „*satisfactionem per jejunia, eleemosynas, oratio-*
 „*nes, & alia pia spiritualis vite exercitia* (ad-
 „*dit Pet. De Osina, implenda antequam ab-*
 „*solvatur, sed in hoc hæreticus) non quidem*
 „*pro pœna æterna, quæ vel Sacramento vel Sa-*
 „*cramenti voto, una cum culpa remittitur, sed*
 „*pro pœna temporali, quæ, ut Sacra Scripturæ*
 „*docent, non tota semper, ut in Baptismo fit,*
 „*remittitur.*“

His recitatis exclamat: „Quid poterat pro
 „communi Catholicorum doctrina & Pontifi-
 „cum Decretis definiri disertius? Non requi-
 „runtur opera pœnalia externa: pro pœna æter-
 „na & culpa: Ergo non sunt dispositio neces-

„saria absolutioni præmittenda. Requiruntur
 „solum pro pœna temporali: Ergo sufficit,
 „si sequantur absolutionem.

Et quoniam jam pridem responderam, manifeste illic Concilium agere de homine per Sacramentum pœnitentiæ justificato, cui proinde amplius opus non sit satisfacere pro pœna æterna & culpa remissa: conatur hoc responsum sic eludere. „ Quid, inquit, objici
 „potest vanius, & a mente Tridentini alienum magis? Docet Concilium requiri opera externa satisfactoria, *non quidem pro pœna æterna & culpa*: Quare? Quia jam remissa est utraque? Hoc non dicit Concilium. Quare igitur? Quia *vel Sacramento, vel Sacramenti voto utraque remittitur*. Hoc dicit. Sic ergo argumentatur Concilium. Culpa & pœna æterna remittitur virtute Sacramenti in re vel in voto: ergo opera pœnalia externa & satisfactoria non sunt requisita necessario pro culpa & pœna æterna, sed solum pro pœna temporali remittenda. Recte igitur sic argumentamur & nos. “ Sic Subsidiarius.

Sed audiat Vasquesium in 1. 2. q. 113. art. 2. Disp. 203. c. 9. in initio: „ Testimonium, inquit, ... ex Sess. 6. c. 14. non bene referatur; neque enim ibi dicitur, ut hi Theologi memorant, nos non satisfacere pro culpa & pœna æterna simul, cum culpa gratis remittatur; sed per eleemosynas, orationes, & pia opera, nimirum quæ post justificationem fiunt in satisfactionem peccatorum, non satisfacere nos pro pœna æterna, sed pro temporali. Subdit vero Concilium rationem his verbis: *Quæ (scilicet pœna æterna) vel Sacramento vel Sacramenti voto, una cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali quæ, ut sacre litteræ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, remittitur*. Ac si diceret, ideo
 „ per

„ per hæc sequentia opera non satisfacimus
 „ pro pœna æterna, quia hæc condigne satis
 „ remissa est, aut Sacramento, in quo ju-
 „ stificamur, aut voto Sacramenti. “ Huic
 genuinæ Concilii Tridentini per Vasquesium
 explicationi acquiescet, spero, Subsidiarius.
 Si tamen non acquiescat, hoc se argumento
 expediat:

Dicit ipse Subsidiarius, debere saltem pec-
 catores consuetudinarios, obduratos, & enor-
 mes, ordinarie per opera pœnalia externa ad
 justificationem præparari ac disponi:

Atqui hoc nihil est, aliud, quam peccatores
 illos sensu saltem improprio pro pœna æterna
 & culpa satisfacere, seu merito quodam de
 congruo justificationem impetrare:

Ergo ipse Subsidiarius fatetur, posse saltem
 sensu improprio pro pœna æterna & culpa sa-
 tisfieri.

Ergo male explicat Concilium Trid. Sess. 6.
 cap. 14.

Quod si dicat velle nos, posse peccatorem
 pro pœna æterna & culpa satisfacere proprie,
 & merito de condigno justificationem prome-
 reri; quemadmodum justificatus proprie satis-
 facit pro pœna temporali, & de condigno me-
 retur augmentum gratiæ & vitam æternam:
 ignorare non potest, hoc tam a mente nostra
 alienum esse, quam firmiter cum sacris litteris
 & Concilio Tridentino profiteamur, gratis pec-
 catorem justificari; quia nihil eorum quæ justi-
 ficationem præcedunt, sive fides, sive opera,
 ipsam justificationis gratiam promeretur.

III. Concludit Subsidiarius argumenta sua his
 verbis: „ Dissimulo hic novissimorum sæculo-
 „ rum Sanctos Borromæum, Salesium, Tho-
 „ mam a Villa nova, Doctorem Angelicum,
 „ qui uno ore docent mitiores hoc tempore
 „ pœnitentias imponendas esse, & post abso-

„ lutionem implendas. Ex quibus sic conclu-
 „ do: Cavent Sancti illi sollicite, ne satisfac-
 „ tiones Sacramentales post absolutionem im-
 „ plendæ sint rigidiores, sed mitiores potius:
 „ Ergo censent non debere longas hujusmodi
 „ pœnitentias externas imponi humeris pœni-
 „ tentium, & quidem ante absolutionem im-
 „ plendas, idque a peccatoribus ordinariis,
 „ tamquam necessarias ad Sacramenti valorem,
 „ præsertim cum id nullibi in suis scriptis re-
 „ quirant; nullum Concilium, Rituale, Ca-
 „ techismus, nullus S. Pater, nullum sacræ
 „ Scripturæ testimonium adferri possit, quod
 „ in re tanti momenti, qualis hic est, fide-
 „ les doceat de lege ordinaria sacrilegas esse
 „ aut invalidas confessiones, nisi opera pœ-
 „ nalia externa in peccatoribus ordinariis præ-
 „ cesserint. “

Numquamne ergo intelligere volet Subsidia-
 rius nostram de laborioso Baptismo doctrinam?
 Dicimus cum Sanctis, Borromæo, Salesio,
 Thoma a Villa nova, Doctore Angelico, mi-
 tiores hoc tempore pœnitentias imponendas,
 & post absolutionem implendas; modo tamen
 sint *pro qualitate criminum & pœnitentium facul-
 tate*, ut monet Concilium Tridentinum Sessio-
 ne 14. c. 8. *salutares & convenientes*: at simul
 cum iisdem Sanctis censemus, peccatoribus,
 tum ordinariis tum aliis, ante absolutionem
 præscribenda esse ea opera, quæ vel ad impe-
 trandam a Deo conversionem, vel ad eam Sa-
 cerdoti probandam sunt necessaria; idque jam
 pridem in *Doctrina de laborioso Baptismo*: & nunc
 rursus in hac *Appendice*, ex S. Litteris, Con-
 ciliis, Ritualibus, Catechismis, Patribus, &
 ipsis Sanctorum illorum scriptis, probavimus
 tam luculente, ut ad pleraque obmutuerit Sub-
 fidarius: Non dicimus tamen, quod nobis af-
 fingit, debere longas pœnitentias externas im-
 poni

poni humeris pœnitentium, & quidem ante absolutionem implendas; idque a peccatoribus ordinariis, tamquam necessarias ad Sacramenti valorem.

APPENDIX VIII.

Ubi ostenditur, quod Moralem Certitudinem, quam verbis astringit, signis destruat Subsidiarius.

JAm initio præfatus sum, non esse mihi dissensionem cum Subsidiario quoad *Certitudinem Moralem*: cum ipse art. 6. fateatur, inter nos convenire de re ipsa, si contenti simus ea certitudine morali, qua ita de re quapiam sumus certi, ut non possimus prudenter de opposito dubitare, licet formido omnis non excludatur. Jam autem ea certitudine contentos nos esse declaravimus sæpius; atque ego imprimis in Scripto quod edidi hoc titulo: *Certitudo Moralis &c.* Parcere ergo potuisset Subsidiarius chartæ, quam art. V. & VI. a pag. 38. usque ad 48. & ultra consumpsit, ut probet non requiri certitudinem moralem, qua ita de re quapiam certi sumus, ut prudenter formidare de opposito non possimus. Cum enim talem, quod sciam, nemo exigat: in hostes tantum imaginarios, quos sibi pag. 48. fingit, inutili labore pugnavit.

Convenit itaque inter nos de certitudine morali: verum non item inter nos convenit de signis, quibus ista Moralis certitudo habetur: hæc enim adeo tenuia exigit Subsidiarius, ut plane mihi videatur moralem certitudinem, quam verbis astringit, signis destruere.

Art. 5. §. 2. citatis verbis S. Thomæ Quodl. 1. art. 12. *In foro pœnitentie creditur homini pro se & contra se*, hæc subjungit: „ Ideo credi „ ipsi debet se accusanti . . . v. g. Si accuset

„ se de fornicatione . Interroget nunc Confessarius, an non sæpius sit fornicatus, idque neget poenitens, nonne credere oportet testanti etiam pro se? si oportet credere testanti pro se: ergo & testanti quod vere contritus sit, quod serio proponat non peccare de cetero, nisi aliunde positivis signis contrarium colligat Confessarius .

Mirari satis non possum, quod hæc oculos Doctoris Steyaert, *Tractatum de Operibus poenabilibus* approbantis, effugerint . Ipse enim non ita pridem contrarium diserte tradidit in suis Aphorismis de Sacram. Poenit. §. 15. n. 13. *Confessariorum est, inquit, de talibus (de dolore, de proposito, de dispositione) judicare ex signis: credere autem poenitentibus solum de factis, ut quod confessi fuerint, quod talia fecerint vel non fecerint &c.* Nec aliud vult S. Thomas, dum ait poenitenti pro se & contra se esse credendum .

Et quidem si olim hæc dixisset, crederem eum nunc sententiam mutasse: sed cum ea dixerit non ita pridem in suis Aphorismis, suppono in eadem adhuc ipsum sententia persistere, & nescio qua inconsiderantia factum esse, ut Subsidiarii doctrinam suis Aphorismis contrariam non notaverit .

Itaque totus hic Doctori Steyaert consentio; atque opto ex animo ut & mihi liceat in ceteris ipsi consentire . Plane Sanctus Thomas, *Dum ait poenitenti pro se & contra se loquenti credendum esse, aliud non vult, quam credendum ei esse de Factis, ut quod confessus fuerit, quod talia fecerit, vel non fecerit &c.* Quod vero ad dolorem, ad emendationis propositum, ad dispositionem attinet; *Confessariorum est de talibus judicare ex signis.*

Solidissima ratione hæc Doctrina nititur: Nam affectus erga peccatum peccatorem excæcat,

cat, ut interiorum suam dispositionem cognoscere non possit; & tanto magis excæcat, quanto perversior est: Proinde si credendum foret peccatori dicenti se dolere, emendationem proponere, & rite dispositum ac conversum esse; cæco credendum foret ea in re in qua cæcus est; & tanto magis credendum, quanto magis cæcus est: quia quanto magis cæcus, tanto constantius se & dolere, & emendationem proponere, & dispositum esse asseverabit.

Aliud prorsus est de *factis*, in quibus se fallere peccator non potest, v. g. quod tali tempore confessus fuerit vel non fuerit, quod talem pœnitentiam externam fecerit vel non fecerit, quod tale peccatum externum commiserit vel non commiserit &c. In his enim & huiusmodi, cum fallere seipsum non possit, omnino illi credendum est; nisi forte aliunde eum mendacem esse constaret.

Atque hæc sufficiunt, ut discat Subsidiarius non amplius a suo Principali in exponendo Sancto Thoma dissentire. Nunc porro videamus, quomodo suam etiam doctrinam indirecte evertat, sibi que ipsi adversus sit.

Art. 6. docet requiri in Sacerdote eam moralem certitudinem, qua ita de dispositione pœnitentis certus sit, *ut non possit prudenter de opposito dubitare, licet formido omnis non excludatur.*

Et art. 5. docuerat, quod sicut credendum est pœniti testanti se fornicatum esse, ita credendum sit testanti se vere contritum esse, & serio proponere non peccare de cetero, nisi aliunde positivis signis contrarium colligat Confessarius. Subsumo.

Atqui ex illo pœnitentis de se testimonio certitudinem istam moralem de ipsius dispositione non habet Sacerdos: Ergo Subsidiarius

suam de certitudine morali Doctrinam destruit, & sibi ipsi adversus est.

Pone v. g. hominem, qui semel in fornicationem ex fragilitate lapsus sit: confitetur; dolere se dicit & emendationem proponere; nil præter hæc verba affert; opera nulla: ideone statim de sufficienti ipsius dispositione moraliter certus erit Sacerdos, hoc est, ita certus juxta Subsidiarium, ut non possit prudenter de opposito dubitare?

Nonne scit Sacerdos, alios quidem post lapsum converti, alios non converti? Et cum hic nil adferat præter verba, quæ etiam adferunt non conversi; nonne prudenter dubitabit, an hic pœnitens sit ex iis qui post lapsum convertuntur, an vero ex iis qui non convertuntur.

Præterea nonne scit Sacerdos, peccatorem peccato luxuriæ excæcari: adeoque prudenter dubitari posse, an se ipsum non fallat, dum se dicit rite conversum?

Nonne scit Sacerdos conversionem cordis mox, ubi facultas adest, apparere per opera; adeoque prudenter de conversione cordis dubitari posse, quamdiu per opera non apparet?

Postremo, nonne scit peccatum luxuriæ juxta S. Thomam 1. 2. qu. 73. art. 5. ad 2. esse *maximæ adherentia*, & difficile ab eo posse hominem eripi, ac proinde dubitari prudenter posse, an peccator iste tam facile ab eo ereptus sit?

Sed ulterius progreditur Subsidiarius. Non solum docet credendum esse peccatori semel ex fragillitate lapso; sed credendum generatim peccatoribus ordinariis, hoc est, *iis qui solent aliquando labi* (adeoque sæpius labuntur) *in mortalia ex fragilitate*: & ita credendum, ut sola ipsorum verba, testantium se conversos esse, Sacerdotem debeant de ipsorum conversio-

ne moraliter certum reddere: sive ita certum, ut prudenter de opposito dubitare non possit. Sed & plus audet.

Ab iis, qui solent aliquando labi in mortalia ex fragilitate, procedit ad consuetudinarios, qui scilicet labuntur sæpissime, nec jam ex fragilitate, sed ex quadam malitia. His saltem, dices, fidem non adhibebit Subsidiarius: Aut si quam adhibeat, non usque ad certitudinem moralem, sed aliquem prudenti dubitationi locum relinquet.

Audi ergo quid dicat art. VI. pag. 50. „ Hæc
„ est Ecclesiæ praxis universa, de qua testari
„ potest orbis Catholicus . . . Consuetudina-
„ rium etiam prima vice absolvi posse, modo
„ sincere affirmet se contritum esse, velle ab-
„ solute vitam mutare, consilia Confessarii se-
„ qui, vitare peccandi occasiones, pœniten-
„ tiam condignam implere &c.

Tanti scilicet apud ipsum est fides consuetudinarii, ut modo hic affirmet se contritum esse, mox ei credat; & ita credat, ut moraliter certus sit eum verum dicere, nec prudenter dubitare possit de opposito.

Adeone ergo sui immemor est Subsidiarius, ut nesciat præfatum se esse, quod de consuetudinariis non agat?

An saltem non agnoscit, consuetudinarios passim non facile, nec cito converti? Quod si agnoscat, quomodo illis credit, dum cito & facile se conversos esse testantur; & sic credit, ut putet se prudenter de opposito dubitare non posse?

Sed hoc parum est. Secunda etiam vice eis sic credit, „ dummodo a prima Confessione vi-
„ tam aliquo modo emendarint v. g. lapsi sint
„ rarius, tentationibus reluctati diutius, pœ-
„ nitentiam impleverint; occasiones peccandi
„ vitaverint &c.

Mirum, ne hic quidem posse Subsidiarium in prudentem aliquam de opposito dubitationem adduci. Postquam enim prima Confessione fidem fefellerant; secunda profecto confessione tantam fidem non amplius merebantur ut morali ipsis certitudine crederetur. Fidem autem fefellerant, cum vitam non aliquo tantum modo, sed omnino, saltem a criminibus, emendare spopondissent; quod minime præstiterunt. Verum neque hic sistit, sed addit: *Et idem cum proportionem de tertia & quarta confessione dicendum, donec tandem ab illa consuetudine perfecte sanentur.* Exemplo rem illustrabo.

Consuetudinarius quis centum habet peccata mortalia; quod rarum non est in hominibus impudicis, qui se libidini dederunt: Hic onustus ad Confessionem venit; dicit se dolere & emendationem proponere: Prima confessione illi creditur, & de emendanda vita & fugiendis peccati occasionibus monitus absolvitur: Redit post trimestre, ut solent homines ejusmodi; dicit se lapsum rarius, puta nonagesies & quiniens; & rursus juxta Subsidiarium absolvitur: Redit tertio cum peccatis nonaginta; & quarto cum octoginta quinque; & quinto cum septuaginta; atque ita cum proportionem quoties redit, toties aliquid de vita emendat: Hic si credimus Subsidiario, toties credi debet conversus, quoties cum tot peccatis redit, & credi quidem debet ea certitudine, ut de opposito prudenter dubitari non possit.

Quæro, an inveniri possit homo ratione & sensu communi præditus, qui cum Subsidiario tanta certitudine id credat? Ego me fateor ne speciem quidem certitudinis moralis illic invenire; & sine hæsitatione affirmo certitudinem moralem, quam verbis adstruit Subsidiarius, prorsus ab illo destrui, dum ex verbis & signis tam levibus eam haberi contendit.

At

At quid intererat Subsidiarii, astringere Certitudinem Moralem?

Resp. Quia metuebat fulmen Innocentii XI. condemnantis inter propositiones 95. hanc numero primam: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore &c.*

Convincebat item ipsum manifesta ratio, quæ persuadebat medium non dari inter *moralem certitudinem*, & *dubium morale*: proinde si non requireretur certitudo moralis, sufficere dubium morale de dispositione pœnitentis, ut extra necessitatem absolveretur: Aut si non sufficeret dubium morale, requiri *moralem certitudinem*.

Sed utinam similiter declinasset propositionem sexagesimam inter 65. condemnatas ab eodem Innocentio XI. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturam, aut Ecclesiam, etsi emendationis spes nulla appareat, non est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Si quidem quam prope ad hanc propositionem accedat Doctrina Subsidiarii de consuetudinariis, jam paulo ante ostensum est.

Ceterum quæ habet Subsidiarius art. 5. & 6. ut probet *Moralem certitudinem* ne ex operibus quidem haberi posse; ea quidem valere possunt ad ostendendum, quod haberi non possit certitudo moralis, *qua excludat omnem de opposito formidinem*; sed minime probant, haberi non posse eam, *qua excludit omnem prudentem de opposito dubitationem*: Hanc enim cum etiam sine operibus haberi asserit Subsidiarius; multo sane magis eam cum operibus haberi admittet.

APPENDIX IX.

Adversus Appendicem de Laborioso Baptismo.

DOcuit me Magister meus J. Christus, maledicta maledictis non referre, sed maledicentibus benedicere: ideoque etsi *Appendice Appendici* opponam, dicteriis tamen & scommatibus, quibus in me plena est *Appendix Subsidiarii*, abstinebo.

1. Tam manifesta ac certa est Doctrina nostra de Laborioso Baptismo, ut ipse Subsidiarius, dum eam oppugnare vult, eandem confirmare cogatur: *An*, inquit, *Laboriosum non est serio firmiterque ex animi sententia illud figere animi propositum, quod hic requiritur? An Laboriosum non est, reipsa nuntium remittere rebus omnibus illicitis, quarum vel amore, vel occasione peccatur? Quid? An laboriosum non est, ab eorum avelli familiaritate, quorum consortio, colloquio, aspectu, familiaritate natum est ad vomitum redire? &c.*

Prorsus hæc omnia peccatori laboriosa sunt: atque hoc unum extorsisse sufficiat a Subsidiario, ut cogatur etiam alia, quæ huic fundamento superstruuntur, admittere.

2. Fingit deinde a me modis variis allaborari, ut id quod per se est laboriosum satis, longe reddatur laboriosius, si non etiam intolerabile: nec obscure insinuat id a me fieri; dum doceo licitum esse aliquando sub nescio cuius majoris boni prætectu Confessionis sigillum revelare; dum examen præscribo non minus laboriosum, quam morosum in materia venerea; dum Confessiones apud Religiosos factas, vel sacrilegas esse vel invalidas, atque adeo omnes retexendas affirmo; dum persuatum volo, consuetudinem modernam non nisi merum noxiūque esse abusum, contra aut

*præter legem Christi, ac Ecclesiæ institutionem in-
vectum; dum contendo, nemini fas esse ad sa-
crum hoc tribunal accedere, nisi prius illud effece-
rit ut & ipso de interna sua veraque conversione
ita sit moraliter certus, ut nulli formidini supersit
locus, & dein huius suæ certitudinis non minus
certum reddat illum, quem sibi delegit conscientia
arbitrum &c.*

Ad hæc hoc unum repono: Falso mihi ista
omnia adscribi: atque una provocho Subfidia-
diarium ut vel probet, vel recantet.

3. Tum miratur, quod pro Baptismo Laborio-
so laborare a me iussi sint tam multi, etiam
Societatis Jesu Theologi, atque ipse S. Xave-
rius, quos scilicet in *Doctrina de Laborioso Ba-
ptismo* citavi. Verum non mirari, sed respon-
dere potius debuerat.

4. Postea laudat SS. Ignatium & Xaverium,
qui Baptismum quidem Laboriosum agnoverunt,
sed sibi potius quam aliis: nobis autem aliter
visum, qui prisca severitatis laudem nobis tribuen-
dam autumemus, modo severas satis aliis conda-
mus leges, & aliorum humeris onera injiciamus,
quæ ipsi vix digito attingimus, nosque satis labo-
rasse existinemus, modo pronuntiemus confidenter,
quantum & quamdiu peccatoribus laborandum sit.
Verum hoc non esse gradi viam Sanctorum; hoc non
esse explere boni Pastoris partes omnes &c.

At jam ante dixi, nolle me maledicta male-
dictis referre.

5. „ Dicit vereri se ut non omnibus persua-
„ deam, quod in *Doctrina de Laborioso Baptismo*
„ asserui, suaviora tantum ac mitiora quadam
„ opera pœnitentiæ non tam nos injungere,
„ quam ut fiant monere, orare, obsecrare, persua-
„ dere: nec se satis assequi, quomodo mitiora
„ illa & suaviora faciant Baptismum Laboriosum:
„ cupere item intelligere, quare, qui mira il-
„ la persuadendi arte tantopere valemus, ip-
„ sam

„ iam immediate cordis conversionem, persuadere nequeamus? Adjicit hunc sarcasum :
 „ *An forte in hoc sunt Oratores muti?*

Condonatis iterum dictariis & scommatibus, respondeo: Quod ad me attinet, numquam me pœnitentibus, quos omnis generis habui plurimos, alia pœnitentiæ opera injunxisse, aut potius monendo, orando, obsecrando, persuasisse; quam quæ enumeravi in *Dissertatione de Praxi* parte 3. cap. 5. §. 2. & iterum repetii in *Doctrina de Laborioso Baptismo* post *Observationem* sũnexam locis Patrum. Quæ etsi secundum se satis *suavia* sint & *mitia*; cupiditati tamen laboriosa videntur: ut difficile non sit assequi, quomodo vel hæc faciant peccatoribus *Baptismum Laboriosum*. Postremo, quare non æque ipsam immediate cordis conversionem ac opera ista externa laboriosa persuadeamus peccatoribus, miror hominem ab homine doceri velle & intelligere: homines sumus, & quamquam nec externa ista nisi Deo persuadente persuadeamus; gloriam tamen persuadendi immediate ipsam cordis conversionem Deo soli modo quodam speciali reservamus.

6. Sed neque istud assequor, ait, cur externis pœnitentiæ operibus tantum tribuant illi, qui alibi externum cultum omnem, & illa Christiani hominis officia, quibus internam pietatem alere consueverat plebs Christiana, non parum extenuant, si non exsufflant penitus. Aliquod hic apparet negotium ambulans in tenebris.

Dum calumnias calumniis & dictaria dictariis opponere nec licet, nec libet; quid dicam aliud, quam falsissimum esse, nos externum cultum omnem & illa Christiani hominis officia, quibus internam pietatem alere consueverat plebs Christiana, non parum extenuare, si non penitus exsufflare: ideoque teneri Subsidiarium, aut quæ dicit probare, aut recantare.

7. Post

7. Post interpositam laudem libelli Exercitiorum a S. Iguatio conscripti, quædam magis Scholastica attexit. Ac primum, *Reverentiâ*, inquit, *huic Sacramento debita postulat, ut extra casum necessitatis non absolvantur dubie tantum dispositi.*

Rectissime: ergo extra casum necessitatis requiritur certitudo quædam moralis.

9. „ Dico II. inquit, hæc necessitas non nimis ample extendenda est, quod fecisse videtur ille in suo Pastore, quem Bonum nunc cupavit ipse. Quidni etiam laboriosum dicere liceat? Istud non satis assequor, quod agens de hac necessitate ita statuit: *Per accidens aliquando fit ut sit utile Ecclesie, pœnitentem dubie tantum dispositum absolvi, periculosum vero non absolvi: ut si pœnitens sit magna Auctoritatis in Provincia, urbe, pago, Parochia, vel communitate, qui si absolvatur, plures alios ad bonum trahet; si non absolvatur, a bono avertet: Videturque Pastor ille, Bonus nimium erga homines Magna auctoritatis, istiusmodi necessitates ad manum habere plures. . . . Quid? quod jam nunc circumferantur nonnulla, ex quibus haud obscure colligere datur, regulam hanc præten-*
 „ *ne necessitatis quibusdam nimis esse familiarem, ut sibi ac rebus suis apud homines Magna Auctoritatis prospiciant commodius. Verum quidem est quod bonus ille moneat expectandum esse (quamdiu expectandum sit tacet) Spiritus Sancti unctionem, ut similes necessitates rite expendantur; sed cavendum existimo, ne unctio propria, dum unice studetur Magna Auctoritatis hominibus, a quibus plus commodi sperandum, pro unctione Spiritus Sancti sese ingerat, fallatque incautos: atque ita omnis ista Rigoristarum procella novaturiens nonnisi in pauperculos,*
 „ *alios-*

„ aliosque auctoritatis non magnæ homuncio-
 „ nes desæviat nimis inclementer &c.

Si scommata, sarcasmos, & dicteria rescin-
 das, hoc unum dicit Subsidiarius, casum justæ
 necessitatis, ubi liceat dubie dispositum absol-
 vere, non esse hunc: Si *pœnitens sit magna au-*
thoritatis, qui si absolvatur, plures alios ad bonum
trahet; si non absolvatur, a bono avertet. At ego
 contra existimo, si ullus casus sit: ubi extra
 extremam necessitatem id liceat, hunc esse im-
 primis, quem nobis tota Antiquitas designat.

S. Cyprianus Epist. 52. ad Antonianum: Si
 inquit, *pœnitentiam respuamus habentium aliquam*
fiduciam tolerabilis conscientia, statim cum uxore,
cum liberis, quos incolumes servaverant, in hære-
sim vel schisma diabolo invitante rapiuntur; &
adscribetur nobis in die judicii nec ovem sauciam
curasse, & propter unam sauciam multas perdi-
disse.

Et quis nescit, mitius semper & indulgen-
 tius actum esse cum lapsis, item cum Hære-
 ticiis & Schismaticis ad Ecclesiam redeuntibus,
 quando sic non tantum saluti eorum, sed &
 aliorum fidelium saluti expediebat? Sic a Sum-
 mo Pontifice Cornelio actum est cum Trophi-
 mo, de quo Cyprianus ibidem: Sicut Anteces-
 sores nostri, ait, saepe fecerunt colligendis Fratri-
 bus nostris, charissimus Frater noster Cornelius ne-
 cessitati succubuit; & quoniam cum Trophimo pars
 maxima plebis abscesserat, redeunte nunc ad Eccle-
 siam Trophimo, & satisfaciente, & pœnitentia de-
 precationis errorem pristinum confitente, & fraterni-
 tatem, quam nuper abstraxerat, cum plena humi-
 litate & satisfactione revocante, audita sunt ejus
 preces, & in Ecclesiam Domini non tam Trophi-
 mus, quam maximus Fratrum numerus, qui cum
 Trophimo fuerat, admissus est: qui omnes ad Ec-
 clesiam regressuri non erant nisi cum Trophimo co-
 mitante venissent. Tractatu ergo illic cum Collegis
 plu-

plurimis habito , susceptus est Trophimus , pro quo satisfaciebat Fratrum reditus , & restituta multorum salus . Similia vide apud Augustinum l. 2. contra Cresconium c. 11.

Prorsus ut in antiquitate & Patribus manifestum sit , casum justæ necessitatis , ubi liceat dubie dispositum absolvere , esse hunc : Si *pœnitens dubie dispositus sit vir magnæ Auctoritatis , qui plures alios secum in bonum trahet , si absolvatur ; si non absolvatur , trahet in malum .*

Ab sit vero ut hanc necessitatis regulam eo torqueamus , ut nobis ac rebus nostris apud homines *magnæ auctoritatis prospiciamus commodius : quod non obscure colligere se ait Subsidiarius ex nonnullis quæ jam nunc circumferuntur . Cui contumeliæ , & aliis ejusmodi , hoc unum iterum repono : ut eam probet vel recantet .*

9. „ Dico III. inquit , ut Sacerdoti liceat
„ absolvere pœnitentes seu magnæ seu parvæ
„ auctoritatis , regulariter requiritur & suffi-
„ cit , ut prudenter judicet , adeoque ju-
„ sto momento sit probabilius , illos habere
„ hic & nunc necessarium de peccatis dolo-
„ rem &c.

Hic moralem suam certitudinem destruit Subsidiarius , quam paulo ante astruxerat : si enim sufficiat quod *justo momento sit probabilius* , pœnitentes habere hic & nunc necessarium de peccatis dolorem ; ergo non requiritur , ut id certum sit moraliter : potest enim aliquid esse *justo momento probabilius* , quam oppositum ; ita tamen ut omnem prudentem de opposito dubitationem non excludat , adeoque nec sit certum moraliter : cum certum moraliter , juxta ipsum Subsidiarium , omnem talem de opposito dubitationem excludat .

10. „ Quæ dicit III. non requiri scilicet
„ regulariter opera pœnalia externa , ut pru-
„ dens judicium de dispositione pœnitentis for-
„ met

„met Sacerdos ; idque confirmari universali
 „ Ecclesiæ praxi, & Decreto Alexandri VIII. “
 abunde refutata sunt, tum in *Doctrina de La-
 borioso Baptismo*, tum hic speciatim in *Appen-
 dice VI.* ubi de consuetudine Ecclesiæ & De-
 creto Alexandri VIII. fusius agitur.

11. Si scommata excipias, libens assentior
 iis, quæ V. VI. & VII. dicit Subsidiarius de de-
 pendentia a Deo per Orationem, de purgando
 a pravis affectibus animo, de expectanda Spi-
 ritus Sancti Unctione, de Christiana libertate
 & fortitudine, de receptis & approbatis Ec-
 clesiæ ritibus, de neganda absolutione illi, qui,
 quam sub mortali debet, peccandi occasionem
 vitare tenetur.

12. Num. VIII. fatetur Subsidiarius, non ha-
 beri Moralem Certitudinem de dispositione Pœ-
 nitentis, qui semel, iterum, ac tertio rela-
 psus est, etiamsi aliquantulum emendatus sit,
 & in vitandis occasionibus & tentationibus re-
 pellendis probe se gesserit: & tamen simul as-
 ferit, non esse cur se in absolvendo difficilem
 nimis præbeat Sacerdos.

Ego vero non intelligo, quomodo hæc con-
 sistant cum doctrina quam tradit paulo ante
 num. I. ubi dicit extra casum necessitatis ab-
 solvi non posse dubie tantum dispositum.

Eodem numero VIII. dicit, deterreri se a
 Morali Certitudine hoc maxime titulo, quod
 eo tendere videatur, ut in administratione hu-
 jus Sacramenti innoventur omnia, ejusque usus
 frequentior . . . extenuetur aut etiam exter-
 minetur penitus: Et non meminit se ipsum
 art. 6. aperte professum esse, quod inter nos
 de Certitudine Morali conveniat, si eam in-
 telligamus, quæ omnem quidem prudentem de
 opposito dubitationem, sed non omnem formi-
 dinem excludit. Provoco autem ad experien-
 tiam manifestam, an usus Sacramenti Pœniten-
 tiæ

tia maxime frequens non fit in Parochiis illorum Sacerdotum, qui præcipue de Certitudine Morali accusantur.

13. „ Num. IX. *Stringones* isti, inquit, in
 „ eo a Communi Theologorum sensu discre-
 „ pant, quod velint voluntatem novam vix
 „ aut ne vix quidem (si miracula excipias)
 „ obtineri, nisi longo post ultimum peccatum
 „ tempore, idque adhibitis variis, ut ajunt,
 „ operibus præparatoriis &c. Ubi neque Con-
 „ cilia, neque Patres, neque veræ conversio-
 „ nis natura hoc probat.

Resp. *Stringones* non sumus: sed dicimus Con-
 versionem peccatoris ordinarie non fieri nisi
 paulatim, & per opera: tempus autem, quo
 fit, non determinamus; sed in aliis longius
 est, in aliis brevius, pro criminum gravitate,
 numero, tenacitate &c. Hoc autem probatum
 est ex Conciliis, Patribus, Theologis antiquis
 & recentioribus, ipsaque conversionis natura,
 in *Doctrina de Laborioso Baptismo*, & rursus in
 hac *Appendice* confirmatum. Atque en tibi
 omnium.

ANACEPHALÆOSIS.

Animadversionem præmissi, in qua queror,
 contra Decreta Apostolica & Regia doctrinam
 nostram a Doctore *Steyaert* censurari ut *rigorem*
 & *falsitatem*; ipsique Sedi Apostolicæ non ob-
 scure exprobrari, quod in ea condemnanda tar-
 dior sit. Addo, numquam pacem fore in Aca-
 demia Lovaniensi & in Ecclesia Belgica, nisi
 ista censurandi licentia compescatur.

Deinde statum controversiæ exhibui, qui est
 ejusmodi: *An peccatores ordinarii, qui solent ali-*
quando labi in mortalia ex fragilitate, v. gr. in
fornicationem, passim repente & facile sine Labo-
riosis Poenitentia operibus convertantur? Nam de
 pec-

peccatoribus publicis, obduratis, consuetudinariis, aut in crimina enormia lapsis, se non agere in ipso Tractatus ingressu observat Subsidiarius: quamquam illius observationis oblitus aliquando sit in decursu.

Tum ego Appendice 1. ostendi, firmum manere argumentum primum pro Doctrina de Laborioso Baptismo ex S. Litteris, quæ ubique peccatoribus præcipiunt, ut per opera Pœnitentiæ Deum sibi reconcilient.

Firmum item manere Argumentum secundum ex veteri Disciplina Ecclesiæ, qua hanc viam reconciliandi peccatores ordinariam esse docemur. Append. 2.

Nec minus firmum consistere Argumentum tertium e Patribus, qui non aliam viam peccatoribus, quam per opera Pœnitentiæ, ut cum Deo reconcilientur, ostendunt. Append. 3.

Argumentum quartum ab Auctoritate Theologorum, tum veterum tum recentiorum, non confirmavi solum, sed & novis Auctoritatibus adjectis illustravi. Append. 4.

Postremo Argumentum quintum a sensu Ecclesiæ, non solum antiquæ, sed & modernæ, invictum adhuc stare, demonstravi Append. 5.

Inde ad convellenda argumenta Subsidiarii progressus sum. Ac primum everti illud, quod petit ex consuetudine Ecclesiæ & Decreto Alexandri VIII. ubi contra regulas Dialecticæ turpiter petit principium, seu, supponit illud quod probare debuerat, nimirum praxim Ecclesiæ & consuetudinem modernam, quam probat Alexander VIII. eam esse ipsam, quam ille docet: quod non sine injuria Sedis Apostolicæ dici existimo. Append. 6.

Argumentum ipsius secundum ex Sacris Litteris & Patribus refutaveram Append. 3. ubi ostendo Scripturam Sacram & Patres, si quando dicant peccatorem subito converti aut Deum cito

cito illius misereri, vel dicere tantum quocito converti possint, vel certe quod si convertantur, Deus ipso momento, quo convertuntur, illis reconcilietur.

Tertium denique ipsius Argumentum e Concilio Tridentino prorsus solutum habes Append. 7.

Addidi aliquid de *signis Certitudinis Moralis* Append. 8. ubi imprimis cum gaudio agnosco, convenire inter nos circa Certitudinem Moralem, qua ita de re quapiam sumus certi, ut non possimus prudenter de opposito dubitare, licet formido omnis non excludatur, sic enim eam definit pag. 48. Sed miror ipsum ibidem dicere de adversariis suis, quod aliam quamdam Certitudinem Moralem requirant, qua ita de re quapiam certi sumus, ut prudenter formidare de opposito non possimus. Hanc enim nemo, quod sciam, requisivit umquam. Cæterum etsi pag. ista 48. certitudinem moralem requirat, destruit tamen eandem non semel alibi. Ut pag. 40. ubi asserit, credendum esse pœnitenti testanti esse contritum, idque juxta S. Thomam: in hoc tamen explicando adversatur Principali suo Doctori Steyaert. Rursus pag. 50. ubi docet absolvi posse consuetudinarios, de quorum tamen dispositione verosimile non est tantam certitudinem haberi, ut de opposito prudenter dubitari non possit. Ac iterum pag. 63. ubi dicit sufficere, quod justo momento probabilibus sit, pœnitentes habere hic & nunc necessarium de peccatis dolorem. Disertissime vero pagina 65. in fine.

Appendice tandem 9. ostendi, *Appendicem Subsidiarii de Laborioso Baptismo* conquistis in me scommatibus, dictariis, & calumniis pueriliter scatere: Invidiosa ista nomina, *Rigoristarum procella novaturiens* pagina 62. *Stringones isti* pagina 66. aliaque similia, contra Aposto-

lica & Regia mandata, in nos vibrari: Sed imprimis vindicavi me ab accusatione, quæ inique mihi obicitur, quasi in administrando Sacramento Pœnitentiæ, hominibus *magna Auctoritatis* plus indulgendum docuerim; quam pauperculis, aliisque *auctoritatis non magna homuncionibus*. Hoc unum docui, quod ex antiquitate didici: Casum justæ necessitatis, ubi dubie dispositus absolvi possit, inter ceteros esse hunc; si pœnitens sit *magna Auctoritatis*, qui si absolvatur, plures alios secum in bonum trahet; si non absolvatur, trahet in malum. Quamquam simul fatear, non exiguum hujus regulæ esse posse abusum: ob quem tamen ipsa regula improbari non debeat.

Ceterum ut de libello, quem impugnavi, exactius feratur judicium, atque una manifestum sit omnibus, non contendendi libidine, sed necessitate quadam impulsus me esse ad eum refellendum, en

Q U Æ D A M

e Tractatu de Operibus Pœnalibus *specimina*

1. *Specimen Doctrinae ipsius.*

Qui peccata tanta non habent, ut sint excommunicatione digni, possunt judicante Augustino quotidie Eucharistiam sumere; possunt igitur a peccatis absolvi quotidie. Art. 3. §. 2. pag. 19. & 20.

2. *Spe-*

2. Specimen censurarum in Doctrinam,
quam impugnat.

In ipso titulo vocat eam Rigorem: Tractatus Rigori quorundam . . . oppositus.

Eandem in Præfatione sua Approbatoria ut falsitatem censurat Doctor Steyaert: falsitasque radices agat altiores.

Eandem ut novam censurat Author Ex Doctrina nova Adversariorum &c. Artic. 3. §. 1. pagina 14.

3. Specimen censurarum in alios Theologos.

Ut aspis pressa venenum vomit! Art. 3. §. 1. pag. 17.

Hominibus illis adversus S. Sedem nihil est contumacius, dum latent; nihil dum patent, obsequentius. Ibidem.

Omnis illa Rigoristarum procella novaturiens. In Append. pag. 62.

Stringones isti pag. 66.

4. Specimen dicteriorum & scommatum
in Auctorem Doctrinae de Laborioso
Baptismo & alios.

Vir ille laboriosus. In Append. p. 54.

Qui & boni Pastoris munus profitetur ipse, & in se sumit hac in parte erudire alios, quasi calitus ad hoc esset vocatus. Ibid. pag. 55.

Pastor ille, Bonus nimium erga homines Magnæ Authoritatis. Ibid. pag. 62.

Qui prisca severitatis laudem sibi tribuendam autumant, modo severas satis aliis condant leges, & aliorum humeris onera injiciant, qua ipsi vix digito attingunt, seque satis laborasse existimant, modo pronuntient confidenter, quantum & quam-

§. Specimen contradictionum.

I. Initio libelli Art. 1. Observ. 1. *Observandum*, inquit, *est non agere me hoc loco de peccatoribus . . . consuetudinariis.*

Et in fine libelli art. 6. pag. 50. *Hæc est*, inquit, *Ecclesie praxis universa . . . Consuetudinarium etiam prima vice, absolvi posse, modo sincere affirmet &c. Eundem absolvi secunda vice posse, si a prima confessione vitam aliquo modo emendavit &c. Et idem cum proportionem de tertia & quarta confessione dicendum.*

II. Eodem art. pag. 48. admittit requiri in Confessario eam Certitudinem Moralem, *quæ ita de dispositione pœnitentis certus sit, ut non possit prudenter de opposito.*

Et tamen pag. 50. mox citata dicit absolvi posse consuetudinarios, de quibus ne verosimile quidem est talem certitudinem haberi.

Item art. 5. §. 2. pag. 40. dicit credendum esse pœnitenti testanti se esse contritum: & tamen nemo dixerit ex illo testimonio haberi Moralem Certitudinem.

III. Denique in Append. pag. 63. dicit sufficere, ut Confessarius prudenter judicet, adeoque justo momento sit *probabilius*, illos habere hic & nunc necessarium de peccatis dolorem &c. Ubi tantum requirit majorem probabilitatem, non autem moralem certitudinem.

IV. Doctor Steyaert, approbans Tractatum istum, docet cum Authore pag. 40. locum S. Thomæ, *In foro pœnitentiæ creditur homini pro se & contra se*, intelligendum etiam de dispositione, dolore, & proposito pœnitentis.

Idem vero in Aphorismis suis de Pœnitent. §. 15. n. 13. docet eundem locum tantum intel-

telligendum de factis, a dispositione, dolore,
& proposito distinctis.

6. Specimen audacia in asserenda sua doctrina.

Doctrinam, quam probat, in Præfatione sua Approbatoria, Doctor Steyaert appellat *Veritatem*: Ne interea veritas negligatur.

Verum Author ubique supponit, praxim suam esse praxim Ecclesiæ, & ab Alexandro VIII. definitam, præcipue pag. 15. & seq. Et pag. 21. Hæc pauca, inquit, communem Catholicorum sententiam, quam propugnamus, stabiliunt tam evidenter, ut Adversarii non possint adferre textum ullum tam clarum pro sua opinione privata, ut evertant praxim communem Ecclesiæ, & Pontificum Decreta convellant. Item pag. 25. Restat ut discipiamus, quid contra communem Ecclesiæ doctrinam traxi universali stabilitam . . . adferant adversarii. Et confidentissime pagina 50. Hæc est Ecclesiæ praxis universa . . . Consuetudinarium etiam prima vice absolvi posse, modo sincere affirmet &c. Eundem absolvi secunda vice posse, si a prima confessione vitam aliquo modo emendaverit Et idem cum proportionem de tertia & quarta confessione dicendum.

Quis non miretur hominis temeritatem, asserentis hanc esse praxim Ecclesiæ?

At quis non obstupefcat cum pag. 19. & 20. docet eos qui peccata tanta non habent, ut sint excommunicatione digni, posse judicante Augustino, quotidie Eucharistiam sumere; proinde & posse a peccatis absolvi quotidie; quando is ipse tam confidenter jactat suam praxim esse praxim Ecclesiæ?

7. *Specimen insultationis & irreverentiae
in Sedem Apostolicam.*

Sedi Apostolicæ non obscure insultat, & tarditatem suam in tuenda veritate & falsitate eradicanda exprobrat Doctor Steyaert in Præfatione Approbatoria. Quando jam vix ullus, inquit, audet tam propinquam sperare hanc decisionem (Romanam) crediturque fieri posse, ut quadriennio, quod jam in discussione Romana exactum est, anni forte plusculi adhuc accedant, priusquam Sedes Apostolica huic negotio finem ponat: ne interea veritas negligatur, falsitasque radices agat altiores: Opusculum hoc utiliter in lucem proditurum censemus.

Specimen irreverentiæ in Sedem Apostolicam sunt tot censura in doctrinam & Theologos, quos impugnatur; tot scommata, dicteria, & convicia quæ mox recensui: utpote quæ directe infringant Decretum Innocentii XI. in virtute sanctæ obedientiæ præcipientis, ut Theologi caveant ab omni censura, & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec a S. Sede recognita super iisdem propositionibus iudicium proferatur. Quod idem votum & mandatum esse Sanctissimi Domini Nostri Innocentii XII. pacis Ecclesiæ amantissimi, ignorare non potuit, aut certe non debuit, cum suis Approbatoribus Author *De Operibus pœnalibus* &c.

Ex his speciminibus de Tractatu isto, quod æquum est, statuatur Lector Catholicus.

F I N I S.

APPRO-

APPROBATIO.

L Egi hanc Appendicem ad Doctrinam
de Laborioso Baptismo &c. quæ dum
sua confirmat & strenue defendit, aliene mo-
deste refutat, vere fidei bonisque moribus
passim inhærendo, publica luce juste donatur.
Dab. Calend. Decembris 1696.

JOAN. LE BEAU Sancti Adalberti
Leod. Curio-Decan. Exam. Syn.

ROBERT

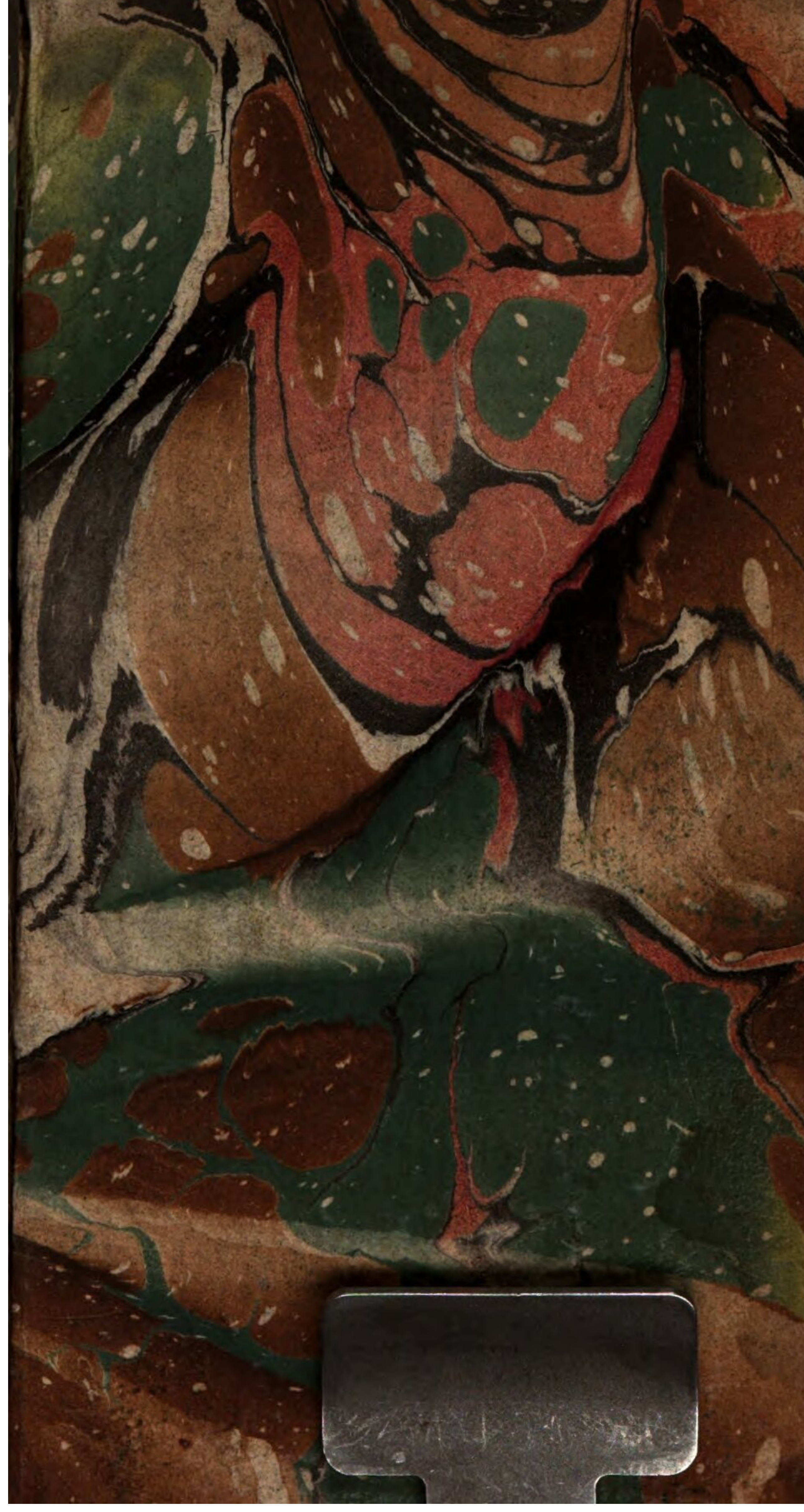
I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 10th inst. in relation to the matter of the estate of the late John A. Smith, deceased. I have the same under consideration and will endeavor to give you a satisfactory answer as soon as possible.

Yours very truly,
John A. Smith

The undersigned, John A. Smith, of the County of [blank] State of [blank], do hereby certify that the within and foregoing is a true and correct copy of the original of the same as the same appears from the records of the Court of the said County and State.

Witness my hand and seal of office this [blank] day of [blank] 18[blank].

Opstraet, Jan, 1651-1720

Opera theologica

Bd.: 7. Doctrina de laborioso baptismo I.

Venetia 1783

Th.u. 287 m-7

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10786146-0